

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Hjemløshed i Grønland

Hansen, Knud Erik; Andersen, Hans Thor

Publication date:
2013

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Hansen, K. E., & Andersen, H. T. (2013). *Hjemløshed i Grønland*. (1 udg.) SBI forlag. SBI Bind 2013 Nr. 13

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

SBi 2013:13

Hjemløshed i Grønland

Statens Byggeforskningsinstitut
AALBORG UNIVERSITET

Hjemløshed i Grønland

Knud Erik Hansen
Hans Thor Andersen

Titel	Hjemløshed i Grønland
Serietitel	2013:13
Udgave	1. udgave
Udgivelsesår	2013
Forfattere	Knud Erik Hansen, Hans Thor Andersen
Sprog	Dansk
Sidetæl	201
Litteratur- henvisninger	Side 199
Emneord	Hjemløshed, Grønland, genhusede, boligløse, hjemløse, boligmarked, boligtyper, boliganvisning, ventelister, varmestue, privatliv
ISBN	978-87-92739-34-6
Omslag Tryk	Foto: Knud Erik Hansen Rosendahls · Schultz Grafisk
Udgiver	Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet, A.C. Meyers Vænge 15, 2450 København SV E-post sbi@sbi.aau.dk www.sbi.dk

Der gøres opmærksom på, at denne publikation er omfattet af ophavsretsloven

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Sammenfatning	7
Læsevejledning	8
Sammendrag	10
Tre former for hjemløshed i Grønland	10
Udløser til og baggrund for hjemløshed	10
Livet som hjemløs	11
Livet som genhuset	13
Livet som boligløs	17
Ikke være til belastning	17
Muligheder for at komme ud af hjemløsheden	18
Ønsker	18
Samfundets rammer og dets ageren	19
Omfangsanalyse	20
Fokuspunkter	21
Om fremgangsmåde m.m.	25
Hjemløshedens karakter – begrebet hjemløshed	29
Europæisk typologi – mangler i boligforholdene	29
Om at komme ud af hjemløshed	30
Hjemløshedskulturer	31
Hjemløshed – hvad skaber hjemløshed	32
Ej hjemløshed	33
Særlige hjemløseforhold i Grønland og nogle teser	33
Om at være hjemløs, genhuset og boligløs	35
Udløser og baggrund for hjemløshed	36
Udløser og adfærd	36
Eksempler	38
Biografien	41
Strukturelle forhold	43
Livet som hjemløs	44
Overnatning	44
I det fri og i opgange	46
Hos venner og bekendte	47
Overnatning i varmestuen	49
Dagligdagen	51
Indtægter	53
Familie	54
Livet som genhuset	55
Udsættelserne	55
Udsættelsen koster på mange måder	56

En psykisk belastning	56
Mister indbo	57
Restancerne til boligselskaberne.....	61
De fysiske rammer.....	62
Flytninger hver tredje måned.....	63
Beboersammensætningen	67
Børnene	68
Det praktiske.....	69
Livet sammen med de andre	70
Privatliv og hverdagsliv	72
Arbejde	73
Alkohol	73
Hjælp fra venner og familie.....	74
Bor hos familie eller en ven	76
Hvad bestemmer om man kan bo hos familie og venner.....	76
Ikke være til belastning.....	78
Muligheder for at komme ud af hjemløsheden	81
De hjemløses/genhusedes/boligløses økonomi.....	81
Botider i genhusningsboligerne	82
Venteliste og lange ventetider	82
Den hjemløses personlige forhold	83
Hjælp fra kommunen til en bolig	83
Ønsker til fremtiden	85
Beretninger om livet som hjemløs, genhuset og boligløs. 87	
Hjemløse.....	89
Genhusede	110
Boligløse	144
Samfundets rammer og ageren	165
Boligforhold i Grønland.....	166
Boligmarked og boligtyper i Grønland	167
Boligområdets organisering.....	168
Husstandstørrelser	169
Boliganvisning.....	170
Boligfordeling efter kriterier.....	172
Udsættelse og genhusning.....	173
Venteliste til sociale boliger	178
Offentlig hjælp for udsættelsestruede	179
Omfanget af hjemløshed	181
Om omfanget.....	182
Udsættelser	182
Registrerede uden fast bopæl	187
Mulige boliger	190
Sammenfattende vurdering af omfanget.....	197
Litteratur	199

Forord

Denne rapport er et resultat af en aftale mellem Departement for Familie og Justitsvæsen, Grønlands Selvstyre og Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet. Forskningsprojektet, der ligger bag den, er finansieret af Selvstyret.

Forskningsprojektet er gennemført af seniorforsker Knud Erik Hansen (projektleder) og forskningschef Hans Thor Andersen.

Socialrådgiver Paarnannguaq Andersen har deltaget i feltarbejdet, og dermed også i interviewene. Paarnannguaq Andersen har varetaget tolkningsopgaverne under feltarbejdet.

Vi vil gerne takke de mange, som har hjulpet os i vores indsamling af data og informationer. Vi har ikke kun mødt hjælpsomhed, men også megen venlighed.

En særlig tak til de hjemløse, genhusede og boligløse, der har stillet sig til rådighed og fortalt om deres liv i hjemløshed. Det blev til mange gode samtaler, hvor vi fik mulighed for at få et godt indblik i dette liv. Disse fortællinger er grundlaget for denne rapport, og uden dem ville det ikke have været muligt at lave rapporten. Det er vores håb, at vi med denne rapport dækkende får viderebragt det, vi fik fortalt.

Vi vil også gerne takke for den gode modtagelse og hjælp, vi har fået i kommunerne, hos boligselskaberne og fra ngo'er. Det har haft stor betydning, at vi alle steder har mødt åbne døre. En særlig tak til boligselskaberne for beredvilligt at finde og stille data til rådighed.

Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet
Afdelingen for By, Bolig og Ejendom
April 2013

Hans Thor Andersen
Forskningschef

Sammenfatning

Læsevejledning

Rapportens opbygning

Rapporten har 6 sektioner:

- Sammenfatning
- Om at være hjemløs, genhuset og boligløs
- Beretninger om livet som hjemløs, genhuset og boligløs
- Samfundets rammer og ageren
- Omfanget af hjemløshed.

Sammenfatning

I sammenfatningen finder du et sammendrag af indholdet i rapporten. Det giver dig et hurtigt indblik i hovedindholdet i rapporten.

Du finder også et afsnit med forhold, som det kan være relevant at have fokus på, når man skal gøre noget for at mindske hjemløshed eller afbøde følger af den.

Til sidst finder du et afsnit, hvor begrebet hjemløs beskrives.

Om at være hjemløs, genhuset og boligløs

I denne sektion finder du en analyse af, hvordan det er at være hjemløs, genhuset og boligløs. Analysen gengiver de forhold, som hjemløse, genhusede og boligløse finder væsentlige, og den berører følgende temaer:

- Hvordan er det at være ude i hjemløshed?
- Hvilke muligheder har de for at komme ud af hjemløshed?

Og til sidst lidt om:

- Hvilke ønsker har de?

Du får dermed i dette afsnit en opsamling af de forhold, der er væsentlige for de personer, der er ude i hjemløshed.

Beretninger om livet som hjemløse, genhuset og boligløs

I dette afsnit finder du en beskrivelse af, hvorledes de personer, der er ude i hjemløshed, oplever deres tilværelse. Der er en beskrivelse for hver person.

Disse beskrivelser bringes bl.a. for at videregive kompleksiteten i den situation, personerne er i, og ligeledes i kompleksiteten i det, der har ført dem ud i hjemløshed. Da personerne har været meget i forskellige hjemløse situationer, giver beskrivelserne også mulighed for få indblik i spektret af forskellige situationer.

Beskrivelserne følger en fælles skabelon, men indholdet og vægtningen af afsnittene afspejler det, der var væsentligt for personerne. Nogle temaer kan derfor være omfattende beskrevet i en personbeskrivelse, mens temaet er fraværende i en anden eller kun meget sporadisk beskrevet.

Alle beskrivelser bygger på de informationer, de interviewede har givet, og på deres vurderinger. Der bliver ikke inddraget information fra andre kilder.

Samfundets rammer og ageren

I dette afsnit beskrives forhold i samfundet, som har betydning for hjemløshed. Der er også en analyse af, hvorledes de relevante aktører handler, og hvilken logik, de følger. De mest centrale aktører er her boligselskaberne (INI og Iserit) og kommunerne.

Omfanget af hjemløshed

I dette afsnit analyseres de tal, som kan sige noget om omfanget af hjemløshed.

Det er ikke muligt at nå frem til tal, der klart siger hvor mange, der er ude i hjemløshed. Det skyldes især, at det i en optælling kan være vanskeligt klart at drage grænser mellem de forskellige former for hjemløse og i konkrete situationer at afgøre, om der er tale om hjemløshed.

Hertil kommer, at en blot nogenlunde dækkende optælling ville kræve uforholdsmæssigt mange ressourcer. Mange af tallene ville skulle tilvejebringes gennem opsøgende arbejde.

De data, der analyseres, kan sige noget om omfanget af personer, der årligt bliver bragt ud i hjemløshed, om hvor mange, der lever uden at have sin egen adresse, og om muligheden for at få en bolig og dermed at komme ud af hjemløsheden.

Terminologi

Der er i undersøgelsen identificeret tre hovedformer for hjemløshed i Grønland. Der skelnes mellem:

- Hjemløse
- Genhusede
- Boligløse.

Hjemløse er personer uden fast tag over hovedet. Genhusede er personer, der bor i boligselskabernes genhusningsboliger. Boligløse er personer, der i længere tid bor hos familie eller venner.

Om alle disse personer siges, at de er ude i hjemløshed. Der er en uddybet definition af begreberne i begyndelsen af afsnittet "Tre former for hjemløshed i Grønland" side 10.

Sammendrag

Tre former for hjemløshed i Grønland

Hjemløshed kan have mange former. Selvom man definerer den omhyggeligt, vil der altid kunne findes variationer og blandinger af hjemløshed. Hertil kommer, at personer, der er ude i hjemløshed, ofte skifter fra en form for hjemløshed til en anden.

Uanset ovenstående, så er det relevant at afgrænse tre former for hjemløshed i Grønland. Vi vil i det følgende benævne dem:

- Hjemløse
- Genhusede
- Boligløse.

Hjemløse er personer, der ikke har et fast sted at opholde sig om natten.

Genhusede er personer, der er udsat fra deres bolig hos INI eller Iserit og har et rum i en genhusningsbolig. De har fast tag over hovedet, men den bolig, de bor i, giver ikke eller kun i meget begrænset omfang mulighed for privatliv og eget socialt liv. Det er heller ikke en bolig, de kan have fast. De må jævnligt flytte.

Boligløse er personer, der bor hos nogen, ofte familie eller venner, og som har en fast bolig at være i. De kan imidlertid ikke eller kun vanskeligt have et privatliv i boligen og ej heller eget socialt liv. Det kan også være usikkert hvor længe, de kan bo der.

I afgrænsningen af de tre former indgår nogle centrale mangler ved boligen, som gør, at man er ude i hjemløshed, når man bor der. Det er, når en person mangler et sted, hvor denne ikke har:

- Fast beskyttelse mod vind og vejr
- Mulighed for privatliv eller eget socialt liv
- Sikkerhed for at kunne have sit bosted fremover.

Hvis blot et af disse forhold mangler, er det tilstrækkeligt til at sige, at en person er ude i hjemløshed.

Ud fra denne afgrænsning af hjemløse ville det være naturligt at kalde alle, der er i en af de tre situationer for hjemløse. Det vil imidlertid kolliderer med, at det er meget udbredt at bruge betegnelsen hjemløse om personer, der ikke har fast beskyttelse mod vind og vejr. Det vil derfor skabe sproglig forvirring at kalde alle for hjemløse.

Der mangler da et fælles ord for personer, der er hjemløse. Vi vil derfor i mange tilfælde anvende den lidt længere formulering: personer, der er ude i hjemløshed.

Udløser til og baggrund for hjemløshed

Når en person kommer ud i hjemløshed, kan det umiddelbart se ud som om, der er ét forhold, der netop udløser, at personen kommer ud i hjemløshed. Det er imidlertid oftest for simpelt blot at udpege ét forhold.

Når en person kommer ud i hjemløshed, er det normalt resultatet af et forløb af begivenheder. Det kan være begivenheder, der kommer til personen, og

som personen ikke har megen indflydelse på. Det kan også være personens konkrete adfærd, der skaber begivenhederne.

Den begivenhed, der direkte fører ud i hjemløshed, kalder man normalt for udløseren (trigger, engelsk). Det kan f.eks. være manglende betaling af huslejen.

Det er imidlertid ikke kun de aktuelle begivenheder, der har betydning. Alle formes af de påvirkninger, man får gennem livet. En persons biografi kan derfor også have betydning for, om en person kommer ud i hjemløshed.

Hertil kommer, at samfundsmæssige forhold har betydning. I et område med f.eks. stor arbejdsløshed øges risikoen for at komme ud i hjemløshed.

Udløser, adfærd og biografi

Det var hos interviewpersonerne et stort spektrum af forhold, der udløste, at husstanden blev hjemløs. I flere tilfælde var der flere forhold, der spillede sammen, og hvor et af forholdene alene ikke ville have udløst hjemløshed.

En del af de forhold, der udløste hjemløsheden, var begivenheder, som personen ikke selv var ansvarlig for eller ikke alene ansvarlig for. Det var arbejdsløshed og skilsmisser. Det var dødsfald og sygdom.

Familieforhold havde direkte betydning i flere tilfælde. Der var familiegnidninger, der medførte, at to blev hjemløse. I den anden ende af spektret af familieforhold var der et stærkt familiesammenhold, hvor et familiemedlem hjalp et andet, selvom det medførte, at den, der hjalp, kom ud i hjemløshed.

Alkohol og stofmisbrug har været udløsere til hjemløshed. I flere tilfælde var alkoholen dog mere en følge af andre forhold og et forsøg på at dulme en umulig situation.

I mange af situationerne, der udløser hjemløshed, har personen eller husstanden haft et normalt liv og haft egen bolig i mange år, hvorefter udefra kommende begivenheder bringer personen eller husstanden i en umulig situation.

I nogle tilfælde mistede personen sin gode 'orienteringssans' og skød problemerne til side og bragte sig, ved ikke at gøre noget eller gøre noget uigennemtænkt, tættere på udsættelse fra boligen.

Flytning til en anden by uden at have egen bolig har bragt enkelte ud i hjemløshed, når det viser sig, at de ikke kan få egen bolig, og det ikke er holdbart at bo hos familie i byen i længere tid.

Undersøgelsens metode giver ikke grundlag for at sige meget om, hvad personernes biografi har betydet. Der er dog to forhold, der træder frem.

Flere havde været udsat for seksuelt misbrug. Det havde præget meget af deres tilværelse, og givet dem et lavere selvværd. Det sidste giver normalt større risiko for ikke at handle adækvat.

Det andet forhold er alkohol. Nogle var så præget af et alkoholmisbrug, at det styrede deres liv, og bragte dem i en større risiko for at komme ud i hjemløshed.

Flere havde dog som nævnt et forhold til alkohol, som mere var en følge af den situation, de blev bragt i. Alkohol kunne derfor ikke direkte siges at være en væsentlig baggrund for, at de kom ud i hjemløshed.

Livet som hjemløs

Når man er hjemløs, er man uden fast overnatningssted. Hjemløse har derfor en daglig opgave med at finde et sted at sove.

Overnatning

De hjemløse havde tre måder at overnatte på. Det var i det fri eller i opgang, og det var hos venner og bekendte. Endvidere havde de hjemløse i Nuuk mulighed for at overnatte i Nat-Varmestuen (Cáfe Kialaarfik).

Den første tid som hjemløs kunne være ekstra hård. Nogle forsøgte at leje sig ind på værelser, men det viste sig at være dyrt og uholdbart. I den første tid havde flere ikke et netværk af venner og bekendte, som de kunne besøge.

Usikkerheden om, hvor man skulle overnatte næste nat, skabte uro i sindet og tærede på kræfterne. Det var ikke altid lige til at komme til en ven eller bekendt. Nogle venner havde de måske brugt for mange gange, og nogle havde måske uformelt noget til gode, som de ikke kunne indfri. Opgangen, hvor de plejede at sove, kunne også være optaget.

Alle hjemløse i undersøgelsen havde venner og bekendte, som de kunne overnatte hos. Der var megen forskel på de relationer, de havde til disse venner og bekendte. Nogle havde en enkelt ven eller bekendt, og andre 5 til 10 venner. Oftest opsøgte en hjemløs disse venner og bekendte. Det var da typisk alene den hjemløse, der overnattede der. En fortalte, at overnatningen også kunne være en del af en fest, og hvor festen endte med overnatning, og der var mange, der overnattede.

Det var en udtalt regel, at en hjemløs havde noget med, når han eller hun opsøgte venner og bekendte for at overnatte. Det var en del af besøgs-kulturen. Normalt skulle man have mad, alkohol eller hash med. Det var typisk en udgift på et par hundrede kroner og nogle gange mere. En fortalte, at han hos en bekendt normalt skulle have 3 klumper hash med. De kostede ca. 600 kr. En blev en aften, hvor han ikke havde noget med, spurgt om, hvornår han gik.

Der var dog variationer i forventningen til, hvad man skulle have med. En fortalte, at han havde flere gode venner, og det var venner, der ikke krævede, at han havde noget med. Han gav så ind imellem bidrag til deres husholdning, når han havde penge, og de havde brug for det. For ham var de dårlige venner nogen, der krævede at han altid havde noget med. En anden fortalte, at han betragtede det som vennebesøg, hvor han gav venskab til dem, han besøgte. Han havde oftest penge nok til at have noget med.

Der var i overnatningen hos venner og bekendte en gensidighed, men da den hjemløse var den, der var mest afhængig af relationen, kunne det udnyttes af den, der havde lejligheden til at 'forvente' mere end den hjemløse kunne klare.

De venner og bekendte, der lod hjemløse overnatte, var ofte personer, der havde et stort alkoholforbrug eller stofmisbrug. Derfor indebar besøg hos venner og bekendte, at den hjemløse måtte drikke eller ryge med. Det var ikke alle, der altid havde lyst til det, men det var svært at være udenfor, når man var på besøg.

De hjemløse, der brugte varmostuen, satte stor pris på at have et sted, hvor de kunne sove uden at skulle være afhængige af venner og bekendte. Selvom der nogle gange ikke var plads i varmostuen, så var det lettere at komme til venner og bekendte, da vennerne så vidste, at de ikke kom og bad om overnatning i flere dage. Varmestuen gav dem også mulighed for bad, og de havde en hylde, hvor de kunne opbevare deres ting om dagen.

Dagligdagen

Det kunne også være en opgave at have steder, hvor de kunne være om dagen. De fleste ville helst være diskrete i byen og ville ikke vise, at man var

hjemløs. Steder, hvor der var varmt og hvor man diskret kunne være, var foretrukne steder. Det var f.eks. cafeer, bibliotek, forhal til idrætshal.

Hvis man lavede husflidsarbejde og havde et værksted, så fungerede det som opholdssted om dagen.

Hvis man ikke havde nogen steder at have sine ting, måtte man bære på dem. Det satte grænser for, hvor mange ting man kunne have. Nogle efterlod derfor nogle 'soveting' i den trappeopgang, de normalt sov i.

De hjemløse holdt sig typisk for sig selv om dagen. De kendte ofte ikke de andre hjemløse, og det var sjældent, at de gik rundt som gruppe, og da højst to og to.

De kunne opleve at blive tiltalt på en stigmatiserende måde. En blev groft overfaldet og mente, at det alene skyldtes, at han var hjemløs.

De hjemløse havde især to måder at få indtægter på. Den ene var gennem ydelser fra det offentlige. Den anden var gennem husflidsarbejde. Det var oftest fremstilling af figurer i fedtsten eller rensdyrgevir.

De, der lavede husflidsarbejde, kunne godt tjene, så de havde nok til at klare sig. Nogle havde klaret sig økonomisk rigtig godt indtil den økonomiske krise.

De fleste hjemløse havde børn. De havde meget forskellige relationer til dem. For flere af dem betød børnene rigtig meget. Nogle havde jævnligt kontakt med børnene over telefonen. En mødte dem i byen og ofte efter aftale.

Enkelte havde ikke kontakt med deres børn. En havde barn i Danmark, som han ikke havde nogen kontakt med og heller ikke havde interesse i at have kontakt med. En havde flere børn i Grønland, hvor det var en stor smerte, at han ikke havde kontakt med dem.

Livet som genhuset

Hvis en lejer bliver sat ud af sin bolig af INI eller Iserit, får husstanden tilbudt ophold i et rum i en lejlighed, hvor man så deler køkken og bad med de andre, der bor i lejligheden. Er man enlig, skal man måske dele rum med en anden eller to.

Udsættelsesproceduren

Ved udsættelsen møder fogeden op sammen med en fra boligselskabet. Oftest har de en låsesmed med.

Husstanden får at vide, at de skal forlade lejligheden, og at de kan tage ophold i et rum i en genhusningsbolig. Deres lås bliver udskiftet. De kan så efterfølgende i nogle dage låne en nøgle til lejligheden hos boligselskabet i dets åbningstid og så tømme lejligheden.

De får normalt at vide, at de ikke kan have deres indbo med, men kun de mest nødvendige ting, så de kan fungere.

De får tilbudt, at deres indbo kan opbevares i en container eller på anden måde i tre måneder. Efter tre måneder skal de selv betale for leje af containeren. Betaler de ikke, bliver deres indbo uden varsel smidt på dumpen.

Udsættelsen koster på flere måder

Udsættelsen kostede beboerne på flere måder. Det var for det første et stort tab i den daglige livskvalitet at miste den bolig, der havde været rammen om et hjem. Det var for de fleste følelsesmæssigt hårdt.

Det kostede også mistet indbo. Mange havde ikke råd til efter tre måneder at betale for at have det opbevaret i en container. For de fleste, der talte om tabet, var det tabet af ting og sager som havde personlig værdi, der ramte hårdt. Det var f.eks. minder om børnene. Det var ting, man havde været glad for, et bord, et billede m.m. Det var ting, der havde bidraget til, at det var et hjem, og de kunne ikke have dem med. En del af det mistede indbo ville de udsatte husstande senere skulle bruge penge på at genanskaffe.

Det kostede dem også i forhold til boligselskabet. Hvis man havde boet i sin lejlighed i mindre end godt 7 år, skulle man betale for en del af istandsættelsen. Havde man slidt ekstraordinært, blev det takseret til misvedligeholdelse, og det skal husstande betale fuldt ud.

De fysiske rammer

De fleste genhusningsboliger ligger i den dårligste del af boligmassen. I en by var det f.eks. i en blok, der stod foran nedrivning. Det er dog ikke alle genhusningsboliger, der hører til i den dårligste del af boligmassen.

Som udgangspunkt fik en husstand ét rum. Familier med børn fik normalt også kun ét værelse. I et tilfælde boede en familie med to voksne og 7 børn og unge i et værelse. Enlige delte i nogle tilfælde værelse med andre enlige af samme køn.

Det var meget forskelligt, hvor mange beboere der var i genhusningsboligerne. I nogle var der eller havde der været 13-15 personer. Der var genhusningsboliger, hvor der kun var én husstand. Der var også genhusningsboliger, hvor der nok var flere husstande, men hvor en eller flere af husstandene stort set ikke var i boligen.

Flytninger hver tredje måned

I INI's genhusningsboliger skal alle beboere flytte til en anden lejlighed hver tredje måned. (Det er ikke aktuelt i Iserit's genhusningsboliger, idet beboerne kun kan bo der i maksimalt 3 måneder).

Dette tilbagevendende skift af bosted var den alt overskyggende belastning for beboerne i deres liv i genhusningsboligerne. De var hele tiden på vej til et andet sted.

Det var ikke kun et nyt fysisk sted, de skulle til. De skulle også til et sted med nye medbeboere. Flere havde dårlige erfaringer med bofæller fra tidligere. De vidste, at de beboere, de ville komme til at bo sammen med, kunne få afgørende betydning for deres dagligdag. Hertil kom, at det var krævende hver gang at skulle bygge vaner og rutiner op samme med nye mennesker.

Nogle havde også oplevet, at den bolig, de til flyttede til, havde været meget snavset og ulækker. Den havde været så snavset, at de ikke bare kunne flytte ind. Det var ikke kun nedslående. Det havde også krævet, at de brugte en dag eller to på at gøre rent og måtte købe en stor mængde rengøringsmidler.

Hertil kom, at der ofte var stor usikkerhed om, hvor de skulle flytte hen og undertiden også om hvornår. De var hele tiden på vej, men vidste ikke hvorhen. De fik først information om, hvor de skulle flytte hen den dag, de skulle flytte, når de hentede nøglerne til det nye sted på INI's kontor.

Alle disse forhold gjorde, at genhusningsboligen manglede den stabilitet, der skulle til for, at den blot i nogen grad kunne opleves som et hjem. Ustabiliteten gjorde også, at det blev en psykisk belastning for mange at bo der.

Beboersammensætningen

For beboerne havde de andre beboere som nævnt ovenfor stor betydning for, hvordan det var at bo i en genhusningsbolig.

I de fleste tilfælde fandt beboerne ud af at fungere sammen, men der var nogle beboersammensætninger, som ikke fungerede sammen.

Der var flere tilfælde, hvor det åbenlyst ikke fungerede. Det var f.eks., når beboere, for hvem alkoholen var en vigtig del af deres dagligdag, og beboere, der havde et liv med arbejde eller blot ikke drak, boede i samme genhusningsbolig.

Børnene

Der var flere familier med børn og unge i genhusningsboligerne. Der var flere problemer forbundet hermed.

Der var generelt ikke plads i genhusningsboligerne til, at børn og unge kunne udfolde sig. Der var meget lidt plads i det værelse familierne havde, og der var oftest ikke noget fællesrum.

Der var eksempler på, at børn og især de unge blev stigmatiseret. Et sted ville de andre børn ikke lege med dem.

I et tilfælde var en pige blevet udsat for krænkende adfærd fra en mandlig beboer. I en af familierne havde en af de unge forsøgt at tage livet af sig, ifølge moderen på grund af deres boligforhold.

Det var svært for familier med børn, der boede sammen med beboere, der drak.

Det praktiske

Når man boede flere husstande i en lejlighed, var der en hel del funktioner, som krævede, at beboerne fungerede sammen. Det var ekstra krævende, fordi det var beboere, der ikke selv havde valgt at bo sammen. Det var også krævende, at de hver tredje måned skulle få lejligheden til at fungere med nye medbeboere.

De fleste steder kunne man finde ud af at deles om brug af køkkenet uden væsentlige problemer. Det krævede nogle gange, at man aftalte, hvornår man brugte køkkenet. Det var vanskeligere at få rengøringen af fællesarealerne til at fungere. Nogle steder fik man lavet en aftale om at fordele opgaverne, men det fungerede sjældent. Det endte som regel med, at det var én, der tog sig af bestemte opgaver.

Livet sammen med de andre

Der var steder, hvor man havde det godt sammen og hjalp hinanden. Nogle steder var samværet i høj grad præget af, at der blev drukket. En fortalte, at de nok hyggede sig sammen, men at det mest var et overfladisk samvær.

Der kunne i en genhusningsbolig udvikle sig magtrelationer, hvor en eller få satte reglerne for livet i boligen. Et sted havde det udviklet sig til, at en af beboerne var bange for at være der. Hun blev på sit værelse, når en bestemt familie var i lejligheden.

I lejligheder, hvor alkohol var en væsentlig del af samværet, kunne det være vanskeligt ikke at deltage i drikkeriet. Nogle oplevede derfor, at de drak mere end de ellers ville have gjort.

For beboere, der havde arbejde, børn og unge, var det et stort problem, når nogle beboere brugte lejligheden til at 'feste i'. Det kunne indebære, at der blev støjet og spillet musik til langt ud på natten, og det sådan, at det var umuligt for andre at sove.

Det betød, at nogle beboere klart opdelte beboerne i to grupper: dem, der drak hensynsløst, og dem, der tog hensyn eller ikke drak.

Privatliv og hverdagsliv

Hverdagslivet var præget af, at beboere i genhusningsboligerne ikke havde meget rum til privatliv. Der var dog stor forskel. Der var god plads, hvis man boede i en bolig, hvor husstanden i praksis var den eneste, der boede der. Der var boliger, hvor nogle af beboerne stort set ikke var der, fordi de opholdt sig andre steder, f.eks. hos en kæreste, eller var ude at fiske.

Boede man i en bolig, hvor der boede 10-15 andre, så var der ikke meget plads. Boede man 2 eller 3 i samme rum, så var det også svært med privatliv. Der var husstande, der boede i rum, som blev brugt som gennemgangsrum. Det gjorde det svært at have et privatliv. I nogle tilfælde havde beboerne hængt et gardin eller lignende op for at få lidt afskærmning til et privatliv. Selvom man f.eks. havde mulighed for at trække sig ind på sit værelse, så gjorde de mange mennesker i lejligheden, at beboerne oplevede det som trangt.

Nogle brugte naturen som et fristed, hvor de kunne være sig selv. Hvis de var en familie med børn, så var naturen et sted, hvor familien kunne være sig selv.

Det manglende rum til privatliv indebar også, at det var svært at have et socialt liv i boligen. Flere ville gerne kunne have familie og børnebørn på besøg, men det var ikke muligt.

Arbejde

Der var flere af de genhusede, der havde arbejde, men der var også nogle, der fortalte, at det var svært at have arbejde, når man boede i en genhusningsbolig. Nogle havde mistet deres arbejde, mens de boede der.

Når man delte rum med nogen, kunne det være svært at holde en dagsrytme, der var nødvendig for at passe et arbejde. I en del tilfælde skyldtes det et alkoholiseret miljø i boligerne. Det var svært at holde sig udenfor, når der blev drukket, og det gjorde det for nogen svært at passe et arbejde.

Alkohol

Der var flere, der fortalte, at de drak mere, efter de var flyttet i en genhusningsbolig. Det kunne være for at dulme situationen i genhusningsboligen og tabet af egen bolig. Det var som nævnt ovenfor også for at være med i miljøet i lejligheden, når man var sammen.

Det var ikke alle steder, at alkohol var en væsentlig del af miljøet i genhusningsboligerne.

Hjælp fra venner og familie

De, der bor i genhusningsboliger, er alle husstande, der ikke flyttede til familie og venner, da de blev sat ud af deres lejlighed. Der var to gennemgående grunde hertil. Den ene var, at man ikke havde plads til, at de kunne bo der. Den anden var, at man ville miste for meget i boligsikring, hvis det flyttede ind.

Der var stor forskel på, hvilken hjælp beboerne i genhusningsboligerne fik fra venner og familie.

Der var nogen, der indimellem overnattede hos et familiemedlem for at få lidt privatliv. Der var børn, der boede hos familie i længere tid.

Flere fik hjælp, når de skulle flytte hver tredje måned. Nogle havde adgang til at få vasket tøj hos familie eller en ven.

Livet som boligløs

Personer, der bor hos familie eller en ven, er ramt af hjemløshed, da de bor på en måde, hvor de ikke har mulighed for privatliv og eget social liv, og/eller hvor det er usikkert, hvor lang tid de kan blive boende. De får her betegnelsen boligløse.

Der findes ikke tal på, hvor mange der bor hos familie eller venner og på en måde, så de kan siges at være boligløse. 60 % af dem, der bliver udsat fra deres bolig, vælger ikke at flytte til en genhusningsbolig (se afsnittet "Realiserede udsættelser", side 186). I perioden 2005-12 har der i gennemsnit hvert år været 95 udsatte husstande, som valgte ikke at flytte til en genhusningsbolig. Der er ingen data for, hvor de flyttede hen. Mange er sandsynligvis flyttet til familie eller venner.

Gensidig nytte

Når nogen boede hos familie eller venner, havde det betydning, om begge parter havde nytte ved at bo sammen.

Der var to typer familierelationer, hvor den gensidige nytte havde forskellig karakter.

Den ene var i familier, hvor økonomi og praktiske gøremål var opgaver, som den samlede familie i boligen klarede og uden væsentlig fokus på, hvem der ydede hvad. Det var stærke bånd. En opgav f.eks. sin bolig for at tage hjem og hjælpe sine forældre i en økonomisk svær situation.

I den anden type var gensidigheden afgrænset til bestemte gøremål. Det var her helt afgørende, at den person, der flyttede ind, ikke skabte for meget besvær, og at personen også bidrog med noget. Hvis denne gensidighed blev for skæv, blev det usikkert, om personen kunne bo hos familien eller vennen i længere tid. Det kunne være skævhed i ydelser til husholdningen, hjælp til at passe børn m.m.

Familiens ansvar

Der var flere, der som familie følte et ansvar for familiemedlemmers liv og bidrog med hjælp. Der var familier, hvor de levede mange sammen i en lejlighed. Der var bedsteforældre, der husede børnebørn.

Der var imidlertid også eksempler, hvor et ansvar for andre familiemedlemmer ikke blev praktiseret. Det kunne være på grund af visse og uspecificerede uoverensstemmelser og et forskelligt forhold til alkohol.

Der var dog to fremtrædende grunde til, at ansvaret ikke blev praktiseret. Den ene var, at der ikke var plads i lejligheden. Den anden var, at det kostede i mindre boligsikring.

Ikke være til belastning

Mange, der var ude i hjemløshed, sagde, at de ikke ville være til belastning for familien. Det var i nogle tilfælde udtryk for en stolthed og et ønske om at kunne klare sig selv. Ofte blev det også sagt som resultat af en nøgtern iagttagelse. De kunne se, at de ville være til belastning, hvis de flyttede ind. De kunne også se, at det ville være en belastning, som deres relation til familien ikke ville kunne klare. Mange havde derfor heller ikke spurgt.

Der var især – som ovenfor nævnt – to forhold, som gjorde, at de ville være til belastning. Den ene var, at der ikke var plads hos familie og venner. De havde ikke megen plads og deres børn krævede også plads.

Det andet forhold var boligsikringsreglerne. De ville medføre, at dem, de flyttede ind hos, ville få et markant lavere beløb i boligsikring. Flyttede de ind, ville de derfor blive en økonomisk belastning.

Muligheder for at komme ud af hjemløsheden

De, der var ude i hjemløshed, havde meget forskellige muligheder for at komme ud af deres hjemløshed.

De fleste af de interviewede havde et ønske om at komme ud af hjemløsheden. For nogle var det imidlertid en så fjern mulighed, at de ikke havde klare tanker om, hvordan de skulle komme ud af den. Enkelte havde det ok med at leve i hjemløshed, men ville dog, når de blev spurgt, gerne have egen bolig.

De fleste i genhusningsboligerne havde gæld til boligselskabet og kunne ikke få en ny bolig hos selskabet, før gælden var betalt. Nogle havde siddet i deres tidligere bolig i mange måneder uden at betale husleje. De havde derfor oparbejdet en stor gæld. Mange havde en gæld på 30-60.000 kr., og en enkelt havde en gæld på 100.000 kr.

De, der havde et arbejde, var i de fleste tilfælde i gang med at betale af på gælden. Nogle havde fået den afviklet. De, der var uden arbejde, havde stort set alle sat tilbagebetalingen i bero. De havde derfor ikke udsigt til at få egen bolig inden for en overskuelig tid.

Lange ventelister var også en hindring for at få en ny bolig. Der var dog stor forskel på hvor lang ventetid, der var i de forskellige byer. I Nuuk indebar de lange ventelister, at tiden, der kunne gå, var uoverskuelig. 5-10 år og måske mere blev nævnt af de genhusede. Tal for hvor mange, der anvises fra den almindelige venteliste, viser også, at Nuuk skiller sig markant ud ved at anvise meget få (se "Nuuk og de andre byer", side 195).

For de fleste var det usikkert, hvornår de ville få en bolig, uanset om der var lange eller korte ventelister.

Usikkerheden og det udsigtsløse gjorde, at det at få en bolig blev noget, der for mange var noget uvirkeligt.

Stort set alle vidste godt, at de skulle være skrevet op til ventelisten, men mange i genhusningsboligerne var ikke skrevet op. Det var ikke altid, at de kunne svare klart på, hvorfor. Det virkede flere gange, som var det en følge af, at det var uvirkeligt for dem, at de kunne få egen bolig. Nogle regnede med, at de først ville skrive sig op, når de havde betalt deres gæld. For nogle var de 100 kr., det kostede om året for at stå på ventelisten, mange penge, som de foretrak at spare.

Flere, der var ude i hjemløshed, oplevede, at der forsvandt (nedrevet) boliger, som de kunne betale, og at det, der blev bygget, var for dyrt til, at de kunne bo der. De havde derfor et udtalt ønske om, at der blev bygget boliger, som de kunne betale.

Ønsker

De hjemløses, genhusedes og boligløses ønsker til deres fremtid var naturligt farvet af den situation, de var i, og af de mangler, de oplevede.

Der var to svar, som næsten alle gav, til et spørgsmål om, hvad det ville betyde for dem, hvis det her og nu fik tilbudt en bolig.

Det ene var, at det ville være dejligt at kunne være sig selv. Det blev sagt på flere måder og mange udtrykte ønske om at kunne have et privatliv og et

sted, hvor de kunne være sig selv. For nogle lå der i det at kunne være sig selv også en forestilling om at have rum til at udfolde sig.

Det andet svar, som næsten alle gav, var et ønske om at kunne have eget socialt liv. Det var især et ønske om at kunne have familie på besøg, og med vægt på et ønske om at kunne have børn og/eller børnebørn på besøg.

Der var også andre ønsker. For nogle var det ønsket om et arbejde, der pressede sig på.

For nogle var svaret tæt forbundet med det, de gerne ville være fri for i deres situation. Fra dem, der var genhuset, var der et stærkt ønske om ikke at skulle flytte hver tredje måned.

Nogle havde en forhåbning om, at de ville drikke mindre, hvis de fik deres egen bolig.

Der var også nogle, der havde et ønske om, at der blev bygget flere boliger.

De svar, som mange gav til et spørgsmål om, hvad de ville sige, hvis de nu fik tilbudt en bolig, var for de fleste udtryk for en stor glæde og for, at det ville være fantastisk, og samtidig udtryk for, at det var uvirkeligt.

En, der havde fået sin egen bolig, sagde: *"....Det er lang tid siden, at jeg har kunnet være uden, at der kommer nogen. Og nu behøver jeg ikke at spørge nogen...Det er fantastisk. Jeg ved ikke hvad...Jeg er i live...Jeg har mit eget kongerige"*.

Samfundets rammer og dets ageren

Boligmarkedet i Grønland omfatter godt 23.000 boliger, hvoraf godt halvdelen er offentligt ejede og administreres af boligselskaberne INI og Iserit. Landstingsforordning nr. 2 af 12. maj 2005 fastlægger de overordnede principper for fordeling af ledige lejemål; her har hensynet til samfundets kernefunktioner afgørende vægt, idet den boligsociale, den almindelige og ønskeventelisten udgør de lavest prioriterede kategorier. Gennem perioden 2005-2012 har fordelingen til de forskellige kategorier været nogenlunde konstant med ca. 1200 anvisninger årligt til den almindelige venteliste, 600 til personaleventelisten, godt 200 til den boligsociale anvisning og godt 100 årlige anvisninger pga. renoveringer. Siden 2010 er anvisningerne til den almindelige venteliste reduceret markant (knap 30 %). Den almindelige venteliste anviser klart hovedparten af de ledige lejemål undtagen i Nuuk, hvor anvisninger til personalebrug udgør største kategori. Kun hver fjerde anviste bolig går til den almindelige venteliste.

Hvert år udsættes et antal beboere fra deres bolig, primært på grund af huslejerestancer: Der fremsendes årligt godt 23.000 førstegangstrykkere (påkrav), hvoraf hver femte modtager et ophævelsesbrev (2. rykker). Af disse bliver ca. 100 udsat af deres bolig, hvoraf omkring halvdelen tager mod et tilbud om genhusningsbolig. Tallene varierer fra år til år.

Fordelt på byer varierer omfanget af udsættelser betydeligt; der er som ventet flest udsættelser i den største by Nuuk (265 udsættelser i perioden 2005-12). Der er derfor foretaget en standardisering pr. 1000 boliger, hvorved omfanget kan sammenlignes på tværs af de enkelte byer: De to byer på Østkysten ligger relativt højt, tæt fulgt af de sydlige byer (dog undtaget Qaqortoq). Nuuk og Ilulissat har et relativt lavt niveau for udsættelser. Flere har boet i årevis i genhusningsboligerne på grund af restancer.

Der bruges mange ressourcer på rykkerskrivelser, politibreve, koordinerende møder m.m. og selve udsættelsesforretningerne, der ofte ender med at lejeren indfrier restancen og bliver boende. Såfremt ressourcerne kunne anvendes på de 'tungere' sager, kunne de egentlig udsættelsestruede hjælpes

bedre. Der gøres en betydelig indsats fra kommunernes side for at redde udsættelsestruede lejere; en del er berettigede til boligsikring og kan således indfri restancen, andre får lavet handleplaner for at sikre en 'genopretning' af deres økonomi. Uden denne indsats ville udsættelserne være betydeligt større.

Den boligsociale anvisning sker på baggrund af henvendelse til kommunen, der tildeler boliger til personer med særlige behov. Der er uklarhed omkring reglerne for den boligsociale anvisning; størstedelen af kommunerne mener, at hver fjerde eller femte ledige bolig skal tilbydes kommunerne til dette formål. I INI a/s fastslås det, at denne kategori går forud for den almindelige venteliste og ønskeventelisten, samt at kommunerne ved henvendelse vil blive prioriteret over de to nævnte ventelister. Men samtidig indebærer det, at kommunerne skal finansiere depositum og den første måneds husleje.

Ventetiden på en almindelig bolig er lang i de store byer og især i Nuuk; det betyder, at mange, der flytter til byen, ikke har mulighed for at finde bolig og derfor bor hos familie, venner eller bekendte. Det kan være en usikker boligform, men viden om omfanget og dets betydning er begrænset. En optælling på grundlag af Grønlands statistiks folkeregister viser dels, at omfanget af personer med uoplyst adresse har været stigende fra 1994 og frem til 2010, hvorefter det er aftaget noget i Nuuk, mens niveauet er uændret i Sisimiut, Ilulissat og Qaqortoq, dels at antallet af mænd, især midaldrende og ældre mænd, uden oplyst adresse er væsentligt større end antallet af kvinder i samme situation.

Omfangsanalyse

Det er ikke muligt at få et dækkende tal for hvor mange, der er ude i hjemløshed. Hertil rummer hjemløshed for mange forskellige former for hjemløshed, og personer, der er ude i hjemløshed, kan ofte vanskeligt sikkert klassificeres som hørende til en bestemt form.

Antallet af personer, der er registreret uden fast bopæl, er den bedste tilgængelige indikator på hvor mange, der er hjemløse og boligløse. Der er siden 2010 registreret ca. 600 uden fast bopæl i hele Grønland. Det er en indikator på størrelsesordenen og ikke et dækkende tal, og det rummer et stort spektrum af hjemløshed. Der kan specielt være stor forskel på, hvilken grad af hjemløshed forskellige måder at bo hos familie og venner rummer (boligløse). Der kan også være personer i denne gruppe, der reelt ikke er ude i hjemløshed.

Hertil kommer, at der i 2012 var ca. 250 personer, der var genhuset. Der er endvidere uden tvivl boligløse, der er registreret med en bopæl. De skal da lægges til ovenstående tal.

Disse tal skal ses i lyset af, at mange (de fleste) kun er ude i hjemløshed i en afgrænset periode. Det betyder, at der over en årrække er betydeligt flere, der vil være ude i hjemløshed, end tallet for ét år angiver.

Antallet af udsættelser er forholdsvis stort og er en indikator på, at mange årligt kommer ud i hjemløshed. Der er i gennemsnit årligt udsat 150 husstande fra 2005-2012. Hertil kommer, at husstande også kommer ud i hjemløshed uden at blive udsat, f.eks. i forbindelse med skilsmisse. Samlet betyder det, at mange nye hvert år kommer ud i hjemløshed.

Der er stor forskel på, hvor hurtigt husstande kommer ud af hjemløsheden. Tallene tyder på, at nogen kommer meget hurtigt ud, mens nogen modsat kan være ude i hjemløshed i mange år.

Fokuspunkter

Dette afsnit indeholder nogle emner, temaer m.m., som kan være relevante at have fokus på, når man vil gøre en indsats mod hjemløshed og de følger, den har. Det er alle punkter, som udspringer af resultaterne af undersøgelsen.

Det er ikke anbefalinger til handlinger. Det er ikke undersøgelsens opgave, og den giver ikke grundlag for at pege på bestemte løsninger.

Hjemløshed er endvidere et så komplekst fænomen, at det er væsentligt at tænke de konkrete løsninger ind i den aktuelle kontekst. Derfor kan relevante løsninger på det samme problem være forskellige fra sted til sted.

Hjemløshed er mere end ikke at have tag over hovedet

Hjemløshed er mere end ikke at have et fast sted, hvor man kan overnatte.

Et hjem er mere end det fysiske. Det er også et sted, hvor man kan have et privatliv og eget socialt liv. Det er også et sted, som man har en stor grad af sikkerhed for at kunne beholde.

Hvis man ikke kan have privatliv/socialt liv og ikke har sikkerhed for boligen, så mister en fysisk bolig sin karakter af et hjem.

Det var tydeligt i genhusningsboligerne. I dem manglede beboerne både mulighed for privat og socialt liv. De manglede også, at boligen, de var i, var et blivende sted. I INI's genhusningsboliger skulle beboerne flytte hver tredje måned.

Den manglende mulighed for privatliv og manglende sikkerhed i boligen var meget belastende for beboerne i genhusningsboligerne og var også i flere tilfælde et problem for beboere, der boede hos venner og bekendte.

Mange grunde til, at man mister sin bolig

Der er ofte mange grunde til, at man mister sin bolig.

Oftest er der et forløb, hvor flere begivenheder samlet skaber en situation, der medfører, at en person eller husstand mister sin bolig, men hvor én begivenhed alene sandsynligvis ikke havde udløst hjemløsheden.

De grunde, der trådte tydeligst frem, var arbejdsløshed, skilsmisse og andre markante sociale begivenheder.

Alkohol havde også betydning, men i mange tilfælde var alkohol mere noget, der bidrog til at forstærke andre problemer og som medførte, at personen ikke handlede adækvat.

Når flere begivenheder spillede sammen og gjorde situationen vanskelig eller umulig for en person, var der flere, der skød problemerne væk, og mistede evnen til at handle.

Også 'almindelige' mennesker

Der knytter sig til hjemløshed ofte en forestilling om, at hjemløse er en særlig gruppe mennesker, og at de fleste er skæve eksistenser på en eller anden måde.

Det er der også nogen, der er, men det er et misvisende billede. Det er et mere korrekt billede, at det er et spektrum af forskellige mennesker. Mange

er mennesker, der har haft et almindeligt liv og fortsat har det eller gerne vil have det. Der er også blandt de hjemløse personer, der lever et hårdt liv som hjemløs, og som bevarer en integritet og værdighed.

Der er grænser for, hvad familien kan klare

Selvom en stor del af de husstande, der mister deres bolig, finder husly hos familie, så er der klart grænser for, hvor meget familien generelt kan hjælpe.

Der var mange, der havde familie, som ikke kunne hjælpe. Den hyppigste grund var, at familien ikke havde plads i deres lejligheder. I det lå også, at man levede på en måde, som indebar, at det var vanskeligt at have flere personer boende.

Svært at finde en balance mellem fællesskab og privathed

Selvom man kan have det godt ved at bo hos familie eller en ven, kan det være svært at finde en balance mellem fællesskab og privathed. De vil som regel være hinandens modsætning.

Boligsikringsreglerne bidrager til hjemløshed

Der er familie og venner, der kan have nogen boende, men som siger nej, fordi det koster dem for meget, hvis et familiemedlem eller en ven skulle flytte ind. Det gælder også selvom den, der flytter ind, bidrager til husholdningen.

Det skyldes at den, der har boligen, mister en stor del af boligsikringen.

Det koster at overnatte hos venner og bekendte

Det er en del af overnatningskulturen, at hjemløse har noget med til værterne, når de overnatter hos venner og bekendte. Det er en udtalt forventning, at man yder noget til gengæld for husly. Har en hjemløs ikke noget med, kan han risikere ikke at være velkommen. Det forventes, at en hjemløs har enten mad, øl, spiritus eller hash med, typisk for mindst i størrelsesordenen 200 kr., men det kan godt være det tredobbelte.

Nat-varmestuen aflaster

Det er for mange hjemløse belastende at skulle finde et sted at sove hver nat. Muligheden for at sove i natvarmestuen er derfor en stor aflastning.

Hjemløse er ensomme i byen

Hjemløse færdes ofte for sig selv og vil gerne undgå, at man bemærker, at de er hjemløse. De falder derfor ofte ind i det almindelige gadebillede.

Manglende bolig kan skabe eller forstærke et alkoholproblem

Det miljø, man kommer ind i som hjemløs, er et alkoholiseret miljø. Det var også tilfældet i nogle af genhusningsboligerne.

Når en person er en del af det miljø og oftest kun vanskeligt kan holde sig ude af det, må han eller hun ofte drikke med. Det betød at flere, som ikke havde et væsentligt alkoholforbrug, fik det.

Mange bliver sat ud

Det er forholdsvis mange, der bliver sat ud af deres boliger. I Grønland blev der i årene 2005-2012 udsat 2 til 4 gange så mange husstande som i Danmark. Det var i en periode, hvor antallet af udsættelser var højt i Danmark.

Der er mange der trækker betalingen af huslejen

Der er mange, der udsætter betaling af husleje og først betaler i sidste øjeblik. Hver lejer får i gennemsnit mere end to rykkere om året for manglende betaling af husleje. Ca. 80 % af alle rykkere bliver betalt.

66 % af dem, der efter rykkeren får et brev om ophævelse af deres lejemål, betaler, før de får det næste brev om udsættelse.

90 % af dem, der har fået brev om udsættelse af deres bolig, betaler, inden fogeden kommer.

97 % af alle, der har fået brev om ophævelse af deres lejemål, betaler, inden fogeden kommer.

Det betyder, at det er vanskeligt tidligt at få overblik over, hvem af de mange, der skylder, der reelt er i fare for at blive sat ud.

Det koster meget at blive sat ud

Beboere, der bliver sat ud, får ofte en ekstra regning for istandsættelse, som bliver lagt oven i deres gæld. Mange mister deres indbo. Det koster tab af ting, der har affektionsværdi. For nogle indebærer det, at de mister noget af deres identitet. Når noget af indboet skal genanskaffes, bliver det en ekstra udgift.

At blive sat ud betyder ekstra ventetid på en ny bolig

En husstand, der bliver sat ud, skal ind i ventelistesystemet med et nyt nummer og kommer dermed bagest i køen. De kan derfor komme til at vente længe på en ny bolig, efter at gælden til boligselskabet er betalt.

Belastning at skulle flytte til ny genhusningsbolig hver tredje måned

At flytte hver tredje måned er markant belastende for beboerne i genhusningsboligerne.

Boligen blev aldrig et sted, hvor man kunne falde til ro. Hertil kom, at selve skiftet var krævende. Den lejlighed, beboerne kom til, kunne være 'møgbeskidt', og beboerne skulle ved hver flytning forholde sig til nye mennesker, som de skulle fungere sammen med.

Dagligdagen med de andre i genhusningsboligerne kan være vanskelig

Det var svært at få alle til at bidrage til rengøringen i lejligheden. Det kunne være vanskeligt at håndtere adfærdskonflikter, og der kunne være magtspil mellem beboerne, hvor nogen blev tabere. Der var ikke nogen person udefra (social vicevært), der kunne moderere konflikter.

To grupper beboere i genhusningsboligerne, der ikke fungerer godt sammen I forhold til adfærd var der to grupper beboere i genhusningsboligerne.

Der var beboere, som i høj grad levede et liv med alkohol og som kunne have en støjende adfærd, hvor de ikke tog hensyn til de andre.

Der var beboere, der levede et så almindeligt liv som muligt, og nogle med arbejde og børn og som var vant til at tage hensyn til andre.

Når de to grupper boede i samme lejlighed, kunne det give anledning til store konflikter. Det var en stor belastning for de 'almindelige' beboere.

Genhusningsboligerne er ikke gode rammer for børn

Der er ikke plads til udfoldelse i genhusningsboligerne, og der er dårlige rammer for et familieliv. Børn og unge bliver stigmatiseret.

Lang udsætningsprocedure gør det sværere for udsatte beboere at komme tilbage til en egen bolig

Hvis en lejer sidder længe i en bolig uden at betale husleje, kommer vedkommende ud med stor gæld til boligselskabet som gør, at det tager længe tid at komme tilbage til egen bolig. Det er derfor vigtigt, at der ikke går lang tid fra udsættelsesbrevet til selve udsættelsen.

Kommunen er fjern

Mange oplever, at kommunen er fjern og vanskelig at have en sag hos.

Uklart, hvornår man kan få en social bolig

Det er ikke klart for nogle beboere om og hvornår, de kan få en social bolig. Usikkerheden er en belastning.

Mange ud i og ud af hjemløshed

Det er muligt, at der de sidste år har været 500-800 hjemløse. Det er ikke muligt at få et præcist tal.

Det er måske heller ikke så afgørende. Det er måske mere afgørende, at der sandsynligvis er en stor gennemstrømning, og der er stor forskel på, hvor længe folk er ude i hjemløshed.

Hvis folk i gennemsnit er ude i hjemløshed i f.eks. 2 år, så vil mange personer i løbet af f.eks. 10 år have været ude i hjemløshed.

Forskel på, hvor lang tid husstande er ude i hjemløshed

Der er stor forskel på hvor lang tid forskellige personer er ude i hjemløshed, og tiden er en vigtig faktor til bedømmelse af, hvor alvorlig hjemløsheden er. Jo længere tid, jo mere skade medfører den for dem, der er ude i hjemløshed.

Det kan derfor være relevant at have særlig fokus på de personer, der er ude i hjemløshed i længere tid.

Der er beboere i genhusningsboligerne, der har så stor en gæld, at det i praksis er umuligt for dem at betale den inden for en overskuelig årrække. Er beboeren arbejdsløs, kan en 'normal' gæld have samme konsekvenser.

Det er svært at få bolig i Nuuk

Nuuk skiller sig markant ud som den by, hvor der anvises færrest fra den almindelige venteliste og ønskeventelisten. Det indikerer, at det er helt ekstraordinært vanskeligt at få en bolig i Nuuk, hvis man skal have en lejebolig fra INI eller Iserit.

Om fremgangsmåde m.m.

Opgaven

Der har været tre hovedopgaver med forskningsprojektet, som danner baggrund for denne rapport. Det har været, at:

- afdække omfanget og karakteren af hjemløshed i Grønland, samt de virksomme risikofaktorer og de konkrete anledninger til hjemløsheden
- afdække, hvorledes kommuner og andre aktører agerer i forhold til hjemløshed
- give grundlag for vurdering af tiltag til mindskelse af hjemløsheden og de problemer, den medfører.

Det sidste punkt indebærer, at der skal søges viden, som er relevant for tiltag i forhold til hjemløshed, men at det ikke er opgaven at komme med forslag til, hvorledes man kan mindske omfanget af hjemløsheden og mildne følgerne af hjemløshed.

Udgangspunktet for forståelsen af hjemløshed

Der er i projektet taget udgangspunkt i, at hjemløshed defineres ud fra tre dimensioner:

- En fysisk dimension
- En juridisk dimension
- En social dimension.

Hjemløshed optræder da, når der er mangler i en eller flere af de tre dimensioner.

Mangler i den fysiske dimension er f.eks., når en person ikke har et sted, hvor personen har fast tag over hovedet, eller et sted, hvor personen er beskyttet mod vind og vejr.

Mangler i den juridiske dimension er f.eks., når en person bor et sted, hvor personen ikke har nogen sikkerhed for at kunne fastholde boligen. Det er f.eks. tilfældet, hvis det er andre personer, der kan afgøre, om personen kan blive boende.

Mangler i den sociale dimension er f.eks., når en person bor et sted, hvor personen er afskåret fra eget privatliv og socialt liv.

Det er nærmere beskrevet i afsnittet "Hjemløshedens karakter – begrebet hjemløshed", side 29ff.

Afklare data- og informationsgrundlag

Det har fra starten været usikkert, hvilke data der kunne fremskaffes. Det var især usikkert, hvilke informationer kommunerne lå inde med til belysning af omfanget af hjemløshed. Det var også usikkert, hvilke informationer, der inden for tidsrammen for projektet kunne tilvejebringes fra personer, der er ude i hjemløshed.

Det har derfor været en del af opgaven at afklare det og tilpasse projektets opgaver, så de blev løst maksimalt med den information, der kunne tilvejebringes.

Projektets fremgangsmåde er derfor undervejs efter aftale med Selvstyret blevet justeret.

Det viste sig, at kommunerne ikke havde tilstrækkelig information til, at deres viden om personer i hjemløshed kunne være grundlag for en valid opgørelse over omfanget af hjemløshed. Samtidig viste det sig, at der blandt de professionelle ikke var klar viden om det liv, som personer, der var ude i hjemløshed, havde, og dermed ej heller om de forskellige former for hjemløshed.

Disse to forhold pegede i retning af at lægge større vægt på at afdække karakteren af hjemløsheden i Grønland.

Områdeafgrænsning

For at kunne afdække kommunernes håndtering af hjemløshed og indsamle deres viden herom var det nødvendigt at besøge hovedbyerne i de fire kommuner.

Indsamling af information fra personer, der er ude i hjemløshed, krævede en nærmere områdeafgrænsning, sådan at den tid, der var hertil, kunne bruges maksimalt. Da der var brug for tid til at få kontakt til personer, der var ude i hjemløshed, var det nødvendigt at afgrænse antallet af steder hertil.

Der var ikke mange forhåndsinformationer, der kunne udsige noget om forskelle i hjemløshedens karakter forskellige steder i Grønland. Vi fik informationer, som pegede på, at forholdene i Nuuk på flere måder var specielle, at der var forskel på forholdene i byerne og bygderne, og at der muligvis var forskel på forholdene i Vest- og Østgrønland.

I udvælgelsen indgik også optimering af vores rejserute inden for den afsatte tid. Det medførte, at Østgrønland ikke kunne indgå i undersøgelsen.

For at sikre tid til det opsøgende arbejde med at få kontakt til informanter blev der udvalgt to områder, hvor vi ville koncentrere informationsindsamlingen fra personer, der er ude i hjemløshed. Det blev Nuuk og Diskobugten med udgangspunkt i Ilulissat. Da vi også skulle besøge Qaqortoq og Sisimiut, ville der også her blive gennemført interviews med personer, der er ude i hjemløshed der, hvis det var muligt.

Interviews med personer, der er ude i hjemløshed, blev gennemført i 4 byer og en bygd.

Fremgangsmåde

Data og informationer er indsamlet i to perioder med feltarbejde. Data er efterfølgende fremskaffet fra de to boligselskaber.

Første feltperiode (2 uger) gik til Kommuneqarfik Sermersooq (Nuuk) og til Qaasuitsup Kommunia (Ilulissat og Aasiaat). Formålet var at få en grundlæggende viden om, hvordan kommunerne fungerer i forhold til hjemløshed. Det var også at få etableret kontakt til personer, der kunne være behjælpelige med at få kontakt til personer, der er ude i hjemløshed.

Interviews

Anden feltperiode (5 uger) blev der indsamlet information i fem byer og en bygd, herunder de fire hovedbyer i kommunerne.

Der er i alt gennemført 61 interviews. 33 interviews er gennemført med personer/husstande, der er ude i hjemløshed eller havde været det (10 hjemløse, 13 genhusede og 10 boligløse). 2 af de interviewede havde været hjemløse, men havde fået bolig.

Der er gennemført 26 interviews med professionelle, dvs. personer der gennem deres arbejde havde berøring med hjemløseforhold, og 2 interviews med personer, der lavede frivilligt arbejde for de hjemløse. De professionelle omfatter forvaltningschefer, fagchefer og socialarbejdere i kommunerne, varmestueledere og medarbejdere i boligselskaberne.

De fleste af de hjemløse fik vi kontakt med ved selv at være opsøgende på steder, hvor de var, og i nogle tilfælde gennem personer, der havde kontakt til dem. De genhusede fik vi kontakt med ved at opsøge dem i genhusningsboligerne. De boligløse fik vi kontakt med gennem kommunernes socialforvaltninger, der kontaktede dem.

Nogle af de personer, der var eller havde været ude i hjemløshed, havde været det på flere måder.

Til en kvalitativ analyse, som vi har gennemført, er udvælgelsen af personer til interview vigtig. Det er vigtigt, at de personer, der deltager, repræsenterer et bredt spektrum af måder – og gerne flere måder – at være ude i hjemløshed på.

Vi havde som strategi, at vi skulle have personer fra alle de tre grupper (hjemløse, genhusede og boligløse). Inden for disse grupper skulle vi da også optimalt have personer, der var i forskellige situationer.

Disse krav til udvælgelsen var vanskelige at håndtere med den tidsramme, vi havde. Vi var meget afhængige af, at de personer, der hjalp os med at finde frem til personer, fandt eller henviste relevante personer. Mht. de personer, vi selv opsøgte, var vi også inden for den korte periode hvert sted meget afhængige af, at de personer, vi fik kontakt med, kunne anbefale andre, og at det var muligt at få en aftale, mens vi var i byen. Tidsrammen gjorde, at det var vanskeligt at supplere med interviews med persongrupper, der manglede.

Det er muligt, at der er forholdsvis få 'svage' personer og personer, der har et stort alkoholforbrug, og at det i højere grad er de mere 'stærke', der har sagt ja til at deltage. Det er imidlertid ikke afgørende, idet begge 'grupper' er med blandt de interviewede.

Det er vores vurdering, at de interviewede personer, der var eller havde været ude i hjemløshed dækker et godt spektrum af situationer. Det gælder især for hjemløse og genhusede.

Det er vores vurdering, at der er flere måder at være boligløs på end dem, vi har interviewet, dækker, men at de personer, der er interviewet, har givet grundlag for at beskrive nogle generelle forhold for boligløse.

Udvælgelsen af personer blandt de professionelle og Ngo'erne var mere enkel. I kommunerne er der personer, der har generel administrativ erfaring, og personer, der har direkte kontakt med personer, der er ude i hjemløshed. I boligselskaberne er det hovedsagligt personer, der står for administrationen af genhusningsboligerne, der er blevet interviewet.

Alle interviews er gennemført med udgangspunkt i en spørgeramme med emner, som vi gerne ville have information om. Selve interviewet havde normalt karakter af en samtale, hvor det var vigtigt, at interviewpersonen fortalte det, der var vigtigt for vedkommende. Spørgerammen fungerede derfor mest som en liste, det blev brugt til at tjekke, om de vigtigste temaer var blevet berørt under interviewet.

De fleste interviews tog mellem 1½ og 2 timer. De er efterfølgende blevet transskriberet til ca. 1000 sider tekst.

Data

De kvantitative data for udsættelser og for anvisninger af boliger er leveret af de to boligselskaber INI og Iserit. Dataene er leveret som rådata og i nogle tilfælde også som bearbejdede data.

Data om genhusningsbeboernes restancer er leveret som rådata af INI. Boligselskaberne har også leveret data til opgørelse over antal husstande i genhusningsboligerne.

Data til analyse af botiden i genhusningsboligerne i Kujalleq kommune er leveret af kommunen.

Data for personer uden fast adresse er hentet fra Grønlands Statistiske databank, der også har lavet en analyse af, hvor personer uden fast adresse flyttede hen.

Analyse af interviews

Indholdet i interviewene med personer, der er ude i hjemløshed, er blevet gennemgået mht. information om de 5 hovedtemaer for analysen: Fra bolig til uden bolig, Livet før, Livet uden egen bolig, Muligheder for at få egen bolig og Ønsker til fremtiden.

Den metode, der er anvendt, har sit udspring i 'Grounded Theory'. Den indebærer, at de informationer, der ligger i interviewene, former de temaer og emner, der bliver behandlet i rapporten. Man kan med andre ord sige, at informationsmaterialet finkæmmes for information, der samles i temaer og emner. Det indebærer ikke, at vi har været uden forhåndstese om forholdene, men den har ikke været styrende for analysen.

Anonymitet

Alle personer, der er blevet interviewet, er blevet lovet anonymitet. Det indebærer for dem, der er ude i hjemløshed, at der er konstrueret fiktive navne til dem, og at visse informationer, der ikke har betydning for analysen, men kunne pege mod bestemte personer, er ændret.

De professionelle, der er interviewet, vil også i analysen optræde uden angivelse af navn, medmindre de har accepteret, at et konkret citat bringes med deres navn nævnt.

For at optimere anonymiteten er der flere steder udeladt stedangivelser.

Hjemløshedens karakter – begrebet hjemløshed

En hjemløs er i den umiddelbare forståelse af begrebet en person, der sover ude og ikke har fast tag over hovedet om natten. I lande, hvor man kan sove ude om natten, dækker denne forståelse en meget stor del af de hjemløse.

Går man lidt ned bag ordet hjemløs, er der flere aspekter, som gør denne umiddelbare forståelse for snæver. Begrebet dækker – i dets mange betydninger – en boligsituation, hvor man ikke har et fuldt fungerende hjem. Boligsituationen er med andre ord præget af nogle mangler i forhold til det, som normalt opfattes som et hjem.

Hertil kommer, at mulighederne for at komme ud af den mangelfulde boligsituation også har betydning for karakteren af hjemløshed og i nogle tilfælde også for, om der er en hjemløsesituation.

Det indebærer, at hjemløshedens karakter bestemmes af:

- Mangler i boligforholdene
- Mulighederne for at komme ud af hjemløsheden.

Europæisk typologi – mangler i boligforholdene

Den europæiske federation for foreninger m.m. (FENTSA), der arbejder med hjemløse, har lavet en klassificering af hjemløshed. Den benævnes ETHOS klassifikationen. ETHOS står for European Typology of Homelessness and Housing Exclusion.

ETHOS' klassifikation har som udgangspunkt, at man kan være hjemløs i mange forskellige boligsituationer.

I ETHOS klassifikationen er der tre domæner, som indgår i et hjem. Bestemte mangler i et eller flere af disse domæner indebærer, at man kan siges at være hjemløs.

De tre domæner er:

- Et *fysisk* domæne: Dvs. en passende bolig som en person og hans/hendes familie selv (eksklusivt) kan råde over
- Et *socialt* domæne: Dvs. en bolig, hvor personen og hans/hendes familie kan have et privatliv og dyrke sociale relationer
- Et *juridisk* domæne: Dvs. en bolig, som man har en legal ret til at bruge.

Det er åbenlyst, at manglende tag over hovedet er en utilstrækkelig fysisk 'bolig'. Boliger med for lidt plads eller lav standard kan også udgøre en mangel i den fysiske bolig. Hvornår lidt plads eller lav boligstandard udgør en mangel, der indebærer, at man kan sige, at beboerne er hjemløse, er i sidste ende meget samfundsmæssigt bestemt og afhængig af den generelle boligstandard.

Det er centralt, at der tages udgangspunkt *i boligsituationen* og ikke i den hjemløse og dennes forhold i øvrigt. Det er også centralt, at hjemløshedens karakter defineres som *en mangel* i forhold til en norm for en boligstandard.

Familien i typologien

I ETHOS' typologi er 'enheden' en person. Den kommer derfor til at behandle familien på en utilstrækkelig måde. Når denne enhed har ok boligforhold, er enheden ikke hjemløs.

Enheden i et hjem er typisk enten en person eller en kernefamilie. Normalt betragtes begge personer i en kernefamilie som havende sikre boligforhold, selvom det måske kun er den ene part, der har en juridisk adgang til boligen.

Det kan også være tilfældet, hvis familieenheden reelt består af mere end et par og deres børn.

For de ekstra familiemedlemmer – ud over kernefamilien – er sikkerheden i boligen afhængig af den relation, de ekstra medlemmer har til den øvrige familie i boligen.

Denne relation kan have en sådan karakter, at det ekstra familiemedlem indgår intensivt i familielivet og bidrager aktivt til det – og så meget, at det vil opleves som et tab, hvis vedkommende flytter. Relationen kan også være baseret på en familiekultur, som indebærer, at man tager sig af familiemedlemmer.

Det betyder, at personer, der bor hos familier, ikke pr. definition lever under usikre boligforhold, som angivet i ETHOS kategori 8.

Det må nødvendigvis afgøres ud fra de konkrete familierelationer, og herunder også om det ekstra familiemedlem opleves som en belastning, og om familien samlet kan klare situationen.

Om at komme ud af hjemløshed

Mulighederne for at komme ud af hjemløsheden er bestemmende for karakteren af hjemløsheden.

Hvis en hjemløs er uden bolig, alene fordi der er mangel på boliger, og i øvrigt har arbejde, så er det relevant at sige, at denne form for hjemløshed er anderledes end hjemløsheden for en person, der har et stofmisbrug og vanskeligt ved fast at betale husleje, selvom vedkommende fik en bolig.

ETHOS supplerer ovenstående kategorier for mangler i boligsituationen med nogle kategorier, der beskriver, hvor lang tid en person er hjemløs, og hvor let eller vanskeligt det er at komme ud af den. Ethos har hertil tre grove kategorier:

- Den kortvarigt hjemløse, der hurtigt kommer ud af hjemløsheden og ikke bliver hjemløs igen
- Hjemløse, der i perioder er hjemløse, men ikke konstant
- Den kronisk hjemløse, der er langvarig bruger af hjemløseservice og/eller sover ude.

Disse kategorier kan defineres på andre måder og nogle kontekster kan gøre andre kategorier relevante. Det centrale i dem er for det første, at hjemløse langt fra altid er konstant hjemløse, og at nogle går ud og ind af hjemløsheden. Nogle er imidlertid kronisk hjemløse.

De mange forhold, der påvirker den hjemløses muligheder for at komme ud af hjemløsheden kan deles i to hovedgrupper: Personlige forhold og samfundsmæssige forhold, der danner rammer for den hjemløse.

Personlige forhold

Mange personlige forhold kan gøre det vanskeligt at komme ud af hjemløsheden. Det kan f.eks. være et misbrug af stoffer eller et alkoholproblem. Den hjemløse kan have en livsstil, som gør det svært at leve et 'normalt' liv i en bolig. Et lavt selvværd kan gøre handlekraften mindre.

Da egen bolig indebærer udgifter til boliger, kan arbejdsløshed være en barriere for at komme ud af hjemløsheden.

Disse og andre personlige forhold vil ofte være til stede i forskellige kombinationer.

I hjemløseteorien arbejdes der med et begreb, der kaldes katalysatorer. Det er forhold eller situationer, der bidrager til at gøre den hjemløse motiveret til at komme ud af hjemløsheden.

En katalysator er bl.a. en erkendelse/oplevelse af at have nået 'bunden', og at den motiverer til at komme ud af hjemløsheden. Chok og traumer kan også fungere som katalysatorer, der motiverer den hjemløse. Eller det, at nogen bekymrer sig om den hjemløse, og den hjemløse erkender, at det kan være en katalysator.

Adgang til udveje – rammer for den hjemløse

For at komme ud af hjemløsheden har den hjemløse oftest brug for at have adgang til ydelser fra andre, typisk det offentlige.

Der kan være følgende typer:

- Adgang til information om muligheder
- Adgang til rådgivning
- Adgang til nødboliger
- Adgang til hjælp til at finde en ny bolig
- Adgang til misbrugsafvænnning
- Adgang til en fast bolig
- Adgang til opfølgende støtte.

Den hjemløses situation er derfor både afhængig af om disse foranstaltninger er tilgængelige og af den hjemløses evne til at bruge dem.

Hjemløshedskulturer

Det sociale liv, som den hjemløse har, kan have betydning på flere måder. Det kan bidrage til at mindske ulemperne ved hjemløsheden og dermed også bidrage til at mindske motivationen til at komme ud af hjemløsheden.

Egen hjemløsekultur

Når man er hjemløs, lever man typisk under nogle betingelser, som også andre hjemløse har. Det kan medføre, at der udvikler sig hjemløshedskulturer blandt de hjemløse.

Sådanne kulturer kan have normer og adfærd, der kan give den hjemløse oplevelsen af at være hjemme. Det kan være en del af hjemløsekulturen, at man viser omsorg for hinanden. Der kan være stærke venskaber. Markante hierarkier og uformelle normer/regler for, hvordan man kommer til at høre til i en gruppe, kan også være en del af kulturen. Det kan indebære, at nogen ikke får adgang til grupperinger blandt de hjemløse.

Hjemløshedskulturen kan åbne for adgang til overnatning, hvis det er normalt, at en person, der har bolig, åbner sin bolig for overnatning for andre.

Hjemløsekultur, når den hjemløse bor hos familie eller venner

Hvis den hjemløse bor hos familie eller venner, indebærer det en særlig relation til familien og vennerne, hvor den hjemløse som udgangspunkt er afhængig af familien eller vennerne. Det indebærer også en dagligdag med dagligdagens gøremål og interaktion med familien/vennerne – såvel voksne som børn i familien.

Hjemløshed – hvad skaber hjemløshed

Trigger

Når en person bliver hjemløs, vil det ofte være helt bestemte forhold, der bringer personen fra en situation med en bolig til en situation uden en bolig. Der er typisk noget, der *udløser* (trigger) hjemløsheden. Det kan f.eks. være arbejdsløshed og dermed manglende evne til at betale husleje. Det kan være opløsning af et ægteskab og dermed opløsning af et hjem.

Person og omverdenens formning af personen

Det er imidlertid ikke tilstrækkeligt til at forklare, hvorfor en person bliver hjemløs. Personen har typisk gennem en række år været gennem et forløb med begivenheder, der har formet personen til at være ekstra sårbar. Man kan sige, at personen er disponeret for hjemløshed (latent hjemløs).

Denne formning af personen er et samspil mellem personen og forhold uden for personen – i mange tilfælde personens nære relationer til andre personer.

For unge er det typisk et forløb helt tilbage i barndommen, der gør en person disponeret for hjemløshed. Det kan være forhold som:

- Hyppige boligskift og skoleskift
- Seksuelt misbrug
- Svage sociale netværk
- Løbet hjemmefra
- Flyttet hjemmefra før en alder af 16
- Familiekonflikter
- Familieopløsning
- Stedfar/eller stedmor
- Vold i hjemmet
- Flere traumatiske begivenheder
- Langvarigt ophold i botilbud
- Mobning
- Skolepjækkeri

Ovenstående liste er baseret på erfaringer fra Storbritannien, og den konkrete liste kan være anderledes i andre kulturer. Det centrale i listen er to forhold. For det første, at erfaringerne akkumuleres. For det andet, at situationerne generelt medfører et lavere selvværd.

For voksne, der bliver hjemløse, er baggrunden ofte, at den hjemløse forinden hjemløshed har lavt selvværd og svage sociale netværk og samtidig få forhold, der har en beskyttende virkning. Det sidste er f.eks. et arbejde, stærke familiebånd og personer, der kan yde følelsesmæssig støtte.

Samfundsmæssige forhold

Samfundsmæssige forhold har betydning for, om disponeringen for hjemløshed bliver udløst til hjemløshed. Det er især adgangen til boliger, der har betydning. Der er alt andet lige større risiko for at blive hjemløs i byer og regioner, hvor adgangen til boliger er vanskelig. Det kan den være på grund af særlige regler for adgang til boliger, som f.eks. giver mere velstillede borgere en første adgang. Adgangen kan også være vanskelig på grund af et presset boligmarked.

I byer og regioner med stor arbejdsløshed er der alt andet lige større risiko for, at personer bliver ude af stand til at betale boligudgiften og derfor mister deres bolig.

Ej hjemløshed

De negative konsekvenser af hjemløshed kan være så ubetydelige, at det ikke er samfundsmæssigt relevant at betegne situationen som en hjemløse-situation, selvom andre forhold indikerer, at der er tale om hjemløshed. Det kan f.eks. være:

- Studerende, der søger flytning til en anden by ved studiestart
- Unge, der ønsker at flytte hjemmefra
- Personer, der er midlertidigt uden bolig på grund af brand eller lignende
- Personer i botilbud, der er beregnet til længerevarende ophold.

Særlige hjemløseforhold i Grønland og nogle teser

Da hjemløseformer i høj grad er både samfundsmæssigt og kulturelt bestemt, kan særlige grønlandske forhold have stor indflydelse på de former, som hjemløsheden har i Grønland.

De særlige forhold og teser, der er beskrevet nedenfor, er antagelser og skal derfor læses som antagelser.

Klima

Klimaet udgør i Grønland en særlig forudsætning. Det betyder, at langt de fleste hjemløse i Grønland på en eller anden måde har taget over hovedet. Mange bor hos familie og venner. Man kan derfor sige, at civilsamfundet i Grønland i stor udstrækning har taget sig af hjemløsheden.

Ingen herberger

Det er endvidere en særlig forudsætning i forhold til mange europæiske lande, at der ikke er herberger og lignende i Grønland, bortset fra varmenstuen i Nuuk.

Familie- og naboskabskultur

Det gør det relevant at have som tese, at den grønlandske familie- og naboskabskultur har været et godt grundlag for, at civilsamfundet gennem familien og venner har kunnet tage sig af de hjemløse, samt at det i høj grad er den kultur, som har gjort det muligt for Grønland at huse hjemløse uden offentlige institutioner.

Det kan endvidere være relevant at antage, at denne familie- og naboskabskultur i høj grad har sit udspring i livet på bostederne.

Da de fleste grønlandere i dag lever i byerne, er der andre forhold, der former kulturen og dermed også familie- og naboskabskulturen. Der er i byerne ikke den samme nødvendighed for at tage sig af de andre. Samtidig lægger livsmønstret i byerne op til mere traditionelt vestlige familiekulturer.

Det medfører, at det generelt bliver mere og mere problematisk at basere løsningen af hjemløseproblemerne på civilsamfundet, og at det derfor bliver nødvendigt, at det offentlige har en aktiv rolle, eventuelt sammen med frivillige organisationer.

Adgang til boliger

Når kommunerne har få boliger til social anvisning, kan det skyldes det særlige grønlandske boligmarked, der er meget præget af en almen boligsektor (INI og Iserit). Det er derfor afgørende, hvilke regler der gælder for adgang til disse boliger.

Administration af ventelister til almene boliger eller regler for tildeling af almene boliger kan have stor betydning for, hvilke boliger der bliver til rådig-

hed for socialt og økonomisk svage personer/husstande. Hvis en stor del af boligerne tildeles eller forbeholdes bestemte grupper eller personer i bestemte situationer, f.eks. at arbejdspladser har boliger til deres ansatte, så gør det antallet af ledige boliger til personer uden for arbejdsmarkedet mindre.

I byer med pres på boligmarkedet kan beboere med en lejebolig have et økonomisk incitament til at fremleje deres bolig og gøre det uden at overholde reglerne for fremleje. Hvis det sker i et større omfang, medfører det, at der er færre boliger, der bliver ledige til den almindelige anvisning af boliger og herunder også boliger til boligsocial anvisning. Pres på boligmarkedet kan endvidere øge incitamentet til, at lejere har indlogerende. Det kan være med eller uden inddragelse af socialforvaltningen i kommunen og med eller uden folkeregisterregistrering.

Der er stor forskel på, hvor meget pres der er på boligmarkedet i de forskellige byer, og det afhænger som normalt af forholdet mellem udbud og efterspørgsel. Det gør det relevant at vurdere i, hvorledes udbuddet reguleres i forhold til efterspørgslen.

Boligstandard

Da boligstandarder nogle steder er lavere i Grønland end f.eks. Danmark, kan det have indflydelse på, hvornår en bolig vurderes at være under almindelig standard. Det kan både give anledning til justering af krav til boligen og til grænsen for lav standard.

*Om at være
hjemløs, genhuset og boligløs*

Udløser og baggrund for hjemløshed

Det er normalt ikke muligt at udpege en enkelt faktor, som fører en person ud i hjemløshed. Der kan som regel udpeges en række forhold, som har betydning.

Der er forskellige årsagstyper.

Der er de nære og umiddelbare forhold, som udløser hjemløsheden, og som gør, at en person går fra at have en bolig til at være hjemløs. Det kalder man normalt for *udløseren* (trigger).

Man kan også finde forklaringer til hjemløsheden i en persons karakter og herunder i de forhold, som personen har mødt gennem sin tilværelse. Det er hele personens *biografi*, der kan have betydning for, om han eller hun kommer ud i hjemløshed. En person, der f.eks. har været udsat for incest, kan være præget af det gennem mange år. Det kan give et mindre selvværd, som kan have betydning for, om personen handler relevant i en situation, hvor der er fare for at miste sin bolig.

Man kan også finde forklaringer i *strukturelle forhold*. Det vil sige de samfundsforshold, der omgiver personen. Det kan f.eks. være regler for adgang til samfundets boligmasse, presset på boligmarkedet, og det kan være lokal-samfundets økonomi. Det kan også være regler og praksis for, hvordan kommunerne håndterer personer, der er i fare for at blive hjemløse.

Endelig kan man finde forklaringer i de konkrete handlinger, en person foretager, eller med andre ord i personens *konkrete adfærd*. Der kan være situationer, hvor en bestemt handling eller mangel på handling er det, der udløser, at personen kommer ud i hjemløshed.

Både udløseren og den konkrete adfærd kan være meget påvirket af personens biografi og de strukturelle forhold. Alle mennesker handler med den baggrund, de har, og de strukturelle forhold giver rammer for de handlinger, man kan foretage.

I det følgende vil vi se på, hvorledes personer, der er hjemløse eller har været det, er blevet hjemløse. Vi vil også se på, om de biografiske og strukturelle forhold kan siges at have betydning.

Udløser og adfærd

I de konkrete situationer er udløseren og personens adfærd tæt forbundet, da det kan være afgørende, at en person handler adækvat i situationen. Nogle gange er det personens konkrete adfærd, der udløser en situation, som fører personen ud i hjemløshed.

For interviewpersonerne har der været mange forskellige forhold, der har udløst hjemløshed.

Ændringer i livsvilkårene for en person har typisk været en udløsende faktor for hjemløshed. Det gælder *arbejdsløshed* og *skilsmisser*, der er normale udløserer for hjemløshed. Det var også tilfældet hos interviewpersonerne. Tilsvarende har *dødsfald* og *sygdom* ændret vilkårene så meget, at det blev en udløser til hjemløshed.

Familieforhold har også haft stor betydning. I nogle tilfælde har stærkt *familiesammenhold* medført, at personer er blevet bragt ud i hjemløshed, for-

di de har hjulpet andre familiemedlemmer. I den modsatte ende har *familiegnidninger* også medført, at personer er blevet hjemløse.

Drastiske begivenheder som vold mod kvinder i ægteskab har på forskellig vis været udløsende for hjemløshed.

Alkohol og stofmisbrug har også været udløser af hjemløshed. I flere tilfælde var alkohol dog en følge af andre af ovennævnte forhold, og som så øgede risikoen for at komme ud i hjemløshed.

Forvirring, magtesløshed og passivitet, manglende viden og lignende førte i nogle tilfælde til, at en person traf *kortsigtede beslutninger*, der reelt førte personen ud i hjemløshed.

Der var ofte ikke kun tale om én udløser. I mange tilfælde var der flere forhold, der samlet udløste hjemløsheden. I disse tilfælde ville de enkelte forhold sandsynligvis ikke alene have udløst hjemløsheden.

Mange af de forhold, som udløste hjemløsheden er forhold, som kom til personen 'udefra'. Det er f.eks. dødsfald og sygdom. Andre udløser blev til i et samspil med andre, hvor personen ikke selv havde den fulde kontrol over udløseren. Det var f.eks. skilsmisse og arbejdsløshed.

Alkohol spillede en rolle, når personer blev hjemløse. I en del tilfælde var alkohol en følge af, at personen var i en problematisk situation, som han/hun oplevede ikke at kunne klare. Alkoholen har givet ikke hjulpet på situationen og har sandsynligvis i flere tilfælde bidraget til, at personen ikke har handlet adækvat.

I hovedparten af situationerne har personer haft et almindeligt liv, før de blev hjemløse. Mange har haft arbejde og har boet i deres bolig i mange år. For dem var det i høj grad forhold, personen ikke var ansvarlig for eller kun delvis ansvarlig for, der førte dem ud i hjemløshed.

Nogle af personerne havde før og også efter hjemløsheden et liv med alkohol, og hvor alkohol var en væsentlig del af deres måde at leve på. I disse tilfælde kan alkoholen have været afgørende for deres hjemløshed. Vi har ikke information nok til at sige, hvorfor disse personer har valgt et liv, hvor alkoholen har en dominerende plads.

I de tilfælde, hvor forhold 'udefra' har været udløser, har personen ofte været magtesløs. Hvis man mister sit arbejde og nyt arbejde ikke ser ud til at være en mulighed et godt stykke tid frem, så er det ikke så svært at regne ud, om der er penge nok. De fleste fik offentlig hjælp, men det var ofte ikke tilstrækkeligt, og mange fik nej til yderligere hjælp fra kommunen. Det var da, som en af interviewpersonerne sagde, et valg mellem, om der skulle være mad til familien og herunder børnene eller penge til huslejen. En af interviewpersonerne sagde selv, at hun godt vidste, hvor det bar hen og konstant havde det dårligt med det.

I disse 'umulige' situationer mistede nogle af interviewpersonerne deres evne til at orientere sig i situationen, og holdt den umulige situation på afstand. En havde f.eks. en uklar erindring om udsættelsesbrevet og var ikke klar over, at politiet ville komme. Nogle valgte eller følte sig fristet til at dulme situationen med alkohol.

Nogle af interviewpersonerne foretog selv handlinger, som var udløser for deres efterfølgende hjemløshed. Der var tre typer af disse handlinger. Den ene var blandt personer, der havde et stort *alkoholforbrug*, og som brugte deres penge på alkohol. En sagde f.eks., at han valgte at dyrke sit samvær med sin kæreste og godt vidste, at det betød, at der skulle bruges mange penge på alkohol. Det gjorde han, og så var der ikke penge til huslejen.

Den anden type er handlinger, hvor personen tager en *uigennemtænkt beslutning*, som måske løser et problem her og nu, men får som konsekvens,

at det kan føre til langvarig hjemløshed. Det var f.eks. tilfældet med en person, som opsigde sin lejlighed for at komme af med to onkler, der havde bosat sig i hans lejlighed og ikke ville flytte. Det var også tilfældet med en kvinde, der formelt overdrog lejligheden til sin søn for så nogle måneder senere at blive smidt ud af sønnen.

Den tredje handling er *flytning til en by uden at have egen bolig*. De, der flytter uden at have egen bolig, har ofte noget familie eller venner, som de kan flytte ind hos i byen. Ofte er det med forventning om, at det kun skal være midlertidigt, og at den tilflyttede hurtigt finder noget andet. Det sker ikke altid. Forudsætningen for at bo hos familie holder derfor ikke, at det ender en del gange med, at den tilflyttede må flytte ud uden at have noget andet. Det er ofte personer med få økonomiske ressourcer, der flytter til byerne, uden på forhånd at have egen bolig.

Det var forholdsvis få, der var blevet sat ud på grund af støj og spektakel. Når det sker, så er det personen, der selv udløser hjemløsheden. Det skete f.eks. da en interviewperson under en drikkeaften kom i slagsmål med en af sine gæster.

Eksempler

Arbejdsløshed og alkohol

Ivalo Malakiassen havde boet i sin lejlighed i næsten 30 år. Hendes mand havde længe været arbejdsløs, og det havde været svært at få pengene til at række. De begyndte at få gæld og fik penge fra kommunen mod tilbagebetaling, så de kunne komme af med deres gæld. Det begyndte imidlertid at gå helt galt med betalingerne, da hun mistede sit arbejde, og der samtidig gik nogle måneder før hun fik udbetalt offentlig hjælp. Hun drak meget og havde derfor også fået tvangsfjernet sine børn. Da deres restance var kommet op på 40.000 kr., blev de sat ud af lejligheden.

Arbejdsløshed og sygdom

Aggaati Berthelsen's mand var fisker og havde ofte kun en lille indtjening. Hun arbejdede på fabrikken, og i perioder var der ikke arbejde til hende. Hun fik gigt og måtte ikke arbejde på fabrikken, men gjorde det i det omfang, hun kunne. Det medførte, at de ikke længere havde penge til at betale husleje, og de blev sat ud af deres bolig.

Arbejdsløshed og sløseri

Gerhardt Frederiksen havde mistet sit arbejde og havde derfor fået kommunen til at betale sin husleje. Han skulle derfor give huslejeopkrævningerne til kommunen. Det fik han ikke gjort nogle gange, vistnok fordi han i perioder var ude at sejle eller på rensdyrjagt. Det endte derfor med, at han blev sat ud. Han vidste godt, at det var hans egen skyld.

Arbejdsløshed og manglende initiativ

Da Kimmi Jeremiassen blev arbejdsløs, havde han ikke penge nok til huslejen. Han havde ellers en ordning med banken om, at de betalte huslejen 4 måneder forud. Da han også skulle have penge til husholdningen, bad han banken om at sætte betalingerne til huslejen i bero. Han regnede ikke med, at han ville blive smidt ud. Han henvendte sig derfor først efter et par måneder til kommunen. Men da var det for sent.

Arbejdsskade, arbejdsløshed og familiestrid

Anorinnuaq Hard kom til skade på sit arbejde og måtte efter flere forsøg opgive at arbejde. Han skulle derfor leve af offentlig hjælp. Han havde to onkler, som flyttede ind hos ham, fordi de ville hjælpe ham. De brugte imidlertid deres penge på alkohol, og han kom derfor til at betale alle udgifterne

til husholdningen, herunder mad. Han kunne ikke få dem til at flytte. Han ville ikke smide dem ud, idet han ikke mente, at man gjorde det over for familiemedlemmer. For at komme ud af sin situation valgte han at ophøre med at betale husleje og blev derefter sat ud af lejligheden.

Arbejdsløshed

Kaalat Hendriksen blev arbejdsløs og havde derfor ikke penge til huslejen. Hun betalte i næsten et år ikke husleje og blev sat ud med en gæld på 83.000 kr.

Mister job og har en embedsbolig

Assileeraq Hammeken mistede sit job som tolk. Da han havde en embedsbolig og ikke havde haft den i 7 år, mistede han også den samtidig med jobbet. Han boede i første omgang hos sin datters mormor, men kunne ikke fortsætte med det, da det kostede mormoren boligsikringen.

Børn, uden arbejde og snydt for indkomst

Da Sara Immanuelson fik børn, valgte de, at hun skulle være hjemme og passe børnene. Hun mistede derfor sit arbejde. Manden var i en længere periode ude at fiske og blev to gange snydt for betalingen herfor. De kom derfor til at mangle penge og kunne ikke få støtte fra kommunen. Til sidst blev de sat ud med en stor restance.

Familiesammenhold og arbejdsløshed

Da Dorthea Jensen's mor døde, ville Dorthea Jensen's far gerne, at der var nogen omkring ham. Han boede i en anden by. Dorthea Jensen og familie flyttede derfor til byen, og fik lavet aftaler, så hun og familien kunne vende tilbage. Det gik imidlertid galt. Det arbejde, som hun var blevet lovet at kunne vende tilbage til, fik hun ikke. Samtidig var den bolig, de fik tilbudt at flytte tilbage til, meget dyrere end den, de var flyttet fra. Det betød, at hendes indtægter ikke kunne række både til en familie med 7 børn og til huslejen, selvom hun fik hjælp fra kommunen mod tilbagebetaling. Hun oplevede, at hun ikke havde andet valg end at undlade at betale huslejen.

Familiesammenhold

Adolfine Olsen's forældre havde for tre år siden økonomiske problemer. Hun var lige begyndt på en studieforberegende skole i den nærmeste by. Da hun var der, der var nærmest til at hjælpe, valgte hun at flytte hjem og genoptage sit arbejde. Det betød, at hun opgav at have sin egen bolig.

Familiesammenhold

Aleqa Amundsen er ung og har en mor, der er så svækket, at hun har brug for daglig hjælp og også brug for hjælp til husførelsen. Aleqa Amundsen var derfor blevet hjemme hos sine forældre, og havde hjulpet til i nu næsten 10 år. Hun ville gerne flytte og have sit eget. Hun kunne imidlertid ikke få sig til at forlade sin mor og familie, og ville ikke gøre det, før moren fik hjælp fra kommunen.

Familiesammenhold

Jonna Møller mistede for ca. 5 år siden sin mand ved en ulykke. Hun havde derfor brug for støtte og fik sin datter og mand med børn til at flytte ind hos hende. Det betød samtidig, at datteren og hendes mand opgav deres egen bolig. Nu ville de gerne bo for sig selv, men kunne ikke få en bolig.

Familiegnidninger

Aviaaja Lundblad var ung og boede hos sine forældre, men havde svært ved at komme fri af dem. Der var ikke nogen boliger at få, og hendes forældre holdt på hende. Hendes far blev hidsig, når hun bragte emnet egen bolig på bane.

Familiegnidninger og samlivsophør

Kaali havde i mange år boet hos sine forældre, men havde det svært med sin storebrors opførsel. Han boede derfor tit andre steder og hos kæresten. Da forældrene døde, kunne han have boet i forældrenes lejlighed, men ville fortsat ikke bo sammen med sin storebror. Det var også blevet en uhyggelig lejlighed, da en nabo hængte sig i naboledigheden. Han valgte derfor at overnatte de fleste nætter hos sin kæreste. Da hun døde, stod han derfor uden fast overnatningssted.

Skilsmisse

Jenseeraq Mørch blev skilt og overlod lejligheden til sin kone og deres tre børn. Han stod derfor uden bolig. Han søgte hjælp hos kommunen, men kunne ikke få nogen hjælp. Han havde arbejde som tømrer, da han blev skilt.

Skilsmisse og arbejdsløshed

Angunnguaq Hanson var fisker og fik problemer med ryggen, som gav ham konstante smerter. Han måtte derfor stoppe med at fiske. Det gik ud over samlivet med hans kone. Det endte med, at de blev skilt, og han stod uden bolig.

Familiebegivenhed, vold og alkohol

Julianna Abelsen var i en kort periode ude for to hændelser, som påvirkede hende meget. Hun havde ledt efter sin lillebror. Det viste sig, at han var død og lå på et lighus i Danmark. Kort efter blev hun voldtaget af sine nærmeste venner. Hun skulle da også igennem en retssag. Det blev for meget for hende, og hun kunne ikke styre sin økonomi. Hun begyndte at drikke.

Vold og skilsmisse

Arnaq Holm ville skilles fra sin mand, som var begyndt at true hende og deres søn. Hun henvendte sig derfor til kommunen for at få dem til at skaffe en anden bolig til hende. Da det ikke skete, flyttede hun hjem til sine forældre.

Familiestrid

Arnaaraq Lynge havde sin voksne søn boende hjemme. Hun var godt træt af, at han ikke bidrog økonomisk til huslejen og husholdningen. Hun valgte derfor at overdrage lejligheden til sønnen, så han blev den økonomisk ansvarlige. Det endte med, at sønnen og hans kæreste ikke ville have hende boende længere og smed hende ud af lejligheden.

Dødsfald og næsten uden arbejde

Naduk Friis's mand fik kræft og døde. Da hun kun arbejdede deltids, kunne hendes løn ikke dække hendes udgifter. Der var derfor ikke penge nok på hendes bankkonto til de automatiske betalinger, herunder huslejen. Hendes restance voksede derfor for hver måned, der gik. Det endte med, at hun blev sat ud af sin bolig.

Skilsmisse

Det var alene en skilsmisse, der gjorde, at Margrethe Jakobsen stod uden bolig. Da hun ikke kunne få noget andet, var hun flyttet ind hos sine forældre.

Skilsmisse, vold og psykisk belastet

Naaja Uppernanngi blev skilt fra sin mand efter at have været udsat for vold fra manden. Til sidst forsøgte manden at skyde hende. Han blev dømt og fængslet. Hun fik en anden lejlighed, men havde det svært efter 4 år med den voldelige mand. Hun havde arbejde, men hun var alt for psykisk belastet. Hun kunne efterhånden ikke overskue tingene. Hun begyndte at drikke og holdt op med at betale huslejen.

Skilsmisse og alkohol

Da Siverti Aronsen gik fra sin kæreste, havde han ikke noget andet sted at bo. En af årsagerne til hans brud med kæresten var, at han drak meget.

Alkohol

Kalstat Kleeman blev smidt ud af sin lejlighed på grund af et slagsmål i lejligheden, hvor de havde været fulde.

Kunnak Umeerinneq boede sammen med en kvinde, der drak, og det gjorde han så også. De satte derfor ikke penge af til huslejen.

Markus Lyberth havde ikke fået betalt huslejen, sandsynligvis fordi han og hans kæreste havde holdt for mange fester.

Flytning til ny by

Laaffi Amattanneq havde i en periode boet i Danmark. Da han på grund af en familiebegivenhed var i Grønland, besluttede han at blive i Grønland. Han boede først hos noget familie, men der var ikke plads nok til, at alle kunne være der. Han prøvede så at leje værelser hos bekendte, men det gik ikke. Det blev for dyrt, og det gav også problemer, når de holdt fest på værelset. Han kom derfor til at leve uden fast overnatningssted.

Biografien

Man kan som nævnt ovenfor finde årsager på forskellige niveauer, hvor udløseren (triggeren) er den direkte årsag. En persons biografi kan også have betydning for, om han eller hun kommer ud i hjemløshed.

Alle formes gennem de påvirkninger, man får gennem livet. Den personlighed, man har, kan have betydning for, om man kommer i en situation, hvor man kan komme ud i hjemløshed. Denne formning af personligheden kan medføre, at en person har større risiko for at komme ud i hjemløshed end andre. Man kan sætte det på spidsen og sige, at personen er disponeret til hjemløshed. En person, der på grund af sin biografi er i stor risiko for at komme ud i hjemløshed, siges også at være latent hjemløs.

Der er imidlertid nogle træk, som typisk gør personer mere udsatte for at komme ud i hjemløshed.

Da personligheden i høj grad formes gennem et samspil med andre personer, vil de nære relationer til andre normalt have stor betydning. Meget af formningen sker i barndommen og ungdommen.

Der er to generelle forhold, der normalt har betydning. For det første, at erfaringerne *akkumuleres*. For det andet, at situationerne generelt medfører et *lavere selvværd*.

Disse forhold tages med i voksenlivet. Nogle gange forstærkes de, andre gange bliver de ubetydelige.

Vi har i vores interview ikke tilstrækkelig information til klart at sige, hvilke forhold i en persons biografi, der har haft betydning for, at de kommer ud i hjemløshed. I flere tilfælde virkede det, som om den ikke havde haft afgørende betydning, og at det var et sammentræk af omstændigheder, der alene udløste personen til hjemløshed.

Selvværd

Flere af de hjemløse og genhusede har også haft forhold i deres børne- og ungdomsliv, som kunne øge deres risiko for at komme ud i hjemløshed. Det er bl.a. seksuelt misbrug, familiekonflikter (alkohol og skilsmisser), vold i

hjemmet, mobning, ophold i botilbud (her som ophold på børne- og ungdomshjem).

Specielt seksuelt misbrug havde tydeligt givet nogle af personerne problemer og lavt selvværd. En af interviewpersonerne sagde det selv: *"Det første, jeg husker fra min barndom, var druk og vold...og massivt misbrug. Jeg blev misbrugt sidste gang, da jeg var 18 år...af min halvbror og af en anden selv om han havde en kone. Jeg var 3 år, da jeg først blev rørt på og måske 7 år, da han gennemførte et samleje på mig...eller måske var det tidligere....Jeg skammede mig og blev en genert en. Jeg blev frygtsom og nervøs...selv i dag, når jeg kigger ud ad vinduet, kan jeg mærke denne ængstelighed"*.

En anden fortalte, hvorledes han blev misbrugt af to mænd, når de var ude at sejle, fra han var 13, til han var næsten 20. De ville styre hans liv. Han sagde: *"Jeg har haft en hård ungdom. Jeg blev slået med knytnæveslag, revet i håret. Jeg blev misbrugt og skulle onanere foran andre...De truede mig og sagde, at jeg var som satan"*. Det kom til at præge hans liv, og han drak meget for at holde det tilbage. Det var først, da han fik en alkoholbehandling, at han kunne slippe det.

En tredje, der også blev seksuelt misbrugt, boede hos en plejefamilie, og oplevede, at hun ikke blev elsket af hendes plejefamilie. *"I den plejefamilie har jeg aldrig oplevet kærlighed og knus...De slog heller ikke, men det var lige gyldigt...Jeg skulle bare gøre rent, hente kul, hente vand og alt sådan noget"*, fortalte hun om en væsentlig del af sin barndom. Hun havde meget vrede i sig fra dengang og havde også været til psykolog for det.

Vi kan ikke med de informationer, vi har fået, klart sige, at nogle af de andre forhold også har medført lavt selvværd. Hertil er det, der former en person, for komplekst og kan ikke opfanges gennem de interviews, der er gennemført.

Nogle af interviewpersonerne, der har været udsat for nogle af de forhold, der kan give lavt selvværd, viste ikke tegn herpå. Nogle viste snarere det modsatte.

Normalitet og alkohol

Hvis man ser generelt på de personer, der var ude i hjemløshed, kan man dele dem op i to grupper.

Den ene gruppe er personer, der på mange måder har haft et normalt liv, før de kom ud i hjemløshed. Den anden gruppe er personer, der gennem en stor del af deres liv har drukket meget og har haft et stofmisbrug.

Personerne i den første gruppe havde typisk haft en fast bolig i en del år og nogle i mange år. En havde haft sin bolig i næsten 30 år. Mange havde haft fast arbejde og nogle et mere løst arbejde, og de havde typisk haft arbejde i mange år.

Langt de fleste havde endvidere børn og havde haft ansvar for dem. Nogle havde – de genhusede – stadig deres børn og unge hos sig. De fleste havde fortsat kontakt til deres børn. For nogle var det voksne børn, og for andre var det børn, der boede hos deres tidligere ægtefælle/samlever.

Man kan om den første gruppe sige, at deres biografi i de fleste tilfælde ikke havde bidraget til, at de blev hjemløse. Det er i langt højere grad begivenheder og andre forhold, som de ikke selv har kontrol over, der har udløst, at de er kommet ud i hjemløshed.

Nogle i denne gruppe havde haft et svært liv, og nogle havde også haft et stort forbrug af alkohol, men det havde ikke forhindret, at de kunne have et liv med bolig og arbejde.

Personer i den anden gruppe er karakteriseret ved to forhold. Det ene er som nævnt et stort alkoholforbrug, som havde styret en del af de valg, de havde taget gennem deres liv. Det andet er omskiftende boligforhold. De havde typisk ikke haft fast bolig i lang tid og var flyttet rundt. Nogle af dem vil mange betragte som 'skæve eksistenser'.

Disse personers biografi øgede klart risikoen for, at de kom ud i hjemløshed. Deres alkoholforbrug gjorde, at de vanskeligt kunne styre deres økonomi. Deres flytninger gjorde dem også sårbare, når de kom til byer, hvor det var svært at få en bolig.

Styrke og integritet

Mange af de personer, der var hjemløse, genhusede og boligløse, kunne karakteriseres med ordene: styrke og integritet.

Det kræver en stor styrke at klare de udfordringer, man møder, når man er hjemløs eller genhuset. Det er et liv med mange mangler, som man skal indrette sig efter.

Integritet bruges her om en persons evne og vilje til at handle selvstændigt, ærligt og redeligt uden uvedkommende eller upassende hensyntagen til nogen eller noget – eller med andre ord, at man ikke lader sit værdisæt korrumpere af begivenheder, vilkår m.m.

Det er svært at beskrive, hvad der gør, at nogen fremstår med styrke og integritet. Det er som regel noget, der fremgår af den persons samlede måde at agere på. Flere af de hjemløse var dog markante. To havde valgt et liv, hvor de ville klare sig selv og ikke være afhængige af ydelser fra samfundet. Det gjorde de, selvom det var en stor udfordring. Andre fandt virkningsfulde veje til at tjene penge, der kunne supplere den offentlige støtte. Stort set alle hjemløse, der havde børn, og som i sagens natur ikke levede sammen med dem, havde eller ville gerne have kontakt med dem. Mange af de genhusede klarede at få et liv til at fungere sammen med de andre i genhusningsboligerne, og enkelte havde også kræfter til at gå op imod urimelige forhold.

Nogle dulmede de hårde vilkår i alkohol, men der var forskel på, om det var deres værdier eller alkoholen, der dominerede deres liv og handlinger.

Strukturelle forhold

Samfundsmæssige forhold har betydning for, om situationer udløser hjemløshed. Det er især adgangen til boliger, der har betydning. Der er alt andet lige større risiko for at blive hjemløs i byer og regioner, hvor adgangen til boliger er vanskelig. Det kan være på grund af særlige regler for adgang til boliger, som f.eks. giver mere velstillede borgere eller ansatte i virksomheder en fortrinsstilling. Adgangen kan også være vanskelig på grund af et presset boligmarked.

I byer og regioner med stor arbejdsløshed er der også alt andet lige større risiko for, at personer bliver ude af stand til at betale boligudgiften og derfor mister deres bolig.

Livet som hjemløs

Når man er hjemløs, har man ikke et fast overnatningssted og oftest heller ikke et fast opholdssted om dagen. Det bliver derfor en central, daglig opgave at finde et sted at sove.

Overnatning

De hjemløse havde tre måder at overnatte på. Det var i det fri eller i opgange, hos venner og bekendte og eventuelt hos familie. I Nuuk var natvarmestuen også en mulighed.

Flere af de hjemløse havde tidligere forsøgt sig med at leje et værelse eller bo mere eller mindre fast hos nogen.

Overgang

For flere af de hjemløse var den første tid uden fast bolig en meget svær tid. Det var især fordi, det tog tid at få nogle venner og bekendte, som man kunne overnatte hos. Det var også en tid, hvor man forsøgte at finde andre løsninger, men måtte erkende at det ikke gik.

En havde boet i Danmark og var rejst til Grønland på grund af en familiebegebenhed. Han besluttede at blive, men havde ikke noget sted at bo. Han blev gift, og de lejede sig flere gange ind i værelser. Det var imidlertid dyrt. De måtte betale høj leje for blot et værelse. Det var også et problem, at de ikke rigtig kunne have fest inde på værelserne, de lejede.

En anden havde også lejet værelser i en periode, men fik så dårlige erfaringer at han stoppede. Han syntes, han måtte betale meget for blot et værelse.

Det var dog ikke det eneste. Dem, de boede hos, var alle nogen, der drak meget. Når de manglede penge, kom de og krævede mere i leje. Han kunne normalt heller ikke have sin mad og sine penge i fred. *"Så havde de nogle flere penge til øller. Jeg havnede i de forkerte lejligheder"*, sagde han. Han begyndte derfor at overnatte forskellige steder, i opgange og hos bekendte. Han oplevede, at det var hårdt i starten. Det blev lettere, da han efterhånden fik et antal bekendte, som han kunne komme hos.

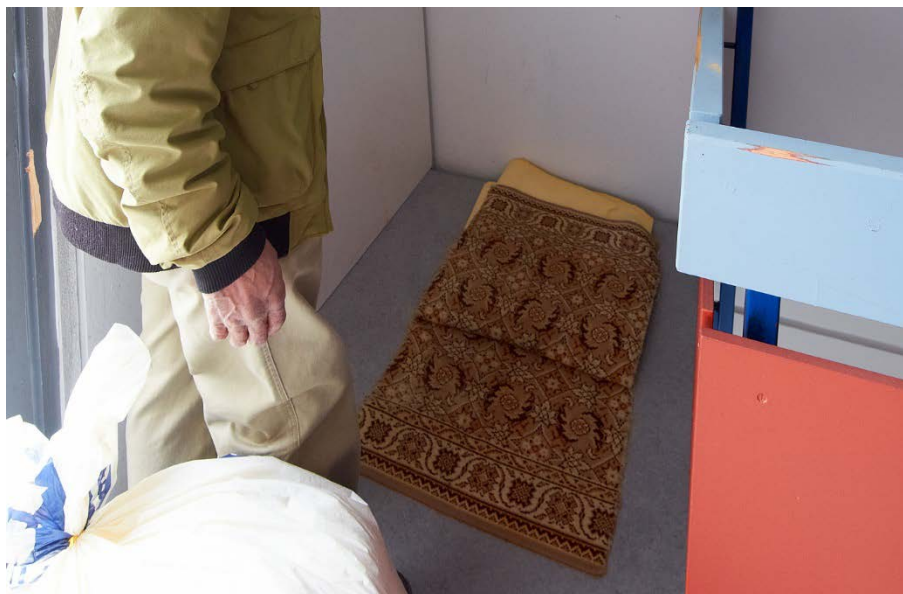
Usikkerheden

For de fleste skabte det uro i sindet, når de ikke vidste, hvor de kunne eller skulle sove den kommende nat.

Det var en opgave, der tog meget energi og indebar mange overvejelser. Han sagde: *"Det tærer jo på kræfterne, 'Skal jeg igen i dag opsøge dem – jeg har jo været hos dem i de foregående dage, hvem har jeg ikke mødt endnu?'. Hjernen arbejder hele tiden, man er hele tiden urolig. Og 'hvem skylder jeg lidt? Hvem skylder jeg ikke?'. Ja. 'Hvem har jeg lovet noget, som jeg ikke har holdt?' Og 'hvem er de næste?'"*

Det endte nogle gange med, at han blev afvist. Han havde heller ikke altid råd til at købe den alkohol eller hash, som de forventede, at han kom med. Når han blev afvist, så måtte han søge til en opgang eller opholde sig i det

fri, f.eks. ved et busstoppested, hvor der var læ, hvis det viste sig, at de op-gange, han normalt brugte, var optaget. Det skete også om vinteren.

Billede 1. En hjemløs viser et sted, hvor han tit har sovet. Det er nu en anden, der bruger stedet, og han har sit underlag og andre ting i en pose stående i opgangen. Opgangen er opvarmet, men kan være kold, hvis døren, der går ud til en altan, ikke er tæt.

En anden fortalte, at der ofte kunne være optaget på de bedste pladser i opgangene. Det hændte, at han havde fået afslag på at sove hos en og så lidt sent skulle ud og finde en opgang. Han sagde: *"Det var hårdt at få afslag på denne måde. Man skulle så hen til den opgang, som måske allerede var optaget af en anden...og så skulle man finde en anden opgang, eller også kom man til at gå hele natten for at holde varmen"*.

For en af de hjemløse var opgangen ikke noget, han helst ville undgå. Det var for ham et valg. Da han vidste, at han altid kunne gå hen i en opgang, var det at finde overnatning ikke noget, der skabte uro i sindet. Han sagde: *"Jeg ved godt, når jeg skal sove i en opgang. Så det er ikke noget problem. Så ved jeg bare, at jeg skal være uden en seng i løbet af natten. Det var rigtig hårdt de første par gange, indtil kroppen vænnede sig til det. Det har aldrig været en psykisk belastning. Selvfølgelig har man altid dårlige dage – hvem siger, at vi skal være glade 365 dage om året. Det kan ingen mennesker klare. Der skal altid være dårlige dage, ikke? Dårlige dage gør, at man har nogle gode dage"*.

I det fri og i opgange

Undersøgelsen giver ikke grundlag for at sige, om der er mange eller få, der overnatter i opgange, men de informationer, vi har fået, viser, at det er et velkendt fænomen. De fleste af dem, der indgår i undersøgelsen, og som er eller har været hjemløse, har overnattet jævnligt i opgange og nogle også i en længere periode.

Overnatning i det fri eller i opgange var oftest noget, de hjemløse brugte, når det ikke var muligt at få overnatning hos venner og bekendte.

Det var især kravet om, at man normalt skal have noget med, når man sov hos venner og bekendte, som gjorde, at en hjemløs ikke opsøgte venner og bekendte. Det blev for dyrt. En oplevede det som et generelt pres. Han oplevede også, at han ofte blev ydmyget, når han sov hos bekendte. Han foretrak derfor opgangene eller det fri.

Stort set alle de interviewede, der havde sovet i opgange, kendte udvalget af gode opgange i byen. Det var opgange, der var opvarmede. Der skulle i det mindste være læ.

De havde typisk bestemte opgange, som de brugte. De lærte også opgangens rytme at kende. De vidste derfor, hvornår der var ro i opgangen, og hvornår der begyndte at komme liv i opgangen. Underlaget var hårdt og det tog lidt tid at vænne sig til.

Der var ingen, der fortalte om ubehagelige oplevelser med beboerne i de opgange, de sov i. Alle var opmærksomme på at være diskrete.

Der var forskellige oplevelser af, hvordan det var at overnatte i en opgang. De fleste tænkte ikke på det som en god oplevelse. Det var hårdt og koldt eller i det mindste køligt.

At sove i en opgang kunne også opleves som et sted, hvor man kunne være sig selv, specielt hvis man fik en opgang, som de blev hjemmevant med. En sagde: *"I opgangene var jeg mig selv. Det blev godt, da jeg fandt en god opgang, hvor jeg kunne være. Jeg sov på cementen og med min jakke over mig. Det var koldt nogle gange. Nogle steder var der træk, fordi der var døre ud til det fri, hvor børn havde lavet et hul i plastikvinduet i døren. Det kunne være meget koldt, hvis de blæste"*. Han var holdt op med at besøge venner og bekendte for at få en overnatning, da det blev for dyrt med det, de forventede han havde med, i form af mad, alkohol eller hash.

En anden så det også som et fristed i forhold til at bo hos venner og bekendte. Det kunne, som det fremgår nedenfor, være belastende. En så opgangen som et sted, hvor han kunne være sig selv. Han sagde: *"Når man sover i en opgang, så er man kun sig selv, og man tænker bedre. Der er ikke andre, der forstyrrer, eller radio der spiller, eller lignende. Jeg sover godt nok kun 4-5 timer, men jeg har ikke brug for mere...så det passer med, at jeg er der fra ca. midnat og til senest kl. 6, når der begynder at komme nogen"*.

Flere fortalte, at de også overnattede ude, men helst steder, hvor de kunne få læ. En fortalte, at han havde gravet huler i sneen og havde lagt sig med en frakke over åbningen og et stearinlys. Det gjorde han, fordi han ikke havde penge til at købe, hvad han skulle have med for at overnatte hos venner og bekendte.

Flere fortalte om brug af busstoppesteder, da de gav læ. Flere, der kendte til hjemløse i deres by, kunne fortælle om personer, der sov ude, under bygninger, i en båd og lignende. En hjemløs fortalte, at han havde sovet i telt om sommeren og frem til september. Det var imidlertid et problem, at isbjørne var begyndt at komme tæt ind til byerne. Et sted, hvor han havde haft sit telt, var der et par måneder senere isbjørnespor.

Hos venner og bekendte

Alle de hjemløse i undersøgelsen havde venner og bekendte, som de overnattede hos. Der var stor forskel på, hvor ofte de var hos deres venner og bekendte. Der var også stor forskel på, hvilke relationer man havde til dem.

Normalt var det kun en eller højst et par stykker, der overnattede et sted, medmindre der havde været fest, hvor mange havde deltaget. Oftest var venner og bekendte, der blev overnattet hos, alkoholiserede eller stofmisbrugere – normalt udelukkende hash.

Nogle enkelte havde en ven eller bekendt, som de hovedsageligt boede hos, og hvor de kunne være i mange dage, eller når de havde brug for det. De fleste havde imidlertid en palette af venner og bekendte, som de på skift boede hos. Flere nævnte, at de havde 5 til 10 venner og bekendte, som de kunne besøge.

Da relationerne var forskellige, var der også forskellige måder, man fik adgang til at overnatte hos venner og bekendte. I nogle tilfælde fik man overnatning, hvis man hængte sig på en 'fest' fra tidligere på dagen eller først på aftenen. Hvis den endte hos en af de bekendte, så kunne det være en del af festen, at man blev der og overnattede.

I de fleste tilfælde var det imidlertid venner og bekendte, som man opsøgte for at få en overnatning, og ofte blot en overnatning. Enkelte af de hjemløse havde nogle venner, hvor de kunne bo i en længere periode eller kunne komme, når de havde brug for det.

Gensidighed

Der var hos alle, der som venner og bekendte havde en hjemløs til overnatning, en forventning om, at den hjemløse havde noget med. Det var sjældent noget, der blev formuleret som et krav. Det var en udtalt forventning. Det var noget man gjorde. Gjorde man det ikke, så trådte man uden for den måde, man omgikkes på. Det var en del af omgangskulturen.

Det var almindeligt, at man tog mad med, så den hjemløse og værten kunne spise samme. Det mest almindelige var dog, at man tog alkohol eller hash med til fælles brug i løbet af aftenen.

Det kostede typisk mindst en 200 kr. for den mad, der skulle til. Det var også en typisk forventning, at man havde alkohol eller hash med for mindst et sådant beløb. En fortalte, at når han havde hash med, var forventningen, at det var 3 klumper, der samlet kostede ca. 600 kr.

For de hjemløse, som først og fremmest levede af offentlig hjælp, var det mange penge. Hvis de skulle overnatte hos venner og bekendte, krævede det derfor, at de tjente penge på anden vis. De, der tjente nok penge hertil, lavede kunsthåndværk. De kunne godt med en dags arbejde tjene til en overnatning. En havde et freelancejob, som kunne give nogle penge.

Der var mange variationer i relationen mellem den hjemløse og værten. Udgangspunktet var, at den hjemløse havde brug for hjælp, og det skabte en afhængighed. Hvis den hjemløse havde et godt venskab med værten, kunne de stadig være ligeværdige i overnatningssituationen.

Selvom nogle havde venner, som de kunne være ligeværdige med, så var det en labil situation, hvor de godt vidste, at det var dem, der havde mest behov for at underordne sig, hvis der opstod uenighed.

Der var værter, der udnyttede, at de havde magt til at sige nej til overnatning. Det skabte et ulige forhold, hvor den hjemløse kunne blive nødt til at underordne sig. Nogle værter brugte det til – og ofte usagt – at presse 'prisen' for overnatning op eller til at ydmyge den hjemløse.

En af de hjemløse delte vennerne op i gode og dårlige venner. Han sagde: *"De gode er dem, hvor jeg er velkommen med sovepose og sådan, og hvor de ikke forventer, at jeg skal betale noget. Kun når jeg selv vil. Det er venner. Dårlige venner ved godt, at jeg tjener penge hver dag. Så vil de have penge til at drikke og ryge for".* De venner, der var hans gode venner, var alle venner, der havde familie og børn. Han siger: *"Hvis de mangler penge til mad, kan jeg give dem 500 kr. På den måde hjælper jeg. Når de skal betale husleje, hjælper jeg lidt en gang imellem, men det er meget sjældent nu".* Hans dårlige venner er alle nogen, der forventer, at han har noget med. Hos to af dem blev der drukket meget. Dem kom han nødt til. *"Der drikkes for meget, og de kræver for meget og råber alt for meget",* sagde han.

For en af de hjemløse var hans overnatninger hos venner og bekendte besøg hos nogle, hvor han skulle dyrke venskabet. Han oplevede ikke sig selv som den, der skulle underordne sig. Når han overnattede hos nogen, så var han på besøg, og han gav sine venner og bekendte venskab en aften eller to. Han skulle klart ikke være der mere end højst et par dage. Han havde en god indtægt fra det husflidsarbejde (kunsthåndværk), han lavede. Han havde derfor råd til at tage mad med til en god middag. Nogle af dem, han besøgte, kunne han også bo hos, hvis han var syg uden, at han skulle yde noget.

En anden var mest i den modsatte position. Han skulle yde noget for at komme ind og havde oplevet, at der blev sagt nej, hvis han ikke havde noget med. Han var så nogle gange kommet ind. Når det havde vist sig, at han ikke havde noget med, havde værten spurgt, hvornår han gik. Han følte mange gange, at han blev ydmyget. Han var oppe på at skulle have tre hashklumper til i alt 600 kr. med.

En tredje havde en noget varierende indtægt. Der kunne derfor være perioder, hvor han ikke havde penge til at købe noget for. Han kunne imidlertid godt overnatte hos flere af sine venner og bekendte alligevel. Han holdt imidlertid selv nøje regnskab med, hvem han skyldte noget. Han havde selv en klar opfattelse af, at det var en usagt forventning, at han på et eller andet tidspunkt, når han fik penge, ydede sit. Det uformelle 'gældsregnskab' indgik altid i hans overvejelser om, hvor han skulle søge husly for natten. Var han i 'gæld' et sted, søgte han hellere et sted, hvor han ikke skyldte, eller hvor 'gælden' var mindre.

For kvinder kunne gensidigheden inkludere forventning om seksuelle ydelser. En kvinde, der i en kortere periode var hjemløs, oplevede, at det var rigtig svært at opsøge overnatning hos venner og bekendte, fordi hun oplevede, at hun blev set ned på. Hun sagde: *"Det er det sværeste [at opsøge venner og bekendte for at få husly til en overnatning]. Når man gør det, så føler man sig som et nul. Man er uden værdi. Især for mændene. De troede, at jeg var nem at gå i seng med. Da jeg var blevet smidt ud [af hendes lejlighed] og ikke havde noget, så var der venner, som jeg troede var mine venner, men de ville bruge mig. De forventede, at jeg stillede mig til rådighed. To gange har mændene misbrugt mig, når jeg overnattede hos dem. Den første døde inden retssagen mod ham startede".*

Billede 2. Overnatningssted, hvor der også drikkes.

Hun oplevede også, at det var udtryk for manglende respekt, når nogle værter bad hende om at gøre noget for dem, f.eks. at gøre rent. *"Når jeg havde sovet hos nogle bekendte, så kunne de sige: 'ej kan du ikke lige støve af' eller sådan noget. Alt det der (suk). Sådan var det ikke før, da jeg havde mit eget. Der fik jeg respekt, men efter at jeg mistede det, så...så er man en af de nederste i rang"*.

Alkohol og stofmisbrug

Der var blandt de hjemløse nogle, der, før de blev hjemløse, havde et stort alkoholforbrug eller et stofmisbrug (hash), og andre, der kun drak moderat. For de fleste betød hjemløsheden, at de fik et større alkoholforbrug og stofmisbrug.

Mange af de venner og bekendte, som man let kunne komme til at overnatte hos, var personer, der havde et alkohol- og stofmisbrug. Når man overnattede der, var det en udtalt forventning hos alle, at man drak og røg med. Det var svært at være udenfor. En, der ofte ikke havde lyst til at være med i drikkelaget, fortalte, at det ikke var et så svært valg. Det sagde han med følgende: *"Forestil dig, at der står en øl, og det sner udenfor. Så er det svært at sige nej til øllen"*. Han havde mange venner i byen fra barndommen, men dem, der havde familie og børn, havde ikke plads. Dem, han kunne besøge og overnatte hos, var alle venner og bekendte med misbrugsproblemer.

Der var derfor flere af de hjemløse, der oplevede, at de fik et alkoholforbrug, der var større end det, de ønskede. To, der havde fået egen bolig, oplevede det som en meget stor kvalitet, at de nu selv kunne bestemme, hvornår og hvor meget de ville drikke. En var helt holdt op med at drikke.

Overnatning i varmistuen

Varmistuen (Café Kialaarfik) giver de hjemløse mulighed for både overnatning og ophold om dagen.

Varmistuen består af tre lejligheder. To lejligheder bruges til overnatning og den tredje til ophold om dagen.

Billede 3. Soverum i Nat-varmestuen.

Hvis man gerne vil overnatte i Varmestuen kan man få tildelt en plads fra kl. 19, og man får tildelt en plads efter først til mølle-princippet. Nogle af rummene er reserverede til kvinder og par. Her er der normalt plads nok.

Der er bad i lejlighederne, og der er et rum, hvor de på en hylde kan have deres ting opbevaret. De skal være ude af soverummene kl. 8.

Billede 4. Opholdsrum i Nat-varmestuen, hvor der også er fjernsyn.

En af de hjemløse beskrev sin første oplevelse med Varmestuen med følgende ord: *"Første gang tænkte jeg ikke rigtig på det, for jeg var så glad for at have min egen madras...for bare at ligge og sove. Dagen efter var jeg lige ved at græde, da jeg begyndte at tænke på, at vores landsstyre havde bevilget penge, så hjemløse kan overnatte"*. For ham gav det ro i sindet at have et sted hvor han kunne sove.

En anden, der fast brugte Varmestuen, fortalte om forskellen mellem at have og ikke have Varmestuen: *"Det var hårdt hele tiden at skulle finde et sted at sove. Hvor skulle jeg sove i aften. Det var der hele tiden. Da varmestuen kom, fik jeg det meget mere stille og roligt. Jeg kan jo sige, at jeg er fastboende, indtil jeg får min egen lejlighed. Det er meget lettere end dengang. Og så får jeg noget mad om aftenen, og jeg ser fjernsyn om aftenen (let latter)"*.

Varmestuen har for en af de hjemløse også betydet, at det er lettere at finde et andet sted at sove, når der er fyldt i Varmestuen. Han sagde: *"Alle i byen ved, at der et overnatningssted. Når der er fyldt, og jeg må spørge folk, om jeg må overnatte hos dem, så siger de ofte ja...ikke som dengang, jeg sov i opgangene. Nu kan de sige ja. Det er jo kun den ene nat"*.

Dagligdagen

Ophold om dagen

Hvis en hjemløs lavede kunsthåndværk, så var han typisk i værkstedet i løbet af dagen og havde dermed et sted at opholde sig. Han var der dog ikke nødvendigvis hele dagen.

Billede 5. Om dagen havde hjemløse steder, hvor de søgte hen for at få varme. Det kunne være cafeer eller cafeteriaer. Ofte var de der diskret. Her et cafeteria, som de, der holdt til i Varmestuen en gang om ugen, fik en spisebillet til.

Hvis en hjemløs ikke lavede kunsthåndværk, så havde han typisk ikke et sted, hvor han kunne være. Han var så nødsaget til at gå rundt i byen og finde steder, hvor der var varme.

En fortalte, at han gik rundt og havde en række steder, hvor han kunne holde til. Det var i idrætshallen (forrummet med serveringssted), konditoriet, pølsebaren. Andre fortalte, at de typisk kom på cafeerne og i biblioteket.

Som regel opholdt de sig diskret disse steder. De sad der ikke som gruppe.

Hvis hjemløse overnattede i varmistuen i Nuuk og ellers brugte den om dagen, så havde de nogle timer, fra de skulle være ud af soverummene, til varmistuen på 1. sal åbnede. Da gik mange af de hjemløse ned på en af to cafeer i byen. Når varmistuen på første sal åbnede, kunne de være der.

Det kunne være en opgave at have ting og sager, idet man skulle gå rundt med dem i løbet af dagen. Havde man for mange, blev det en byrde at gå rundt med dem. En fortalte, at han kun havde lidt tøj i rygsækken. Han købte ikke mad. Den kunne jo ikke holde sig i rygsækken og gjorde den tung.

Når opgangen eller det fri var overnatningsstedet, var der heller ikke nogen mulighed for at få bad.

Varmestuen

Den ene lejlighed (cafeen) i Varmestuen bruges til ophold. Her er der køkken og tre opholdsstuer. En stue er til generelt ophold og med et stort bord. En anden stue har 2 computere med netadgang, og den tredje og mindre er beregnet til stillerum, hvor man kan sidde og læse i ro.

Billede 6. Indgang til Dag-varmestuen – Café Kialaarfik. Bag døren er der en lejlighed, hvor de hjemløse kan opholde sig om dagen og få kaffe og som regel også et aftensmåltid.

De hjemløse kan få kaffe og the i løbet af dagen og som regel et aftensmåltid.

Lejligheden åbner kl. 10. Det betyder, at der er to timer fra kl. 8, hvor de skal være ude efter natten, til de kan komme ind i cafeen. Hvis det var dårligt vejr, kunne de som regel komme ind før, men ellers måtte de finde et andet sted at opholde sig. En af de hjemløse, sagde herom: *"Når de to overnatningslejligheder i varmestuen lukker om morgenen, så går vi rundt inde i byen og er på de cafeer, der findes, og fylder dem op. Der er vi indtil kl. 10. Jeg er der næsten hver dag"*.

Stigmatisering og holden sig for sig selv

Det var normalt, at hjemløse holdt sig for sig selv og gik diskret rundt i byen. Selv nogle af de hjemløse kunne langt fra altid udpege andre hjemløse. Når de kunne det, så var det oftest, fordi de havde set den samme person det samme sted mange gange. Der var ofte bestemte steder, de søgte ophold.

En siger det meget klart: *"Selvom jeg levede nogle år på gaden, så har jeg aldrig set nogen som mig selv. Jeg troede endda ikke, at de fandtes. Jeg mødte aldrig nogen uden bolig. Det var en hemmelighed. Man skjulte sig og vi talte ikke om det. Jeg vil heller ikke i dag kunne sige, hvem på gaden, der ikke har en bolig"*.

Det var heller ikke en kultur blandt de hjemløse, at de samledes. Det var snarere det modsatte. Hvis man f.eks. fandt en sovende i den trappeopgang, hvor man gerne ville sove, så sagde man nok hej, men sjældent mere. Det blev ikke til lange snakker. En sagde, at det sandsynligvis skyldes, at de hver især havde nok at gøre med at få deres tilværelse til at fungere.

En informant, der i flere år har haft kontakt med hjemløse, fortalte, at man ikke ser hjemløse gå i grupper sammen. *"De slentrer hver for sig. De kan måske gå to og to, men aldrig som gruppe"*.

Det har sandsynligvis sin baggrund i den stigmatisering, som de hjemløse oplevede. En beskrev det med følgende ord: *"Når man hele tiden går på gaden, så ved folk, at man er hjemløs. Jeg kendte nogen, og jeg vidste, at de var hjemløse, for de kom på cafeerne eller biblioteket...og så kunne man høre, at 'der er en hjemløs', 'en hjemløs'...man er hjemløs. Det var hårdt at høre på, for man kunne ikke rigtig svare igen. Man havde lyst til at sige 'så giv mig eller lej mig et værelse hos dig'. Men når man hører en anden sige, at du er hjemløs, og det kan høres...så er man udstødt",* siger han og fortsætter: *"Når dem, der har fast bolig siger det...at han er hjemløs,...så siger de ikke, at det er synd, at han ikke har en bolig. De siger 'han er hjemløs, der er en hjemløs', og nogle gange er stemmen hård. Nogle gange er det som om, de prøver at være venlige. Det har jeg oplevet alt sammen. Hvis en mand siger det hårdt, så føler man sig krænket. Selvom man er langt nede, så føler man sig endnu længere nede".*

En var ude for et groft overfald. Han ved ikke hvorfor. Den eneste forklaring, han kunne give, var, at det var en meningsløs vold, og at han blev ramt, fordi han var hjemløs. *"Jeg fik rigtig, rigtig bank. Jeg var på vej til en bekendt. Det kaldes 'happy slapping', tror jeg. Jeg blev slået bevidstløs. Jeg ved ikke hvor lang tid, det stod på. Jeg blev hentet af en ambulance og blev indlagt på sygehuset [stønner]".* Han havde stadig men fra overfaldet.

Indtægter

De hjemløse havde især to måder at få indtægter på. Den ene var gennem ydelser fra det offentlige. Den anden var gennem husflidsarbejde. Det var normalt figurer i fedtsten eller rensdyrgevir.

De, der lavede husflidsarbejde, kunne godt have gode indtægter. Det havde dog været bedre tidligere, før den økonomiske krise i 2008. Det var dog svært for dem at have en klar vurdering af, hvor meget de tjente.

En hjemløs, der lavede fedtstensfigurer, kunne før den økonomiske krise have en indtægt på op til i størrelsesordenen 300.000 kr. For andre var det i størrelsesordenen 100-200.000 kr. Det var mindre nu, også fordi de ikke længere havde det kommunale værksted med maskiner. Det blev lige pludselig og uden grund lukket. Det betyder, at de nu var henvist til det værksted, de havde i en tom bygning. Her kunne de ikke have maskiner.

Billede 7. Et værksted, hvor især tre hjemløse holdt til. De lavede mest fedtstensfigurer. De havde tidligere brugt et kommunalt værksted, men det blev pludselig lukket. De fandt så en tom bygning, som de siden har brugt. De kan dog ikke have maskiner der. Det har medført, at de har fået en mindre indtægt, da det uden maskiner tager længere tid at lave figurene.

De, der lavede figurer af rensdyrgevir, fortalte, at de godt, hvis de var flittige, kunne have en indtægt på 4-600 kr. på en dag.

Det er dog ikke alle, der ønskede et tempo, hvor de skulle tjene de mange penge. Nogle følte sig dog tvunget til det for at skaffe penge til overnatning, når de skulle bo hos venner og bekendte. En fortalte klart, at han ikke mere gad ræse for at tjene. Han lavede figurer, når han eller hans venner, som hjalp ham, havde brug for penge.

De fleste fik også offentlig hjælp. Den var for de fleste på omkring 600-800 kr. hver 14. dag. En enkelt havde førtidspension.

To af de hjemløse ønskede at klare sig selv og ville ikke have offentlig hjælp. De oplevede, at det var uværdigt at modtage den. De så ned på dem, der levede af offentlig hjælp og i særdeleshed på dem, der både fik offentlig hjælp og havde indtægter fra husflidsarbejde.

En af de hjemløse havde haft arbejde, da han i starten var hjemløs, men det var vanskeligt for ham at opretholde det, når han ikke havde et fast sted at bo.

En anden havde før han blev hjemløs arbejde som tolk. Han fik, mens han var hjemløs, undertiden freelanceopgaver. Han havde sin computer opbevaret hos nogle venner og kunne så som regel få lov til at sidde i en af vennernes lejligheder og arbejde. Det gav ham nogle indtægter. Det var imidlertid svært at holde en fast strøm af opgaver, når han ikke havde et sted at bo. Ellers havde han kun den offentlige hjælp. Han fik dog til sidst førtidspension.

Familie

De fleste af de hjemløse havde børn og havde meget forskellige relationer til dem. For flere af dem betød børnene rigtig meget.

En mistede i forbindelse med skilsmissen kontakten til sine børn og blev tydeligt ked af det, når han fortalte om de børn, han ikke mere har kontakt med. *"Min dreng, den ældste, er det måske to år siden, jeg har set...og pigerne kan jeg ikke huske hvornår,...måske er det 4 år siden, jeg så dem sidst,...Jeg var ikke med til deres konfirmation".*

En havde et barn i Danmark fra dengang, han boede i Danmark. Han havde ikke kontakt med barnet. Han var den eneste, der var gift, og havde gennem sin kone kontakt til hendes børn.

En havde stadig løbende kontakt med sine tre børn, der nu var mellem 16 og 23. Det var især de to drenge, han havde kontakt med. De ringer sammen og aftaler at mødes et sted i byen, eller også mødes de blot i byen. Han overvejede at flytte fra Grønland, men ville ikke gøre det, før hans børn accepterede det.

En havde en datter, der indtil han blevet hjemløs boede hos ham. Hun havde så siden boet hos moderen og var nu i Danmark. Han havde løbende kontakt med hende.

To, der boede næsten fast hos nogen, havde hver en datter, som de satte meget pris på. Den ene fortalte, at det i høj grad er glæden ved hans datter, der gav hans tilværelse værdi. Den anden var ligeledes åbenlyst glad for sin datter, men så hende ikke meget, da hun nu boede i en anden by.

Livet som genhuset

Et boligselskab kan, når en lejer ikke overholder lejeaftalen, sætte en lejer ud af boligen. Når det sker, så er det i langt de fleste tilfælde fordi, lejeren ikke har betalt huslejen. Det sker også i nogle tilfælde, men sjældnere, at lejerne smides ud på grund af spektakler.

Udsættelserne

Procedurer for udsættelser er nærmere beskrevet i afsnittet "Udsættelse og genhusning", side 173ff. Kort fortalt er proceduren følgende: Når en lejer ikke har betalt, får han tre henvendelser fra boligselskabet. Den tredje indeholder en besked om, at sagen nu er overgivet til foged (politiet), og at man vil blive sat ud af lejligheden.

Billede 8. Denne bygning, der rummer genhusningsboliger, er planlagt nedrevet.

Får man ikke betalt, møder en foged op sammen med en person fra boligselskabet. Normalt har de en låsesmed med. Beboerne får besked på, at de skal ud af lejligheden, og at det skal ske nu, mens fogeden er der. De får at vide, at de skal være i en genhusningsbolig, hvor de får anvist et værelse. Låsen til boligen bliver udskiftet. Beboerne kan efterfølgende låne nøglen i dagtimerne (boligselskabernes åbningstid), så de kan tømme lejligheden. Det har de som regel nogle dage til.

De må som udgangspunkt ikke have meget af deres indbo med. Under alle omstændigheder er der ikke meget plads til deres indbo, idet de skal bo på ét værelse. Hvis man er enlig, er det ikke usandsynligt, at man skal dele værelset med en eller to andre.

Beboerne får tilbudt at få deres indbo opbevaret i en container eller på anden måde i tre måneder. De skal selv efterfølgende betale for opbevaringen i containeren. Hvis de genhusede ikke betaler inden tre måneder, bliver indboet uden varsel smidt på dumpen (lossepladsen).

Billede 9. En bebyggelse, hvor der er genhusningsboliger.

Boligselskaberne har lidt forskellig praksis. Der var på nogle punkter variationer i praksis inden for det samme boligselskab i de forskellige byer og også i forhold til bygderne. Det er nærmere beskrevet i afsnittet "Udsættelse og genhusning", side 173 ff.

Udsættelsen koster på mange måder

Udsættelsen koster beboerne på flere måder. Det er for det første et stort tab i den daglige livskvalitet. Beboerne kommer fra en bolig, der har været en ramme om et hjem, til en lejlighed, hvor de har et rum som ramme. Det betyder, at udsættelsen for mange bliver en voldsom følelsesladet begivenhed.

Udsættelsen indebærer også et tab af indbo og personlige ejendele. Det er både et personligt og økonomisk tab. For beboerne var det i høj grad det personlige tab, der dominerede.

Udsættelsen medfører i mange tilfælde ekstra udgifter for lejeren til istandsættelse af lejligheden, de udsættes af.

Hvis de udsatte beboere bor i en by, hvor der er lange ventelister til boliger, medfører udsættelsen endvidere ofte, at de kommer til at vente længe på en ny bolig. De skal ikke kun vente, til de har betalt den samlede gæld til boligselskabet, men også på at de rykker op i køen på ventelisten. Selv en mindre restance, kan derfor indebære, at der går lang tid – ikke kun måneder, men også år – før de udsatte beboere igen får deres egen lejlighed.

En psykisk belastning

For flere blev udsættelsen en begivenhed, der var svær at klare.

En siger, at hun nærmest oplevede, at verden gik i stå. *"Det var hårdt. Det var meget ubehageligt. Som om livet...hvordan skal jeg forklare det...Alting blev uinteressant...alting blev ligegyldigt"*.

En anden siger, at hun, da hun fik at vide, at hun ville blive sat ud af lejligheden, ikke vidste, hvad det indebar. Det gik senere op for hende, at hun skulle dele lejlighed med andre, ikke kunne have sit indbo med og skulle flytte hver tredje måned. *"Da jeg fik det at vide, så tænkte jeg, hvordan jeg skulle leve,...jeg kunne ikke sove,...jeg blev bare ved med at tænke og tænke og tænke"*.

En havde ikke modtaget eller set det sidste brev. Det bidrog til, at det blev en voldsom oplevelse pludselig at have politiet stående uden for døren med besked om, at hun skulle ud. *"Politiet kom ind sammen med viceværten. De havde aldrig henvendt sig til mig om min gæld og om, at jeg kunne blive sat ud, hvis jeg ikke betalte. Det var først, da politiet og viceværten kom ind og fortalte, at jeg skulle ud af min bolig. Det tog hårdt på mig – også rent følelsesmæssigt. Jeg fik en uge til at komme ud. Jeg havde ikke fået noget varsel"*.

Billede 10. Enkeltstående huse kan være gode til beboere, der indimellem er meget støjende.

For nogle var den kommende udsættelse så drastisk en begivenhed, at de i deres dagligdag holdt den på afstand.

En af fortalte, at hun i lang tid gik og havde dårlig samvittighed. Det lå i baghovedet, at de skulle sættes ud, men det var også en så voldsom begivenhed, at den også blev skudt til side. En anden sagde f.eks.: *"Da vi første gang fik et brev, stod der, at vi skal betale huslejen...og da jeg havde et arbejde på en døgninstitution, hvor jeg arbejdede både dag og nat, kom jeg ikke ned til INI. Da jeg endelig ville have mødt frem, så stod politiet og bankede på og sagde: '...I skal ud nu'...sådan sagde de..."*.

En anden fortalte, at de nok havde fået 2 eller 3 breve, men pludselig en dag stod politiet der. Hun var på arbejde. Hendes mand, der lige var kommet hjem fra fiskeri, kom og fortalte, at nu stod politiet der, og de skulle ud af lejligheden. Hun siger: *"Min mand havde end ikke fået taget sit fiskertøj af, da de kom ind og sagde: 'Så skal I ud herfra'"*.

Det var dog ikke alle, for hvem udsættelsen kom pludseligt. Flere var forberedt og havde gået med det i hovedet siden det sidste brev. En tog det stille og roligt. Han siger, at han godt vidste, at de kom og satte ham ud. *"De ringede til mig. Jeg tog ned på politistationen og kørte med politiet hjem. De skiftede låsen ud og lod lejligheden stå åben til kl. 16, så jeg kunne tage mine ting"*.

Mister indbo

Når beboerne bliver sat ud, kan de ikke have meget indbo med. INI har nogle fælles regler for, hvad man må have med, men i praksis tilpasser man sig lokalt og lader i høj grad folk selv finde frem til, hvad de vil og kan have med. En sagde f.eks. at hun fik at vide, at de kun måtte tage de nødvendige ting med og ikke noget som helst andet. De måtte have de nødvendige ting med

til soveværelset og køkkenet og tøj og kun det. Det blev dog ikke overholdt. *"Vi overholdt ikke reglerne. Mange havde børn, og de blev nødt til at tage mange ting med fra deres hjem – fjernsyn, spil og alt det, som børnene har brug for til daglig. Det har jeg også gjort"*.

Billede 11. Ejendom, hvor flere lejligheder bruges til genhusning.

Reglerne betyder dog, at de genhusede beboere ofte var nervøse for, at de blev taget i at have for meget med. Det blev noget, der konstant lå i beboernes bevidsthed.

En mand, der delte rum med to andre, havde f.eks. indrettet sig i et hjørne, hvor han ud over sin sovebriks havde to bænke og et lille bord. Det betød meget for ham at kunne have det. Han vidste godt, at han efter reglerne ikke måtte have det. De havde endda lige fået et brev om, hvad de måtte have med. Han var tydeligt bange for, at bænken og bordet blev fjernet.

En anden sagde: *"Jeg sagde til mig selv, at jeg ikke ville smide fjernsynet ud. Jeg ville have det med, og radioen har jeg også taget med. Min seng har jeg også taget med og de store planter. Det er svært. I morges fik jeg at vide, at INI ville komme og inspicere, og jeg fik en klump herinde i maven"*.

De ikke tilladte ting i beboernes rum i genhusningsboligerne medfører, at stedet i mindre grad bliver deres hjem, idet meget af det, beboerne har, ikke er tilladte.

Uanset reglerne, så lå der en kraftig begrænsning i hvor meget, de kunne have på den begrænsede plads, de fik tildelt. De fik til eget brug et rum og skulle i nogle tilfælde være flere personer i det samme rum. Omfanget af indbo blev også begrænset af, at de skulle flytte hver tredje måned, når de boede i INI's genhusningsboliger. Både tungt indbo og meget indbo blev da en belastning. Nogle beboere havde i første omgang taget møbler med, men efter en eller to flytninger, lod de dem stå.

For mange var det et stort personligt tab, at de måtte skille sig af med det meste af deres indbo. De fleste havde svært ved at finde steder, hvor de kunne have deres ting opbevaret. Der var i nogle tilfælde noget familie, der havde nogle udhuse, hvor der var plads. En lod nogle af sine ting blive i udhuset til den bolig, de skulle forlade, og vidste ikke, om det stadig var der. Mange følte sig magtesløse. De kunne nok få det i containeren i tre måneder, men de vidste, at de ikke havde penge til at betale for den efter de tre måneder. De fleste, der havde boet i genhusningsboligen i mere en tre må-

neder, og som havde haft deres indbo i en container, regnede blot med at deres indbo var væk. De fik ikke besked, før det blev kørt på dumpen.

Der var for nogle mange følelser i tabet af indbo, når vigtige dele af deres liv var knyttet til dem. Flere begyndte at græde, når de fortalte om det.

En sammenfattede det halvt grædende med følgende ord: *"Hvordan kunne jeg betale det. Jeg havde ikke penge til det. Jeg kunne ikke engang fortælle min mor, at alle mine ting var blevet smidt ud, og alt det der. Det var hårdt (græder). Ja. Jeg var nødt til at smide alle min søns barndomsting ud, som vi havde haft så længe – undskyld (græder). Det gør ondt, når noget af det, der er en del af dig, bliver smidt ud – både min søns og mit eget. Jeg plejede at samle hans sager fra et år i skolen – 1. klasse, 2. klasse osv. – så han kan kigge på det, når han bliver stor. A-aa-It. Det er væk".*

Hun havde hentet noget i containeren. *"Jeg hentede engang noget i containeren. Der så jeg alle mine ting. De lå der. Bare i en lille container. Siden har jeg ikke set dem. Jeg havde jo ikke nogen penge. Alle tingene og alt det fra hans barndom – det blev smidt ud. Jeg fik ikke besked, før de gjorde det".*

En anden fortalte, at hun ikke fik noget tilbud om en container og fortsatte: *"Jeg måtte smide mine ting ud, hvis der ikke var nogen, der ville have dem. Jeg vidste ikke, hvor jeg skulle gøre af dem (hendes stemme knækker over)...Nej...(hun græder stille). De bliver bare smidt ud. Noget har jeg solgt. Min sofa har jeg solgt og bordene...Og resten smides ud...alt muligt skulle smides ud. For hvor skulle jeg opbevare det".*

Det indbo, som beboerne måtte smide ud, havde også en økonomisk værdi. Det var der imidlertid ikke nogen, der sagde noget om. Hvis de på et tidspunkt – og det vil nogle skulle – skal etablere sig igen, så repræsenterer det, de har måttet smide ud, en udgift, når det skal genanskaffes.

Det øger gælden til boligselskabet

Når en lejer forlader en bolig, skal boligen sættes i stand, så den er i orden til den nye lejer. INI opererer med to former for istandsættelse. Den ene er normal istandsættelse, og den anden er istandsættelse efter misvedligeholdelse.

Lejeren får reduceret sit bidrag til istandsættelsen med 1 % af udgiften for hver måned, han/hun har boet i lejligheden. Har han/hun boet der i 8 år og 4 måneder eller mere, så betaler udlejer hele udgiften. Udgiften til istandsættelse og eventuel oprydning og rengøring betales altid af lejeren.

Billede 12. Fra en enlig kvindes værelse i en genhusningsbolig.

Det betyder i praksis, at lejere, der udsættes, får en ekstra udgift. Havde de kunnet blive boende, havde de haft en mindre udgift til den normale istandsættelse. De havde nok, hvis de flyttede selv, fået regningen for misvedligeholdelsen. Men denne udgift bliver aktualiseret, når de bliver udsat.

Samlet betyder det, at de får lagt et beløb oven i deres huslejerestance til boligselskabet. Det øger deres samlede gæld.

For 26 lejere i genhusningsboligerne i Sisimiut udgjorde de samlede istandsættelsesudgifter i gennemsnit 15.300 kr. pr. lejer. For en tredjedel var udgiften under 10.000 kr., og for en anden tredjedel var den over 19.000 kr. Den højeste ekstraudgift var på 32.000 kr.

For de 8 af 9 genhusede i Ilulissat var gennemsnitsudgiften til istandsættelse lavere og lå på 11.000 kr. Spredningen var også her stor. For 4 af de 8 lå udgiften over 13.000 kr.

Billede 13. Fra samme værelse som ovenfor. De tre madrasser er hendes seng.

Restancerne til boligselskaberne

De restancer, som beboerne kommer ud med, når de bliver sat ud, kan være store.

Tabel 1. Fraktiler for restancer ved udsættelse. For beboere, der boede i genhusningsboliger i Sisimiut og Ilulissat i 1. halvår af 2012.

Fraktiler for restancer ved udsættelser i Ilulissat og Sisimiut

Fraktil	Restance
10%	21.478
33%	31.212
50%	39.732
66%	65.351
90%	95.645

I Sisimiut blev halvdelen af de beboere, der boede i genhusningsboligerne i 1. halvår af 2012, sat ud med en restance på 41.000 kr. I Ilulissat var beløbet for beboerne i genhusningsboligerne 39.000 kr.

For beboerne i både Sisimiut og Ilulissat var fraktilerne som angivet i tabel 1.

Det betyder, at 90 % kom ud af deres bolig med en restance, der er over 21.000 kr., at en tredjedel kom ud med en restance på over 65.000 kr., og at 10 % kom ud med en restance på over 95.000 kr. Den største restance var på 121.000 kr.

Billede 14. Værelse i genhusningsbolig, hvor der bor 3 mænd. På billedet er to senge. Beboeren til venstre har et bord med en stol og to bænke. Dem må han ifølge reglerne ikke have. De betød meget for ham, og han var bange for at boligselskabet ville fjerne dem.

Billede 15. Samme rum som på billede 14. I baggrunden har den tredje beboer i rummet sit hjørne. Han har hængt et gardin op for at kunne afskærme sig fra de andre.

I begge byer havde beboerne et depositum på i størrelsesordenen 7.000 kr., som blev modregnet, så restancen blev det mindre. Disse penge vil de dog skulle rejse igen, hvis de skal have en anden bolig.

De fysiske rammer

Genhusningsboliger har meget forskellige bygningsmæssig kvalitet. INI har som udgangspunkt, at de vil minimere deres omkostninger og ulemperne for deres lejere. Det betyder, at de foretrækker boliger i den dårligere del af boligmassen.

Nogle af genhusningsboligerne ligger derfor i ældre og dårligere bebyggelser. I en by var det i en blok, som stod for at blive revet ned. I Nuuk har flere lejligheder i Blok P, der nu er revet ned, været anvendt til genhusning. Ældre enfamiliehuse blev også anvendt.

Det var dog ikke alle genhusningsboliger, vi mødte, der hørte til den dårligste del af boligmassen. Flere lå i almindelige boligbebyggelser, der var 20-30 år gamle. Lejlighederne var umiddelbart pæne. I nogle fik man dog mistanke om skimmelsvamp.

Som udgangspunkt får man plads i et værelse, når man bliver genhuset. Hvis man er en familie, får man sit eget værelse. Familier med børn får normalt også kun ét værelse. I et tilfælde boede en familie med to voksne og 7 børn og unge i ét værelse.

Det er meget forskelligt, hvor mange der er i hver lejlighed. Det afhænger meget af, hvor mange i byen, der er udsat og har valgt at blive genhuset. Det afhænger selvfølgelig også af, hvor mange lejligheder boligselskabet har til genhusning.

I nogle byer var der i flere lejligheder kun 1-2 husstande i en lejlighed. I en by var der i de fleste genhusningsboliger kun en husstand. I nogle byer var der typisk 3-4 husstande og op til 6 husstande. Der var flere tilfælde, hvor der boede 13-15 personer i en lejlighed. Det var typisk, hvor der var familier med børn.

Flytninger hver tredje måned

I INI's genhusningsboliger skal alle beboere flytte til en anden genhusningsbolig hver tredje måned. Det gør INI, for at beboerne ikke skal opleve, at de har et fast bosted og heller ikke opleve, at de har et hjem. Det er gratis at bo i lejlighederne, og INI vil gerne sikre, at nogen af den grund ikke har som mål at komme ud af lejlighederne. Det skal reglen om flytning hver tredje måned modvirke.

Billede 16. Et par, der bor alene i en lejlighed, har indrettet sig med indbo, selvom de overskrider retningslinjerne for, hvad man må have i boligen.

Når beboerne skal skifte lejlighed, får de besked på at møde op på det lokale kontor. De får kun adgang til en ny lejlighed ved at møde op. Det gør INI for at sikre, at personerne også fortsat reelt ønsker at bruge genhusningsboligen.

Det er dog ikke altid, at der holdes en tre måneders kadence. Der er beboere, der har boet i en lejlighed meget længere. En boede f.eks. det første sted i to år. I byggerne og de mindre byer, hvor der ofte kun er en eller ganske få genhusede, er det i praksis umuligt at flytte beboerne rundt. Det sker derfor normalt ikke der.

Den altoverskyggende belastning

Stort set alle interviewede fortalte om belastningen ved at skulle flytte hver tredje måned. For nogen var det den ulempe ved genhusningsboligerne, der var den mest belastende. Det blev understreget, da en af de genhusede ved afslutning af interviewet, blev spurgt om, hvad hendes vigtigste ønske var, og hun sagde: *"Når man flytter rundt hele tiden, så flytter man tingene frem og tilbage...Det er det værste [ved at bo i genhusningsboliger]...Det gør en træt, men vi skal klare det.....Jeg vil ønske, at vi ikke skal flytte rundt hele tiden. Det er belastende, rigtig belastende"*.

En anden svarede på et spørgsmål om, hvad det vil betyde at få egen bolig, så skal de ikke flytte hele tiden. Først bagefter fortalte hun om de positive kvaliteter, der er forbundet med egen bolig. Det er et dækkende udtryk for, hvor meget det at flytte hver tredje måned fylder i tilværelsen, når man bor i en genhusningsbolig.

Det er belastende, fordi det betyder, at man aldrig kan falde til ro og sige at her bor man. De steder, man bor, bliver aldrig til ens hjem, eller til et sted, hvor man hører til. Når en af interviewpersonerne sagde følgende om at få

egen bolig: "Det da helt sikkert være bedre end at flytte rundt hele tiden...og jeg vil kunne få det stille og roligt [hvis jeg havde min egen bolig] ", er det et udtryk for, at man ikke har et hjem, når man flytter rundt hver tredje måned.

Billede 17. Værelse i en genhusningsbolig, hvor et par bor sammen med en enlig mand, der næsten ikke er der.

Det sætter sig i nogle beboere som en tilstand. Man kan ikke falde til ro. En oplever, at det får hende til at opleve sig selv som værdiløs. "Hele tiden flytte, flytte...om en måned skal jeg ned til INI igen og får så at vide, hvor jeg skal flytte hen. Man kommer til at føle sig som et værdiløst liv". En anden har svært ved at se, at de kan klare det, hvis det trækker ud. Det slider for meget på dem. De er en familie med mange børn. Hun sagde: "Det er hårdt. Hvis jeg skal tænke på at skulle vente 3-4 år eller mere på, at vi får vores egen lejlighed. Det har jeg ikke kræfter til, og hvis vi skal flytte hver 2.-3. måned (græder)...Vi har et rum og sover på madrasser (græder)".

En enlig mand, der ellers har det ok med at bo i genhusningsboligerne, oplevede også flytningerne som en plage: "To måneder...og så i overmorgen skal vi flyttes til et andet sted...Jeg ved ikke endnu hvor. Det får jeg først at vide, når jeg kommer ned på INI's kontor i overmorgen".

Information om kommende flytning og selve flytningen

Beboerne fik normalt nogen tid forinden at vide, at de skulle flytte til en ny genhusningsbolig, men de fik først at vide, hvor de skal flytte hen, på dagen hvor de skal flytte. De ved heller ikke, hvem de kommer til at bo sammen med, og hvor mange der skal at bo i lejligheden. Det sidste havde stor betydning for flere og specielt for familier, der gerne ville have, at der var ro og orden i lejligheden.

Hertil kom, at det også nogle gange var usikkert om, hvornår de skulle flytte. Det var som regel godt, da det normalt betød, at der gik mere end tre måneder. De fik imidlertid ikke besked om, hvor længe de kunne blive boende.

Selvom det var begrænset, hvad man som beboere kunne have som indbo, var der altid noget, der skulle flyttes, når de skulle til en anden lejlighed. Nogle havde mere end andre. Flere fik hjælp fra venner og familie til flytningen.

Det blev også en ekstra udgift for dem, der blev nødt til at bruge taxa og derfor måtte bruge 2-300 kr. til en flytning.

Rengøring i boligerne de flytter til

Nogle beboere havde oplevet, når de skulle flytte rundt, at komme til en genhusningsbolig, der ikke kun ikke var rengjort, men også var meget beskidt.

Det var for dem meget nedslående at komme til en sådan bolig. Den var på ingen måde rar at komme ind i, og de måtte bruge både tid og penge på at få den gjort ren.

En beskrev det med følgende ord: *"Da vi flyttede første gang, var jeg nødt til at græde...Hvad skal jeg sige...det var et ringe sted...alt var møgbeskidt...toiletet var så ulækkert, at det var som en gryde, hvor en masse brunt var løbet over...Der var ikke engang lys...ledningerne stak ud. Det var også farligt...Da jeg kom ind i køkkenet og åbnede ovnen, var det godt, at jeg havde handsker på...ovnen var helt brun og mørk, og der var ikke noget lys i den...der var døde maddiker i ovnen...jeg havde nærmest gråd i halsen...og radiatorerne var så snavsede, at vi var nødt til at hælde vand over dem for at få dem rene...Det var alt for ulækkert. Vi kunne ikke sove. Først da vi havde gjort rent et par dage, kunne vi sove og være der".*

En anden sagde: *"De sidste to steder har vi oplevet, at der ikke var gjort rent. Så vi har også måttet gøre rent i den lejlighed, vi kom til. Meget var smadret,...inde i ovnen var der aldrig blevet gjort rent. Den var helt sort, og der var gamle madrester, som man bare har efterladt. Jeg har heldigvis taget en masse billeder af det. Vi græd først over det, for det var jo hårdt..".*

Hun har efterfølgende kontaktet og skrevet til INI. Den lokale afdeling afviste, at rengøringen var deres ansvar. Hun fik dog medhold fra INI's hovedkontor, men fik fra den lokale afdeling at vide, at de fastholdt, at det ikke var deres ansvar. Alle svarene fik hun mundtligt.

Billede 18. Billeder fra en genhusningsbolig, som den så ud, da nogle genhusede beboere skulle flytte ind i den.

Billederne herover (Billede 18) er taget af en genhuset beboer. En anden beboer fortalte om lignende forhold ved indflytning. Det var ikke et generelt tema blandt de interviewede i genhusningslejlighederne.

Nye beboere

Når man flytter, medfører det som regel, at man skal bo samme med nye personer. Flytninger indebærer derfor, at man hver tredje måned er nødt til at skulle forholde sig til nye mennesker, som man skal fungere sammen med.

Man skal i et eller andet omfang bygge et fællesskab op (se nedenfor), og skal derfor bruge ressourcer på det. Det kan være trættende og opslidende at skulle gøre det. Hvis man lige har fået noget til at fungere, så skal man ved flytningen i gang igen, og så også om tre måneder.

En af beboerne fortalte, at de i de første 2 år boede i den samme bolig. Siden er de blevet flyttet hver tredje måned. *"Det har gjort en stor forskel. De første to år kunne vi have det roligt. Det var meget bedre, at vi skulle hjem til de samme mennesker. Nu skifter det hele tiden, og man ved ikke, om man*

kommer til at bo sammen med nogen, der larmer eller brokker sig...Det er hele tiden vi skal flytte,...og hvem er det vi nu skal bo sammen med. Vi får heller ikke noget at vide på forhånd".

Billede 19. Der kan være trængsel i et køkken i en genhusningsbolig, og man skulle nogen gange aftale, hvem der brugte køkkenet og hvornår. Det fungerede som regel. Det var derimod ofte vanskeligt at få rengøringen i lejligheden til at fungere, når der var mange.

Beboersammensætningen

Beboersammensætningen har stor betydning for, at beboerne kan fungere godt sammen, når man bor tæt sammen med andre i en genhusningsbolig, ikke selv har valgt dem, man bor sammen med, og skal forholde sig til nye hver tredje måned.

Billede 20. Værelse for to enlige mænd i en genhusningsbolig.

Det gik flere gange godt. Det gik også nogle gange rigtig galt. Det sidste var især, når man blandede alkoholikere med husstande, der ønskede et normalt liv. Der var flere af de interviewede, der drak meget, men som også samtidig kunne have en adfærd, hvor de tog hensyn til andre.

Der var imidlertid også nogle, som drak så meget, og hvor det at 'feste' med alkohol var så meget en del af deres tilværelse, at de var ligeglade med, at andre blev generet af denne adfærd. De er måske bedst betegnet som skæve eksistenser i den betydning, at deres generelle adfærd var meget forskellig fra det, vi opfatter som normalt, og at de havde vanskeligt ved at tilpasse deres adfærd, så den var acceptabel for andre.

En familie med 3 børn og unge, hvor begge voksne havde arbejde, boede sammen med et par, der var alkoholikere, og som ofte 'festede'. Når de festede, var det med meget alkohol, og det kunne blot være dem alene. De spillede da høj musik inde på værelset og var meget højrøstede. Det hjalp ikke, at familiens mand flere gange bad dem om at være mere afdæmpede. De kunne feste frem til klokken fire-fem om morgenen. Det var for familien helt ubærligt. De skulle på arbejde næste dag og deres børn og unge skulle i skole. *"De råbte og skreg, og når de tændte for musikken var det for fuld udblæsning,...nogle nætter kunne vi ikke lukke et øje,...og selvom min mand skulle op på arbejde",* sagde hun.

Tre familier med børn lagde meget vægt på, at de kunne bo sammen med familier med børn. I det lå i høj grad også, at de ikke ønskede, at deres børn skulle bo i lejlighed med alkoholikere og skæve eksistenser. Det blev også sagt direkte.

Børnene

Der var flere familier med børn og unge i genhusningsboligerne.

Der var alvorlige problemer forbundet med at have børn og unge i genhusningsboliger, især større børn og med unge.

Der var generelt ikke plads til, at børn og unge kan udfolde sig. Der var meget lidt plads i det værelse, som familien havde, og der var ikke noget fællesrum til ophold. Der kunne nogle steder være plads i køkkenet, men det var så et sted, hvor alle kom.

Billede 21. Værelse til en familie med børn og unge. De har tidligere boet i boliger, hvor der i alt var 13-15 personer.

Børnene og måske især de unge blev stigmatiseret. De blev, nogle af de steder de boede, mobbet, fordi de boede, som de gjorde. Et sted ville de andre børn ikke lege med dem. En af mødrene sagde: *"Børnene bliver belastet af at bo her. De bliver drillet med, at de er smidt ud af deres lejlighed og får*

at vide 'I er nogle fattige nogen'. Det første sted, vi boede, blev de holdt ude af de andre børn og kunne ikke lege med dem".

En af mødrene sagde, at hendes børn skammer sig over, at de bor, som de gør. En anden oplevede, at selv lærerne var anderledes over for hendes søn, fordi han boede i genhusningsbolig.

I et tilfælde var en pige udsat for, at en mand krænkede hende ved at vise sig nøgen for hende flere gange. I en af familierne med unge havde en af de unge forsøgt at tage livet af sig to gange. Det er ifølge moderen en følge af, at de bor i en genhusningsbolig.

En familie med tre små børn, syntes det var vanskeligt at bo i genhusningsboligen, fordi det krævede meget opsyn med de små, der jo var nysgerrige og ikke kunne skelne mellem, hvad der var deres, og hvad der var de andre beboeres ting. De boede endvidere i et rum, der var gennemgangsrum for en anden beboer. De boede i lejlighed med en, der drak meget. De ønskede meget, at de ikke skulle bo sammen med nogen, der drak, da de havde børn.

Det var et udtalt ønske fra tre familier, der havde børn i genhusningsboligerne, at de ikke kom til at bo sammen med folk, der drak.

Det praktiske

Når beboerne bor flere husstande sammen i en lejlighed, får de en hel del funktioner, hvor de er nødt til at fungere sammen. Det kan kræve hensyntagen til de andre, og det kan kræve aftaler om, hvem der gør hvad. Det kræver om end ikke en formel husorden, så at man kan håndtere de situationer, hvor beboerne har forskellige opfattelser af, hvordan man skal fungere i lejligheden.

Det er en ekstra krævende opgave, når beboerne ikke selv har valgt at bo sammen. De kan derfor risikere at komme til at bo sammen med personer, der på væsentlige punkter har en adfærd, der gør det svært at være i lejlighed sammen.

Det er ekstra krævende at få det til at fungere, når man skal flytte hver tredje måned, og skal få det til at fungere med nye personer. Det kræver altid nogen tid og energi at få et bofællesskab til at fungere.

Billede 22. Ifølge reglerne må beboerne ikke have køleskab og vaskemaskine i genhusningsboligerne. Nogen har dem, og ingen har fået besked på at fjerne dem. Det kan dog være lidt besværligt at have så store ting, når man skal flytte hver tredje måned.

Når man deler lejlighed, er man fælles om brug af køkken, bad og wc og en eventuel entre. Det kræver derfor, at man kan finde ud af, hvorledes og hvornår man bruger det og her specielt køkkenet. Det kræver også, at man sammen kan finde ud af at holde orden på de fælles områder og holde dem rene.

De fleste steder kunne man finde ud af at deles om brugen af køkkenet uden væsentlige problemer og tilsvarende bad/wc. Det krævede, at man nogle gange aftalte, hvornår man brugte køkkenet, men ingen nævnte det som et større problem. Det var dog nogle gange en udfordring at få det til at gå op og kunne være irriterende, at man måtte vente med at lave mad.

Det var derimod generelt vanskeligere at få rengøring på fællesarealerne til at fungere. Nogle gange fik man aftalt at fordele rengøringsopgaverne, men det fungerede sjældent i praksis. Når der blev holdt orden i køkkenet og gjort rent, så var det oftest, fordi der var nogen, der valgte at gøre det. I nogle tilfælde var der flere, der gjorde det, som f.eks. at tage opvasken, men i mange tilfælde var der én beboer, der oplevede, at han eller hun altid måtte klare bestemte rengøringsopgaver.

En af beboerne beskrev meget rammende forholdene, når hun sagde: *"Det var meget sjældent, at de andre hjalp med rengøringen de andre steder, vi har boet. Det er rigtig godt her, hvor vi hjælpes ad. Vi skiftes til at vaske gulv. Hvis en har vasket gulv, så er det de næstes tur. Vi gør det 'rullende'. De andre steder prøvede vi ellers at snakke med de andre om, at vi var nødt til at hjælpes ad, men det var som om, de ikke forstod det"*.

Livet sammen med de andre

Livet sammen med de andre i lejligheden er meget afhængig af, hvem der kommer til at bo sammen, og det fungerer derfor også meget forskelligt.

Der var eksempler på, at man havde det godt sammen og kunne hygge sig sammen. En fortalte f.eks., at de kunne skiftes til at lave mad, og at de så spiste sammen. En anden havde stor gavn af en anden kvinde, der hjalp hende tilrette, idet hun var ny i genhusningen. En enlig kvinde fortalte, at hun nød, at der var små børn i lejligheden, og at hun havde fået en god kontakt til dem. En mand beskrev deres samvær som fredeligt, og at han ikke havde oplevet uenigheder.

En fortalte, at de nok havde et ok samvær, men at det mest var overfladisk snak. *"Fordi vi jo ikke rigtig snakker med hinanden, sådan rigtigt... Vi siger bare godmorgen, hej og så kigger vi fjernsyn"*, sagde han. De holdt nogle gange også nogle 'fester', som mest bestod i, at de hyggede sig sammen og med alkohol.

Det kunne være vanskeligt at have sine ting. En fortalte, at hun ikke kan have noget i køleskabet uden, at det forsvinder, og slet ikke have kød til optøning på køkkenbordet. Det forsvandt også. Hun havde også fået stjålet sin mobiltelefon, som hun i kort tid havde ladet ligge ubevogtet i baderummet. En anden familie havde oplevet, at nogen havde taget deres madrasser, da de flyttede ind. Det var dog ikke et generelt tema, når de genhusede fortalte om livet i genhusningsboligerne. Det kan tyde på, at det afhænger meget af den konkrete beboersammensætning.

Normer sættes af nogen – kan give skæve magtbalancer

Der kan i genhusningsboliger være nogle få, der enten sætter reglerne for, hvad man må og kan gøre, eller blot gør det gennem deres adfærd, som de andre nok ikke rigtig bifalder, men også føler sig magtesløse overfor.

I en lejlighed var en enlig kvinde bange for at bruge lejlighedens fælles rum (køkken og bad/wc). Hun oplevede, at der var en familie, som havde sat sig på lejligheden og bestemte. Hun siger: *"Jeg synes ikke der er plads til mig. Det er deres lejlighed. Deres børn fylder det hele, og når de har gæster, kan jeg ikke være der. De har mange gæster, og de spiller til klokken syv, halv syv om morgenen...så går de i seng. De råber og skrider, når de spiller, og man kan ikke sove. Når de så falder til ro, så starter børnene – og de spiller fodbold mod min dør"*.

Hun turde ikke sige noget til manden, idet hun havde oplevet, at han truede med vold. Hun sagde: *"Det er ham der styrer det hele nu, og vi er kun logerende hos ham. Hvis vi bare siger et eller andet, så bliver vi smidt ud af ham. Det har han gjort over for flere. Han bliver gal. Truer med vold...Jeg tør nogen gange ikke gå ud og tisse. Jeg skal jo igennem køkkenet, og så venter jeg, til de er gået ind på deres værelse. Jeg er bange (græder)"*.

Hun oplevede, at det var markant anderledes, før denne familie flyttede ind, og sagde: *"I starten før de flyttede ind, havde vi det godt sammen. Vi kunne snakke om, hvad vi skulle gøre...og sådan noget. Vi kunne støtte hinanden. Men, nu er vi adskilt. Vi er bange. Jeg kan ikke gå ind til min medbo. Så bliver vi mistænkt for at snakke om dem"*.

En anden kvinde i lejligheden havde ikke problemer med at være i køkkenet på grund af manden, men hun havde astma og måtte derfor ofte fortrække fra køkkenet, når familien røg og havde gæster i køkkenet. Man måtte ikke ryge i køkkenet, men hun turde ikke sige det til familien.

Magtrelationerne mellem beboerne kunne være noget, som var til konstant 'forhandling', og som beboerne gensidigt var meget opmærksomme på. I en lejlighed var der en person, som to andre mente ville bestemme for meget. En fortalte f.eks. at han to gange havde skældt hendes søn ud, da han kom på besøg ved 10-11 tiden og derfor havde vækket ham. Han boede i et rum, der var gennemgangsrum. Kvinden havde da til sidst fortalt manden, at hun havde lov til at få sin søn på besøg, og at det var om formiddagen.

Alkohol

Hvis man ikke var meget til alkohol eller ønskede at begrænse sit alkoholforbrug, så kunne det være svært at være med i samværet, når det består i, at man 'fester'. Et sted var alkoholen en sikker deltager, når de havde samvær. Når viceværten sluttede sit arbejde kl. 16, kunne de drikke uden større risiko for, at det blev opdaget. Det var meget udpræget omkring tidspunkter, hvor løn og offentlig hjælp blev udbetalt. Så var der også mange udefra, der kom til lejligheden.

Hvis man derfor ville være med i samværet, så måtte man drikke med. En fortalte, at han normalt ikke drak meget, men at det var svært ikke at være med i fællesskabet, når der blev drukket, og når man var med, så kunne man ikke undgå at drikke med. Han drak derfor mere nu, end da han havde sin egen bolig.

Det var forskelligt, hvor der blev drukket i lejlighederne. En sagde, at det normalt skete på værelserne, men nogle gange var dørene fuldt åbne, og så gjorde det ikke så megen forskel, om det var på værelserne.

Alkohol og hensynsløs adfærd

For dem, der ikke drak, og især for familier med børn eller personer, der havde arbejde, var det et stort problem, at nogle brugte lejligheden til at 'feste' i. Det indebar, at der blev drukket meget, at deltagerne var meget højrøstede, og oftest at der blev spillet høj musik. Når det skete, blev der ofte ikke taget hensyn til andre.

En fortalte f.eks. følgende om et par, som de nu boede sammen med, og som de også havde boet sammen med før: *"De råbte og skreg, og når de tændte for musikken, var det for fuld udblæsning,...nogle nætter kunne vi ikke lukke et øje,...min mand skulle op på arbejde næste dag"*. Det hjalp ikke, at de bad dem om ikke at larme. På et tidspunkt havde de ikke fået søvn i flere nætter. De gik derfor til INI, som flyttede dem til en anden lejlighed.

En anden fortalte også om medbeboere, der har drukket og larmet, og som har været ligeglade. Hun havde dog også boet sammen med andre, der hørte efter, når der blev sagt, at de ikke måtte feste.

Disse oplevelser betyder, at flere af beboerne delte deres medbeboere i to grupper: Dem, der drak hensynsløst, og dem, der tog hensyn eller ikke drak.

Privatliv og hverdagsliv

Hverdagslivet var meget præget af, at man ikke havde meget rum til privatliv. Det 'rum', man havde til privatliv, var meget afhængig af, hvor mange der boede i genhusningsboligen, og hvor meget de enkelte brugte den.

I en del af genhusningsboligerne var der kun en eller to husstande. Det gjorde en forskel til de lejligheder, hvor de kunne være 4-6 husstande og en 10-15 personer i en lejlighed.

Der var også meget forskel på, hvor meget de enkelte brugte lejlighederne. Flere fortalte, at de havde eller havde haft medbeboere, der var der meget lidt, og også så lidt, at de i praksis ikke var der.

Det kunne skyldes, at de havde et arbejde, som indebar, at de ikke var i byen. Det var især beboere, der var fiskere. En fortalte om en periode, hvor de havde haft det godt: *"Det var stille og roligt...Der kunne vi være, for han sejlede...Han var fisker, så han kunne være ude 5-6 dage. Så vi kunne have privatliv. Det var dejligt, men her, hvor vi bor nu...det kan man ikke her"*.

Det kunne også være fordi, de havde et andet sted, hvor de kunne overnatte. Det kunne være hos familie. En fortalte f.eks., at han ikke brugte lejligheden så meget, idet han mest opholdt sig i sin mors lejlighed. Han brugte dog sin plads i genhusningsboligen til at få en god nats søvn. Hvis han mere permanent opholdt sig hos sin mor, ville det også medføre, at hun mistede en del af sin boligsikring.

De beboere, der i praksis boede alene, oplevede det som et gode, som de satte megen pris på. De var dog alle opmærksomme på, at det ikke var en permanent tilstand. De skulle jo flytte, og de vidste ikke, hvordan de så kom til at bo.

Fysisk næsten umuligt at have et privatliv og et socialt liv

Indretningen i genhusningsboligerne kunne gøre, at det fysisk var næsten umuligt at have et privatliv. Der var f.eks. tre mænd, der boede i det samme rum. De kunne ikke have noget privat liv. De havde så lavet nogle arrangementer, så de kunne opleve, at deres sted i rummet psykisk var afskærmet fra de andre. En havde lavet et hjørne med en bænke og et lille bord. Det skærmede ikke fysisk, men det markerede et hjørne, som han kunne opleve var hans. En anden i samme rum havde et gardin, der gik tværs over rummet, sådan at han havde en visuel afskærmning til de andre. En familie med tre små børn, der boede i et gennemgangsrum, havde tilsvarende lavet en visuel afskærmning med et gardin.

Værelset var det sted, hvor man kunne lukke sig inde og have et privatliv, hvis man havde det for sig selv. Der var steder, hvor enlige delte værelse, og hvor det så ikke var muligt.

Flere fortalte, at de havde et stort ønske om at have familie og børnebørn på besøg, men at det ikke var muligt.

Søger andre steder hen

Når der boede familier i genhusningsboligen, var det dog sjældent, at genhusningsboligen gav tilstrækkeligt rum til privatliv.

Der var for trangt. En sagde det kort: *"Der er meget trangt, man vil jo også gerne have et privatliv"*. De boede 7 i ét værelse, så det var fysisk trangt. En anden sagde, at alene de mange mennesker i en lejlighed gør, at hun oplevede det trangt, underforstået at det var svært at få plads til sig selv.

Flere søgte andre steder hen. Nogle søgte i naturen. En familie med mange børn satte uendelig meget pris på, at de havde en båd, så de kunne tage ud. De oplevede, at de der kunne være en familie og være sig selv. Det var for dem en klar kontrast til livet i lejligheden. Moren sagde: *"Når vi er i vores båd – jollen – så er vi helt anderledes. Så er vi som en familie, der er glad, og vi kan være os. Det er det samme, når vi tager i fjeldet. Så er der ikke andre mennesker. Så er det os...bare os. Når vi vil råbe, så er det værsågod...eller hvad vi nu vil gøre. Vi kan være der hele dage og indtil midnat. Det er især i weekenden"*.

En anden beboer oplevede ligeledes naturen som det sted, hvor hun kunne være sig selv og sagde, at der levede hun.

Flere fortalte, at det at gå ture var en del af deres hverdag. Selvom de ikke sagde det, så kan det også ses som en måde at få rum til at kunne være sig selv.

Arbejde

Der var flere blandt de genhusede, der havde arbejde, men også nogen, der fortalte, at det kunne være vanskeligt. En delte f.eks. rum med tre andre og havde derfor vanskeligt med at holde en rytme, som det kræves for at have et arbejde.

En genhuset, som delte rum med to andre, og hvor en tredje havde deres rum som gennemgangsrum, havde ikke kunnet holde fast på sit arbejde. Han sagde: *"Vi bor jo mange her, og når der drikkes, så følger man med. Det er svært ikke at være med, og så er det svært at passe sit arbejde.....Nogle gange er det hårdt at bo her. Især når man arbejder. De kommer jo hjem...De er ligeglade, hvad tid de kommer hjem på om natten. Når de kommer ind, så larmer de, så man kan høre det. Nogle gange respekterer de, at de skal komme stille...Det blev svært for mig at beholde mit arbejde...Jeg plejede ellers at have mit arbejde 2-3 år på en arbejdsplads...og så søge et andet sted hen. Men efter at jeg er blevet udsat (fra sin bolig), så arbejder jeg i 3 måneder et sted og er så arbejdsløs i 4-5 måneder...og så arbejde igen...Det er blevet en cirkel...Det er sådan, det kører nu"*.

To familier, der fortsat havde arbejde, havde haft problemer med medbeboere, der ofte festede hele natten. Det betød, at det var vanskeligt at få en hel nats søvn.

For to genhusede betød deres boligsituation, at de begyndte at drikke mere. Det medførte, at de ikke kunne passe deres arbejde og derfor mistede det.

Alkohol

Der var flere, der fortalte, at de drak mere og også meget mere efter, at de var flyttet i genhusningsbolig. Det kunne være hele situationen i en gen-

husningsbolig, som de oplevede som umulig, og hvor de så kunne dulme situationen med alkohol.

En beboer sagde: *"Jeg er begyndt at drikke mere, end jeg plejer, og jeg har tidligere drukket meget. Det er så kedeligt at sidde inde i det lille bitte værelse, så er det faktisk bedre at være fuld. Blot for at gøre noget...flygte...for at foretage sig noget"*.

En anden, der havde haft fast arbejde, begyndte også at drikke, fordi hun heller ikke kunne holde situationen ud. Hendes alkoholforbrug medførte, at hun mistede sit job.

En tredje havde, før hun flyttede ind i genhusningsboligen, haft et alkoholforbrug, hvor hun drak en gang imellem og sammen med veninderne. Nu kunne hun drikke flere dage i træk og gøre det alene. Hun oplevede, at en af beboerne nærmest tyranniserede de andre og især hende. Alkoholen dulmede derfor hendes situation. Hun var en af dem, der som nævnt ovenfor også brugte naturen til et frirum.

Alkoholen var i nogle genhusningsboliger en del af miljøet i boligen og et væsentligt element i samværet. Hvis man vil være med i samværet sådanne steder, så må man drikke. En beskrev det sådan: *"Jeg drikker meget...Det ved jeg godt...Efter at jeg blev sat ud af min lejlighed, så drikker jeg meget mere. Jeg ryger også nogle gange hash, men ikke hver dag.....Der er meget stor forskel på at bo her og i egen lejlighed. Når man bor her, så drikker man hver dag...Hvis man kan få det, og det kan man. Der bliver drukket meget...10 øller om dagen eller mere. Jeg har ikke råd, men der kommer altid nogen med noget. Da jeg havde min egen lejlighed, var det kun i weekenden – jeg havde jo også et arbejde, jeg skulle passe"*.

Hjælp fra venner og familie

De familier og enlige, der boede i genhusningsboligerne, havde valgt genhusningsboligen, da de blev sat ud, i stedet for at bo hos familie eller venner og bekendte. Det var derfor forventet, at mange af dem svarede nej til, om de nu kunne bo hos familie og venner.

Mange havde familie i byen, forældre og søskende. De fleste svarede, at familiemedlemmerne ikke havde plads. Flere sagde, at deres søskende havde familie og ofte med børn, og derfor selv havde brug for pladsen. Mange havde end ikke spurgt, idet det havde været klart, at de ville være til belastning.

En fortalte, at han har boet hos sin storesøster i en periode og måske kunne have gjort det fortsat. Der var imidlertid ikke meget plads, så han måtte sove på sofaen, og han havde også brug for at kunne være sig selv.

Tre af de genhusede – en familie og en enlig – kunne have boet hos familie, hvis ikke det havde medført, at familien havde fået reduceret deres boligsikring. En fortalte, at der er plads hos hans far og han bedre kunne have hjulpet faderen, nu hvor han var gammel. Men det ville have kostet for meget i mistet boligsikring.

Hjælp i dagligdagen og til gøremål

Der var stor forskel på, hvilken hjælp beboerne fik fra venner og familie.

Der var forskellige former for relevant hjælp, som f.eks. mulighed for at overnatte og være hos venner og familie, herunder også, at børnene eller de unge kunne det. Eller at få hjælp med praktiske gøremål som hjælp til flytningen hver tredje måned, mulighed for at få vasket tøj og mulighed for at få opbevaret indbo.

Nogle havde familie, hvor de indimellem kunne være en nat eller to for at kunne have et privatliv. Der var også en familie, hvor en af de unge kunne bo hos bedsteforældrene mere eller mindre permanent.

Det var dog ikke altid muligt. En fortalte, at de har snakket om, at et af børnene kunne bo hos noget familie, men familien 'gad' ikke hjælpe. De ville have penge for det, og det kunne hun ikke betale. Hertil kom, at de drak.

Flere fik hjælp, når de skulle flytte rundt. Flere kunne også trække på familie og venner, når de skulle have vasket tøj.

Familie og venner

Der kunne være mange gode grunde til at opsøge familie og venner. For nogle blev det også en måde at få 'luft' på.

En fortalte, at det har været næsten umuligt for hende at være 'hjemme' i genhusningsboligen. Hun havde brug for at være sammen med venner og var derfor ofte væk i 2-3 dage i træk, specielt i weekenderne.

Andre fik mulighed for noget privatliv ved at overnatte hos familie enkelte nætter. En sagde: *"Når min mand og jeg har lyst til at være os selv, eller når vi trænger til at være sammen som familie, så plejer vi at overnatte hos min mands forældre"*.

En var mest i sin mors lejlighed. Han sagde: *"Nu er jeg ikke så meget her. Det er ikke sjovt at være her. Jeg er meget ovre hos min mor og hjælper hende. Jeg kommer kun her, når jeg skal have rigtig søvn. Jeg sover gerne her hver dag"*.

Bor hos familie eller en ven

Når man boede fast hos en familie eller en ven, så var man også ramt af en form for hjemløshed. Man havde ganske vist 'tag over hovedet' hver dag og skulle ikke ud og søge et sted til overnatning hver dag.

Man havde imidlertid typisk ikke eller kun i begrænset omfang mulighed for at have et privatliv eller et socialt liv i boligen – ud over dem, man boede sammen med. Da opholdet i boligen byggede på en uformel aftale, var man afhængig af, at den, man boede hos, stadig ville have en boende. Det kunne derfor være usikkert, hvor lang tid man kunne bo boligen. Det afhang meget af, hvilken relation man havde til den, der havde boligen.

Vi vil i det følgende kalde dem, der bor fast hos familie og venner for boligløse.

Boligløse er sagt kort personer, der bor på en måde, hvor de mangler to væsentlige kvaliteter, der er forbundet med et hjem. Den ene er sikkerhed for at have en bolig, og den anden er mulighed for at have både et privatliv og eget socialt liv i boligen.

Mulighed for privatliv og eget socialt liv skal dog ses i forhold til en persons ønsker til en bolig. Har man f.eks. et ønske om at leve flere generationer sammen, så er det vanskeligt at undgå, at dette ønske mindsker muligheden for et privatliv eller eget socialt liv. Hvis man har dette ønske, kan man ikke klart sige, at personer, der bor sammen med familie er boligløse, fordi de ikke har mulighed for et privatliv.

Der findes ikke tal på, hvor mange der bor hos familie og venner og derfor er boligløse. Ca. 60 % af dem, der bliver udsat fra deres boliger af boligselskaberne, tager ikke imod boligselskabernes tilbud om ophold i en genhusningsbolig. De fleste af disse 60 % har sandsynligvis familie eller venner, de kan bo hos.

Hertil kommer de, der mister bolig i forbindelse med skilsmisse eller af anden grund mister deres bolig.

Fra 2005 til og med 2012 er der i gennemsnit udsat omkring 150 husstande fra INI og Iserit's boliger hvert år. (Se side 183.) Kun godt 50 af de 150 kommer i genhusningsboligerne. Der er ikke nogen registrering af, hvor de resterende ca. 100 husstande flytter hen.

Vi vil i dette afsnit først og fremmest se på, hvad der har betydning for, at familie og venner kan huse personer uden bolig og derfor også se på, hvad der gør, at mange ikke kan eller vil huse personer uden bolig.

Hvad bestemmer om man kan bo hos familie og venner

Der var flere dimensioner, som bestemte, om en person uden bolig kunne og kom til at bo hos familie og venner og bekendte.

Det havde betydning, om begge parter havde gensidig nytte af at bo sammen. Det ansvar, som et familiemedlem mente at have over for andre familiemedlemmer, havde naturligvis også stor betydning.

Det havde for flere også stor betydning, at man kunne fungere sammen med dem, der boede i lejligheden.

For mange af de hjemløse/genhusede indgik, at de ikke ville være til belastning hos dem, de kunne komme til at bo hos. Det betød i en del tilfælde, at de end ikke spurgte, om de kunne bo hos et familiemedlem.

I mange tilfælde var lejligheden for lille til, at den hjemløse/genhusede kunne bo hos et familiemedlem, især hvis familiemedlemmet havde børn. Boligsikringsreglerne medførte i flere tilfælde, at hjemløse/genhusede ikke kom til at bo hos et familiemedlem, selvom det på andre måder var muligt.

Den gensidige nytte

Der var to typer familierelationer, når de anskues ud fra den gensidige nytte.

Der var familier, hvor økonomi og praktiske gøremål var opgaver, som den samlede familie klarede uden fokus på, hvem der ydede hvad. Det var oftest til gensidig nytte, men det var også relationer, der var båret af et stort gensidigt ansvar for hinanden. Der var flere eksempler herpå.

En familie havde i nogle år alvorlige økonomiske problemer. Den ældste datter havde på det tidspunkt påbegyndt en uddannelse. Da hun havde mulighed for at få et arbejde, hvor hendes forældre boede, valgte hun at flytte hjem til sine forældre, sådan at hendes indtægt kunne blive en del af familiens økonomi. Hun sagde selv herom: *"Jeg havde et arbejde i børnehaven og kunne derfor tjene nogle penge. Det var derfor nødvendigt, at jeg afbrød skolen for at kunne hjælpe dem. I dag kører tingene"*. Hun bor stadig hjemme og sagde herom, at hun ikke har noget imod at bo så tæt, også selvom hun oplever, at det gav nogle grænser for, hvad hun kunne. Hun kunne godt lide at bo sammen med forældrene og sine søskende, men vil samtidig gerne videre og tænkte nogle gange på, at det ville være dejligt at have egen bolig.

I en anden familie havde en datter valgt at blive boende. Hendes mor var svækket af sygdom. Moderen og familien kunne ikke klare sig uden den hjælp, hun gav ved at passe moderen og stå for husholdningen. Hun ville gerne have egen bolig, men ville ikke svinge sin mor.

I et tredje tilfælde omkom en datters far, og moderen havde svært ved at klare sig i boligen. Datteren og hendes familie med mand og børn, flyttede derfor fra deres bolig og ind hos moderen. De var nu ved at have for lidt plads, og datteren ville gerne igen have sit eget.

I alle de tre nævnte tilfælde er familiemedlemmerne så tæt forbundet, at de har et ansvar for hinanden, at det i sig selv gør boligen til en sikker bolig. Der er derfor kun tale om hjemløshed, fordi personerne ønsker en bolig, hvor de kan have et privatliv.

Den anden type gensidighed var mere afgrænset til bestemte gøremål. Det var her meget afgørende, at den person, der flyttede ind, ikke skabte for meget besvær for familien eller vennen, der gav husly, samt at personen også kunne bidrage med noget til husførelsen. Hvis der ikke var en vis balance, var det ikke holdbart.

En mor, der var blevet hjemløs, boede først i nogen tid hos forskellige familiemedlemmer. Efter et hospitalsophold kom hun til at bo hos sin datter. Hun bidrog med at passe børnene og bage masser af kager og betale til huslejen. Hun var ikke registeret som boende der, da det ville betyde, at datteren ville miste alt for meget i boligsikringen.

Det sidste betød, at hun med betalingen kunne bidrage til, at de gensidigt gav hinanden noget. Datteren og hendes mand betalte ved, at de havde mindre plads til rådighed til dem selv.

En anden kvinde, der var uden bolig og flyttede ind til datteren, endte med at flytte igen. Hun oplevede, at datteren forventede for meget af hende. *"Jeg plejede at sove inde i stuen. Altså, det var bedre end ingenting. Nogle gange tænkte jeg meget over, om jeg var i vejen...Nogle gange slog det gnister. Og især over for mad. Jeg havde ikke så meget at give, og hun havde heller ikke meget, fordi hun var lærling. Hun forventede, at jeg holdt huset i orden og tog mig af datteren og lavede mad. Altså, det blev for meget til sidst"*, sagde hun om, hvordan hun oplevede at bo hos datteren. Hun oplevede noget tilsvarende, da hun i en periode boede hos en førtidspensionist. *"Det endte med, at jeg skulle købe mad og cigaretter til hende for min offentlige hjælp, så der næsten ikke var noget tilbage til mig selv"*, fortalte hun.

Disse forventninger om gensidig nytte, blev skærpet, hvis begge parter ikke havde megen overskud og især ikke havde økonomisk overskud. Så var der mindre plads til tolerance over for det, den anden ydede eller krævede.

Familiens ansvar

Der var mange som følte et ansvar for familiemedlemmers liv og bidrog med hjælp, når det var nødvendigt, og også selvom det kunne give en del besvær.

Der var familier, hvor de levede mange sammen i en lejlighed. Der var bedsteforældre, der husede børnebørn, typisk når de var teenagere eller i 20'erne.

Der var imidlertid også mange eksempler, hvor et ansvar for andre familiemedlemmer ikke blev praktiseret.

Der var i nogle tilfælde visse uspecificerede uoverensstemmelser i familien, som gjorde, at personen ikke kunne bo hos familien. Det kunne være en generelt dårlig relation, som havde baggrund i familiens samlede historie. Det var flere gange forskellig holdning til alkohol. Det kunne være begge veje. At de hjemløse/genhusede ikke ville bo hos familiemedlemmer, der drak meget. Det var også hjemløse/boligløse, der selv drak meget, og som derfor ikke kunne fungere i en familie, der ikke drak, og som måske endda havde børn.

Ikke være til belastning

Mange af de hjemløse/genhusede var meget opmærksomme på, om de ville være til belastning, hvis de flyttede ind hos et familiemedlem.

"Jeg vil ikke være til belastning", var et svar mange kom med, når de blev spurgt, om de kunne bo hos et familiemedlem. Der lå nogle gange i svaret en stolthed og et ønske om at kunne klare sig selv. Ofte var svaret et resultat af en nøgtern iagttagelse af konsekvenserne for dem, de eventuelt skulle flytte ind hos. De ville være til belastning og også mere, end deres relation til familien kunne bære.

Mange gange blev der end ikke spurgt, fordi den, der var uden bolig godt vidste, at det ikke ville gå, eller at det ville være for voldsomt et indgreb i familiens måde at leve på.

Det var især to forhold, der gjorde, at personer ville være en belastning. Det ene var, at der var meget dårlig plads i familiemedlemmers bolig til en ekstra person.

Det andet var, at boligsikringsreglerne ville medføre, at den, de flyttede ind til, mistede så meget i boligsikring, at det ville blive en økonomisk belastning.

Den hjemløse/genhusede havde ofte selv en klar fornemmelse af, om de kunne bo hos familiemedlemmer. De fleste, der fornemmede, at de ville være til belastning, spurgte ikke. Nogle havde boet hos familiemedlemmer og var selv flyttet, fordi de følte, at de var til belastning.

Der er ikke plads

Der var mange, der vurderede, at der ikke var plads hos familiemedlemmer.

"Vi kan ikke bo hos dem [familie i byen]. Det vil være for mange mennesker. De har familie. Min storebror har tre børn og min storesøster har tre børn. Der er derfor ikke plads hos dem".

"Jeg kan ikke bo hos dem. De har deres egne børn. Det vil være højst ubehøvet, hvis jeg skulle bo hos dem. De har deres egne problemer, ikke. Så jeg kan ikke bare presse igennem og sige, at 'Jeg vil bo hos jer'. De skal bruge pladsen selv".

Det var typiske udsagn.

Det var heller ikke alle hjemløse/boligløse, der fandt det attraktivt at bo hos familie i længden, hvis det, de kunne tilbydes, var en sofa i stuen. Det indbar bl.a., at de ikke havde noget privatliv. En foretrak derfor at bo i en genhusningsbolig.

At der ikke er plads er ikke noget absolut. Det afhænger også af, hvordan man lever. Der var som nævnt familier, hvor man boede mange og tæt i en bolig, og hvor det var deres måde at leve på.

Men der var også mange familier, hvor man levede som en kernefamilie i en mindre bolig, hvor der også skulle være plads til børnene. En ekstra person ville derfor medføre markant anderledes rammer for familiens måde at leve på.

Kan ikke på grund af boligsikringsreglerne

Boligsikringsreglerne medførte for flere af de hjemløse/genhusede, at de ikke kunne bo hos familie eller venner, selvom de havde plads. En genhuset kunne f.eks. ikke bo hos sin far. Faderen var oppe i årene, og han besøgte ham derfor hver dag. Han ville gerne bo hos ham og kunne så også hjælpe ham nu, hvor han kunne klare mindre selv. Det kunne han ikke, for det ville belaste faderens økonomi meget, da han så ville miste meget af sin boligsikring.

En anden, der var hjemløs, boede lige efter han mistede sin bolig hos sin datters mormor. Det kunne han imidlertid ikke fortsætte med, da hun ville miste alt for meget i boligsikring. Han boede også hos sin søster i tre måneder, men måtte flytte ud på grund af boligsikringsreglerne.

Tabet i boligsikring var særlig stort, idet han året forinden havde haft en god indtægt, og kommunen brugte hans indtægt året forinden som grundlag for beregningen af boligsikringen til søsteren. Mens han var hjemløs, havde han stort set ingen indtægt og kunne derfor slet ikke dække tabet ved en lavere boligsikring. Han kom da til at leve ca. 2 år som hjemløs.

Reglerne for beregning af boligsikring betød, at nogle reelt boede hos nogen, men de lod sig ikke registrere. Nogle havde på fornemmelsen, at kommunen godt vidste det, men lod være med at gøre noget.

Andre grunde

En person havde valgt at blive genhuset i stedet for at spørge, om hun kunne bo hos noget familie. Hun led i perioder af depression og følte, at hun da ville være til stor belastning for dem, hun boede hos. Hun havde derfor heller ikke spurgt.

To havde forældre, der havde plads, men nu var ældre. De havde derfor ikke spurgt, idet de fornemmede, at det ville være en for stor belastning for forældrene at have flere boende i deres bolig.

Til stor belastning

Der var modsat også eksempler med personer, der var flyttet ind hos noget familie og åbenlyst var til belastning. En fik f.eks. to onkler boende. De kom for at være ham behjælpelig, da han var syg, men ville ikke flytte, da han igen kunne klare sig selv. De brugte deres penge på alkohol, og han måtte betale for maden, selvom han dårligt havde råd. Han ville ikke smide dem ud, da man 'jo' ikke smed familiemedlemmer ud. Det endte med, at han for at komme ud af situationen, sagde sin lejlighed op.

Muligheder for at komme ud af hjemløsheden

Interviewpersonerne, der var uden bolig, var i meget forskellige situationer. De havde derfor også meget forskellige muligheder for at komme ud af deres hjemløshed.

De fleste havde et ønske om at komme ud af hjemløsheden. For nogle var det imidlertid en så fjern mulighed, at de ikke havde klare tanker om, hvordan de skulle komme ud af den. Det var især udpræget i byer, hvor der var lang ventetid på ventelisten til boliger. Enkelte havde det ok med at leve i hjemløshed, selvom de, når de blev spurgt, gerne ville have egen bolig.

Nogle havde klare ønsker om at komme ud af hjemløsheden og havde også klare eller nogenlunde klare planer for, hvordan de skulle komme ud af hjemløsheden.

De fleste oplevede, at de ikke kunne få hjælp fra kommunen. Nogle havde fået det, før de mistede deres bolig. Kommunen var for mange en fjern størrelse, som det var svært at have kontakt med og få noget ud af.

Mange var ikke skrevet op på venteliste hos INI eller Iserit til en bolig. De fleste, der ikke var skrevet op, havde ikke noget klart svar på, hvorfor de ikke var det. Flere nævnte imidlertid, at det kostede 100 kr. om året, og at det bidrog til, at de ikke lod sig skrive op. Deres manglende tilmelding til ventelisten kan også tages som et udtryk for, at flere ikke forventede at få en ny bolig inden for en overskuelig tid.

De hjemløses/genhusedes/boligløses økonomi

Det er især for de genhusede, at den personlige økonomi blev en barriere for deres muligheder for at få egen bolig. De fleste af de genhusede var blevet sat ud af deres bolig på grund af huslejerestancer. En var kommet ud af boligen med en gæld på over 100.000 kr., og de fleste var kommet ud med en gæld på 30.000-60.000 kr. De kan først få anvist en bolig, når de ikke længere har gæld til boligselskabet. De bor gratis i genhusningsboligerne, og har derfor ikke en husleje som fast udgift. Det giver dem mulighed for at afdrage på gælden, hvis de har arbejde.

De, der havde arbejde, var som regel i gang med at afdrage på gælden. En familie, der havde haft en gæld på 40.000 kr., havde fået betalt deres gæld. Kvinden i husstanden havde arbejde. En anden, hvor restgælden var 70.000 kr., betalte 3800 kr. om måneden. Hun sagde: *"Det er godt, når jeg kan betale, selvom det er hårdt, men jeg tænker også på, at vi ikke betaler husleje eller for el og vand"*. En tredje, der havde en restgæld på 26.000 kr., var uden arbejde og måtte på grund af helbredsproblemer ikke tage hårdt fysisk arbejde. Hun havde derfor måttet sætte tilbagebetalingen af gælden i bero. En fjerde familie fik med et bragt deres gæld ud af verden, da de fik et større beløb tilbage i skat.

Hvis man som genhuset ikke havde arbejde og levede af offentlig støtte eller havde førtidspension, så blev tilbagebetalingen sat i bero. En havde f.eks. en gæld på over 100.000 kr. og levede af offentlig hjælp og midlertidige job. Hun kunne ikke se, hvordan hun skulle kunne afdrage den store gæld. En anden, der også levede af offentlig hjælp, havde en restgæld på ca. 40.000 kr. Den offentlige hjælp var på 6-800 kr. hver fjortende dag. Deres udsigt til en egen bolig lå derfor ikke inden for en overskuelig tid.

De hjemløse, der blev interviewet, var ikke blevet sat ud af deres bolig. De havde derfor ikke nogen gæld, der blokerede for deres adgang til en lejebolig. Flere af dem kunne have en vis og i nogle tilfælde god indtægt ved at lave husflidsarbejde. Flere havde dog hovedsageligt offentlig hjælp eller førtidspension som indtægtsgrundlag. Ingen af dem nævnte, at det var økonomien, der var årsagen til, at de ikke havde fået en bolig. Hertil kan føjes, at boligsikringen øges betydeligt med lavere indkomster.

For de fleste af de boligløse var det heller ikke økonomien, der var hindrende for, at de kunne få en bolig.

Botider i genhusningsboligerne

Der er sandsynligvis stor forskel på, hvor lang tid personer bor i genhusningsboliger. En analyse af, hvor lang tid beboere bor i genhusningsboligerne i Kommune Kujalleq, viser, at der er stor forskel på, hvor lang tid beboerne i genhusningsboligerne bor der.

Blandt dem, der er flyttet, er botiden gennemgående markant lavere end hos dem, der stadig boede der i 2012. Halvdelen af alle, der var flyttet, havde boet i genhusningsboligerne under 7 måneder, mens halvdelen af dem, der stadig boede, der havde boet der i 28 måneder. 90 % af dem, der var flyttet, havde alle boet der mindre end 1,9 år, men det var 6,9 år for dem, der stadig boede der. 10 % af dem, der stadig bor der, havde boet der mellem 6,9 og 7,5 år.

Tabel 2. Botid for beboere i genhusningsboligerne i Kommune Kujalleq i årene 2005-2012. Kilde til data: Kommune Kujalleq.

Botid i genhusningsboliger i Kommune Kujalleq			
	Flyttede beboere	Stadig boende	
Antal	121	39	
	Botid, år	Botid, år	
Botid for personen med den længste botid	5,8	7,5	
25 % af beboerne har boet mindre end	0,2	1,3	
Halvdelen af beboerne har boet mindre end	0,6	2,4	
25 % af beboerne har boet mere end	1,3	3,6	
10 % af beboerne har boet mere end	1,9	6,9	

Venteliste og lange ventetider

Det var som nævnt ikke alle, der var på venteliste hos INI eller Iserit. Det var især dem, hvor der var lange udsigter til, at de kunne få en bolig, der ikke var skrevet op. For dem kunne de 100 kr. om måneden virke nyttesløse, og det var samtidig et ikke uvæsentligt beløb, hvis man ikke havde arbejde.

En, der havde en gæld til INI på 40.000 kr. sagde f.eks.: *"Der kan måske gå et helt år, før der er udsigt til en bolig. Jeg er ikke skrevet op endnu. Jeg har jo ikke råd til at gøre det. Jeg har ellers taget skemaet med hjem, men jeg har ikke udfyldt det endnu. Jeg har været skrevet op før, men det skal jo fornys en gang om året, og det har jeg ikke haft råd til".*

Alle var godt klar over, at de skulle være skrevet op på ventelisten for at få en bolig, men stort set ingen af dem, der ikke var skrevet op, var op-

mærksom på, at det var vigtigt, at blive skrevet op så tidligt som muligt. Det var især væsentligt for dem, der havde gæld til boligselskabet.

Det virkede mest, som om de mente, at det først var relevant at blive skrevet op, når der var udsigt til, at de kunne komme af med deres gæld, eller når de var kommet af med deres gæld. En af de genhusede sagde f.eks. til et spørgsmål, om hun er skrevet op på en venteliste: *"Det ved jeg ikke...måske først, når jeg har betalt det hele"*. Hun var ikke klar over, at hun kunne blive skrevet op, selvom hun havde gæld.

For flere blev det udsigtsløst at vente på en bolig. En af grundene var den åbenlyse, at der var lang ventetid på en bolig. Det havde imidlertid også betydning, at de ikke kunne få at vide, hvornår de kunne forvente at få en bolig. Det at få en bolig blev derfor noget uvirkeligt noget.

En, der boede i en genhusningsbolig, fortalte f.eks., at INI og Iserit har sagt, at der er 5 til 10 års ventetid. Kommunen vil ikke hjælpe ham, da han ikke har nogen børn. Han fortalte, at han mest troede, at han ikke kan holde til så lang ventetid, og at han så vil gå til i druk. En anden, der var genhuset og som klarede en svær dagligdag med mange børn i en genhusningsbolig, begyndte at græde, da hun fortalte, at hun ikke kunne få at vide, hvor lang tid, der ville gå, før de kunne få en bolig, og at det godt kunne tage flere år. Både den lange tid og usikkerheden om hvornår gjorde det svært.

Nogle rettede direkte kritik mod manglen på boliger, og at der ikke bliver bygget nok til dem, der ikke har mange penge. En sagde f.eks.: *"Som førtidspensionist havde jeg ellers håbet, at det ville gå hurtigt med at få en bolig, men i Grønland med mange nedrivninger og nye boliger, som mange ikke har råd til, så går det meget langsomt – meget, meget langsomt. Det er næsten gået i stå for dem, der søger bolig. De bygger ikke sådan nogle socialboliger"*.

En anden sagde: *"Kernen er, at der ikke bygges offentlige lejeboliger her i byen. De, der har mange penge, bygger deres egne huse og ejerlejligheder nu, og det har de altid gjort. Kommunen har derfor for få boliger at tilbyde"*.

En af de hjemløse havde opgivet at få en bolig i byen, og havde planer om at flytte til et andet land.

Den hjemløses personlige forhold

De hjemløse/genhusede/boligløse havde meget forskellige ressourcer. Man havde styrke, så de kunne klare udfordringerne. Andre havde store personlige problemer. En var depressiv i længere perioder.

En del havde et stort alkoholforbrug og en adfærd, så de måske vanskeligt ville kunne fungere i en almindelig bolig.

For mange var alkoholen en hindring for, at de kunne få arbejde. Arbejde var for de genhusede med gæld oftest en forudsætning for, at de kunne betale af på gælden og dermed få mulighed for at få egen bolig.

Hjælp fra kommunen til en bolig

De interviewede havde meget forskellige oplevelser med kommunen. Nogle fik hjælp, andre fik afvist at få hjælp til en bolig. Det var deres oplevelse, at kommunen var svær at have kontakt med, at den var afvisende, og at de ikke kunne regne med hjælp fra kommunen.

En af de hjemløse havde, da han blev skilt, henvendt sig til kommunen for at få hjælp. Han oplevede her, at han kun fik en overfladisk behandling ud over, at kommunen afviste at hjælpe ham. Han følte sig så ydmyget, at han valgte aldrig at kontakte kommunen igen og at klare sig selv. Hvad han så

også gjorde. Også andre havde oplevet, at det var svært at få kontakt med kommunen, og at det også blev vanskeligt, fordi de skiftede sagsbehandlere.

Det kunne kræve energi at kontakte kommunen, hvis man oplevede, at man blev afvist. En genhuset fortalte: *"Jeg har været på førtidspensionskontoret, men der sagde de bare, at jeg måtte vente...at der var flere hundrede ud over mig, der skal til. Nu har jeg ventet i ca. 3 år. Jeg har helt mistet energien til at snakke med dem igen efter den måde, de afviste mig på, da jeg blev smidt ud af genhusningsboligen i den store blok. De var så ligeglade".* Hun var genhuset i en boligblok, der skulle rives ned, og de genhusede fik ikke tilbudt et andet sted at bo.

En anden genhuset beskriver sin kontakt med kommunen med følgende: *"Hvis du ikke har mindreårige børn, så kan vi ikke hjælpe dig...Det var det eneste hun [den kommunale sagsbehandler] sagde...og så sagde hun ikke mere...Pist...Det var det eneste".*

En af familierne med børn havde lige haft kontakt med kommunen og de havde givet tilsagn om, at de ville se på deres sag.

Ønsker til fremtiden

I slutningen af hvert interview spurgte vi de fleste interviewpersoner om deres ønsker til fremtiden, og hvad en bolig ville betyde for dem.

Da det var et spørgsmål til mennesker, der var uden egen bolig, blev svaret naturligt både svar på spørgsmålet om ønsker til fremtiden og en kommentarer til det liv, de nu levede.

Der var to svar, som næsten alle gav.

Det ene var, at det vil være dejligt at kunne være sig selv. Det blev sagt på forskellig måde. Flere sagde, at det ville være dejligt at kunne have et privatliv. En sagde, at hun gerne ville have et fristed. Et sted, hvor hun kunne være sig selv.

Det at have sin egen bolig var også at kunne gøre ting som man selv ville. En genhuset sagde til spørgsmålet om at få egen bolig: *"Jeg ved ikke...det ville allerbedst være at få sin egen bolig...at kunne være for sig selv og bestemme selv"*.

For nogle var det at have mulighed for at være sig selv også noget, der gav rum til udfoldelse. En genhuset sagde om at få egen bolig: *"Så ville jeg få fred. Det vil bare være godt. Så vil jeg lave broderier til grønlandske dragter. Det tager lang tid, og man får slet ikke betalt den tid man bruger...men det er dejligt at lave dem og se dem færdige"*. En hjemløs, der ellers ikke var utilfreds med sin måde at leve på, gav udtryk for det samme: *"Ja [at han var godt nok tilfreds med sit liv], men ikke med et sted, hvor jeg har mit eget værelse. Ellers kunne jeg jo tegne og planlægge lidt...og alt muligt...Jeg kunne lave noget helt andet og meget andet"*.

Ønsket om at kunne være sig selv blev også udtrykt af dem, der boede sammen med familien og i en god og tæt gensidighed. For dem gav fællesskabet i familien meget, og det var en del af deres måde at have et godt liv på. Hos dem var der også et ønske om at kunne have en bolig for sig selv. En sagde f.eks.: *"Somme tider vil jeg gerne have min egen bolig og klare mig selv og ikke have nogen omkring mig, som hele tiden fortæller mig gør dit og gør dat"*. En anden i samme situation, sagde om at have sin egne bolig: *"Jeg ville være taknemmelig...det vil være som at kunne være uden grænser og have sine egne vaner"*.

En genhuset familie oplevede, at det påvirkede familien meget, at de ikke kunne have et privatliv, og at en egen bolig ville ændre det: *"Det ville lette gevaldigt [at få egen bolig]. Vi vil kunne have et privatliv. Nu går vi og surmuler og græder lidt selvfølgelig og gemmer os...lukker os inde på værelser. Man kan jo ikke snakke, for væggene er så tynde"*.

Fælles for alle disse udtalelser er ønsket om at have mulighed for at have et privatliv og kunne have et sted, hvor der ikke altid var andre omkring.

Det andet svar, som mange gav, var at en egen bolig ville give dem mulighed for at have et eget socialt liv. Det blev især udtrykt som et ønske om at kunne have familien på besøg og med vægt på at kunne have børn og børnebørn hos sig. En genhuset sagde: *"Mit største ønske er at kunne få egen bolig. Så kunne jeg også få besøg af mine børnebørn"*. For en boligløs, der boede næsten fast hos en ven, og som havde en datter i en anden by, blev ønsket til fremtiden sagt med følgende: *"Mit største ønske er, at jeg kan være sammen med min datter. Jeg vil have min egen bolig, så min datter*

kan komme til mig". For en hjemløs, der tidligere havde haft sin datter boende hos sig, var det også et ønske, der var tæt forbundet med at få hans egen bolig. For en boligløs var ønsket om egen bolig tæt knyttet til ønsket om at have en kone og stifte familie.

For nogle var det største ønske at få et arbejde. Det var også for flere af de genhusede, der var uden arbejde, en forudsætning for, at de kunne komme af med deres gæld, og dermed kunne få en bolig. En genhuset havde som ønske: *"En lejlighed! Arbejde! Nu, ja her og nu".* En anden, der også var uden arbejde, havde som et stort ønske: *"At kunne komme i et halvdagsjob. Jeg kan ikke klare et heldagsjob. Det gør mig syg".* For en af de hjemløse var ønsket om en bolig tæt forbundet med ønsket om et arbejde. Han sagde: *"Jeg vil gerne arbejde, men det er et problem, for jeg er jo hjemløs. Når man er hjemløs, så er det ikke let at få et arbejde. Det kan også være svært at have det, for man kan ikke altid få sovet alle nætter".*

For flere kunne svaret til spørgsmålet om egen bolig ikke løsrives fra det, de levede i. Det var i høj grad tilfældet for dem, der var genhuset. For dem var det at flytte hver tredje måned en ramme for deres liv, som gjorde, at genhusningsboligen ikke kunne blive et hjem for dem. En sagde det med følgende ord: *"Og så bør de ikke flytte folk rundt så meget. Der bør være længere tid imellem. Man skal jo begynde forfra igen og igen, og man kan ikke føle sig hjemme".* En anden havde samme oplevelse og sagde det på en anden måde: *"Egen bolig ville betyde, at vi ikke skulle flytte rundt hele tiden... Vi ville kunne have det stille og roligt".* En tredje genhuset sluttede sine ønsker med følgende: *"Jeg håber virkelig, at man vil forstå, at det er helt omsonst at flytte rundt [hver tredje måned]. Det opnår man ikke noget ved...Jeg håber virkelig, at man vil forstå det".*

Flere havde under interviewet fortalt, at de oplevede at måtte drikke mere i det miljø, de var i. To tidligere hjemløse oplevede det begge som en lettelse, at de, da de fik egen bolig, selv kunne bestemme, hvornår de ville drikke. Den ene var holdt helt op med at drikke. Han sagde: *"Det er dejligt at have et sted, hvor jeg kan sove ud. Jeg er holdt op med at drikke. Det var svært ikke at drikke, da jeg ikke havde min bolig, selvom jeg tydeligt kunne mærke, at min krop ikke havde godt af det".* Den anden sagde: *"Før i tiden var jeg nødt til at finde mig i, at der blev drukket øl hver dag, næsten. Det gør jeg ikke nu".*

En hjemløs ville selvfølgelig gerne have sine egen lejlighed, men hans svar til fremtiden var, at han gerne ville, at landsstyret erkendte de hjemløses problemer og prioriterede, at der blev bygget sociale boliger, som de hjemløse kunne betale. En anden hjemløs sluttede sine ønsker til fremtiden med at sige: *"Jeg håber, der bliver bygget en masse boliger i fremtiden".*

De svar, som mange gav til spørgsmålet om, hvad de ville sige, hvis de blev tilbudt en bolig, var alle udtryk for en glæde og for, at det ville være fantastisk – og samtidig uvirkeligt. Det kan måske bedst beskrives med de ord, som en hjemløs, der havde fået en bolig, sagde om det at få en bolig: *"Da jeg fik min bolig, var det en af de bedste dage i mit liv de sidste 2-3 år. Selvom det er en étværelses lejlighed, er det en stor befrielse, og jeg føler en ro inden, som om man har – ja jeg ved ikke hvad...tilfreds...man svæver lidt. Det var lang tid siden, jeg havde følt at have en privatsfære og være uden, at der kommer nogen. Og jeg behøver ikke at spørge nogen...Det er fantastisk. Jeg ved ikke hvad...Jeg er i live...Jeg har mit eget kongerige".*

*Beretninger om livet som
hjemløs, genhuset og boligløs*

Nedenfor gengives de beretninger, som de hjemløse, genhusede og boligløse gav. De fortalte alle om:

- hvordan det skete, at de kom i en situation uden bolig eller om at ikke kunne komme ud af den situation
- dele af deres liv, som har dannet baggrund for den situation, de står i
- hvordan deres liv uden bolig er eller var
- deres muligheder for at få egen bolig
- deres ønsker til fremtiden.

To havde, da vi interviewede, fået deres egen bolig, men de fortalte om deres liv, da de var uden egen bolig.

Fortællingerne er delt ind i tre grupper: hjemløse, genhusede og boligløse.

Hjemløse er personer uden fast overnatningssted, genhusede har et rum i en lejlighed, der er stillet til rådighed af boligselskabet, og boligløse er personer, der har fast overnatningssted, men det kan være usikkert, og de har ikke reelt mulighed for privatliv.

Denne inddeling er ikke dækkende for alle. Der er nogle af de interviewede, der i nogle tidsrum har været i andre situationer.

Jenseeraq Mørch er f.eks. nu genhuset, men har prøvet at leve som hjemløs og har også været boligløs, idet hun i lidt længere perioder har boet hos nogen. Kalistat Kleeman står som boligløs, men bor under så dårlige forhold, at han en del gange foretrækker at sove i opgange eller i et skur. Siverti Aronsen har f.eks. rimeligt fast overnatningssted hos en ven, men kan risikere at blive smidt ud og lever på flere måder uden faste rammer for sin tilværelse. En af de hjemløse har også i perioder lejet et værelse og har da haft fast overnatningssted. Arnaaraq Lynge har i perioder boet så meget på skift hos familiemedlemmer, at hun har været tæt på at kunne betegnes som boligløs.

Hjemløse

Anorinnuaq Hard

Mand – 54 år – enlig

Fra bolig til uden bolig

Anorinnuaq Hard havde boet i en lejlighed i ca. 11 år, da det i 2002 til sidst blev for svært for ham at have den. Han var i 1997 kommet til skade, og to af hans onkler var flyttet ind hos ham. *"Det gik ellers godt for mig, indtil jeg kom til skade på mit arbejde og måtte opgive det. De kom for at hjælpe mig, men jeg ved ikke, hvad det var for en hjælp, de var kommet for at give mig. De belastede mig kun",* siger han og fortsætter: *"De var ikke registreret [som boende hos ham]. Jeg havde ellers sagt til dem, at de skulle finde et andet sted at sove. Det ville de ikke...De sagde, de nok skulle finde noget, men det blev aldrig til noget. De ville ikke betale de 50 kr. om måneden, det kostede at stå på venteliste".*

Det blev til sidst for meget for Anorinnuaq Hard og så meget, at han opgav at have lejligheden. *"Jeg smed mig selv ud på grund af min familie, som ikke ville hjælpe med regningerne. Jeg skulle klare alt. Selvom kommunen betalte min lejlighed, så blev det for meget. Min familie [de to onkler] ville ikke hjælpe mig med noget. Jeg måtte simpelthen købe maden, og selvom jeg kun behøvede at købe til mig selv, så kom jeg også til at købe til de andre. Grønlandere drikker meget. Jeg sagde det mange gange til dem 'I har det samme som mig, men I vil hellere drikke jeres penge op. I har ikke købt mad til mig. I har kun købt mad til jer selv'".*

Han stoppede betalingen til lejligheden for at komme ud af sin situation med de to onkler. *"Jeg stoppede bare med at give regningen til kommunen, som jo betalte min husleje. De [onklerne] ville jo ikke gøre noget som helst, selvom jeg havde sagt det mange gange. De blev bare ved med at komme og være der. Det kunne jeg ikke holde ud mere. Så var det bedst, at jeg smed mig selv ud af lejligheden, så ville de også blive smidt ud. Jeg havde prøvet at få dem til at finde et andet sted. De siger 'Vi finder snart noget'. Det der 'snart' blev for meget. Jeg havde hørt det så mange gange. Men det var jo også svært, for man smider jo ikke familie ud".*

Det var i 2008.

Livet før

Anorinnuaq Hard har været i Danmark i 13 år fra han var 17 år. Han kom til Grønlandske Højskole på Bornholm og var siden i Danmark til 1988. Efter to år på højskolen valgte han at uddanne sig til murer og kom ind på Teknisk Skole i Herning. I de tre og et halvt år uddannelsen varede, var han kun fraværende én dag. Han flyttede så til Odense, hvor hans mor boede. Der arbejdede han i 2½ år som murer.

Han ville gerne til Grønland igen og arbejdede derfor i tre måneder på et hus for en grønlander, der som betaling for arbejdet skulle betale hans billet til Grønland. Han snød ham for pengene. Han flyttede derfor rundt i et halvt års tid. Derefter flyttede han til Albertslund (ved København), men kommunen ville ikke give ham boligsikring. Han kunne heller ikke finde et arbejde og

blev sat i aktivering med noget affaldssortering. Det var han ikke glad for. Han aftalte derfor med kommunen, at de betalte ham en billet til Grønland.

Han kom til Uummannaq, hvor hans far boede med sin anden kone. Faderen havde til Albertslund kommune bekræftet, at han kunne bo hos faderen. Det viste sig, at der ikke var plads til at bo der. Han boede derfor hos en bekendt. Det var en lille lejlighed, og hans bekendte skulle selv bruge det rum han brugte. Det var derfor ikke holdbart i længden.

Han havde i Uummannaq først arbejde som murer, men hos et firma, der ellers ikke havde faglærte murere, og derfor lavede en del sjusk. Det gik ham på. Han havde en kort tid også arbejde i fiskeriet.

Hans familie, der tidligere havde boet i Uummannaq, var flyttet fra byen. Det var kun hans far, der var tilbage, og han begyndte savne de andre i familien. Han flyttede derfor til Nuuk og flyttede ind hos en af sine onkler. *"Der boede jeg – hvor meget – i tre år. Ja, meget godt"*, siger han. Han flyttede derfra for at flytte sammen med en kæreste i hendes lejlighed, og han boede sammen med hende i 7 år. Derefter flyttede han ind i en lejlighed i Blok P, hvor han boede i 11 år.

Han fik arbejde i på en fiskefabrik, og havde det i ca. 8 år, indtil han blev ramt af en arbejdsskade. Han blev påkørt af en truck, der klemte ham op mod en mur. *"Jeg var sygemeldt en måned. Jeg var nødt til at sige til dem, at jeg stoppede. Jeg kunne ikke gå mere. Jeg havde ingen følelse i benene, så jeg kunne ikke stå og gå på benene og måtte bruge krykker. Det var som om jeg ikke havde nogen muskler. På hospitalet sagde de, at det ville ordne sig med tiden, og jeg fik en pille. Der var ikke noget, der var brækket. Jeg fik derfor ikke nogen erstatning"*.

"Efter et halvt år kunne jeg gå nogenlunde igen. Jeg fik arbejde på en rejefabrik, men det arbejde kunne jeg kun klare i fire timer, så begyndte jeg at humpe igen. Så de sendte mig hjem".

I 2008 fik han førtidspension, efter at kommunen havde prøvet nogle gange at sende ham i arbejde på rejefabrikken. Han havde forinden i 11 år levet af offentlig hjælp (bistandshjælp).

Livet uden egen bolig

Da han havde opgivet sin bolig gennem 11 år og stod uden bolig, boede han på skift hos forskellige. *"Jeg flyttede hele tiden rundt og boede hos forskellige"*.

Det blev imidlertid en belastning at bo hos forskellige, idet de fleste forventede, at han kom med noget. *"Til sidst holdt jeg op med at søge dem, vennerne eller dem, der hjælper folk, som er i bolignød. Jeg vælger så i stedet at sove i opgange. Dem, jeg overnattede hos havde nogle behov, som de ville have dækket, og med den socialhjælp jeg havde, kunne jeg ikke klare det"*.

"De forventede, at jeg kom med mad og også med øl og spiritus. Der var ikke noget bestemt, man skulle komme med, men de skulle blive så berusede, at de ikke kunne huske noget. Det var måske en kasse øl og to halve Røde Aalborg. De havde jo brugt deres penge. Det kunne godt være 600 kr. Så er den offentlige hjælp brugt".

Han begynder derefter at finde opgange, han kunne sove i, og gjorde det i ca. 2 år. *"I opgangene var jeg mig selv. Det blev godt, da jeg fandt en god opgang hvor jeg kunne være. Jeg sov på cementen og med min jakke over mig. Det var koldt nogle gange. Nogle steder var der træk, fordi der var døre ud til de fri, hvor nogle børn havde lavet hul i plastikvinduet i døren. Det kunne være meget koldt, hvis det blæste. Masser af nætter var der også andre, der sov i opgangene. Det var de bedste steder, der oftest var optaget. Om sommeren var der nogen, der boede i telt"*.

Han opgav dog ikke at komme til at sove hos nogen, men det var langt fra altid, at han fik ja, når han spurgte. *"Nogle gange, når jeg spurgte folk, om jeg kunne overnatte hos dem, så sagde de 'nej, der er ikke plads', 'nej, der er ikke plads'. Jeg fik mange gange det svar. Det er meget hårdt at få et svar på den måde. Man skal så tilbage til den opgang, der måske allerede er optaget af en anden,...og så skulle man finde en anden opgang eller også skulle man bare gå hele natten bare for at holde varmen"*.

Han oplevede det som et hårdt liv og siger: *"Det var hårdt. Jeg havde ikke noget at lave mad i eller ikke ret meget med mig. Jeg havde lidt tøj med. Jeg har ikke rigtig noget. Jeg køber ikke mad. Jeg kunne ikke have det et sted, hvor det kunne holde sig. Det blev dårligt, hvis jeg havde det i min rygsæk, og den blev så også for tung. Jeg spiste derfor kun det, jeg lige købte eller det, jeg kunne spise samme dag"*.

Han oplevede, at hjemløse blev stigmatiseret. *"Når man hele tiden går på gaden, så ved folk, at man er hjemløs. Jeg kendte nogen, og jeg vidste, at de var hjemløse, for de kom på cafeerne eller biblioteket...og så kunne man høre, at 'der er en hjemløs', 'en hjemløs'...man er hjemløs. Det var hårdt at høre på, for man kunne ikke rigtig svare igen. Man havde lyst til at sige 'så giv mig eller lej mig et værelse hos dig'. Men når man hører en anden sige, at du er hjemløs, og det kan høres...så er man udstødt"*. siger han og fortsætter: *"Når dem, der har fast bolig siger det...at han er hjemløs...så siger de ikke, at det er synd, at han ikke har en bolig. De siger 'han er hjemløs, der er en hjemløs' og nogle gange er stemmen hård. Nogle gange er det som om, de prøver at være venlige. Det har jeg oplevet alt sammen. Hvis en mand siger det hårdt, så føler man sig krænket. Selvom man er langt nede, så føler man sig endnu længere nede"*.

Om sit alkoholforbrug siger han: *"Det blev mere stabilt. Jeg fik udbetalt offentlig hjælp hver fjortende dag, og det begyndte at køre rundt. Det kunne slå til"*. Det var svært at holde sig fra alkohol, da han boede hos forskellige. *"Forstå mig. Det var ikke mig, der havde et alkoholproblem. Det havde dem, jeg sov hos. Deres alkoholforbrug var meget stort. Jeg var nødt til nogle gange at følge med. Et menneske kan drikke meget. Men mange kender mig her, og når jeg kunne mærke, at det blev for meget, så flyttede jeg mit drikkeri over til kaffen. Jeg har set mange, der ikke gør det. De vil hellere drikke sig fra sans og samling"*.

For det meste snakkede han ikke med de andre hjemløse. *"Når vi skulle sove i opgangene, så var der som regel kun plads til én, og var der en, så gik man bare videre. Når vi mødtes på cafeerne eller på biblioteket, så spurgte vi ikke til hinanden. Man så bare hinanden. Vi snakkede ikke sammen om de problemer, vi havde. Det gjorde vi ikke"*.

Engang i 2010 fik han af sin socialrådgiver at vide, at der var åbnet et værelsested for hjemløse. *"Hvad for noget sagde jeg. Jeg vidste det ikke. 'Overnatningssted, hvorhenne' sagde jeg...og jeg sov stadig i opgangene"*, siger han og fortsætter: *"Jeg har siden brugt det. Det er bedre end at sove i en opgang, og man har en madras under sig – og ikke et cementgulv"*.

"Der er et køkken. Der er et sted, hvor jeg kan lægge mit tøj for sig selv. Der er et badeværelse, som er blevet til et luksussted. Jeg gik ikke meget i bad i de to år, hvor jeg sov i de der opgange. Badeværelserne var langt væk. Jeg skulle spørge folk, om jeg kunne komme i bad. Jeg fik ofte nej".

Varmestuen gør en stor forskel for ham. *"Første gang tænkte jeg ikke rigtig på det, for jeg var så glad for at have min egen madras...for bare at ligge og sove. Dagen efter var jeg lige ved at græde, da jeg begyndte at tænke på, at vores landsstyre havde bevilget penge, så hjemløse kan overnatte"*, siger han og fortsætter: *"Det giver meget ro i sindet og sjælen at have varmostuen. Jeg er meget taknemmelig over at kunne overnatte her"*.

Dagens rytme er bestemt af varmestuens åbningstider. *"Når de to overnatningslejligheder i varmestuen lukker om morgenen – de lukker klokken otte – så går vi rundt inde i byen og er på de cafeer, der findes – og fylder dem op. Der er vi indtil varmestuen åbner klokken ni til ti. Jeg er der næsten hver dag"*.

Dagligdagen i varmestuen går med at spille terninger. *"Vi spiller aldrig om penge, men for spændingens skyld. Der er nogen, der aldrig spiller med, og de læser. Vi har et læserum"*, siger han og fortsætter: *"Jeg synes, vi respekterer hinanden. Der kan nogle gange være en trykket stemning i nogle dage. Der er to, som ikke kan sammen, og når de har været op at toppes, så påvirker det stemningen. Vi andre prøver at dysse dem ned"*.

Varmestuen betyder også, at det kan være lettere at få en overnatning hos andre, når der er fyldt i varmestuens sovesale. *"Alle i byen ved, at der er et overnatningssted. Når der er fyldt, og jeg må spørge folk, om jeg kan overnatte hos dem, så siger de ofte ja....ikke som dengang jeg sov i opgangene. Nu kan de sige ja. Det er jo kun den ene nat"*.

Muligheder for at få egen bolig

Anorinnuaq Hard søger at få sin egen lejlighed. *"Som førtidspensionist havde jeg ellers håbet, at det ville gå hurtigt med at få en bolig, men i Grønland med mange nedrivninger og nye boliger, som mange ikke har råd til, går det meget langsomt – meget, meget langsomt. Det er næsten gået i stå for dem, der søger bolig. De bygger ikke sådan nogle socialboliger. De, der beslutter i kommunen eller i Grønland, de ser ikke noget problem. De mener, det løses ved at bygge noget andet, noget der ikke er sociale boliger"*.

Anorinnuaq Hard er skrevet op på ventelisten. *"Jeg har sendt skemaet til INI a/s, og de skal nok finde noget. Måske er min tillid til INI a/s for stor, så jeg vil ikke gerne spørge dem i kommunen. De har jo givet mig førtidspension, og de har tidligere hjulpet mig med offentlig hjælp...og skal jeg så komme og bede om noget mere...en bolig."*

Ønsker til fremtiden

Han vil gerne have en lejlighed. Han mener, det kræver, at landsstyret erkender problemerne for de hjemløse og prioriterer, at der bygges sociale boliger, som de hjemløse kan betale.

Angunnguaq Hanson

Mand – 59 år – enlig – tidligere gift – tre børn.

Fra bolig til uden bolig

Angunnguaq Hanson havde fået problemer med ryggen, som gav ham konstante smerter. Han måtte derfor stoppe med at fiske og mistede derfor sin indtægt. Det fik konsekvenser for hans ægteskab. *"Da jeg stoppede med at fiske, begyndte vores samlivsproblemer. Jeg holdt op med at tjene penge. Så kunne vi ikke længere leve sammen. Det tog hårdt på mig ikke længere at fiske. Vores samliv kørte ad h.til, da jeg fik problemer med ryggen"*.

Han blev skilt i 2003. Hans kone og de tre børn flyttede til en anden by, og han stod uden bolig.

Livet før

Angunnguaq Hanson var fisker i mange år indtil 2000, hvor der skete noget med hans ryg. Han måtte derfor stoppe med at fiske og mistede dermed også sin indtægt. Han var gift og havde tre børn.

Han har sejlet meget, og det var hårdt at skulle stoppe hermed, og så samtidig være uden indtægt. *"Jeg var flittig dengang. Jeg var ude at sejle meget af tiden og var glad for at sejle. Jeg sejlede med trawlere. Jeg har været med dem i Danmark og i Island. Det var hårdt, da indtjeningen sluttede, og jeg skulle vænne mig til ikke at skulle ud og fiske".*

Han var på sygehuset, og det var en stor belastning, at ingen rigtigt troede på, at han havde problemer med ryggen. *"Min ryg var blevet så dårlig, at jeg ikke var ved mine fulde fem. Jeg blev sendt hjem fra sygehuset. Jeg kan end ikke huske, at jeg gik fra sygehuset. Jeg oplevede, at ingen troede på mine smerter i ryggen".*

Han er vokset op i en mindre by syd for dér, hvor han nu bor. Han har haft en tryk barndom og er vokset op i et hjem, hvor der ikke blev drukket. Han boede i byen, hvor han voksede op, med sin kone i indtil 1996. Da begyndte hans kone på en uddannelse i byen, hvor han nu bor.

Om sin ungdom siger han: *"Jeg har haft en hård ungdom. Jeg blev slået med knytnæveslag og revet i håret. Jeg blev misbrugt og skulle onanere foran andre. Det blev jeg fra jeg var 13 år. Det var to mænd, som ville styre mit liv. Det var, når vi var ude at fiske. Jeg begyndte at fiske, da jeg var 13 år. Jeg blev misbrugt, indtil jeg var 18-19-20 år. De truede mig til ikke at sige noget, og de sagde, at ingen ville tro mig, hvis jeg sagde noget. Jeg fortalte det aldrig til nogen".* Han har drukket meget, siden han var ung.

Han har i 2000 været til alkoholbehandling og fik også behandlet den vrede på de to mænd, som han havde i sig. Han oplever, at han er kommet af med vreden, så den ikke længere tynger ham. Det hjalp ham til at slippe alkoholen, og han drak ikke i 18 måneder. Han fik så et tilbagefald, holdt så op i en kort periode, og begyndte så igen at drikke.

Livet uden egen bolig

Fra han blev skilt i 2003 og fire år frem levede han uden bolig. Han sov i opgange og overnattede hos venner og bekendte. *"Jeg var alle mulige steder – hist og her for at finde et sted at sove. En gang imellem...om vinteren, sov jeg sommetider under sneen ved at grave mig ned. Jeg var for sky til at spørge nogen om hjælp. Jeg gravede en hule i sneen, der lige passede til mig, og jeg havde et stearinlys. Jeg dækkede hulen til med min frakke. Jeg sov også i alle mulige opgange."*

Inden et år var gået, begyndte han at lave husflid og sælge det, så han kunne tjene nogle penge. Han havde ikke prøvet det før, men det gik nemmere, end han havde troet. Han forældre havde også lavet husflid.

Han begyndte at sove hos folk. I et par år hos forskellige. *"Jeg havde travlt med at lave husflid og sælge det, så jeg kunne købe ind – alt muligt og bruge det som en slags betaling til dem, som jeg opsøgte. Hvis det blev for sent, måtte jeg sove ude. Jeg var for tilbageholdende til at banke på sent", sagde han og fortsætter: "Alt muligt. Det var f.eks. hash. Det kunne også være spiritus og mad. Et sted forventede de, at jeg have 3 klumper hash med. Det kunne koste 600 kr. Jeg kunne ikke bare tage en klump med. Det var for lidt".* Det sidste år uden bolig boede han mest hos de samme, men skulle stadig komme med noget. Det var familie til hans ekskone. *"De drak ikke, men jeg tog hash med til dem og nogle gange mere end 3 klumper. Jeg husker ikke rigtigt hvordan det var hos dem. Jeg boede så mange steder".*

Han oplevede at det var hårdt. *"Jeg var nødt til at være flittig hele dagen. Det var rigtig hårdt og så samtidig have en dårlig ryg, som ingen troede på"*.

Han havde tidligere drukket en del, men da han var uden bolig, var det vanskeligt ikke at drikke. Det var en del af det at finde et sted at sove. *"Hvordan skal jeg forklare dét med at drikke. Hvis jeg skulle have et sted at sove, så var jeg nødt til at være sammen med vennerne og i drikkelag"*.

Han kender ikke nogen, der som han har boet på gaden. *"Selvom jeg levede nogle år på gaden, så har jeg aldrig set nogen som mig selv. Jeg troede endda ikke, at de fandtes. Jeg mødte aldrig nogen uden bolig. Det var en hemmelighed. Man skjulte sig, og vi talte ikke om det. Jeg vil heller ikke i dag kunne sige hvem på gaden, der ikke har en bolig"*.

Angunnguaq Hanson's børn bor i en anden by. De er nu 21, 19 og 17 år. Til et spørgsmål, om han har kontakt med dem, siger han: *"Ja indimellem (snakker snøftende). Min dreng, den ældste, er det måske to år siden, jeg har set...og pigerne kan jeg ikke huske hvornår...måske er det 4 år siden, jeg så dem sidst. Jeg var ikke med til deres konfirmation"*. Han har ikke nogen kontakt med sin ekskone.

Angunnguaq Hanson har for et halvt år siden været på hospitalet i Nuuk. Her fik han nogle smertestillende piller. Sygehuset i den by, han bor i, vil dog ikke give ham nogen, så dem må han nu købe hos nogle bekendte, der har adgang til dem. Han siger: *"Da jeg ikke havde flere piller, bad jeg om nogle flere, men det er som om, ingen vil høre på mig. Det råbte ad mig, at jeg måtte forstå, at de ikke længere kunne hjælpe mig med piller. Jeg har hele tiden smerter. Jeg kan ikke længere rette mig op. Min rygsøjle er så ødelagt...Jeg har brug for pillerne"*.

Muligheder for at få egen bolig

Han var blevet dårligere og dårligere, og var blevet rigtig syg og kom på hospitalet. Hospitalet opfordrede ham til at henvende sig til kommunen, for at han kunne få førtidspension og en bolig. Det gik trægt. *"I starten nægtede kommunen at tro, at jeg virkelig var syg, og jeg blev ved med at få afslag...og jeg kunne ikke bevæge min krop fra side til side. Jeg tror, det var lægen, der til sidst henvendte sig til kommunen, og så skete der endelig noget"*.

Angunnguaq Hanson fik en lejlighed i 2007.

Boligens betydning

"Da jeg fik min lejlighed, gav det en enorm tryghedsfølelse. Jeg skulle ikke længere hele tiden overleve...og jeg skulle ikke længere have travlt med at skaffe penge til goder for at kunne betale for husly. Det er et lille sted. Det er dejligt at have et sted, hvor jeg kan sove ud. Jeg holdt op med at drikke. Det var svært ikke at drikke, da jeg ikke havde min bolig, selvom jeg tydeligt kunne mærke, at min krop ikke havde godt af det".

Han har stadig smerter i ryggen og har været på hospitalet i Nuuk, der ordinerede nogle smertestillende piller til ham. Dem vil hospitalet i byen –som ovenfor nævnt – imidlertid ikke ordinere, så nu må han købe dem privat og til højere priser.

Han er holdt op med at drikke. Han mener ikke, at han havde kunnet gøre det uden den alkoholisbrugsbehandling, han har fået. *"Det er flere år siden, jeg har drukket. Jeg møder ikke mere nogen, der drikker. Det er helt bevidst, at jeg ikke gør det. Hvis det er muligt, vil jeg aldrig drikke igen...bare det at kunne lugte alkohol. Det er meget stærkt. Jeg plejer at flygte væk fra lugten. Den gør ondt i sindet"*.

Han regner med at kunne leve godt af sin førtidspension og indtægterne fra husfliden.

Jenseeraq Mørch

Mand – 47 år – enlig – tidligere gift – tre børn

Fra bolig til uden bolig

Jenseeraq Mørch har været uden bolig i 6½ år fra begyndelsen af februar 2006. Han og hans kone gik fra hinanden, og han overlod nøglerne til lejligheden til hende. *"Det var sådan set min egen skyld, for jeg havde ikke gejsten til at leve sammen med hende, selvom vi havde børnene. Det kan jeg se nu. Jeg har spekuleret meget over det, men da hun bad om nøglen, afleverede jeg den med det samme uden et ord. Men det har taget hårdt på mig. Jeg har savnet børnene, men det opdagede jeg for sent. Jeg skulle ikke have afleveret nøglen og ikke være gået min vej."*

Han kone og børnene flyttede til Danmark og boede der i et år. *"Det var for at få mig ud af sit liv, at hun gjorde det"*.

Han henvendte sig til kommunen for at få hjælp. *"Jeg tog kontakt til kommunen for at høre om mine muligheder, men jeg kunne ikke få nogen hjælp. Jeg fik bare et beløb på 800 kr. eller deromkring hver 14. dag. Jeg fik bare penge. Jeg manglede ikke penge. Jeg var vant til – med alt det tømrerarbejde – at have penge og havde masser af penge. Jeg kom ikke for pengenes skyld. Jeg kom for at få hjælp med skilsmissen. Den tog hårdt på mig, og så havde jeg jo ikke nogen bolig. Jeg kunne næsten ikke klare det mere"*.

Han var dengang 40 år.

Livet før

Han er født og opvokset i Ilulissat. Hans mor døde, da han var 7 år. Hans far var fisker og var ikke hjemme i lange perioder. Han kunne derfor ikke passe ham. Han kom derfor på børnehjemmet i Ilulissat.

Han havde kontakt med sin far. *"Ja, ja. Der var ikke nogen problemer. Når jeg ikke havde set ham i tre dage, så hold da kæft – Jeg skulle være sammen med ham hver eneste dag efter skoletid. Han var der jo aldrig. Det kunne tage lidt længere tid, før han dukkede op – så dukkede man selv op"*.

I 1979-80 begyndte der at komme andre typer unge ind på børnehjemmet. *"Indtil da var de fleste af os forældreløse, der ikke havde nogen, som kunne passe os. Det var et rent sanatorium dengang. Men så begyndte der at komme nogle andre ind – nogle helt ustyrlige unge, som allerede havde været hos politiet et par gange. Så blev det en meget skæv hverdag"*. Han forlod derfor selv børnehjemmet. Han var da 15 år. *"Jeg var ude af børnehjemmet uden et ord, og der var ikke nogen, der hentede mig. Jeg tog hen til min farmor. Jeg ved ikke, om de havde snakket med min farmor. De sagde ikke noget. Så jeg boede hos hende i 2-2½ år"*.

Da hans far fik en lejlighed, flyttede han ind til ham. Der boede han så, indtil han blev færdig som tømrer. Han var da 20 år. Han flyttede til Qasigiannuguit. *"Også kørte livet af sig selv resten af vejen indtil den dag i dag"*.

Han har siden boet i Qasigiannuguit, i Qaanaaq og i Qaqortoq, mens han var tømrer.

Han prøvede, da han var 35 år, at flytte tilbage til Ilulissat, men det blev kun en kort tid. Klimaet i Ilulissat var slet ikke ham. Der var alt for meget lys og alt for varmt og specielt alt for vindstille.

Han har fire børn, der er 23, 23, 19 og 15 år.

Livet uden egen bolig

"Det var i starten hårdt uden bolig. Det var ti gange så hårdt som nu. Det værste var det første halve år – eller første år".

Det var svært at vænne sig til den nye rytme, hvor han ikke havde et hjem at komme hjem til. Han havde efter bruddet med sin kone stadig arbejde som tømrer. *"Jeg kunne ikke holde dagsrytmen som tømrer ud [efter bruddet med hans kone]. Jeg savnede noget efter arbejdet. Jeg var vant til at have kone og arbejde...den rytme vi havde haft, var svær at komme væk fra. Den havde jeg i min krop. Det var først, da jeg begyndte at tænke på at droppe tømrerarbejdet, at jeg fik det bedre. Jeg tænkte, jeg ville holde et års pause eller sådan noget fra tømrerarbejdet. Men det blev til, at jeg holdt helt op".*

Han var også blevet træt af de forhold, han havde som tømrer. Det var effektivitet, der var i højsædet, og den måde, han boede, gjorde det svært. *"Det var kun pengemæssigt, at tømrerarbejdet var en udfordring. Effektiviteten var den eneste udfordring. Det var ikke spændende. Han var også træt af den måde, de boede på. Vi boede 15 håndværkere sammen og med fælles køkken og opholdsrum og så et lille værelse til at sove i. Det kunne man gøre, da man boede på kollegium, da man var ung, men ikke når man har været vant til at have sin egen lejlighed".*

"Jeg skred derfor fra værelset". Han startede med at leje værelser hos private. Han nåede at leje tre værelser, før han opgav den måde at bo på. Det var alle steder med ægtepar, hvor børnene var flyttet hjemmefra. Et værelse kostede 1500 kr. for en måned. Det gik imidlertid ikke så godt. *"Man kunne ikke have sine egne ting. Jeg havnede i de forkerte lejligheder. Købte man noget mad og diverse ting og sager, så var de der ikke. Lagde man penge til side, så var de der ikke. De spiste min mad, så havde de flere penge til deres egne øller".*

Han skiftede derfor. *"Jeg havde allerede dengang lært, hvordan man kunne overleve på gaden".* Han begyndte i stedet at overnatte en nat ad gangen hos bekendte eller overnatte i opgange. Det har han gjort siden og nu i ca. fem år.

Når han skal overnatte hos bekendte, tager han mad med. *"Der er mange, der ikke selv kan sørge for mad, så jeg tager mad med og får adgang til en sofa om natten. Dem, jeg overnatter hos, har overhovedet ikke nogen ingredienser i køkkenet. Det koster minimum 200 kr. for at kunne have til, at to mænd kan spise noget rigtig lækkert. Det er prisen for at overnatte".*

Han kan lide, at overnatning i trappeopgangene giver ro. *"Når man sover i en opgang, så er man kun sig selv, og man tænker meget bedre. Der er ikke andre, der forstyrrer, eller radio, der spiller eller sådan noget. Jeg sover godt nok kun 4-5 timer, men jeg høre ikke brug for mere, så det passer med at være der fra ca. midnat til senest kl. 6, når der begynder at komme nogen. Der er dog en opgang, hvor man kan være fra kl. 9 om aftenen til kl. 7 om morgenen. Det er et sted, hvor de har små børn og fast arbejde fra 8 til 4."*

Han har brugt opgangene i en bestemt bebyggelse, hvor der er varme i opgangene. Han sover øverst oppe, medmindre det er for varmt, og han derfor trækker ned på 2. eller 3. sal. Han har i seks år kørt med hundeslæde, så han er vant til at sove, hvor der kan være koldt.

Hver dag overvejer han, hvor han skal sove. *"Det er mit humør, der afgør, hvor jeg vil være om natten. Det er kun op til mig at beslutte. Hvis jeg skal være i opgangen, så tager jeg lige hen til et køkken for at få noget aftensmad. Hvis jeg beslutter at låne en sofa, så tager jeg hen til Psiffik eller Brugsen og køber ind".*

Det er ikke belastende for ham ikke at vide, hvor han skal sove næste nat. *"Jeg ved godt, når jeg skal sove i en opgang. Så det er ikke noget problem. Så ved jeg bare, at jeg skal være uden en seng i løbet af natten. Det var rigtig hårdt de første par gange, indtil kroppen vænnede sig til det. Det har aldrig været en psykisk belastning. Selvfølgelig har man altid dårlige dage – hvem siger, at vi skal være glade 365 dage om året. Det kan ingen mennesker klare. Der skal altid være dårlige dage, ikke? Dårlige dage gør, at man har nogle gode dage"*.

Hvis han er syg, så får han som regel hjælp fra en af vennerne. *"Jeg får altid hjælp fra en af vennerne. Så hvis jeg er syg, behøver jeg ikke at have mad med. Så kan jeg jo ikke lave noget for at tjene penge. Jeg har været heldig at kunne være hos en af vennerne, indtil jeg blev rask"*.

Han har mindst fem steder, hvor han kan overnatte, og måske snarere ti steder. *"Det er nogen, jeg har lært at kende efterhånden, og jeg har nogen rundt om i byen. De er flinke nok til, at jeg kan komme til dem. Bare ikke to-tre dage i træk. Man skal bare lige nå at give dem noget venskab i en eller to dage højst. Så kan de også slappe af, indtil jeg kommer næste gang"*.

Når han besøger vennerne, er de som regel kun vennen og ham. *"Det er normalt kun mig, der er der. Jeg kan så godt give en genstand – altså en halv snaps – som vi kan sove på. En gang imellem kan jeg komme sammen med en. Så har vi splejset til mad og til en genstand, vi kan hygge os med. De ryger også. Det gør jeg ikke mere"*.

Han er holdt op med at ryge hash. *"Jeg sagde ikke engang til mig selv, at jeg ville holde op med at ryge – det kom bare af sig selv, og det kom ud af kroppen. Hvis de andre ryger, og røgen kommer for tæt på, så er min stol at finde i gulvet [hvor der ikke er røg]. Jeg skal ikke have røg. Jeg er dog faldet i en 3-4 gange"*.

Hans helbred bliver påvirket af den måde, han lever på. *"Jeg får noget influenza en gang i mellem. Lidt oftere, når man lever på usunde steder. En gang imellem varer det rigtig lang tid, som sidste vinter. Da var jeg forkølet i 2-3 uger og så frisk 2-3 dage og så syg igen. Det har kostet mig dyrt at leve, som jeg gør, efter at jeg er blevet skilt. Mine hænder er ofte følelsesløse. Så skal jeg lave ti rygbøjninger for at få følelsen igen. Der, hvor jeg er nu, er gulvet ikke til det"*.

Han har også haft rygsmerter og har til sidst måttet gå til lægen, og det hjalp på dem.

Varmestuen bruger han ikke mere. Han brugte den hver dag, da den startede op, men han har ikke været der i 2-3 år. *"Folk begyndte at kalde det for deres hjem, og man måtte ikke røre noget eller lægge noget...og så var der ikke rigtigt respekt imellem dem, der var der, og man begyndte at skændes"*.

Han lever af husflidsarbejde. Det kan han godt leve af. Det har dog før været bedre. *"Siden vort værksted blev lukket, er min indtægt blevet meget mindre. Da vi havde værkstedet dernede, kunne jeg godt tjene 300.000 kr. om året"*. I det værksted, der er etableret et andet sted i byen, kan han ikke lave noget med fedtsten. Det hus, han nu bruger sammen med 2-3 andre, er en bygning, der har stået tom, og den kan ikke låses. De kan derfor ikke have maskiner i den. Det tager derfor længere tid at lave figurerne.

Han får ikke nogen offentlig hjælp. De er to i deres værksted, der ikke får det, og som udelukkende lever af at lave fedtstensfigurer. *"Vi er kun to, som lever totalt af at lave husflidsarbejde. Resten er misbrugere af systemet, hvis man kan kalde dem det. De andre får deres socialhjælp hver fjortende dag. De bliver stemplet som arbejdssøgende, men de søger aldrig arbejde"*.

Han ser jævnlige sine børn. *"Pigen (15 år) har jeg ikke set i længere tid, men drengene ser jeg. En gang om ugen eller sådan noget. Vi mødes på gaden"*

eller ringes ved og aftaler at mødes. Men pigen er alt for aktiv med de unge, så vi tales ved over mobilen, ellers ikke, hvis vi ikke tilfældigt mødes på gaden. Hvis jeg ikke har set dem i lang tid, så skal man lige over det, før man begynder at grine igen”.

Muligheder for at få egen bolig

Det er ikke hans plan at skulle have bolig i Grønland. *”Det er heller ikke realistisk. Jeg har ikke i de år, jeg har været uden bolig, søgt bolig. Jeg har spurgt for 1 til 2 år siden og fik at vide, at der er 15-16 års ventetid. Det er næsten umuligt her”.*

Ønsker til fremtiden

Han vil gerne flytte til Danmark, Norge eller Canada. Han vil dog ikke rejse, så længe hans søn ikke accepterer det. *”Jeg skal bare have min søn til at acceptere det. Sidste år ville han ikke høre på det, når jeg sagde, at jeg tog af sted. Han vil gerne, at jeg bliver. Sidste gang jeg talte med ham – i forrige uge – kunne jeg godt mærke, at der var andre toner”.*

Hvis han rejser, er det uden bestemte planer. *”Det skal bare være en prøvetur. Jeg har sagt til mig selv, at jeg tager herfra. Men hvis jeg ikke trives der, hvor jeg havner, så kommer jeg måske tilbage hertil i sidste ende, og tager en ny beslutning derfra...Jeg er af den type, der aldrig laver fremtidsplaner. Nu skal jeg lige have godkendelsen fra sønnerne og pigen”.*

Han har ikke nogen bestemt plan. *”Jeg har ikke lyst til at være bistandsklient i udlandet, og det er ikke min plan. Måske kan jeg få arbejde som tømrer. Det hører også med til drømmen at få en bolig, arbejde. Indtil nu er det at rejse kun en tanke, så længe jeg ikke har ok fra børnene”.*

Assileeraq Hammeken

Mand – 46 år – enlig – tidligere gift – et barn

Fra bolig til uden bolig

Assileeraq Hammeken havde en embedsbolig. Den mistede han, da han mistede sit arbejde for ca. 2 år siden. Han stod da uden bolig.

Livet før

Assileeraq Hammeken er uddannet som tolk og har arbejdet som tolk i ca. 9 år. Han havde en embedsbolig i tilknytning til sit arbejde som tolk.

Han har en datter, der går på efterskole i Danmark. Datteren har boet hos ham, siden hun blev født, og indtil han mistede sit arbejde i 2010. Hun flyttede, da han mistede sin bolig – efter ønske – hen til sin mor.

Han har tidligere været uden bolig i 4 år. Det var, da han og hans daværende kæreste gik fra hinanden. Han var da 26 år. I de fire år boede han hos sine forældre, hos sin storebror og fremlejede også en lejlighed og et hus. Han tjente godt ved at køre taxa og kunne have en årsindtægt på op til 500.000 kr. Han var også et halvt års tid i Danmark og boede på Christiania.

Han fik sin egen lejlighed, da han var 30. Indtil han var 34-35 – i 2001 – kørte han taxa. Han holdt op, da indtjeningen blev mindre, bl.a. fordi byen fik busser.

Han besluttede sig da til at uddanne sig til tolk. Det begyndte han på i 2001 og var færdiguddannet i 2003. Da han var færdiguddannet, fik han straks arbejde som tolk.

Han er vokset op med 5 søskende. Han har også to halvsøskende, som blev bortadopteret, da hans far og mor blev gift. Han har senere fået kontakt til sine to halvsøskende. Han har det godt med sine søskende.

Livet uden egen bolig

Det var efterår, da han mistede sin bolig. I første omgang boede han hos sin datters mormor. Det kunne han imidlertid ikke fortsætte med, idet mormoren ville miste meget af den boligsikring, hun fik fra kommunen. Han boede der derfor kun en måned. Siden har han prøvet at sove mange steder. *"Jeg var nødt til at flytte og prøve at finde en bolig eller noget, jeg kunne leje til en rimelig pris. Der er også ejendomsmæglere, der fremlejer huse eller lejligheder. Men ad vejen har jeg prøvet at sove forskellige steder, plus stoppesteder, opgange, bekendte...Når jeg finder et overnatningssted – et hus eller en bekendt – så plejer jeg at sove på gulvet eller i en sofa, i en lænestol – alt, hvor man kan finde en soveposition".*

Det var ikke muligt for ham at overnatte hos sin familie. *"Jeg har familie i byen, og begge mine forældre lever stadig, men de har ikke plads, og de er gamle folk".* Forældrene har en lejlighed med to rum, og de har et barnebarn på 20 år boende. Han kunne heller ikke overnatte hos sine søstre og brødre. *"De har ikke plads. Der er ikke rum nok".* Han har også iagttaget, at det der tæller for familierne har ændret sig. *"Nej, jeg kunne ikke sove på en sofa hos dem. Her i det seneste års tid – i de der 10-15 år, har familien ændret sig meget. Økonomien tæller meget nu. De mister boligsikringen, og jeg kunne ikke flytte til dem, fordi jeg året forinden havde tjent for meget".*

Han fortæller, at det er indtægten året før, der bruges til at beregne, hvor meget, der skal reduceres i boligsikringen hos den, man bor hos. Det ramte ham, idet han havde haft indtægt året før, men var uden indtægt, da han havde brug for at bo hos nogen.

Han oplever, at det ikke mere er så 'naturligt', at familien hjælper. Da han for mange år tilbage var uden bolig, kunne han uden problemer bo hos sin storebror. De havde plads og tjente, så de ikke var afhængige af boligsikring. Nu er de flyttet til en mindre bolig, og der er mindre plads til overs. Med hans lillesøster, som han bor hos nu, har det ikke kun været let. *"Det kan være svært, at der kommer en ny person ind, som skal leve i de samme rum som hende og hendes tre børn".*

Han kunne nogle gange tjene nogle penge ved noget freelance oversættelse. Han havde en bærbar pc, som han havde placeret et sted. Han havde en 4-5 kasser med ejendele placeret forskellige steder hos familie og bekendte. Han kunne så som regel finde et sted hos bekendte med internetforbindelse, hvor han kunne sidde og arbejde. Han fik 656 kr. hver fjortende dag i offentlig hjælp.

Han var henvist til hver dag og nat at finde steder, hvor han kunne opholde sig, både om dagen og om natten. *"Jeg havde på det tidspunkt ikke noget arbejde. Så jeg føg rundt i byen. Jeg gik rundt i byen og fandt varme forskellige steder, i idrætshallen, konditoriet, pølsebaren og huse – mest i konditoriet og idrætshallen".*

"Om aftenen prøvede jeg at finde nogle bekendte, som jeg kunne besøge og holde mig varm hos. Det var ikke altid, at det lykkedes, men...når det ikke lykkedes, prøvede jeg at finde varme i forskellige opgange. Hvis det ikke lykkedes, holdt jeg mig til stoppestederne...også om vinteren, hvor jeg godt

kunne opholde mig en hel nat om vinteren. Det var ikke alle dage, jeg fik søvn”.

Det tærer på kræfterne at skulle finde et sted at sove hver aften, og giver mange overvejelser. *”Jeg overvejede meget, 'Skal jeg nu i dag opsøge dem, som jeg har været hos i de foregående dage, og hvem har jeg ikke mødt længe?'. Hjernen arbejder hele tiden...man er hele tiden urolig...og 'Hvem skylder jeg lidt...hvem skylder jeg ikke?...' 'Hvem har jeg lovet noget, som jeg ikke har holdt'”.*

Han havde en 6-7 bekendte, som han kunne besøge jævnligt, og resten var 'hovsaløsninger'. De 6-7 var alle nogle, der havde et misbrug af alkohol og hash. De bekendte, han opsøgte, har han kendt fra barndommen, ungdomstiden og voksentiden. Der var stor forskel på de bekendte, han overnattede hos. *”Det varierede ret meget. Bekendte med børn havde ikke plads. Bekendte med misbrugsproblemer, det er dem, man kunne bo hos og betale 2-300 kroner for et par nætters overnatning. Det er meget billigere end at sove på sømandshjemmet eller et eller andet sted. Men så kommer det med, at den betaling...Jeg har jo ingen penge...Jeg fik offentlig hjælp. 656 kr. hver fjortende dag i to år. Når du skal betale 200 kr. for nogle overnatninger, så er det let at regne ud, hvornår der ikke er penge til at overnatte hos dem”.*

Det var ikke normalt et direkte krav, at man skulle betale. *”Det var noget usagt noget...Man kunne komme med noget hash, eller en seks bajere – man kunne lave noget mad. Hvis man ikke kom med noget, så kunne det ende med, at de sagde 'Hvornår går du'. Så blev jeg nødt til at gå og prøve at finde en anden bekendt hvor jeg kunne sove, og det var svært”.*

De manglende penge medførte, at han oparbejdede en uformel gæld til dem, han overnattede hos. *”Det var en ond spiral, tror jeg. Man opbygger en gæld dér, indtil jeg er heldig at få oversat noget. Så de fleste penge fordufter, før man har dem i hænderne”.*

Overnatning hos venner og bekendte betød som regel, at han også skulle drikke eller ryge hash. Hvis der kom øl på bordet, så forventedes det, at han drak med. *”Hvis jeg ikke var i samme humør, så var det svært. Forestil dig, at der står en øl, og det sner udenfor. Så er det svært at sige nej til øllen”.*

Nogle bekendte – som er socialklienter – kunne han godt have overnattet hos flere nætter i træk, men han måtte ud efter en 2-3 dage, da hans bekendte eller blev trukket i deres støtte fra det offentlige.

Han lærte også byens opgange at kende og fandt nogle steder, hvor han foretrak at sove. *”De bedste steder var i nogle huse nede ved havnen. Der kommer ikke så mange mennesker, og så er det mest gamle folk, der bor der...og opgangen er opvarmet”.* Det var dog ikke altid, at der var ledigt, når han kom. *”Jeg var jo ikke den eneste, der brugte de opgange. Der var flere. De kunne godt være optaget, og så var jeg nødt til at gå igen”.*

De lærte ikke hinanden at kende, når de mødtes på den måde i opgangene. *”Vi kom ikke rigtig til at kende hinanden. Jo, vi snakkede lidt sammen, men vi opbyggede ikke et tæt venskab. Jeg tror ikke, vi havde kræfter til det. Vi var nødt til at finde en løsning til næste dag”.*

En dag blev han overfaldet tidligt om morgenen efter et værtshusbesøg. *”Jeg fik rigtig, rigtig bank. Jeg var på vej til en bekendt. Det kaldes 'happy slapping' tror jeg. Jeg blev slået bevidstløs. Jeg ved ikke, hvor lang tid det stod på. Jeg blev hentet af en ambulance og blev indlagt på sygehuset [stønner]. Selvom jeg var boligløs, blev jeg smidt ud af sygehuset efter fem dages indlæggelse. Da jeg henvendte mig til socialforvaltningen, kunne de ikke gøre noget, selv om jeg ikke kunne bevæge mig ordentligt og stadigvæk var hævet i ansigtet og på kroppen på grund af de slag, jeg havde fået”.* Det var hårdt for ham. *”Det var en hård tid. Jeg kunne ikke ligge ned. Jeg var*

nødt til at holde mig på indersiden, når jeg skulle sove. Jeg var så øm og er stadig øm i venstre side”.

Han ved ikke, hvorfor han blev overfaldet, men har på fornemmelsen, at det var, fordi han var hjemløs. Overfaldsmændene blev pågrebet og dømt i retten.

Efter overfaldet boede han hos sin lillesøster i 2-3 måneder, men så kunne de ikke strække det længere, idet hun ville få reduceret sin boligsikring, hvis han blev boende. Han søster var arbejdsløs. Hun var derfor helt afhængig af boligsikring og den hjælp, hun fik fra socialforvaltningen. Han siger: *”Alle de muligheder, de giver fra socialhjælpen, bliver jo trukket væk, når jeg bor hos nogen”.*

Han søgte efter overfaldet om førtidspension: *”Jeg kunne jo ikke bruge min krop ordentligt – og det kan jeg stadig ikke”.* Han fik den bevilget i efteråret 2011, mens han fortsat var uden egen bolig. Det betød, at han fra december 2011 skulle i jobtræning.

Efter overfaldet skulle han gå til revalidering. Det var svært at klare samtidig med, at han var i jobtræning om dagen og ikke havde en bolig. *”Jeg havde næsten ingen kræfter til at fortsætte”,* siger han og fortsætter: *”Det er svært at have et arbejde, når man ikke har en bolig, og hvad gør man så? Man bliver træt af tilværelsen, når man ikke har et fast tilholdssted. Så er det bare med at finde et land, der har boliger nok. Her i Grønland kan man ikke finde en by, der har boliger nok – i de byer, hvor der er arbejde”.*

Han havde nogle bekendte i Danmark og havde sin datter på efterskole. Han valgte derfor, da han fik sin første løn fra jobtræningen, at rejse til Danmark. *”Det var lige før jeg ikke returnerede til Grønland, men da socialforvaltningen næsten lovede at tildele mig en socialbolig, blev jeg nødt til at rejse tilbage igen. Gudskelov, at de lokkede med en bolig”.*

Muligheder for at få egen bolig

Han opsøgte de første år, han var boligløs ikke kommunen. *”Jeg var de første år ikke i kontakt med kommunen – ikke sådan rigtigt. Jeg kunne jo klare mig nogenlunde psykisk og kropsligt. Men efter overfaldet blev det meget sværere. Det var først efter det, at jeg kontaktede kommunen mundtligt...Jeg holdt mig tilbage med at kontakte kommunen på grund af kommunens dårlige sagsbehandling”.*

Selvom han til sidst fik en socialbolig og førtidspension, så finder han, at der stadig er meget at forbedre i kommunen for de boligløse. *”Kernen er, at der ikke bygges offentlige udlejningsboliger her i byen. De, der har penge, bygger deres egne huse og ejerlejligheder nu, og det har de altid gjort. Kommunen har derfor for få boliger at tilbyde”.*

Han kan ikke forstå logikken i beløbene for den offentlige hjælp. *”Det er ulogisk, at man i kommunen kun får ca. 600 kr. i offentlig hjælp, når man ikke har fast adresse, og 800 kr. når man har det. Som boligløs har man brug for flere penge til overnatning”.*

Den måde, boligsikringen beskæres på, rammer ham forkert, og det forhindrede, at han kunne bo fast hos nogen i længere tid. *”Kommunen skal tage stilling ud fra de faktiske forhold og ikke regne med indtægten året før, men tage udgangspunkt i, at han aktuelt ikke har nogen indtægt – og derfor ikke trække dem han bor hos i boligsikring”.* Han havde haft indtægt året før, men havde det ikke da han var uden bolig.

Det har også været vanskeligt for ham at få offentlig hjælp. *”Kommunen ville ikke udbetale offentlig hjælp til folk, der var uden fast adresse. Det var først efter, at ombudsmanden havde været inde og sige, at det var en overtrædelse af menneskerettighederne, at de ændrede praksis”.*

Den nye boligs betydning

"Da jeg fik den, var det en af de bedste dage i min liv de sidste 2-3 år. Selvom det er en etværelses lejlighed, er det en stor befrielse, og jeg føler en ro inden, som om man har – ja jeg ved ikke hvad...tilfreds...man svæver lidt. Det er lang tid siden, jeg har følt at have en privat sfære, og være uden at der kommer nogen. Og jeg behøver ikke at spørge nogen...Det er fantastisk. Jeg ved ikke hvad...Jeg er i live...Jeg har mit eget kongerige".

Han oplever, at han nu kan have et andet forhold til alkohol. *"Før i tiden blev jeg nødt til at finde mig i, at der blev drukket øl hver dag, næsten. Det gør jeg ikke nu".*

Hans lejlighed betyder, at han oplever et nyt ansvar. Han siger: *"Jeg skal jo gerne være her i længere tid...så der skal også følges regler og sådan noget...Det skal nok holde en i ro...Før i tiden behøvede jeg ikke at tænke på regninger og lignende, kun på gæld til andre folk. Så på den måde sættes der grænser for, hvor meget jeg kan bruge. Før i tiden kunne jeg jo bruge alle de penge, jeg havde, på øl og hash for at sove hos nogle bekendte. Nu er det mig, der bestemmer, og der skal være til huslejen, mad og tøj. Øl og hash er ikke et behov, som jeg skal dække. Før var det de andres behov, som jeg – i gåseøjne – skulle dække".*

Han besøger stadig flere af de bekendte, han overnattede hos – en 6-7 stykker. *"Det er meget lettere nu. Jeg har ingen forpligtelser over for dem længere. Jeg kan komme for blot en kop kaffe. Det behøver ikke at være øl, og jeg behøver ikke at have noget med".*

Han har endnu ikke haft nogen boligløse til at sove hos sig, men vil gerne have en dør åben for dem. *"Jeg har også bekendte, som er boligløse. De kommer forbi en gang imellem, og det usagte bliver også gentaget hos mig. Det er usagt. Det er ikke mig, der kræver det. De tror, jeg forventer det. Det usagte er, at det er noget for noget, og det ved vi begge".*

Han håber, at han nu kan få ro til at stifte familie, og at hans datter kommer tilbage til Grønland. *"Jeg har haft min datter omkring mig i tre år, og jeg savner hendes selskab til daglig. Så jeg håber, der bliver bygget en masse boliger i fremtiden".*

Laaffi Amattanneq

Mand – 46 år – gift – et barn og 2 stedbørn

Fra bolig til uden bolig

Han havde boet i Danmark i flere år. Da han vendte tilbage til Grønland, var det uden bolig i Grønland.

Livet før

Laaffi Amattanneq er født i Nuuk. Han flyttede tidligt til Qaqortoq, hvor han er vokset op. Han har gået i skole til 7. klasse. Derefter arbejdede han mest som fisker på små kuttere. En gang imellem havde han også arbejde på land.

Da han var 23 år flyttede han til Danmark, hvor han boede på Christiania. *"Jeg skulle bare lige...sådan lidt nysgerrig. Det var stille og roligt at være i Danmark. Jeg boede inde i Christiania sammen med andre grønlandere. Jeg havde først et værelse sammen med en vietnameser i Stjerneskipet. Da han flyttede boede jeg der 2-3 år alene, og så kom der nye mennesker, der flyttede ind hos mig. Det skiftede hele tiden med mennesker i staden".*

I Danmark kom han i aktivering og arbejdede som skibstømrer på Holmen.

Han havde et stort forbrug af hash og alkohol, da han boede på Christiania. Han røg også hash, mens han boede i Qaqortoq.

En familiebegivenhed fik ham til at rejse til Grønland. *"En i min familie...hans forhenværende dame døde. Så jeg rejser til Grønland...på begravelsesrejse. Det var ellers meningen, at jeg skulle tilbage til Danmark, men så fik jeg lige pludselig arbejde i Royal Greenland. Det havde jeg i næsten et år. Så lige pludselig kom jeg om bord på en krabbetrawler. Det var vist en 4-5 år, jeg sejlede".*

Han blev gift, da han kom tilbage fra Danmark, hvor han mødte en pige, han havde kendt, da de var børn. Hans kone har to børn. De bor i Qaqortoq hos deres far. De er 17 og 24 år. Han har selv et barn med en norsk kvinde, som han var sammen med på Christiania. Han har ikke kontakt med barnet.

Livet uden egen bolig

Da han kom tilbage fra Danmark, havde han ikke noget sted at bo. Han boede i første omgang hos noget familie. Det kunne de imidlertid ikke fortsætte med. *"Det var ikke et stort hus, de havde. Det var alt for lille, så vi kunne ikke være der alle sammen, sådan 4-5 mennesker på et værelse. Der var en stue og et lille værelse. Det fungerede ikke, og når man skulle sådan feste lidt også, så var det lidt træls, hvis man skulle sove om natten, så var der ikke plads til både at feste og sove. Så vi var nødt til at finde noget andet".*

De boede derefter forskellige steder, hvor de lejede sig ind. *"Vi boede også andre steder end familien. Vi lejede værelse hos bekendte og sådan nogen. Nogle gange, så var det rigtig vildt dyrt, og vi skulle betale dem og deres regninger og alt muligt. De skulle have noget at spise og alt det. Jeg skulle nogle gange også betale deres mad og ditten-datten. Det var vildt dyrt at have et værelse på den måde, så det stoppede vi med. Derefter flyttede vi bare rundt og havde fire steder".*

Når de boede forskellige steder, kunne det give problemer med fester. *"Nogle gange, når vi lejede et værelse, så var det et problem med vores forbrug, og når vi skulle feste. Vi lavede ellers ikke noget helt vildt, men hvis de ikke skulle være med til vores fest, så var det lidt svært. Så nogle gange blev vi bare smidt ud".*

Betalingen for at bo hos venner og bekendte var ikke altid helt fast. *"Det er mest sådan, at vi betalte et fast beløb, når vi fik penge, men når dem, vi boede hos, ikke havde flere penge, så kom de og krævede flere penge af os. I løbet af en måned skulle jeg måske betale ekstra 2-3 gange. Det var ikke så smart. Derfor flyttede vi sådan rundt hele tiden".*

Det var ikke let hele tiden at finde steder at bo. *"Nogle kræver, at man er enlig kvinde og andre at man er ædru. Det er sjældent, at dem, man fester med, har et værelse, man kan leje".* Der var meget forskel på hvor lang tid, de boede der forskellige steder. *"Nogle gange kunne det være 2-3 måneder, vi boede et sted. Jeg har boet i Blok P hos et af vores familiemedlemmer i 4 år, indtil han blev dræbt. Det var før jeg blev gift".*

Når der ikke var noget sted at bo, måtte han finde noget fra nat til nat. Det blev nogle gange til opgange. *"Det var ofte bestemte opgange, han sov i, og nogle gange sov han ude. Der skal helst være lidt lunt i opgangen, og der skal i hvert fald være lidt læ".*

Det kunne også være, at dem, han festede med, tilbød, at han kunne overnatte hos dem. *"Det kunne være, at vi startede med at feste udenfor og så gik op i ens lejlighed. Så kunne det godt være, at jeg blev tilbudt en sofa eller et lille værelse, som jeg så den nat kunne sove i. Nogle gange mødtes vi også på værtshusene. Det var meget forskelligt, hvor de mødtes. Når det*

var nogle, jeg kendte, så var det altid lettere at snakke med dem, om jeg kunne sove der, eller om de har et værelse, jeg kunne leje”.

Han levede i 3-4 år uden at have et fast sted at overnatte. Det varede indtil varimestuen (Cafe Kialaarfik i Nuuk) blev oprettet. Han siger herom: *”Det var meget bedre end hele tiden at skulle skifte sted at sove. Den store forskel er, at vi nu har et sted at sove. Vi kan altid komme op i varimestuen. Sådan har vi det stille og roligt i forhold til før, hvor vi hele tiden var ude og altid skulle finde et sted at sove”.*

”Det var hårdt, hele tiden at skulle finde et sted at sove. Hvor skulle jeg sove i aften. Det var der hele tiden. Da varimestuen kom, fik jeg det meget mere stille og roligt. Jeg kan jo sige, at jeg er fastboende, indtil jeg får min egen lejlighed. Det er meget lettere end dengang. Og så får jeg noget mad om aftenen, og jeg ser fjernsyn om aftenen (let latter)”.

Der er i varimestuen to rum, der er reserveret til par og kvinder. Det betyder, at der normalt er plads til ham og hans kone. *”Sidste nat var vi tre par og to enlige kvinder. Vi skifter nogle gange værelserne, så vi også kan være alene. En gang imellem er der helt fyldt op, men så kan nogen godt sove ovenpå”.*

De skal være ude af sovesalen kl. 8. Varmestuen på 1. sal åbner kl. 10. *”Hvis det er dårligt vejr, så kan vi som regel komme ind, når dem, der arbejder der, kommer. Så åbner de bare døren”.*

Mange af dem der bruger varimestuen, har brugt den siden den startede. *”Vi kender hinanden rigtig godt, og kan godt lide hinanden alle sammen. Der kan godt være sådan lidt problemer og uenighed om noget. Det kommer ofte an på, hvordan de, der er ansat, og de, der bruger varimestuen, har det. Normalt er det rart at være her”.* De har haft en konflikt med en af lederne af varimestuen. *”Det var en daglig leder. Han var lidt for hård ved os, og nogle gange kunne han bare råbe og ditten og datten. Derfor gik jeg og min kone til kommunen og snakkede med socialchefen. Alle i varimestuen havde skrevet under på et brev, som vi havde med til socialchefen”.*

De hjælper hinanden. *”Hvis jeg har rigeligt med mad, kan jeg godt spørge, om der er andre, der vil have noget. Vi går også nogle gange ned og fisker sammen og deler så fisken”.* Nogle af dem spiller indendørs fodbold onsdag formiddag, hvor de har adgang til hallen. De får en spisebillet til et cafeteria hver søndag, som de kan bruge i løbet af ugen. *”Der er ikke bestemte tidspunkter, hvor vi går ned og spiser. Jeg kigger som regel på nettet inden for at se, hvad der serveres, og vælger min dag efter det”.* De får fra mandag til fredag restemad fra banken. *”Så er der varm mad, rugbrød og alt muligt. Nogle gange er der rigeligt til os alle, og det er ofte god mad”.*

Han laver figurer i fedtsten og sælger dem. De har tidligere haft et værksted, hvor de kunne arbejde med fedtsten, men det er lukket. Han kan godt få en mærkbar indtægt ved at sælge fedtstensfigurer. *”Hvis man er heldig, så kan man tjene på det. Jeg kan ved at arbejde med det om dagen tjene rigeligt, så der er nok til mad og alt muligt”.* Han kan have en arbejdsdag, hvor han laver figurer fra om morgenen og til kl. ca. 15 og så bagefter står ved Brugsen eller Sømandshjemmet og sælger til kl. ca. 18. Og sælger han de figurer, han har lavet, kan han tjene 300-400 kr.

Han får ca. 800 kr. i offentlig hjælp hver 14. dag. Han synes, det er svært at have et arbejde, når han ikke har en bolig. *”Før i tiden ville jeg også gerne arbejde, som da jeg fiskede. Jeg vil gerne arbejde nu”.* Han skal på noget aktivering, hvor de skal lave forårsrengøring. Det glæder han sig til.

Om arbejde siger han: *”Jeg har prøvet at søge nogle job, men der er ikke noget for mig. De fleste vil have en kørekort, og det har jeg ikke. Når jeg går til virksomhederne, så spørger de mig, om jeg er god til den slags,*

eller om jeg er uddannet til det. Det går ikke for mig, for jeg har ikke nogen uddannelse. Jeg har fisket, og da krabbetrawlet stoppede, var der ikke mere til mig”.

Muligheder for at få egen bolig

Han har ikke meget kontakt til kommunen. *”Jeg tænker nogle gange, at det kunne være godt at møde min sagsbehandler, men har så fået at vide, at der er kommet en ny. De skifter hele tiden. Jeg har derfor ikke snakket med nogen i kommunen om, hvordan jeg kan få en bolig, og om de kan hjælpe mig”.*

Han ser det ikke som en mulighed at flytte til en anden by. *”Jeg kunne ellers godt flytte til Qaqortoq, men der er ikke noget arbejde, og der er ikke nogen, jeg kan bo hos. Det er svært. Jeg kan heller ikke bare flytte, uden at min kone kan flytte med”.*

Han er skrevet op på venteliste hos INI. Da han blev skrevet op, var han omkring nr. 1700 på listen. Nu er han omkring nr. 200. *”Det går meget hurtigt. Tror, jeg måske kan få en bolig næste år og måske hurtigere. Hvis de altså ikke river så meget ned, at der ikke bliver ledige boliger”.*

Huslejen mener han godt, han kan betale, idet han så skal have et arbejde. Han vil gerne have noget med fiskeri og ved ellers ikke, hvad det skulle være for arbejde han kunne få.

Ønsker til fremtiden

Laaffi Amattaneg har et stort ønske om selv at få en lejlighed. *”Det hele vil blive meget lettere for mig. I stedet for alt det der hjemløs ditten og datten. Det vil blive lettere for mig at få et arbejde og alt muligt. Når jeg får en lejlighed, er det kun mig. Der er ingen, der kan stoppe mig. Der er ingen, der kan forstyrre mig”.*

Han tænker, at det også vil gøre det lettere for ham at få et arbejde. *”Jeg vil gerne arbejde, men det er et problem, for jeg er hjemløs. Når man er hjemløs, så er det ikke let at få arbejde. Det er ikke let at være uden hjem, og det er svært at få sovet alle nætter. Der har længe været nogen, der snorkede, og jeg sover som regel meget let og har vanskeligt ved at sove, når nogen snorker”.*

Kaali

Mand – 57 år – i et kæresteforhold

Fra bolig til uden bolig

Kaali havde, fra han var i slutningen af 20'erne og frem til han var i slutningen af 40'erne, kunnet bo i forældrenes lejlighed. Først mens forældrene levede, og efter forældrenes død, mens hans storebror boede der. Han boede der imidlertid kun fast i kortere perioder. Ofte boede eller overnattede han hos venner og bekendte, hos en kæreste. Han havde i en kortere tid egen lejlighed.

Da storebroren døde, kunne han overtage forældrenes lejlighed. Han valgte imidlertid at opgive den.

Der var flere grunde hertil. Det var en lejlighed med 5 værelser. Det havde han ikke brug for. Der var også for ham blevet knyttet en uhyggelig stemning til den, fordi naboen havde hængt sig. *”Hende inde ved siden af kom en dag*

og åbnede døren for at fortælle, at hendes fyr havde hængt sig – inde i deres lejlighed... Jeg skar ham ned. Han var helt blå og alt det der”.

Det havde også betydning, at han havde en kæreste, som han kunne bo hos. *”Jeg havde jo en dame, så jeg ville hellere være derovre”.*

Han holdt derfor op med at betale på den afdragsordning, han og hans afdøde bror havde med boligselskabet, og han mistede lejligheden.

Han boede derefter dels hos kæresten og hos venner og bekendte. Han siger om det at bo hos kæresten: *”Hun trak jo også, og nogle gange blev hun lidt skør. Så ville jeg hellere være i fred...så var det over til vennerne. Bagefter fandt vi jo sammen igen”.*

Efter ca. 2 år dør hans kæreste, og han står uden et nogenlunde fast overnatningssted.

Livet før

Kaali er vokset op i byen og gik i folkeskolen indtil 10. klasse. Han siger: *”Jeg blev ikke færdig med 10. klasse. Jeg blev for træt...ikke skoletræk. Jeg havde ikke tid. Jeg hjalp min far. Han var enten stiv eller passede forsamlingshuset, hvis der var dans eller film. Jeg sov ikke så meget, fordi jeg skulle hjælpe min far. Jeg passede ikke rigtig min skolegang”.* Han var 17 år, da han gik ud af skolen.

Han gik ud af skolen om foråret og tog på sømandsskole i Frederikshavn om efteråret. Da han året efter var færdig på sømandsskolen, tog han til Grønland. Her var dog kun kort tid i Grønland, idet han samme år tog til Håndværkerskolen i Haslev. Her gik han i 9. klasse, som han fuldførte. Året efter skulle han have taget 10. klasse, men stoppede. *”Jeg havde fået lidt for rygende venner”.* Han skulle have været tilbage til Grønland, men *”det ville jeg ikke – vi røg jo”.* Han fandt ud af, at han kunne komme i lære som maskinarbejder i Aalborg. Det gjorde han, og han blev færdig i 1978. Han var da 23 år.

Han blev boende i Aalborg et stykke tid. Han var formand for grønslænderforeningen i Aalborg. Det holdt han op med. *”Jeg drak for meget og røg for meget”.* Han flyttede derefter til Holstebro, hvor han også blev formand for grønslænderforeningen. Her boede han et år.

I Holstebro mødte han en, der lavede fedtstensfigurer, og det satte tanker i gang. *”Hvis han kan lave sådan noget, kunne jeg sgu' også. De solgte dem i Grønslænderhusets kontor. Så jeg begyndte at lave fedtstensfigurer”.*

I 1979 og til marts 1980 sejlede han i Grønland med et RAL-skib, først som dæksdreng og senere som maskinassistent. I foråret 1980 skulle skibet til Aalborg. Han tog med, men for at stoppe med at sejle. *”Jeg tog alt mit grej med til gamle venner. Jeg sagde bare: 'Stop, ikke mere sejleri'. Jeg tænkte, at det ville tage mange år, før jeg fik set Nordgrønland eller Østgrønland. Så jeg gad ikke sejle mere, ellers ville jeg blive gammel om bord. Så jeg tog til mine venner og boede hos dem i et par år”.*

Han tog herefter til Holstebro og lærte sig at lave fedtstensfigurer.

I 1982 – han er 27 år – ringer hans søster til ham, og sagde, at de har fået en lejlighed, og at han kunne komme hjem. *”Hun havde været på besøg hos mig i Holstebro, og hun ville hellere have, at jeg kom hjem”.* Så tog jeg hjem i oktober 82. *Jeg har været her siden”.*

Han havde først, men kun i to uger, lønnet arbejde i et køkken. Siden har han levet af at lave fedtsten og har kunnet leve af det. Han siger: *”Jeg vil ikke have chefer. Jeg er ikke en schæferhund, og jeg er for stolt til at få penge fra kommunen. Jeg vil selv. Mine hænder kan arbejde og jeg kan selv*

lave min egen mad. Jeg vil ikke være en belastning for samfundet. Jeg kan selv”.

Han begyndte virkelig at arbejde med fedtsten i december 1982. Han sælger sine figurer i alle butikkerne og nogle gange også til private. Han siger om sin indtjening: *”En gang imellem får jeg 1000 kr. om dagen. Hvis jeg har arbejdet et døgn på en figur, så kan jeg måske sælge den for 2000 kr. Jeg ved ikke, hvad det bliver til om ugen. Det er kun, når jeg har brug for penge, at jeg laver figurene. Der har tidligere været godt gang i den, men med økonomien i Europa, så er det sværere. Jeg ved virkelig ikke, hvad jeg har af indtægt om ugen. Jeg kunne måske tidligere have et sted mellem 2000 og 5000 kr. I dag ligger det lavere, men det afhænger også af, hvor meget jeg laver”.*

Når det er svært at angive et beløb, så skyldes det i høj grad, at han arbejder, når han har brug for penge. *”Jeg gider sgu’ ikke arbejde så meget mere. Jeg skal have lidt fred og ro. Hvis der er noget, der mangler der, hvor jeg plejer at sove, skal jeg nok komme i gang. Ellers tager jeg det stille og roligt. Det er nok med én Aalborg [snaps] om dagen og noget at spise, ikke mere. Jeg gider ikke anstrenge mig mere, nu er der gået så mange år”.*

Da han kom tilbage til Grønland i 1982, flyttede han til sine forældres lejlighed. Det var en lejlighed med 5 værelser. De boede mange i lejligheden. *”Den var helt fuld af familie. Små børn, niecer og alt muligt. Mine forældre boede der, min storesøster med fire børn, to lillebrødre og en lillesøster, og så en tredje bror og så mig”,* siger han.

Han har arbejdet med fedtsten forskellige steder. Han fik tidligt, da han var kommet tilbage til Grønland, en lejlighed hos kommunens boligselskab til 300 kr. om måneden. Han brugte det ene værelse til værksted, men da fedtsten støver ret meget, var der støv alle vegne. Han besluttede derfor at bruge et kælderrum til værksted, men det viste sig at være fyldt med vand. Om vinteren var vandet en stor isklump.

Han opgav derfor lejligheden i efteråret 84. Han holdt op med at betale og flyttede sin adresse hjem til sine forældre. Der var imidlertid så mange i lejligheden, at han ikke syntes, der var plads nok. Han måtte gerne bo der, men han foretrak at sove rundt omkring hos andre. Den direkte grund var dog, at han havde det svært med sin storebror. *”Han havde lidt psykopatiske tendenser, som man siger. Og man kunne ikke få fred og ro. Når forældrene fik månedsløn, så blev han ved med at få penge af dem. Han drak...og ville så have flere penge...Jeg flyttede, for det gad jeg ikke være med til. Nogle af mine andre brødre flyttede også. De fik lejligheder. Jeg boede hos venner og bekendte”.*

Han forældre døde – først hans far og senere hans mor. Kaali havde sin foleregisteradresse hos dem. Storebroderen overtog lejligheden og fik lejekontrakten. Broderen havde forskellige hjemløse boende. Nogle af dem betalte ham en 500 kr. en gang imellem for at bo der.

Broderen kom da en dag til Kaali og ville have ham til at hjælpe ham med at betale en huslejegæld. Broderen fortæller at han skyldte 200.000 kr. i husleje. Han aftalte med broderen, at han betalte et beløb til gælden. (Ikke længe derefter, blev broderen smidt ud af lejligheden). Han betalte 2000 kr. – eller noget deromkring – hver anden uge til afdrag på gælden.

I 1999 flyttede Kaali tilbage til forældrenes lejlighed, hvor broderen boede. Han boede der et års tid, men boede mest hos sin kæreste. Da broderen døde, overtog han lejligheden. Han smed broderens lejere ud. Han flyttede dog reelt ikke ind, idet han mest var hos kæresten.

Han havde imidlertid svært ved at se, hvad han skulle bruge lejligheden til, og opgav den derfor, som beskrevet ovenfor.

Livet uden egen bolig

Da han kæreste dør, mister han hendes bolig som opholds- og overnattingssted. Han overnatter nu hos venner og bekendte.

Han siger, at der er gode og dårlige venner. *"De gode er dem, hvor jeg er velkommen med sovepose og sådan, og hvor de ikke forventer, at jeg skal betale noget. Kun når jeg selv vil. Det er venner...De dårlige venner ved godt, at jeg tjener penge hver dag. Så vil de have penge til at drikke og ryge for"*.

Han vil ikke forstyrre sin familie for meget. *"Når jeg er hos nogen fra familien, så plejer jeg at sove i køkkenet eller på sofaen...hvis der er plads. Jeg må fornemme om det er ok, at jeg er der"*.

Flere af hans bekendte, som altid forventede, at han havde noget med, er døde. Han har nu to venner, som han betragter som gode venner, og som han overnatter hos. Det er familier med børn. Hos dem er det ham selv, der bestemmer, hvor meget han vil hjælpe dem. *"Hvis de mangler penge til mad, kan jeg give dem 500 kr. – på den måde hjælper jeg. Når de skal betale husleje, hjælper jeg lidt en gang imellem, men det er meget sjældent nu"*.

Han kender disse venner gennem sit arbejde. En af dem arbejder også på værkstedet. En anden fra værkstedet har tidligere boet hos disse venner i flere år. De har ofte været to, der har overnattet hos ham.

Da en af hans gode venner døde, var det Kaali, der mest havde været sammen med ham. Hans familie lod ham få det, han ville have fra boet og han fik kontant 6000 kr., som en af arvingerne ellers skulle have haft. *"Ja, de – familien – lod mig få det hele. Det var mig, der var tilbage som logerende. Det var den historie. Det var også en af de gode venner, men nu er de alle sammen væk"*.

Han har derudover en 4-5 venner, som forventer, at han har noget med. Hos to af dem drikkes der meget. En forventer f.eks., at han altid har en halv Rød Aalborg med og så nogle øl. Han siger om de dårlige venner: *"De dårlige kommer jeg ikke til mere. De kræver for meget med drikkevarer og sådan noget. En gang imellem går det lidt over gevind. Så råber de ad helvede til og...en gang imellem vil man jo gerne være i fred og ikke drikke. Jeg drikker ikke, så jeg bliver skide skør i knolden...jeg vil kun sidde stille og roligt. En halv Aalborg tager jo en hel eftermiddag"*.

Det er dog ikke altid, at han finder logi hos vennerne. Han siger: *"En gang imellem er der jo lynnedslag. Så render jeg rundt fra det ene sted til det andet. Når der så er fest, så finder jeg et andet sted, hvor jeg kan sove – muligvis i værkstedet"*.

Han bytter lidt rundt på dem, han overnatter hos, så han kommer til at sove forskellige steder. Nogle gange bliver det også for meget for ham.

Han tjener sine penge ved at lave arbejder i fedtsten. Det gør han i et værksted, som han bruger sammen med 3-4 andre, der også laver fedtsten. Det gør de i en lille bygning, der ellers ikke blev brugt til noget. De har deres egne redskaber, men har ikke og kan ikke have større maskiner, idet alle kan komme ind i værkstedet.

Om hans dagligdag siger han: *"Jeg går ned i værkstedet, og det eneste, jeg har i hovedet, er, at jeg skal have en halv Aalborg og så noget at spise. Og så skal jeg over til hende den ene, og hun spørger, om hun ikke skal have en tår, og så bliver det mere og mere. En gang imellem, når hun mangler noget mad eller andet, så giver jeg det. Det er en af de gode venner"*.

Muligheder for at få egen bolig

Han siger, at han ikke gider snakke med INI a/s om at få en bolig. *"Dem vil jeg ikke snakke med – de begynder bare at råbe op. Jeg vil ikke have noget med dem at gøre, jeg skylder dem jo penge. Jeg kan ikke søge under deres flag. Det er den gamle gæld, min storebrors gæld"*.

Til et spørgsmål, om han ved, at han skylder INI a/s 200.000 kr. fra dengang hans storebror havde lejligheden, siger han: *"Jeg ved ikke, om der er en eller andet regel om, at den sidste, der har haft adresse der, er skyldneren. Jeg havde adresse der, men jeg havde godt nok ikke lejekontrakten. Jeg ved ikke, om jeg skylder dem pengene, men jeg gider ikke snakke med dem"*.

Han har ikke snakket med kommunen og har heller ikke nogen papirer på, at han skylder penge og i givet fald hvor meget. *"Jeg har jo ikke nogen fast adresse. Da min ven døde, skulle jeg have en adresse. Jeg gik derfor på kommunekontoret og fik en adresse på kommunekontoret – på et af kontorerne. Hvor skulle INI a/s sende papirer til mig hen. Jeg ved ikke engang, om kommunen har fået et papir til mig, der ligger i min skuffe. Min adresse er derovre. Jeg har ikke kigget derover...i måske et år eller sådan noget. Jeg har opgivet alt det lort med papirer og problemer"*.

Han har ikke tillid til at INI, kommune og lignende vil samarbejde. *"De bureaukrater er de samme – de kan jo ikke samarbejde. De kan ikke redde en. De skriver bare en op...og så bliver de skiftet ud. Jeg gider ikke fortælle min historie en gang til"*.

Ønsker til fremtiden

Til et spørgsmål, om han gerne vil have sin egen lejlighed, svarer han: *"Hvem vil ikke det, men jeg har jo det problem med INI a/s, og hvem fanden vil hjælpe mig"*. Til en duplik, det lyder ellers som om, du lever godt nok, svarer han: *"Ja, men ikke med et sted, hvor jeg har mit eget værelse. Ellers kunne jeg jo tegne og planlægge lidt...og alt muligt...Jeg kunne lave noget helt andet, alt muligt andet"*.

Han vil gerne have nogle bedre arbejdsforhold og siger: *"Der mangler et ordentligt værksted. For flere år siden tænkte jeg på at spare op eller låne...Jeg kender flere containere, hvor der er toilet, og de er normalt helt moderne. Dem kan man jo købe eller leje her i byen. Så kan man sætte to stykker sammen. Den ene til lejlighed og den anden til værksted. Det vil nok koste en 60.000 kr."*, og han fortsætter med, hvad det vil betyde for ham. *"Fred og ro og et stort smil"*.

Genhusede

Kaalat Hendriksen

Kvinde – 46 år – gift – tre børn

Fra bolig til uden bolig

Hun var i en periode uden arbejde og havde derfor ikke penge til huslejen. I næsten et år betalte hun ikke husleje.

Hun var godt klar over, at det kunne betyde, at hun blev sat ud af sin bolig. Det fyldte meget i hendes tilværelse. *"Jeg havde dårlig samvittighed...Selvfølgelig. Jeg tænkte hele tiden på, at de kunne komme og smide os ud. Det fyldte meget"*.

Hun husker kun, at hun fik en rykker. En dag kom politiet sammen med INI a/s. *"De kom og sagde, at vi kan flytte ind i et værelse...Så tænkte jeg ikke over det...Så jeg smider alt det ud, som jeg ikke kan have med...eller lader det blive stående. De sagde, at vi havde weekenden til at smide ud i"*.

Til et spørgsmål om INI fortalte hende, at de kunne få deres ting opbevaret, siger hun: *"Det vidste jeg ikke noget om...Jeg gav alt ud. Jeg vidste ikke, jeg kunne få noget i en container. Jeg måtte tage det med, jeg kunne bruge...og resten skulle vi bare have ud af lejligheden...Mere fik jeg ikke at vide"*.

Da de flyttede første gang, havde de seng, fjernsyn, mobilere og lidt stole og borde, vaskemaskine, fryser og køleskab.

Hun tog ikke kontakt med kommunen, da hun blev arbejdsløs. *"Dengang vidste jeg ikke så meget, men nu ved jeg, hvor jeg skal gå hen og henvende mig"*, siger hun.

Hun havde, da hun kom ud af boligen, en gæld på ca. 83.000 kr.

Livet før

Kaalat Hendriksen er født i Uumannaq. Har boet nogle år i Paamiut og har boet i byen, hvor hun nu bor, i 16 år. Hun har siden 2004 arbejdet som socialmedhjælper i en daginstitution, først i en børnehave og siden i en vuggestue bortset fra en periode, hvor hun ikke havde arbejde.

Livet uden egen bolig

Kaalat Hendriksen har boet i genhusningsbolig i ca. 3 år. Hun bor i genhusningsboligen sammen med sine døtre på 18, 14 og 12 år og sin mand.

Da de blev sat ud og kom ind i den første genhusningsbolig, var de i 2 år i den samme bolig. Siden er de blevet flyttet hver tredje måned. Det er derfor det fjerde sted, de bor. *"Det har gjort en stor forskel. De første to år kunne vi have det roligt. Det var meget bedre, at vi skulle hjem til de samme mennesker. Nu skifter det hele tiden, og man ved ikke, om man kommer til at bo sammen med nogen, der larmer eller brokker sig...Det er hele tiden, vi skal flytte...og hvem er det, vi nu skal bo sammen med. Vi får heller ikke noget at vide på forhånd"*.

De har efter, at de er begyndt at flytte rundt, efterladt deres bord. *"Det var svært med vores bord. Det var et dejligt gammelt bord. Det var tungt, og det*

kunne jeg ikke have med, når jeg skulle flytte hver tredje måned...så det var svært". Deres vaskemaskine er også smidt ud. Den var gammel og kunne ikke klare at blive flyttet sådan rundt med. De har stadig deres køleskab og fryser med.

Hun synes, det er belastende at skulle flytte rundt og fortæller, at hun har skadet sin skulder ved at skulle 'bære og bære'. Hun får hjælp af sine døtre og en veninde, når de skal flytte. *"Men det er som regel dyrt at flytte. Jeg kan godt bruge 200 kr. til taxa. Om vinteren er det bedre, så kan vi bruge slæden",* siger hun.

Det er hårdt for hendes børn at bo i genhusningsboligerne. *"De bliver overbelastet af at bo her. De bliver drillet med, at de er smidt ud af deres lejlighed, og får f.eks. at vide 'I er nogle fattige nogen', og de blev holdt ude og kunne ikke lege med de andre børn",* siger hun. Det var det første sted, hvor de boede i 2 år, at børnene blev mobbet.

"De er i pubertetsalderen...De kan være kræsne...De begynder at forandre sig og så bliver det omkring dem anderledes, men vi prøver at berolige dem og snakke med dem, når det kun er os, der er her...Når de begynder at have problemer, så er det rigtig svært...De vræler, selvfølgelig, og hvad skal jeg sige...De reagerer voldsomt", siger hun videre. Hendes børn har nogle gange bebrejdet hende, at de er blevet sat ud. De siger: *"Hvorfor er vi sådan...eller hvorfor bor vi her...Hvornår bliver gælden betalt...Selvfølgelig forsøger jeg at forklare og berolige dem...Det er barsk...Vi skal være stærke. Vi kan være sure i lang tid, men nogle gange er vi selvfølgelig glade. Det svinger hele tiden. Når vi er i vores båd – jollen – så er vi helt anderledes. Så er vi som en familie, der er glad, og vi kan være os. Det er det samme, når vi tager i fjeldet. Så er der ikke andre mennesker. Så er det os...bare os. Når vi vil råbe, så er det værsågod...eller hvad vi vil gøre. Vi kan være der hele dage og indtil midnat. Det er især i weekenden".*

De bor 5 i et værelse. *"Det er trangt, og det giver ikke plads til privatliv",* siger hun. Det kan være meget udfordrende ikke at have mulighed for et privatliv. *"Det sværeste her er, at vi ikke kan have noget privatliv. Det er svært for hele min familie. Vi har kun værelset, og selv der kan vi dårligt snakke uden, at de andre kan høre det gennem væggen",* siger hun. *"Om sommeren er det ok, om vinteren er det anderledes, man kan jo ikke have privatliv og alt...".*

De har båd og hunde. Det bruger båden meget. Så kan de komme væk fra lejligheden og være sig selv. Det bruger de også for at give børnene noget andet. De tager også ofte i fjeldet.

Kaalat Hendriksen synes, at den største udfordring og alt det, der følger med, er at skulle skifte bolig hver tredje måned. *"Det er hele tiden, at vi skal skifte...og hver gang nye mennesker. Det er ikke trygt",* siger hun. Hun vil næste gang, de skal flytte, tage hen til INI a/s og klage over, at de skal flytte så meget og har gjort det før. *"De siger, at det er bestyrelsen, der har besluttet det, og at de ikke kan lave det om".*

"Det kan være besværligt at bo så mange. Man er jo ikke ens. Og så må man tilpasse sig, og man må vente, når en anden f.eks. bruger ovnen. Vi prøver at enes og undgå at skændes og være rolige sammen. Vi må så vente, når der er nogen i køkkenet, og vi kan også aftale, hvem der er de første, der skal være i køkkenet. Men det kan være ret svært at være der, når flere vil lave mad på samme tid".

Det kan også være en opgave at holde lejligheden i orden. *"Først forsøgte jeg at holde den ren. Så det var mig, der vaskede op og gjorde rent hele tiden. Det blev for meget. Så prøvede vi at lave en plan for, hvem der på skift skulle gøre rent de forskellige steder. Det fungerede ikke. Vi havde planlagt,*

hvem der skulle vaske gulve og holde orden der og der.....men det gik helt i vasken. Så nu er det kun os, der gør rent”.

Det sted, de boede de første to år, var der kun dem og en enlig mand. *”Det var stille og roligt...Der kunne vi være, for han sejlede...Han var fisker, så han kunne være ude 5-6 dage. Så vi kunne have privatliv. Det var dejligt, men her, hvor vi bor nu...det kan man ikke her”.* Der hvor de bor nu, er der et par ovenpå. De andre steder, hvor de har været, siden de er begyndt at flytte rundt, har de været mange i lejligheden. I en lejlighed har de været 13 – en familie på i alt 8 og så dem selv med 5. *”Det var en større lejlighed, men det er ikke det...der er stadig kun ét køkken”.*

Hun har selv ikke familie i byen, men hendes mand har. De har snakket, om nogle af deres børn kunne bo hos dem. Hun siger herom: *”De [familien] gider ikke. De skal også have penge for kost og logi. Det kan jeg ikke betale. De har måske også kun lidt plads, og så drikker de jo. Jeg er ikke en, der drikker meget”.* Hendes mand drikker. *”Når han har penge til det...Når han har lidt overskud, så drikker han. Sidste gang han var fuld, blev han overfaldet, så jeg tror, han måske vil drikke mindre. Han skal ikke være her [i lejligheden], når han drikker, og kommer han hjem for at sove, når han er fuld, så er det direkte i seng”.*

Kaalat Hendriksen har arbejde som socialmedhjælper i en vuggestue. Dette arbejde har hun haft i ca. 8 år – først i en børnehave og siden i en vuggestue.

Hun opsøger nogle gange kommunen, men kun akut. *”Jeg tager en sag ad gangen og ikke det hele på en gang. Det bliver jo trættende, hvis man skal tage alle problemer på en gang. Det er mest om børnene, når jeg kontakter kommunen. Min mand er også blevet bedre til at støtte mig, så nu tegner det til at blive lysere tider”.* Hun har også taget kontakt til skolen. *”Jeg har fortalt dem i skolen, at vi er blevet smidt ud, og hvad det betyder for børnene. De skal nemlig ikke bare dømme vores børn som uopdragne”.*

Muligheder for at få egen bolig

Kaalat Hendriksen har arbejde og får hver måned overført en tredjedel af sin månedsløn til afdrag på deres gæld. Det er ca. 3800 kr. om måneden. Gælden er nu nede på knap 70.000 kr. *”Det er godt, når jeg kan betale, selvom det er hårdt, men jeg tænker også på, at vi ikke betaler husleje eller for el og vand”,* siger hun.

De er ikke skrevet op hos INI til en ny lejlighed – eller er det måske alligevel. Til et spørgsmål herom siger hun: *”Det ved jeg ikke...måske først, når jeg har betalt det hele”.* Hun var ikke klar over, at hun kunne blive skrevet op, selv om hun havde gæld.

Hun har ikke snakket med INI om mulighederne for at få en bolig. Hun har kun læst i de brochurer, der ligger hos INI. Hun ved ikke, hvor lang tid der vil gå, før hun har fået betalt sin gæld.

Ønsker til fremtiden

Til spørgsmålet om, hvad hun vil tænke, hvis INI a/s tilbød hende en lejlighed, siger hun: *”Jeg tror jeg vil befinde mig i himmelen...så glad vil jeg blive...Det vil være så dejligt. Det vil lette gevaldigt. Vi vil kunne have privatliv. Nu går vi også og surmuler og græder lidt selvfølgelig, og gemmer os...lukker os inde på værelset, og man kan jo ikke rigtig snakke, for væggene er så tynde. Man kan tydeligt høre, hvad der siges inde ved siden af”.* Hun tilføjer: *”Jeg har lovet mine børn, at det ikke sker igen, at vi bliver sat ud”.*

Mens hun bor i genhusningsboligerne, vil hun gerne være fri for at flytte hele tiden. *”Når man flytter rundt, så flytter man tingene frem og tilbage...Det er*

det værste...Det gør en træt, men vi skal klare det, selvom vi er belastet. Man skal være stærk. Jeg vil ønske, at vi ikke skal flytte rundt hele tiden. Det er belastende, rigtig belastende”.

Naaja Uppernanngi

Kvinde – 50 år – tidligere samlevende – et barn

Fra bolig til uden bolig

Naaja Uppernanngi havde i fire år boet sammen en mand, der havde været voldelig og truende. Hun havde, da de flyttede sammen, en dreng på tre år. Det var hårdt både at være udsat for vold og at skulle forhindre, at hendes dreng så det. Det var svært for hende at forlade ham. *”Dengang...jeg ved ikke, om det kan forstås. Jeg oplevede, ”jeg kan ikke forlade ham, jeg har fået for mange trusler...Jeg beskyttede min familie, fordi i stilhed inde bag de fire vægge, har han truet mig meget angående min familie, hvis jeg forlod ham”.* Det endte med, at manden forsøgte at skyde hende og kom i fængsel.

Derefter flyttede hun ind i lejligheden, som hun senere blev udsat fra. Det var en svær tid. Hun var stadig meget påvirket af de fire år med den voldelige mand. *”Det startede, da jeg fik lejligheden. Jeg kunne ikke finde mig selv. Det gjorde ondt inde i”.* Det var vigtigt for hende at være noget for hendes søn. Det var svært, for han havde stadig de fire år med manden i sig. *”Han [drengen] troede, at hans mor blev slået ihjel, når han (manden) slog. Det sad i ham. Det har jeg arbejdet med. Jeg kunne ikke overskue at betale alle regningerne. Jeg ville ikke have, at min søn skulle være belastet af det, når han voksede op”.*

Hun havde arbejde i en børnehave, mens hun boede i lejligheden. Til sidst voksede hendes problemer så meget, at hun begyndte at drikke. Hun kunne ikke lægge fortiden bag sig. Hun kunne ikke overskue det med regningerne og holdt op med at betale husleje. Da hun blev sat ud i 2009, havde hun en gæld til INI på ca. 120.000 kr. (huslejerestance og udgifter til istandsættelse).

Da hun var blevet sat ud, holdt hun det for sig selv. Hun ville ikke sige det til familien, og hun ville selv klare at flytte sine ting. Hun siger: *”Det er nu cirka 3 år siden. Det er lang tid. Jeg ville klare det selv. Jeg har en hel masse familie. Jeg kunne ikke sige til dem, at jeg var blevet smidt ud. Men jeg kunne ikke klare det selv. Jeg flyttede sådan en lille smule ad gangen ud af lejligheden – men til sidste kom politiet og låste døren. De sagde, at jeg nu ikke mere kunne komme til mine ting, og at de ville fjerne mine ting. Jeg havde alle mine egne og personlige ting, møbler og meget mere stående i lejligheden. De kom og fjernede, og jeg fik en regning oveni.”*

Hun fik at vide, at hendes ting ville stå i en container i 3 måneder og ville blive smidt ud efter tre måneder, hvis hun ikke betalte for leje af containeren. Det kunne hun ikke betale. *”Hvordan kunne jeg betale det. Jeg havde ikke penge til det. Jeg kunne ikke engang fortælle min mor, at alle mine ting var blevet smidt ud, og alt det der. Det var hårdt (græder). Ja. Jeg var nødt til at smide alle min søns ting fra barndommen ud, som vi havde haft så længe – undskyld (græder). Det gør ondt. Når noget af det, der er en del af dig, bliver smidt ud – både min søns og mit eget. Jeg plejede at samle hans sager fra et år i skolen – 1. klasse, 2. klasse osv. – så han kan kigge på det, når han bliver stor. A-aa-It. Det er væk”.*

Hun havde hentet noget i containeren. *”Jeg hentede engang noget i containeren. Der så jeg alle mine ting. De lå der. Bare i en lille container. Siden har*

jeg ikke set dem. Jeg havde jo ikke nogen penge. Alle tingene og alt det fra hans barndom – det blev smidt ud. Jeg fik ikke besked, før de gjorde det”.

Hun siger, at de fik at vide, at de kun måtte tage de nødvendige ting med og ikke noget som helst andet. De måtte have de nødvendige ting til soveværelset og køkkenet med, så som tøj og sådan noget, og kun det. Det var dog ikke noget, der blev overholdt. *”Vi overholdt ikke reglerne. Mange havde børn, og de blev nødt til at tage mange ting med fra deres hjem – fjernsyn, spil og alt det, som børnene har brug for til daglig. Det har jeg også gjort”.*

Livet uden egen bolig

Hun har indtil for nylig delt lejlighed med en anden kvinde og en familie med to børn. Hun er lige flyttet til en anden lejlighed. Her har hun et værelse. Der var indtil videre kun flyttet en mand ind i et af de andre værelser.

Det kan være meget forskelligt, hvordan de har det sammen. Det er meget afhængigt af, hvem det er. Hun har det ok med det, men det er ikke alle, der rydder op. Hun har boet i en lejlighed, hvor de forsøgte at dele opgaverne med rengøring ud. Det sidste sted var der en familie, hvis problemer hun begyndte at se. Det blev for meget. *”Man får det for tæt på og bliver af påvirket dem, men man kan ikke gøre noget. Man bliver bare fyldt og fyldt”.*

Da hun flyttede ind i genhusningsboligen, blev det svært for hende at være hjemme. Hun er derfor ofte væk 2-3 dage ad gangen og er sammen med venner. Specielt i weekenden. Hendes familie – hendes mor og far – tog sig meget af hendes dreng. Det endte med, at hun blev fyret, fordi hun ikke mødte regelmæssigt op på arbejde. Hun har derfor været uden arbejde i 2 måneder. Hun havde arbejdet der i ca. 10 år.

Hun har en veninde, som hjælper hende meget. De er meget sammen og drikker også sammen. *”Det er godt at have venner som hende. Jeg kan få bad, når badet ikke fungerer og vaske tøj. Det er godt at have, så jeg kan have rent tøj hver dag”.*

Familien har forståelse for hende. De hjælper meget med at tage sig af sønnen. Hun har sin far og mor, og de er seks søskende. Hun er den ældste. Hun har en søster og fire brødre. *”Det er godt, at jeg har min familie, som elsker mig og min søn og som tager sig af min søn. De har meget forståelse for mig, fordi jeg drak meget”.*

Selvom hun har god kontakt med sin familie, så snakker de ikke så meget om hendes situation. *”Vi har meget kontakt med hinanden til helligdagene – jul, nytår, påskedagene – hvor vi samles. Men vi snakker ikke så meget om vores problemer”.* Hun har været i Danmark og har oplevet, at danskere snakker meget mere indbyrdes om problemer og om ting, der ikke går, som de skal. *”I Grønland snakker man ikke om det. Man fejer det ind under gulvtæppet. Vi belaster heller ikke vores familie med vores problemer”*

Hun går også hen til sin søster for at få vasket tøj og alle de der småting, men ikke til de fire brødre. *”Mine brødre har et andet liv, så dem går jeg ikke så meget op til, men spørger altid 'hvordan har I det, hvordan går det med jer'. Min søster har fire børn, så jeg vil ikke være en belastning for dem. De har deres egne problemer”.*

Hendes søn er ved at få sit eget liv. Han er 18 år. Han kommer på besøg og kommer den kommende weekend. Han vil helst ikke have, at hun drikker, så hun drikker ikke, når han kommer.

Muligheder for at få egen bolig

Hun får ikke nogen hjælp fra kommunen og har stadig en gæld på over 100.000 kr. Hun har svært ved at se, hvordan hun skal komme videre. Til et

spørgsmål om hun får nogen hjælp, siger hun: ”*Nej, nej. Jeg har ellers tænkt på at få noget støtte, men...Men nogle gange kan jeg blive meget vred på mig selv. Jeg kan selv, jeg har kræfter, jeg kan arbejde...Men jeg kan bare ikke det der...Jeg kan ikke komme videre*”.

Hun har ikke noget klart billede af, hvilken hjælp, hun har brug for. ”*Jeg har mange minder om dårlige ting her fra byen. Dengang med alt det der, ikke også. Min søn og jeg har snakket om, at vi skal holde ferie, se andre mennesker. Jeg vil gerne et andet sted hen. Det er her i byen, jeg har haft alle mine problemer. Kommer jeg et andet sted hen, kan jeg måske bedre overskue det hele og tænke klart. Jeg ved ikke, hvad hjælp jeg har brug for*”.

Ønsker til fremtiden

Hun vil gerne have et fristed. Et sted, hvor hun kan være sig selv.

Dorthea Jensen

Kvinde – 42 år – gift – otte børn

Fra bolig til uden bolig – og livet før

Dorthea Jensen havde en del år bolig i et mindre hus sammen med sin mand og deres 8 børn. Hun var meget alene, da hendes mand var fisker. Huset var i dårlig stand. Hun havde derfor snakket med INI om renovering af huset. INI var indstillet på at renovere det. Hun havde arbejde på en døgninstitution. Hun havde en mellemløn, men kunne klare det, da huslejen var lav.

Da hendes mor døde, ville hendes far, der havde fået kræft gerne have, at de var omkring ham. Hun tog – med familie – derfor hjem til faderen og boede hos ham i ca. 4 måneder.

Faderen boede i en anden by. Hun fik en aftale med sit arbejde om, at hun kunne komme tilbage til arbejdet, når hun vendte tilbage.

Da de vendte tilbage, var der vandskade i deres bolig. De blev derfor indlogeret på et hotel. INI besluttede da, at huset skulle have en fuld istandsættelse, og de kunne ikke vende tilbage til den. INI tilbød dem en anden bolig. Huslejen i den var imidlertid meget højere end det, de havde betalt for deres tidligere bolig. De havde før betalt ca. 2000 kr./måned. I den nye skulle de betale 6000 kr./måned. Det endte dog med, at de flyttede ind i lejligheden.

Dorthea Jensen havde ikke kunnet genindtræde i det job, hun havde haft, og som hun var blevet lovet, hun kunne få igen, når hun vendte tilbage. Hun var derfor uden arbejde og skulle i aktivering. Da hun var blevet fyret, kunne hun ikke få offentlig hjælp.

Hun ville derfor med den nye bolig kun have 3-4000 kr./måned til overs til mad, tøj m.m. til hende og de 7 børn, der boede hjemme.

Det tog hårdt på hende. Hun var tæt på at begynde at drikke. Det havde hun gjort, hvis hendes mand ikke havde talt hende fra det. Hun fik af kommunen tilbudt et kursus i personlig udvikling, som hun tog imod. Hun kom i aktivering i en døgninstitution og fik senere arbejde der.

Hendes løn dækkede imidlertid ikke deres nødvendige udgifter. Hun fik hjælp fra kommunen, men mod tilbagebetaling. De oparbejdede derfor en gæld til kommunen. Pengene fra kommunen og hendes indtægt var imidlertid ikke nok. Hun var derfor under konstant pres for at få det til at løbe rundt. Til sidst valgte hun at prioritere udgifterne til børnene og udlod at betale husleje.

Da der var gået 5 måneder, blev de sat ud. Hun husker, at hun havde fået 2 rykkere. Hun husker ikke, at hun havde fået en tredje. Hun var efter den rykker, som hun husker som den anden, i gang med at ville kontakte INI, men kom hele tiden fra det. Hun havde i døgninstitutionen skiftende arbejdstider, og måtte derfor flere gange udskyde at gå ned til INI.

Pludselig en dag stod politiet og INI så uden for deres dør og fortalte, at de skulle ud af lejligheden. *"Da vi første gang fik et brev, stod der, at vi skal betale huslejen...og da jeg havde et arbejde på en døgninstitution, hvor jeg arbejdede både dag og nat, kom jeg ikke ned til INI...Da jeg endelig ville have mødt frem, så stod politiet og bankede på og sagde: '...I skal ud nu'...sådan sagde de.."*

Den dag politiet og INI kom, fik de en nøgle til en genhusningsbolig, som de straks skulle flytte over i. Deres egen lejlighed blev låst. De kunne så de næste to dage gå til INI for at få nøgle til deres lejlighed, så de kunne tømme den. Nøglen skulle afleveres kl. 16.

De fik ikke noget tilbud om opbevaring af deres bohøve. De fik ikke noget at vide om, hvad de måtte tage med – f.eks. køleskab og fjernsyn. Der var imidlertid ikke meget plads, så der var ikke meget, de kunne tage med. *"Vi smed meget ud...sofaen, bordet...fordi der ikke var plads til det. Det kom ud. Vi havde ikke plads til det. Der var ingen skure ved genhusningsboligerne. Der kom ikke noget til opbevaring. Vi fik ikke noget tilbud om opbevaring"*.

Livet uden egen bolig

De bor nu 7 børn og 1 voksen. Når manden er hjemme fra fiskeriet er de 2 voksne i en genhusningsbolig. De har et værelse. I det andet værelse bor en kvinde, som næsten aldrig er der. De sover alle på madrasser i værelset. De er heldige, at det kun er dem det meste af tiden.

I nogle af de andre lejligheder, de har boet i, har der været flere. De har været tre og fire familier i andre lejligheder. De har været op til i alt 13 i en lejlighed med 3 rum.

Det er langt fra altid, det er gået gnidningsfrit. Det kan være svært at få rengøringen til at fungere. Et sted søgte de at lave aftaler om, hvem der gjorde rent bestemte steder og hvornår. Men det blev ikke overholdt.

Hun synes det er slemt at bo sammen med nogen, der drikker og især, når der er børn og unge. *"Jeg havde ellers sagt til INI, at vi ikke har lyst til at bo sammen med nogen, som drikker. Da vi boede i de hvide blokke, boede vi 4 familier. Der boede et ægtepar med en datter, som var blevet konfirmeret. Hun boede af og til hos sine bedsteforældre. Dette ægtepar var alkoholikere. De, der boede lige ved siden af os, havde en datter på 10 år. Det viste sig, at når ægteparret, som var alkoholikere, blev fulde, så blufærdighedskrænkede de pigen ved at vise sig nøgne for hende. Pigen fortalte det ikke til nogen. Da dette ægtepar en dag begyndte at skændes og begyndte at vælte borde og stole, meldte vi dem til politiet."*

Da politiet kom, begyndte pigen at fortælle om det. De havde dog heldigvis ikke rørt ved pigen. Politiet sagde, at familien med pigen på 10 år straks skulle henvende sig til INI. Det gjorde de. Ægteparret blev straks flyttet til en anden lejlighed".

Det havde på flere måder været svært med dette ægtepar. De festede og støjede, og det hjalp ikke, at de sagde noget til dem. *"De var ligeglade, men jeg har boet med andre, der også drak, og de hørte efter, når vi sagde, at de ikke måtte feste"*.

Hun synes, det er hårdt for børnene. Hun oplever, at nogle af hendes egne børn skammer sig over at bo sådan, at de er særligt berørt, når de er te-

enagere. En af hendes piger har forsøgt at begå selvmord to gange. Det er svært at have noget privatliv.

De har det meget trangt, og det er en belastning. *"Der er meget trangt. Man ville jo også gerne have et liv selv"*.

"Når min mand og jeg får lyst til at være os selv, eller når vi trænger til at være sammen som familie, så plejer vi gerne at overnatte hos hans forældre. Vi har jo også en datter, som ikke synes det er særlig sjovt at bo på den måde. Hun har nu for anden gang taget piller. Hun er 18 år. Hun forsøgte at tage livet af sig ved at spise piller to gange, og jeg tror, det er fordi vi bor, som vi gør...vi har jo mistet før...ja, vi ved jo, at vi alle engang skal dø...men.."

Deres ældste datter bor meget hos hendes mands forældre, men det kan også være svært for dem. De er ved at blive ældre og kan ikke klare så meget mere.

Hun har et stort ønske om, at INI tager hensyn til dem, så de, der har børn, ikke skal bo sammen med nogen, der drikker. De kunne også lade dem, der har børn, bo sammen. Hun har sagt det til INI flere gange, men oplever ikke, at det har gjort nogen forskel. Lige nu har de det godt, fordi det i praksis kun er dem, der bor i lejligheden.

Hun synes det er hårdt, at de skal flytte hver tredje måned. Hun siger: *"Det er hårdt. Hvis jeg skal tænke på at skulle vente 3, 4 år eller mere på, at vi får vores egen lejlighed. Det har jeg ikke kræfter til, og hvis vi skal flytte hver 2-3 måned. (græder)...Vi har et rum og sover på madrasser (græder)"*.

Det gør det ekstra hårdt at flytte, fordi de kan komme til en lejlighed, der ikke kun ikke er rengjort, men som er møgbeskidt. Hun siger: *"De sidste to steder har vi oplevet, at der ikke var gjort rent. Så vi har også måttet gøre rent i den lejlighed, vi kom til. Meget var smadret...inde i ovnen var der aldrig blevet gjort rent. Den var helt sort, og der var gamle madrester, som man bare har efterladt. Jeg har heldigvis taget en masse billeder af det. Vi græd først over det, for det var jo hårdt"*.

Hun har henvendt sig til INI i byen om det. De har svaret, at det ikke var deres ansvar. Hun har så skrevet til INI's hovedkontor, der har svaret, at det er INI's ansvar. Hun har så spurgt INI i byen igen, og de fastholder, at det ikke er deres ansvar.

Hun oplever, at INI taler dårligt om hende, og har oplevet at blive mobbet på det lokale INI kontor, mens andre hørte på: *"Noget, som jeg glemte, som er meget vigtigt og meget tungt, er, at dem, som henvender sig til INI, som er blevet sat ud af deres bolig, dem taler man højlydt om og griner ad, mens de ventende hører på det...det har jeg også klaget over...Det er jo meget hårdt at blive smidt ud, og vi, der er blevet det, ved jo godt, hvorfor det skete. Derfor skal det ikke være sådan, at vi bliver behandlet som affald...de bagtaler...de udpeger...og siger for eksempel: '...se, hende der klager igen...!...og griner ad vedkommende...Det har jeg oplevet to gange"*. Hun har skriftligt klaget over denne behandling.

Muligheder for at få egen bolig

De havde, da de blev sat ud, en huslejerestance på ca. 30.000 kr. De havde ikke betalt husleje i ca. 5 måneder. De skulle så efterfølgende også betale for maling af lejligheden, så restancen til INI blev på ca. 40.000 kr. Hertil kom, at de havde fået hjælp fra kommunen, som skulle tilbagebetales.

Hun fik en ordning, så der automatisk blev overført ca. en tredjedel af hendes løn til betaling af deres restance til INI. De har derfor nu ikke mere restance til INI. De har betalt det meste af deres gæld til kommunen.

Hun har været i kontakt med INI om at få en ny bolig. Hun havde haft et møde med chefen for INI's afdeling i byen. Hun fortæller, at han havde lovet hende, at hun ville komme på listen til en 4 rums bolig og være blandt de første på listen. Det havde gjort hende glad. Da hun senere snakkede med sagsbehandlerne i INI, fik hun at vide, at de var langt nede på listen – omkring nr. 200 – og til en 3 rums bolig.

Hun kunne ikke få at vide, hvor lang tid der ville gå, men kunne godt forestille sig, at det ville tage flere år. Hun begyndte at græde og siger, at det ville hun ikke kunne holde til.

Hun synes, de er landet i en situation, som det er svært at komme ud af, og hun kan se, at der er andre, der får bolig: *"Jeg er strandet her, fordi der ikke er nogen bolig til mig og mine børn. Jeg føler mig kraftesløs, fordi de udlejer til andre uden at tænke på de trængende. De studerende lejer immervæk deres lejligheder til kammeraterne uden om INI a/s. (her taler de om privatudlejning)".*

Ønsker til fremtiden

Hendes ønske til fremtiden er hurtigst muligt at få egen bolig igen, men det er de vilkår, de nu lever under, der trænger sig på. *"Egen bolig ville betyde, at vi ikke skulle flytte rundt hele tiden... Vi ville kunne have det stille og roligt. Mit største ønske er at få egen bolig. Så kunne jeg også få besøg af mine børnebørn".*

Dorissi Mathæussen

Kvinde – 59 år – enlig – tidligere gift – to børn

Fra bolig til uden bolig

Hun havde ikke forestillet sig, at hun skulle ende i en situation, hvor hun blev smidt ud af sin lejlighed, *"...men det var heller ikke på grund af mig, at jeg blev smidt ud. Det var min søn. Han kom til at bo hos mig som logerende. Han er 28 år. Når han holdt fest, blev jeg smidt ud af lejligheden og måtte sove ovre hos hans far. Han ville ikke have sønnen. Det gav for meget spekulation".* Til spørgsmålet om hun ikke kunne sige til ham, at han ikke skulle holde fester, siger hun: *"Så slår han mig og slår mig. Og jeg kunne overhovedet ikke sige, at han ikke skulle bo hos mig. De unge, det er dem, der bestemmer mest over deres forældre...fordi de har...de bruger deres kræfter. Jeg havde fortalt ham, at jeg blev smidt ud, hvis han lavede ballade igen".*

Hun fik advarsler og fik at vide, at hun blev smidt ud, hvis der blev ballade igen. Hun var dog slet ikke klar over, hvad det kunne komme til at betyde for hende. *"Og så...jeg har godt nok fået tre anmeldelser, og at jeg næste gang, når der bliver ballade, så bliver jeg smidt ud. Og på det tidspunkt der...jeg aner ikke, hvad det betyder, fordi...jeg er meget stille og rolig. Og så...da jeg fik at vide, at jeg skal bo sammen med dem, der bliver smidt ud, hvor vi skal dele lejlighed, én lejlighed til flere mennesker og sådan noget, ikke? Og vi kan risikere at have nogle børn med os...og den tanke, man får herinde: nej!. Altså, hvad så med mine møbler og alt det, ikke? Og vi må ikke få nogen garage eller noget andet til vores møbler, ikke? Enten så giver vi vores ting til nogle andre mennesker, der har behov for dem, fordi vi ikke kan have dem – vi må ikke have fjernsyn, vi må ikke have køleskab, vi må ikke have, vi må ikke føle...at det er et hjem. Dvs., at vi skal flytte fra det ene sted til det andet hver tredje måned. Og hvis vi ikke overholder det...så må vi ikke få en lejlighed resten af livet. Og da jeg fik at vide, tænke jeg, hvordan jeg skulle leve...jeg kunne ikke sove...jeg bare blev ved at tænke og tænke og tænke".*

Hun var flyttet ind i en genhusningsbolig ca. 5 uger før interviewet.

Hun har måttet skille sig af med mange af sine ting. Hun siger: *"Jeg fik at vide, at jeg kun måtte have tøj og madras med – ikke en seng. Så føler man sig klemt herind, altså, når man er vant til at have en kæmpe lejlighed og har sine ting"*.

Om det, hun ikke kunne have med, siger hun: *"Det kom ikke i en container. Jeg fik ikke noget tilbud herom. De ville ikke hjælpe os – jeg måtte smide det ud, hvis der ikke var nogen, der ville have det. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle gøre af det (hendes stemme knækker over). Nej...(hun græder stille). Det bliver bare smidt ud. Noget har jeg solgt. Min sofa har jeg solgt og bordene...Og resten smides ud...alt muligt skulle smides ud. For hvor skulle jeg opbevare det?"*

Hun har taget lidt mere med end hun måtte. *"Jeg sagde til mig selv, at jeg ikke ville smide fjernsynet ud. Jeg ville have det med, og radioen har jeg også taget med. Min seng har jeg også taget med, og de store planter. Det er svært. I morges fik jeg at vide, at de ville komme og inspicere, og jeg fik en klump herinde i mave"*. (Det var sandsynligvis ikke en inspektion, men blot INI, der forhørte sig, om SBI måtte komme og snakke med dem).

Livet før

Dorissi Mathæussen blev adopteret til en dansk familie på Fyn, da hun var fire år gammel. Hun er født i Grønland. Hun tog 10. klasse og flyttede til København, hvor hun ville uddanne sig til pressefotograf. Senere skiftede hun til at læse til ergoterapeut.

Da hun var i slutningen af 20'erne, besluttede hun, at hun ville opsøge sine biologiske forældre. Det gjorde hun og fik kontakt til dem begge. Kort tid efter døde hendes biologiske mor. Hun var da 29 år.

Hun valgte at blive i Grønland. Hun havde svært ved at opgive fjeldene, hvor hun følte sig hjemme. Hun mødte mand, som hun blev gravid med, og som hun boede sammen med i ca. 4 år. Hun blev kort tid efter at have fået det første barn, gravid igen. Hun har en søn og en datter. Da hun arbejdede, havde hun børnene i institution.

Hun havde arbejde i kommunen som socialrådgiver i ca. 4 år og senere ca. 2 år på et kontor. Hun blev da efterfølgende arbejdsløs.

Hun har arbejdet som oldfrue og havde for et år siden afsluttet en uddannelse som oldfrue. To uger efter fik hun en lammelse i venstre arm og kunne ikke bruge den. Hun er derfor ikke kommet til at arbejde som oldfrue. Hun har genoptrænet armen, men det er stadig ikke helt godt. Hun har derfor siden levet af offentlig hjælp på 700 kr. hver 14. dag, og har søgt førtidspension.

Hun er biologisk enebarn, men har som adoptivbarn tre søskende. De er alle adoptivbørn, og en af adoptivbrødrene er flyttet til Grønland for mange år siden og er lærer. Ham har hun jævnligt kontakt med, og han hjælper hende. De to andre bor i Danmark, og dem har hun sporadisk brevkontakt med.

Livet uden egen bolig

Dorissi Mathæussen synes, det er svært at få det til at fungere godt sammen med de andre, og oplever, at der er nogen, der bestemmer over lejligheden. Det er også svært, fordi de er så forskellige, og der let kommer en dårlig stemning. *"Åh...Men...Når man bor sådan...skal man være meget indstillet på at kunne forstå de andres levemåde og måde at være på. Og man må give efter over for dem, altså for at kunne overleve...og passe meget på, hvad man siger og gør. Altså det er...det er værre end at sidde i fængsel."*

Fordi folk er forskellige. Når den ene kommer ud og skal handle, så begynder den anden at snakke dårligt om personen. Når personen kommer tilbage fra at handle, så er de gode venner. Altså sådan noget falsk noget, det er så mærkeligt, sådan en mærkelig måde at leve på.....Det er ikke rart. Især når man ikke har familie her og ikke kan henvende sig til nogen”.

Dorissi Mathæussen oplever, at en familie med børn, der bor i lejligheden, bestemmer det hele. *”Jeg synes ikke, der er plads til mig. Det er deres lejlighed. Deres børn fylder det hele, og når de har gæster, kan jeg ikke være der. De har mange gæster, og de spiller til klokken syv – halv syv – om morgenen...så går de i seng. De råber og skriger, når de spiller, og man kan ikke sove. Når de så falder til ro, så starter børnene – og de spiller fodbold mod min dør”.*

Hun tør ikke sige det til familien, som hun oplever styrer det hele. *”Manden, deres far, er – jeg ved ikke, hvad det er, men der er et eller andet galt med ham. Han er hård, og han råber og skriger. Sådan er det hele tiden. Børnene – han snakker til dem, som om de er fuldvoksne mennesker, selv om de er bittesmå børn. I forgårs råbte han: Hvis I ikke hører efter mig, så dræber jeg jer! Altså...Jeg kan ikke leve mit eget liv, når jeg hører sådan noget, der er så brutalt, og når det er ham, der styrer vores lejlighed, vores hjem. Det er ham, der styrer det hele nu, og vi er kun logerende hos ham. Hvis vi bare siger et eller andet, så bliver vi smidt ud af ham. Det har han gjort over for flere hjemløse. Han bliver gal. Truer med vold. Ja. Og så bliver de jo bange. Nogle kan slet ikke høre på ham, og så skriger de bare. Så går de bare ud, ja. Jeg tør nogle gange ikke gå ud og tisse. Jeg skal jo igennem køkkenet, og så venter jeg, til de er gået ind på deres værelse. Jeg er bange (græder)”.*

Hun har været hos INI og har fået at vide, at hun skal lave et brev til dem. Det vil hun gøre. Hun fortæller, at den anden kvinde, der bor i lejligheden, har været væk i to uger, fordi hun også er bange. Denne kvinde havde tidligere også boet sammen med den familie.

De havde det anderledes, før familien flyttede ind. *”I starten, før de flyttede ind, da havde vi det godt sammen. Vi kunne snakke om, hvad vi skulle gøre...og sådan noget. Vi kunne støtte hinanden. Men – nu er vi adskilt. Vi er bange. Jeg kan ikke gå ind til min medbo. Så bliver vi mistænkt for at snakke om dem”.*

Det er svært for hende at få en dagligdag i lejligheden. Ud over problemerne med familien med børnene, så er det også svært at lave mad. *”Jeg kan ikke lave mad. Jeg kan ikke købe pålæg. Det bliver ødelagt. Jeg har jo ikke noget køleskab. Det er ikke en ordentlig måde at leve på. Jeg bliver helt ødelagt”, siger hun.*

Hun har ikke familie i byen, der kan hjælpe hende.

Hun kunne måske bo hos sin bror, men han bor i en anden by, og hun vil ikke flytte fra den by, hun bor i. Han ringer engang imellem. Hendes datter bor på Bornholm, og de snakker sammen hver dag.

Hendes søn, der var årsagen til, at hun blev uden bolig, har det ikke godt med det. *”Han har ødelagt mit liv. Han var også meget ked af det, han var meget ked af det. Nu tør han ikke engang røre mig, fordi jeg har fået et sådant liv. Han anede ikke, hvordan tingene fungerede. Det har han forstået nu”.*

Hun drikker jævnlige nu for at holde situationen ud, men ikke hver dag. Før hun flyttede i genhusningsboligen, drak hun også en gang imellem sammen med veninderne. Typisk i weekenderne hver anden uge.

Dorissi Mathæussen holder meget af at være i fjeldet. Det har været hende en passion siden hun var barn. Hun går derfor op i fjeldet, når hun skal have ny energi. *”Det lever. Når jeg er oppe i fjeldene og lægger mig ned og kigger*

op...Deroppe kan jeg bedst mærke en eller anden kraft, eller jeg ved ikke, hvad det er. Det er det bedste jeg ved, at ligge oppe i fjeldet”.

Hun skal efter interviewet ud i fjeldet og lave mad over bål sammen med en veninde.

Da vi mødtes, og vi skulle frem til huset, hvor vi skulle interviewe, gik hun godt til. Hun turde ikke lade interviewet foregå i lejligheden. Da hun efterfølgende fik en kommentarer herom, siger hun: *”Ja, jeg gør [går godt til]. Jeg ... det er hjernen, der bestemmer. Når jeg siger til, så får kroppen fart på. Nu, hvor jeg har tømmermænd, så er det kroppen, der bestemmer, og kroppen sætter nogle grænser”.*

Hun siger til slut: *”Jeg har nu helt nået enden af bunden, og nogle gange tænker jeg, hvor skal jeg gå hen. Hvor kan jeg være. For jeg vil også gerne slappe af. Det skal man kunne. Jeg skal nok...Jeg skal nok klare det (snøfter). Jeg skal klare det (hulkende), men det...For to dage siden...der begyndte jeg at drikke igen (hulker)”*

Hun får 700 kr. hver 14. dag i offentlig hjælp, men har som nævnt ovenfor søgt om at få førtidspension.

Muligheder for at få egen bolig

Dorissi Mathæussen har talt med kommunen om at skaffe en bolig, men missede en aftale, fordi hun var fuld. Hun vil lave en ny aftale.

Kommunen har sagt, de vil skaffe hende en lejlighed. *”Jeg har jo altid betalt min lejlighed. Det var kun min søn, der ødelagde det”.*

Ønsker til fremtiden

På spørgsmålet om, hvad det vil betyde at få sin egen bolig siger hun: *”Så vil jeg få fred. Det vil bare være godt. Så vil jeg lave broderier til grønlandske dragter. Det er tager lang tid, og man får slet ikke betalt den tid, man bruger...men det er dejligt at lave dem og se dem færdige”.*

Hun har et ønske til INI. *”Jeg ville gerne sige til INI, at de skal være opmærksomme på dem, der har børn, for de ødelægger det for os andre. De ødelægger min hjerne eller...jeg kan ikke få lov til at være for mig selv. Og man bliver bange. Dem, der har børn, skal være for sig selv. Så kan vi andre have det godt sammen”.*

Naduk Friis

Kvinde – 58 år – enke – et barn

Fra bolig til uden bolig

”Da min mand døde, blev udgifterne meget tunge for mig, og jeg var derfor ikke i stand til at betale alle udgifterne”. Hendes mand døde af kræft.

Naduk Friis havde en betalingsordning, hvor en del faste udgifter automatisk blev betalt ved lønudbetaling, som hun fik hver 14. dag. Hun havde for få timers arbejde, så lønnen dækkede ikke hendes udgifter, som de før havde været to om at dække. Der blev derfor trukket for lidt i lønnen til de automatiske betalinger. Det betød, at hendes gæld voksede. *”Det var svært både at skulle betale husleje og el”.*

Naduk Friis havde fået rykker fra INI og havde været oppe og snakke med dem for at få dem til at forstå hendes situation: at hendes mand var død, og det var svært at få pengene til at række. Det nyttede imidlertid ikke. Hun fik

ikke nogen hjælp fra dem. Udsættelsen kom pludseligt, – i 2009. *"Jeg har aldrig modtaget et brev om gælden, og at jeg skulle sættes ud. Politiet kom ind sammen med viceværten. De har aldrig henvendt sig til mig om min gæld og om, at jeg kunne blive sat ud, hvis jeg ikke betalte. Det var først, da politiet og viceværten kom ind og fortalte, at jeg skulle ud af min bolig. Det tog hårdt på mig – også rent følelsesmæssigt. Jeg fik en uge til at komme ud. Jeg havde ikke fået noget varsel"*.

Naduk Friis gik op til kommunen for at få hjælp til at betale den skyldige husleje, så hun kunne flytte ind i sin lejlighed igen, men fik afslag. Hun mener at huske, at hun skyldte omkring 10.000 kr. i husleje.

Hun fik sin familie til at hjælpe med at tømme lejligheden. De kom efter arbejdstid og hjalp til. Da hun var sat ud, måtte de hver dag hente nøglen hos INI for at komme ind i lejligheden, så de kunne tømme den.

Hun har fået sine ting opbevaret hos familiemedlemmer. Hun erfarede senere, at hun kunne få dem opbevaret i en container, men kun i 3 måneder, så ville de blive smidt ud, hvis hun ikke betalt for leje af containeren. *"Jeg havde jo heller ikke penge til at betale for den efter de tre måneder"*.

Livet før

Naduk Friis er født og vokset op i en bygd tæt på den by, hvor hun nu bor. Hun har gået i skole i bygden og gik ud af skolen, da hun blev konfirmeret. Hun fik, da hun gik ud af skolen, arbejde på en rejefabrik, og havde arbejde sammen med sin mor.

Hun havde arbejde på rejefabrikken i mange år. Senere fik hun et arbejde med rengøring på skolen. Da hun blev alene, var indtægten ikke nok til, at hun kunne klare sig økonomisk.

De var 6 søskende som børn og er nu 5. Hun har 4 brødre, der bor i byen.

De flyttede til byen, da hendes far var syg. Hun boede i flere år sammen med sin mand i den bolig, hun blev sat ud fra. Hendes mand døde efter nogen tids sygdom.

Naduk Friis har en datter, der har to næsten voksne børn.

Livet uden egen bolig

Naduk Friis bor i en genhusningsbolig. Der er 4 værelser i lejligheden. De bor 2 enlige og et par med mindre børn. Naduk Friis har eget værelse.

Hun overnatter og bor i perioder eller enkelte dage hos familien, mest hos sin storebror, men også undertiden hos sin datter. Datteren, hvis to voksne børn bor hjemme, har mindre plads. Det kan også være svært for hende at være hos dem, når hun er deprimeret. *"Det er ikke så ofte, jeg sover hos andre, men sommetider er jeg ude i 14 dage og så blot lige forbi her for at tjekke, om alt er ok. Så bor jeg mest hos min storebror"*.

Hun vil ellers gerne bare være alene. *"Jeg har været meget træt, og når jeg er nede, så har jeg svært ved at være sammen med andre mennesker. Jeg har det bedre med at være alene. Når jeg har depression, så tager jeg medicin i 10 dage. Det gjorde jeg her for nylig"*.

Der er plads hos hendes datter, men hun vil helst ikke bo der. *"Hun har to voksne børn, og når jeg har depressive anfald, så har jeg ikke lyst til at bo der"*.

Hendes dagligdag er præget af mange tanker og tristhed over hendes situation. Hun begynder at græde, da vi stiller de første spørgsmål, og taler meget lavt. *"Sommetider er det ok, men, andre tider har jeg en masse tanker i gang. Sommetider vågner jeg med en masse tanker i hovedet, sommetider*

tænker jeg på min afdøde mand. Så kan jeg bedst lide at gå ud og gå ture. Og gå ud og ind hos min familie og tale med dem. Det letter enormt meget. Det er mest familien, jeg besøger. Jeg har en veninde, som jeg taler med. Hun bor også i en genhusningsbolig, men ikke her”.

Nogle gange er hun i løbet af dagen sammen med familien, hun deler lejlighed med, indtil hendes familie får fri fra arbejde. De opholder sig i køkkenet og skiftes nogle gange til at lave mad. *”Jeg laver mad nogle gange, og nogle gange laver familien mad. Så spiser vi sammen”.*

Hun har det godt med, at der er børn i lejligheden. *”Det er dejligt, at børnene har vænnet sig til mig. Det er opløftende at være sammen med dem”.*

Der er under interviewet pludselig en voldsom larm ude fra køkkenet. *”Manden i familien er meget hård ved børnene. Han slår dem ikke, men er meget ubehagelig mod børnene. Det er hårdt at se på”.*

Hun må godt have personlige ting med på sit værelse, men ikke køleskab, fjernsyn og vaskemaskine i lejligheden. *”Jeg har frostvarer opbevaret hos min datter. Vi har hverken køleskab eller fryser. Vi må ikke have det. Om vinteren er det lettere, så kan vi opbevare det udenfor på altangangen”.*

Hun kan godt have det ok med de andre, men kan ikke være der, når de ryger. *”Det er ok at være her. Når vi vænner os til hinanden, så plejer det at være meget hyggeligt. Men det kan være svært. Jeg ved ikke, hvordan jeg skal sige det. Jeg har svært ved at klare det, når de [en familie med børn] ryger hash. Jeg har astma. Når de gør det, så plejer jeg at gå ud til min familie og overnatter der. Det sker måske næsten hver dag. De ryger i køkkenet”.*

De snakker ikke om det. *”Jeg kan ikke få mig til at sige det, selvom jeg ved, at man ikke må ryge her. Det lader som om, det er nogen, der er sunket dybt [socialt]”.* En anden beboer i lejligheden havde også svært ved at være i lejligheden og følte sig truet til at acceptere omtalte families vaner.

Hun har nu boet i genhusningsboliger i godt 2 år, og har boet i flere forskellige. Den, hun bor i nu, er den, hun har boet længst i (4 måneder). *”Det er første gang, jeg har boet et sted så længe. Jeg bor ikke længe ad gangen et sted. Sommetider bliver jeg et sted i 14 dage, og så bliver jeg bedt om at flytte igen. De har ellers sagt, at vi skulle i sidste måned, men nu er der gået en ekstra måned”.*

Hendes bror hjælper hende, når hun skal flytte.

Når de flytter fra lejlighed til lejlighed, skal de selv sørge for at flytte deres ting/bohave. Hun får hjælp af sin bror til flytningerne. Flytningerne fylder meget. Da Naduk Friis bliver spurgt om, hvad det vil betyde for hende at få egen bolig, så er svaret, at så er hun fri for hele tiden at skulle flytte. *”Det vil da helt sikkert være bedre end at flytte rundt hele tiden”.*

Naduk Friis havde arbejde, da hun blev sat ud af lejligheden. Hun mistede senere sit arbejde og har nu offentlig hjælp på 600 kr. hver 14. dag.

Muligheder for at få egen bolig

Naduk Friis havde en restance på 46.000 kr., da hun blev sat ud 2 år tidligere. Hendes restance er på interviewtidspunktet knap 40.000 kr.

Naduk Friis har talt med INI om en ny bolig – en etværelses lejlighed – men hun skulle først have betalt sin restance. Hun afslog også at komme på venteliste, fordi det ville tage for lang tid at vente, og fordi det koster at være skrevet op. *”Der kan måske gå et helt år, før der bliver udsigt til en bolig. Jeg er ikke skrevet op endnu. Jeg har jo ikke råd til at gøre det. Jeg har ellers taget skemaet med hjem, men jeg har ikke udfyldt det endnu. Jeg har været skrevet op før, men det skal jo fornys en gang om året, og det har jeg ikke*

haft råd til. Det koster 100 kr. at være skrevet op. Jeg ved godt, at jeg skal være på venteliste for at få en bolig”.

Hun fortæller, at INI har tilbudt hende, at hun kan få en lejlighed, selvom hun ikke er færdig med at betale sin gæld. Hun kunne så få lejebetalingsudsættelse, til hun havde betalt sin gæld.

Hun fortæller også, at kommunen har sagt, at de ikke kan hjælpe hende før hun er blevet skrevet på venteliste og derfor har betalt de 100 kr. [om året].

Ønsker til fremtiden

”Mit største ønske er at få egen bolig. Så kunne jeg også få besøg af mine børnebørn....og jeg vil kunne få det stille og roligt, og ikke skulle flytte rundt hele tiden”.

Ivalo Malakiassen

Kvinde – 46 år – gift – tre børn

Fra bolig til uden bolig

Ivalo Malakiassen havde boet i sin lejlighed i næsten 30 år. Hun fik den, da hun var helt ung.

Hendes mand havde været arbejdsløs længe. De havde en husleje på 5500 kr. om måneden. Det var derfor svært at få pengene til at strække til, og deres gæld voksede. *”Jeg ved ikke rigtig hvad der skete...Jeg var alene om arbejdet. Jeg var aleneforsørger for tre børn, og jeg kunne ikke længere følge med regningerne. Da jeg henvendte mig til kommunen, fik jeg hjælp med en afdragsordning”.* Hun fik 20.000 kr. af kommunen mod tilbagebetaling. Hun begyndte straks at betale af på gælden.

Det begyndte at gå galt med betalingerne, da hun mistede sit arbejde, og der gik nogle måneder, før hun begyndte at få udbetalt offentlig hjælp. Hun fik 1200 kr. hver 14. dag.

De kunne ikke klare huslejen med den indtægt, og restancen voksede. Det endte med, at de blev sat ud af boligen med en samlet gæld på ca. 40.000 kr.

Hun havde året forinden fået tvangsfjernet sine børn, fordi hun drak for meget.

Da hun blev sat ud, oplevede hun det som, at verden gik i stå. *”Det var hårdt. Det var meget ubehageligt. Som om livet blev ... Hvordan skal jeg forklare det ?? Alting blev uinteressant – alting blev ligegyldigt”.*

Det var ekstra hårdt, at hun ikke kunne have sine ting med, og at de nu er væk. De fik ikke at vide, at de ikke måtte tage deres ting med, men der var ikke plads til det hele. Hun måtte efterlade mange køkkenting og andet, bl.a. to senge. De fik 4 dage til at tømme lejligheden. Der var ikke nogen mulighed for at få opbevaret deres møbler. *”Jeg ville ellers gerne have beholdt sofaerne. De var af læder og rigtig gode sofaer. Der var også nogle gamle næsten antikke møbler, som jeg ikke har mere”.* De fik transporteret deres vaskemaskine, der havde været dyr, over til hendes niece.

Hun tog nogle af møblerne med til den første genhusningsbolig, men opgav at tage dem med, da de efter nogle måneder blev flyttet til en anden lejlighed. *”Jeg tog en topersoners sofa og en lænestol og et bord...et lille sofa-bord og en lille reol med i den første lejlighed. Jeg fik nogle billeder, som børnene havde lavet, opbevaret hos min niece i hendes udhus. Jeg tog også fjernsynet og bordet, det står på...nu har vi kun fjernsynet med bord, ma-*

drasser og dyner. Jeg efterlod det andet i den første lejlighed. De, der flyttede ind, overtog dem. Når vi skulle flytte rundt, så var det ligesom ligegyldigt med mine møbler”.

Hun efterlod noget køkkengrej, julepynt og tøj i udhuset til det hus, som de blev sat ud af. Hun ved ikke, om det er der endnu.

Livet før

Ivalo Malakiassen blev sat ud af deres bolig ca. 4 måneder før interviewet.

Hun havde året forinden fået tvangsfjernet sine tre børn på henholdsvis 17, 16 og 14. *”Jeg var fuld og drak for meget”.* Det ene barn er kommet til storesøsteren og de to andre til en onkel.

Hun fik tilbudt at deltage i behandling på en alkoholklíník. Det medførte, at hun fik det bedre, og hun fik en god kontakt til en 'hjemme hos'-person, som hun kunne tale godt med.

Hun har haft en hård barndom og siger selv om den. *”Det første, jeg husker fra min barndom, var druk og vold...og massivt misbrug. Jeg blev misbrugt sidste gang, da jeg var 18 år...af min halvbror og af en anden, selvom han havde en kone. Jeg var 3 år, da jeg først blev rørt på og måske 7 år, da han gennemførte et samleje på mig...eller måske var det tidligere. Det skete ofte, når han var fuld”.*

Det medførte, at hun blev bange for mennesker: *”Jeg skammede mig og blev en genert en. Jeg blev frygtsom og nervøs...selv i dag, når jeg kigger ud ad vinduet, kan jeg mærke denne ængstelighed”.*

Hun har i flere år haft arbejde på et børnehjem. Dette arbejde indebar, at hun ofte var bortrejst, da hun var ledsager på ture med børnene. Hun kunne være væk i 2-3 uger. Imens passede manden børnene. Da hun for et år tilbage blev spurgt, om hun ville genoptage dette arbejde, havde et af hendes børn sagt, at hun nu igen skulle rejse fra dem. Hun tog derfor ikke arbejdet, men har i stedet haft lidt forskelligt løst arbejde.

Livet uden egen bolig

Hun oplever ikke, at hendes værelse respekteres som hendes bolig. Hun synes, det er ydmygende, når en ansat fra INI blot går ind i både deres lejlighed og værelse. INI har nøgle til både lejlighed og værelser. *”I den første lejlighed, jeg boede i, kom den ansvarlige for INI's genhusningsboliger her i byen ind på mit værelse, mens jeg lå og sov...hvorfor bankede han ikke på først? Det følte som om, man ingen værdi havde, når han bare kunne låse sig ind med sine nøgler. Alting er blevet så ligegyldigt for mig. Han har jo også nøgler til værelserne. Jeg føler mig som menneske nedværdiget”.*

Hun har tidligere drukket meget, men hendes boligsituation får hende til at drikke mere og mere. Hun siger: *”Jeg er begyndt at drikke mere, end jeg plejer, og jeg har tidligere drukket meget. Det er så kedeligt, at sidde inde i det lille bitte værelse, så er det faktisk bedre at være fuld. Blot for at gøre noget...flygte...for at foretage sig noget. Også fordi det er så meningsløst at blive flyttet rundt”.*

Hun oplever, at det er meningsløst at skulle flytte hele tiden, og siger: *”Hele tiden flytte, flytte...om en måned skal jeg ned til INI igen og får så at vide, hvor jeg skal flytte hen. Man kommer til at se sig selv som et værdiløst liv”.*

Hun bruger meget tid på at se fjernsyn. *”Fjernsynet bliver stort set aldrig slukket...selv, når vi er ude, kører det...det bunder i stor kedsomhed”.*

Hun ser sine børn hver dag. Det kommer i genhusningsboligen.

Hun får en del af dagen til at gå med gåture – besøger børnebørn, niecer og nevøer. Hun har fire børnebørn. De bor i blokken lige over for hende.

Hun mangler mulighed for at have privatliv. *"Det kan man kun have ved at lukke døren til sit eget værelse"*.

Der er en anden kvinde i lejligheden, som har boet i genhusningsboligerne i lang tid. Hun har været en god støtte med råd om, hvordan det hele fungerer.

De deles en del om at holde lejligheden. *"Sommetider vasker de op for mig, og sommetider jeg for dem...og jeg tager for det meste toilettet...og gulvet, for når jeg går i bad, så sprøjter det jo på gulvet. Men jeg har endnu ikke vasket gulv eller støvsuget her, da jeg har efterladt al mit rengøringsgrej og støvsugeren i den lejlighed, jeg boede i sidst. Jeg har droppet det hele. INI har ikke stillet noget til rådighed"*.

Hun har været skuffet over, at familien ikke trådte til med hjælp, da hendes søn skulle konfirmeres en måned tilbage. Hun havde ellers altid givet en hjælpende hånd med, men det skete ikke den anden vej. Hendes far var blevet syg og kunne derfor ikke hjælpe hende.

Muligheder for at få egen bolig

Hun oplever, at hun er blevet meget fastlåst i sit liv. Det gælder både med bolig og med sin egen udvikling. *"Det vigtigste for mig er at komme videre som menneske, for jeg er gået fuldstændig i stå"*. Hun vil gerne have hjælp til at komme videre. Hun vil gerne genoptage kontakten til denne 'hjemme hos', som hun fik meget ud af at snakke med. Hun har sendt en ansøgning om optagelse på levnedsmiddelskolen (INUILI).

Hun har haft kig på et lille hus, som hun kunne leje for 1000 kr./måned, men det har hun ikke råd til nu.

Ønsker til fremtiden

Til et spørgsmål om, hvad hun ville sige, hvis INI kom og sagde, at de havde en bolig til hende, siger hun: *"Jeg vil blive ovenud glad...rigtig meget...hvis bare det var en étværelses lejlighed...som det sted, hvor jeg boede, dengang jeg flyttede hjemmefra. Det ville være dejligt. At bo et sted, som ikke er ens eget, er skamfuldt, og man bliver sky"*.

Hun slutter med et stort ønske. *"Jeg håber virkelig, at man vil forstå, at det er helt omsonst at blive flyttet rundt. Det opnår man ikke noget ved...jeg håber virkelig, at man vil forstå det"*.

Aggaati Berthelsen

Kvinde – 46 år – gift – et barn

Fra bolig til uden bolig

De begyndte at komme bagud med deres regninger, da hun blev arbejdsløs. Hendes mand er fisker og havde ikke fast indtægt og ofte en meget lille indtjening.

Hun blev dobbelt ramt. Der var i perioder ikke arbejde til hende på fabrikken. Dertil kom, at hun blev syg. Hun fik gigt og fik fra hospitalet at vide, at hun ikke længere måtte arbejde på fabrikken. Der stødte flere ting til, så hun skulle til Nuuk for at blive opereret for galdesten.

De havde fået 2 eller 3 rykkere. Hendes mand var lige kommet hjem fra fiskeri, da politiet kom og sagde at de skulle ud. Hun var på arbejde på fabrikken. Hendes mand kom ned til hende og fortalte, at politiet var kommet, og at de skulle ud af lejligheden nu. *"Jeg var nødt til at tage fri midt i det hele for at tage ned til INI a/s...Min mand havde end ikke fået taget sit fiskertøj af, da de kom ind og sagde: 'Så, nu skal I ud herfra.'"*

"Jeg skyndte mig ned til INI a/s før lukketid...vi havde jo ikke nogen steder at gøre af vores ejendele...Jeg sagde til dem, at jeg er blevet sat ud af min lejlighed og ikke har noget sted at tage hen. De gav mig en nøgle til en lejlighed og sagde 'Her skal I genhuses. Der skal I bare tage hen for det er der, I skal være'. Men jeg var aldrig blevet informeret om, at vi skulle flytte rundt."

De vidste ikke hvor de skulle gøre af deres ejendele. *"Jeg spurgte i INI a/s, hvor jeg kunne gøre af mine ting, og de svarede, at det ikke var deres ansvar. Så vi kunne bare begynde at smide ud af det, der skal smides ud, og beholde det, vi gerne vil beholde. Vi fik ikke noget tilbud om at få opbevaret vores ting...Så vi fik travlt. Jeg undersøgte, om der var en kælder eller et udhus ved genhusningsboligen, men det var der ikke. Gudskelov kunne vi opbevare vores ting midlertidigt i min mands fætters og kusines udhus"*.

"Vi tog en topersoners sofa og en trepersoners sofa med, et bord...en lille reol og et fjernsyn og radio...Vi vidste jo ikke, hvor stort et sted, vi skulle hen til...Vi havde ikke set det".

Da de kom til lejligheden, blev de overraskede over, at de skulle bo sammen med andre. *"Jeg ved ikke, hvad jeg skal sige om at komme ind i lejligheden...Det viste sig, at vi skulle bo sammen med nogle andre...Det vidste vi ikke noget om"*.

De havde en huslejerestance på 6-7000 kr. Da de var flyttet, havde de en gæld til INI på ca. 30.000 kr. *"De havde lagt istandsættelse oveni, selvom det ikke var nødvendigt. Pludselig var restancen blevet meget stor, og vi snakkede mange gange med INI a/s om det. Vi syntes, det var alt for meget for istandsættelsen"*.

De forsøgte at få hjælp fra kommunen. *"Da det så ud til, at vi ville blive sat ud, forsøgte jeg at få hjælp fra kommunen, men der er ikke nogen hjælp at få. De ville ikke hjælpe med de 6-7000 kr."*

Livet før

Aggaati Berthelsen og hendes mand har haft en lejlighed i byen i samme bebyggelse, som de nu bor i en genhusningsbolig i. Den havde de haft i ca. 10 år.

Hun er født og opvokset i byen. Hun var den yngste – en efternøler – i en børneflokk på 13 søskende. Flere er døde. De var 10, da hun var barn, og er nu 6 søskende. Med hende er de 5 søskende i byen.

De har en søn, der nu er voksen.

Hun gik ud af 9. klasse, og begyndte at arbejde på fabrikken, og har gjort det i mange år. Hendes mand er fisker.

Livet uden egen bolig

Det var som nævnt ovenfor overraskende for dem, at de skulle bo sammen med andre i lejligheden. Hun siger herom: *"Det var meget utrygt. Der var tre værelser, hvor der boede nogen, og så os der flyttede ind. Vi var to, ovenpå var de tre...et par med en datter. I det andet værelse var der også tre, og i det fjerde var der en enlig med en datter. Det var svært i starten. Jeg havde ikke lyst til at gå ud af værelset...og jeg mistede lysten til at lave mad. Jeg lukkede mig inde. Men faktisk blev det meget hyggeligt det sted"*.

De har siden måttet flytte flere gange, og det næste sted var meget ubehageligt at komme til. *"Da vil flyttede første gang, var jeg nødt til at græde...Hvad skal jeg sige...det var et ringe sted...alt var møgbeskidt...toiletet var så ulækkert, at det var som om en gryde, hvor en masse brunt var løbet over...Der var ikke engang lys. Hele lampen var ødelagt, og ledningerne stak ud. Det var også farligt. Det var meget utrygt at kommet til den lejlighed"*.

De havde en lampe, som de kunne sætte derind, men det var ikke godt. Hun siger: *"Jeg tog ned til INI a/s og fortalte, at der ikke var lys på toiletet, og at der var løse ledninger fra væggen og ikke nogen fatning til pæren, og bad dem om at komme og gøre den i stand. Det var et meget utrygt sted at være. Jeg kunne end ikke lave mad i køkkenet, da vi kom. Det var alt for ulækkert. Vi kunne ikke sove. Først da vi havde gjort rent et par dage, kunne vi sove og være der. Da viceværten kom for at se på lampen nogle dage senere var hans kommentar, at der rigtig nok var blevet rart...altså efter at vi havde gjort rent i lejligheden"*.

De har igen senere også måttet flytte til snavsede lejligheder. Den, de nu bor i, var, da de kom til den, næsten lige så snavset som den første. *"Da jeg kom ind i køkkenet og åbnede ovnen, så var det godt, at jeg havde handsker på...ovnen var helt brun og mørk og der var ikke noget lys i den...der var døde maddiker i ovnen...jeg havde nærmest gråd i halsen...og radiatorerne var så snavsede, at vi var nødt til at hælde vand over dem for at få dem rene"*, siger hun.

Det kan være et problem at få det til at fungere med de andre, der bor der. Det forrige sted, hvor de boede, var det kun dem, da de kom. Da de havde gjort rent, tog de ud til deres søn, og da de kom tilbage, var nogle sko væk, og et par var flyttet ind. De lå på deres madrasser, som de havde taget ind til dem. De kendte dem godt. De havde boet sammen før, og de var dengang blevet flyttet, fordi de larmede. *"De råbte og skreg, og når de tændte for musikken, var det for fuld udblæsning...nogle nætter kunne vi ikke lukke et øje...og selvom min mand skulle op på arbejde"*, siger hun. Det blev værre og værre, og det hjalp ikke at hendes mand bad dem om ikke at larme. *"Til sidst var vi meget trætte. Vi havde ikke fået en ordentlig søvn i lang tid. Jeg gik derfor mest grædende ned til INI a/s og bad dem om at flytte os"*. Inden hun nåede hjem, ringede INI a/s og fortalte, at hun og hendes familie kunne flytte til en anden lejlighed.

De har nu boet ca. en måned, hvor de bor nu. De har det godt i lejligheden nu. Det er i praksis kun dem. Der bor en ung mand i et af værelserne, men de ser ham næsten ikke. De har stadig de sofaer, som de tog med til den første lejlighed. De har bord og køleskab. Da de i praksis er alene i lejligheden, har det kunnet indrette den lidt. De, der boede i lejligheden før, har bedt om at kunne lade fryseren stå. De har så lånt fryseren og har også deres frysevarer i den.

De har fået at vide, at de skal flytte om knap 2 måneder igen. De ved ikke, hvor de skal flytte hen. *"Alt det flytteri...og vores ting...det er meget trættende og spild af penge. Det er belastende...Og jeg må på grund af min sygdom ikke bruge mine kræfter, og samtidig skal jeg søge arbejde, og vi har jo heller ikke nogen penge...hver gang vi flytter, skal vi bruge penge til taxa...og vi bruger ofte 6-700 kr. til rengøringsmidler."*

Hun har nogle søskende i byen, men får ikke nogen hjælp fra dem. Hun har en niece. Niecen og hendes mand hjælper dem, når de skal flytte til en anden lejlighed.

Hun har ikke spurgt nogen i familien, om de kunne have hjulpet dem. *"Jeg ved ikke, om de kunne have hjulpet os. De er jo også samlevende, så jeg har ikke kunnet få mig til at spørge"*. Deres søn er gift og har to børn. De bor i en lejlighed med to soveværelser. Hun ved ikke, om de kunne bo der. *"Jeg*

har ikke spurgt min søn om det og har heller ikke lyst til det. Det er heller ikke særlig trygt dernede...der er vist noget skimmelsvamp...Børnene er ofte syge”.

Muligheder for at få egen bolig

De har stadig en gæld på 26.000 kr., og hun er uden arbejde og må ikke tage fysisk hårdt arbejde. Hendes mand fisker i ny og næ. Det betyder, at de har en pause med tilbagebetaling af deres gæld til INI. *”Hvis jeg får arbejde, vil jeg kunne begynde at betale af på det. Vi skal af med gælden, for at vi kan få egen bolig igen”.*

De er ikke skrevet op på ventelisten. *”Jeg har været skrevet op, men har ikke betalt de 100 kr., det koster at stå på den”*, siger hun.

Hun plejer at gå op på Arbejdsmarkedskontoret for at høre, om der er et arbejde, og hun spørger rundt omkring. Hun har været afløser i et køkken på en børneinstitution og også som pædagog, men har længe ikke haft fast arbejde.

Ønsker til fremtiden

Til et spørgsmål, om hun til sidst har noget, hun vil tilføje, siger hun: *”Ja, jeg har noget på hjerte. Hvis INI a/s vil blive ved med at flytte rundt på folk på den måde, så bør de istandsætte stederne, før de flytter folk ind i dem, og sørge for, at de er rene, når man flytter til et nyt sted. De bør tjekke det, inden der fraflyttes og tilflyttes. Og så bør de ikke flytte folk rundt så meget. Der bør være længere tid imellem. Man skal jo begynde forfra igen og igen, og man kan ikke føle sig hjemme”*

Gerhardt Frederiksen

Mand – 48 år – enlig

Fra bolig til uden bolig

Gerhardt Frederiksen mistede sit arbejde og havde derfor ikke penge til at betale huslejen. Han havde en restance på ca. 10.000 kr. og havde vistnok ikke betalt husleje i 3 måneder.

Kommunen havde ellers i ca. et halv år hjulpet ham med at betale hans regninger, når han ikke havde penge. En del af denne gæld var fra restancer på en tidligere bolig. Det var mod tilbagebetaling. Han skulle gå ned med regningerne til kommunen også, så betalte de dem. Det fik han ikke gjort med huslejeregningerne før det var for sent. *”Jeg prøvede i sidst øjeblik, men jeg var for sent på den. Det er egentlig min egen skyld”.*

Da han ikke betalte, havde de ringet til ham på skibet og spurgt, om han ville beholde lejligheden. Det havde han sagt ja til. Han husker, at han så senere havde fået to eller tre rykkere. Han husker ikke tydeligt, hvorfor han ikke kom ned med regningerne, og siger: *”Vi var tit ude at sejle og ude på rensdyrjagt...det var vistnok mest derfor. Jeg var i perioder væk fra byen”.* Han havde, inden han tog ud at sejle, arbejde på fabrikken og fik husleje og andre faste udgifter betalt over lønnen, inden den blev udbetalt.

Han var godt klar over, at de kom og satte ham ud. De ringede til ham. Han tog hen til politistationen, og kørte med politiet hjem. De skiftede låsen ud og lod lejligheden stå åben til kl. 16, så han kunne få sine ting ud. Han siger: *”Jeg nåede ikke at tage mange ting med mig, bortset fra nogle stykker tøj og madrassen. Jeg tog ikke nogen møbler med. Jeg efterlod sofa, bord, 3 stole*

og nogle reoler". Han fortsætter: "Der var ikke plads til at have dem i genhusningsboligen. Jeg kunne have taget en lille del af dem...såsom fjernsyn...men kun det og lidt mere". Han ved ikke, hvor hans ting er nu, men regner med, at de er smidt ud efter 3 måneder. Det fik han at vide, at de blev.

Livet før

Gerhardt Frederiksen havde boet i ca. 2 år i den lejlighed, som han blev sat ud af.

Han havde tidligere haft en anden lejlighed. Han havde lejligheden i ca. 6 år. Han var i 4-5 år ude at fiske i længere perioder. I den periode forlod han blot lejligheden. "Da jeg begyndte at påmønstre trawlere, var jeg ofte ude at sejle...da forlod jeg bare lejligheden". Han havde dengang gæld i lejligheden, da han sidst forlod den, og han kom ud af den med en gæld på 23.000 kr.

Han storesøster hjalp ham med at få kommunen til at støtte ham. Han fik 23.000 kr. fra kommunen til at betale sin restance til INI og blev anvist til en lejlighed af kommunen. Kommunens støtte var mod tilbagebetaling.

Han har i nogen tid boet hos sin kusine, når han var i land. Om pladsen siger han: "Jeg husker ikke rigtig, hvor mange vi boede der...måske 5 personer...de havde en stor lejlighed med vistnok 3 værelser...vi boede ikke trangt". Kusinen boede der med mand og to børn.

Når han ikke har arbejdet som fisker, har han arbejdet på rejefabrikken.

Livet uden egen bolig

Gerhardt Frederiksen har det ok med at bo i genhusningsboligen. "Her er fredeligt. Jeg har ikke oplevet nogle uenigheder". De havde indtil for nylig været tre enlige mænd, men den tredje er lige flyttet.

Om dagens rytme siger han: "Jeg plejer at gå ture og komme hjem, og så-dan går dagene".

Han har to søskende i byen, som han besøger. På spørgsmål, om han kunne bo hos dem siger han: "Det ved jeg ikke. Jeg ved ikke, hvordan det ville være. Jeg har boet hos min storesøster i kort tid. Jeg ved ikke helt, om jeg kunne bo permanent hos dem. Der er ikke så meget plads...jeg sov på sofaen i deres stue, da jeg boede hos dem en overgang. Jeg kunne nok være blevet boende, da jeg boede der, men det er også en begrænsning for mig at skulle sove i stuen altid. Jeg har også brug for at være mig selv".

Han har ikke spurgt sin søster, om han kan bo hos hende. Han har god kontakt med sin søster og tager hjem til hende og vasker tøj. Hans lillebror ringer ofte til ham.

Han har venner, som han besøger. Hvis de har set fjernsyn, og det er blevet sent, overnatter han nogle gange hos dem.

Han vil meget gerne være fri for at flytte hver anden måned. Han siger til et spørgsmål om, hvad han synes, det er vigtigt at få sagt videre: "Det er jo sådan hele tiden, at vi bliver flyttet rundt hver anden måned. To måneder...og så her i overmorgen skal jeg igen flyttes til et andet sted...Jeg ved ikke endnu hvor. Det får jeg først at vide, når jeg kommer ned på INI's kontor i overmorgen".

Muligheder for at få egen bolig

Han er ikke skrevet op hos INI. Han har endnu en restance til INI på 11.000 kr. Den skal han have betalt, før han kan få en bolig hos INI. Hertil kommer, at han skylder kommunen ca. 20.000 kr.

Han har ikke nogen aktuelle planer om, hvordan han skal få arbejde. Han plejer ind imellem at losse de store trawlere, når de kommer i havn.

Ønsker til fremtiden

Han har ikke nogen bestemte ønsker til en bolig, og siger til spørgsmålet om at få egen bolig: *"Jeg ved ikke...det ville være allerbedst at få sin egen bolig...at kunne være for sig selv og bestemme selv"*.

Sara Immanuelson

Kvinde – 29 år – gift – 3 børn

Fra bolig til uden bolig

Det begyndte at gå galt for dem med betalingen, da hun fik børn. Da hendes mand, der er fisker, ofte ikke var hjemme, og de ikke havde andre til at passe børnene, valgte hun at være hjemme hos børnene. Hun mistede dermed sit arbejde. Hendes mands indtægt som fisker var for lille.

Da deres restance til INI voksede, søgte de om støtte i kommunen. Hun siger: *"Jeg havde alle de papirer, de havde bedt om, med. De viste min mands indtjening. Da de havde gennemgået papirerne, fik vi at vide, at vi ikke kunne få støtte, fordi min mand var fisker. Vi var ellers vedholdende med at bede om støtte, men da de blev ved at med at komme med det samme svar, opgav vi at få hjælp og måtte så bare blive sat ud"*.

Hendes mand fik ikke den betaling, han skulle have for sit arbejde. *"De mente i kommunen, at min mands arbejdsgiver måtte betale, hvad han skyldte. Han gik da også med til, at min mand kunne komme med ud og fiske i 3 måneder, men det endte med, at han igen ikke fik sin løn"*, siger Sara Immanuelson. De andre på båden fik heller ikke deres løn, og flere af dem endte også med at blive sat ud af deres boliger.

De havde en gæld til INI på 41.000 kr., da de blev sat ud.

De fik tredje rykkerbrev på et tidspunkt, hvor hun var alene. Hendes mand var på job på en trawler i en anden by. Da hun modtog brevet, begyndte hun at pakke deres ting, og hun tog ned på politistationen og skrev under.

Hun fik at vide, at de måtte tage madrasser, køkkengrej, sengetøj og tøj med. De måtte ikke tage vaskemaskine, køleskab og fjernsyn o.l. med. Hun fik noget opbevaret i sin nieces kærestes udhus, og hun tog de ting med, som hun kunne have med.

Livet før

Sara Immanuelson er vokset op, har gået i skole i byen, og har i øvrigt boet hele sit liv i byen. Da hun begyndte at arbejde, var det på fabrikken. Det gjorde hun i 4 år. Hun holdt op, da hun blev gravid. Hun har senere haft arbejde på et vaskeri. Det måtte hun holde op med for at kunne passe sine børn. Derefter har hun været vikar på vaskeriet.

Livet uden egen bolig

Familien har boet i genhusningsboliger i ca. 2 år. De har boet i omkring 10 forskellige genhusningsboliger. De har boet i godt 2 måneder i den lejlighed, de er i nu. De er mand, kone og 3 børn. Børnene er små.

I lejligheden er der i alt 10 personer. Ud over dem, der er 5, så er der 3 enlige og et samlevende par.

De har det store rum i lejligheden. Det er gennemgangsrum for den, der bor i værelset ved siden af.

De har fjernsyn og køleskab i deres rum. Hun siger: *"Vi har fjernsyn nu, men vi tænder det kun i ny og næ. Vi har jo børn, så vi skal bruge et køleskab"*. De har for nylig købt et bord, som de har stillet op i køkkenet. Hun ved ikke, om de må have bordet.

Der er normalt nogen fra INI, som tjekker, når de omrokerer, men ellers har INI normalt ikke været der for at tjekke. Hun mener, at der er kommet nye regler. Der kommer nu jævnligt nogen fra INI i lejligheden.

Det kan være svært at have børn i en lejlighed med så mange og specielt, når deres rum er gennemgangsrum. Hun siger: *"Vi er nødt til at være over børnene hele tiden og få dem til at forstå, at de skal være rolige og ikke må tage de andre beboeres ting. Det er svært for ham på 2 år. Han tager jo bare de andres ting"*.

De har tidligere boet i genhusningsboliger, hvor de har været mere end 10 og helt op til ca. 20 i en lejlighed. Det første sted, de boede, var der en familie med 4 børn, to enlige og et par. Da de flyttede ind, var de i alt 15 i lejligheden.

Det sted, de bor nu, er det bedste, de har boet i. *"De andre steder blev der drukket...og når vi fik nye beboere, så blev der drukket...sådan var det. Her, hvor vi bor nu, bliver der ikke drukket bortset fra hende, der bor inde i værelset bagved...men hun er næsten ikke hjemme"*.

Der er forskel på, hvordan der bliver drukket i lejlighederne. *"Det er meget forskelligt, hvor der bliver drukket. Sommetider på værelserne og sommetider synligt. Ikke i køkkenerne, men sommetider står dørene til værelserne åbne, og de ryger og drikker derinde"*.

De andre steder, familien har boet, har det været svært at få lejligheden holdt i orden. *"Det var meget sjældent, de hjalp til med rengøringen de andre steder. Det er rigtig godt her, hvor vi hjælpes ad. De skiftes til at vaske gulv. Hvis en har vasket gulv, så er det de næstes tur. Vi gør det 'rullende'. De andre steder prøvede vi ellers at snakke med de andre om, at vi var nødt til at hjælpes ad, men det var som om, de ikke forstod det"*.

De har masser af familie i byen. Hun siger om hendes tanker om at bo hos familien: *"Vi har min familie, men mine søskende har jo alle børn. Dengang da vi blev sat ud, tænkte jeg ellers, at jeg ville tale med min lillesøster...om vi kunne bo midlertidigt hos hende...men jeg kom i tvivl, da hun selv har børn. Det med at bo hos private er heller ikke ligetil. Min søster modtager støtte fra kommunen, og hvis kommunen finder ud af, at hun har nogen boende, kan hun risikere selv at blive sat ud...Min lillesøster har en lejlighed med 2 soveværelser, så vi kunne godt være der. Hun har godt nok selv 4 børn. Men kommunen kommer hver uge og de ville straks opdage, at vi boede der"*.

Hun har også en storesøster, der har en lejlighed med fem soveværelser. Hun bor der med 9 børn, hvor de 4 er voksne. *"Vi overnatter sommetider der. Så sover vores børn sammen med hendes børn, og min mand og jeg kan have et værelse for os selv. Der er dog langt imellem, vi gør det. Nogle gange er det bare mig og børnene, der gør det. Min storesøster er blevet alvorligt syg, og hun vil derfor gerne, at vi nogle gange overnatter hos hende"*.

Muligheder for at få egen bolig

De har betalt deres gæld på 41.000 kr. til INI. De fik skat tilbage for 2 år. Det dækkede næsten hele deres gæld, og de besluttede at bruge den til at betale gælden af. Det er ni måneder siden. De havde ellers fået lovning på, at de ville være de første, der fik en bolig, da de har børn.

Hun har for nylig igen været hos INI for at høre og fik da at vide, at de var nummer 166 på ventelisten. INI bad hende om at henvende sig til kommunen. Der havde hun været nede et par dage før interviewet. Kommunen havde sagt, at de ville tage deres sag op næste gang, der var møde i forvaltningen om boligansøgninger.

Kommunen har anbefalet dem at få deres børn skrevet op til institution, så de begge kan søge arbejde. Hendes mand er arbejdssøgende, og hun vil gerne have et arbejde på et vaskeri.

Ønsker til fremtiden

På spørgsmål om, hvad det vil betyde for dem at få egen bolig siger hun:

"Det vil være rigtig dejligt, at være fri for at have det, som vi bor nu. Vi har jo haft egen bolig før. Så vi savner det rigtig meget. Vi bor jo mange sammen nu, og de andre må jo gennem vores rum for at komme rundt i lejligheden".

Gerhardt Frederiksen's første og sidste ord om at bo i genhusningsboligerne er et ønske om, at man ikke placerer folk, der drikker, med andre, der ikke drikker. *"Jeg synes det er utrygt, at det ikke er rart, at nogle drikker og andre ikke – og især, når man har børn. Jeg kunne godt tænke mig, at det kom frem, at INI har lovet at skille børnefamilier fra enlige og par, så man samler børnefamilierne i samme boliger. Det er bare ikke sket".*

Julianna Abelsen

Kvinde – 51 – enlig

Fra bolig til uden bolig

Flere begivenheder medførte, at Julianna Abelsen fik svært ved at klare sig. *"Jeg kunne ikke finde min lillebror. Det viste sig, at han lå i et lighus i Danmark. Så var der en af mine nærmeste venner. Han tog mig med vold, og ikke ret længe efter det, så døde han, og inden at retssagen kom i gang. Der skete en masse ting, og så kunne jeg heller ikke styre min økonomi. Jeg begyndte at drikke, og pengene gik til alkohol",* siger hun.

Hun havde derfor ikke penge til huslejen, og blev sat ud af sin bolig. Det var i 2006.

Hun havde prøvet at få hjælp fra kommunen. *"Det var min egen fejl, at det gik galt, men jeg prøvede at råbe dem [kommunen] op...at jeg havde brug for hjælp. Det begyndte allerede efter, at min datter blev født, og så efter min søns fødsel. Der tror jeg nok, at jeg havde en fødselsdepression".* Hendes børn er født i 1980'erne.

Livet før

Hun har haft en svær barndom. Hendes far var fisker og oftest ikke hjemme. Hendes mor var dranker. Hun blev sat i pleje, da hun var 5 år, og hendes tre brødre kom på børnehjem. Hun siger, at det har sat nogle spor i hende. *"I den plejefamilie har jeg aldrig oplevet kærlighed og knus...De slog heller ikke, men det var ligegyldigt. Jeg skulle bare gøre rent, hente kul, hente vand og alt det der. Og fra min rigtige familie, der kunne jeg heller ikke hente noget hjælp".*

Hendes plejesøskende tog til Danmark og fik uddannelse. Hun var mest alene sammen med sin plejemor. Hun blev seksuelt misbrugt af sin plejebroder. Det begyndte, da han kom tilbage fra Danmark efter sin uddannelse. Hun

var dengang 8 år. Det fortsatte, til hun sagde fra, da hun var ca. 15 år. Hun var 8 år ældre end hende.

Hun bærer meget vrede fra dengang i sig. Hun har været til psykolog og får piller, som gør det lettere for hende. Hun har prøvet at tale med sin plejestoresøster, men: *"Hun vil ikke høre om det. Jeg ved ikke, om hun selv har været udsat for det, men hun tier stille"*.

Hun har gået i folkeskolen til 10. klasse, men nåede ikke at få en eksamen. Det fortryder hun i dag. *"Men jeg fik ikke nogen støtte. Jeg begyndte dengang at arbejde som opvaskepige på et værtshus, og så begyndte jeg at drikke. Virkelig meget. Bortset fra, når jeg blev gravid, så faldt jeg lidt til ro"*.

Hun blev gravid første gang, da hun var 20 år. Hun tabte barnet og gjorde selv meget for at tabe barnet. Senere, da hun blev gravid igen, fik hun en abort.

Hun havde haft sin egen lejlighed i byen i 24 år. Hun har to børn, der er omkring de 30 år. Hun har været alenemor for sine børn i hele deres opvækst.

Hun har for ca. 20 år siden været til alkoholbehandling. Hun kunne se, at hendes børn ikke havde det godt med, at hun drak.

Hendes forældre og tre brødre er døde, og hun har ikke kontakt til plejefamilien. Hendes familie består nu af hendes to børn og et barnebarn.

Livet uden egen bolig

Hun har i et par år boet og overnattet forskellige steder og har i ca. 4 år boet i genhusningsboliger.

Hun husker, at hun havde en huslejerestance på 3.000 kr. eller mere, men den samlede gæld til INI a/s blev på 72.000 kr. Hun siger: *"Det er mange penge. Det er ikke så meget husleje, det er mest til renovering af lejligheden. Det er også uretfærdigt fra INI's side, ikke...Det hele blev renoveret som en ny lejlighed"*.

Da hun blev sat ud af sin lejlighed, kom hun i en genhusningsbolig, hvor der mest var kvinder, men også par. Der var hun ca. 2 år. Siden blev hun flyttet til en genhusningsbolig i en stor boligblok. Der boede hun i 1½ år.

Da denne blok skulle rives ned, fik de besked om, at de ikke længere kunne bo der. Den besked fik de ca. 2 måneder før, de skulle være ude.

Hun søgte hjælp i kommunen, men fik ikke nogen hjælp. *"Der var ingen hjælp. Sagsbehandleren rystede bare på hovedet"*. Hun havde tidligere søgt hjælp hos lægen. *"Men han sagde bare til mig, at jeg skulle tage mig sammen"*.

"Det var hårdt, og da vi skulle flytte ud, gik det helt galt. Jeg åd en masse piller. Prøvede at tage mit liv. Så jeg kunne hverken sove eller tisse eller have afføring eller kaste op. Jeg havde det skidt. Så tog jeg ned til Sana og blev med det samme fløjet til Danmark. Da jeg kom tilbage, var der ikke nogen hjælp". Hun tog dog ned på hospitalet igen nogle gange, men hun holdt til sidst op, idet hun oplevede at de bare sagde til hende, at hun skulle tage sig sammen. *"Så lukkede jeg mig inde"*.

Da de skulle tømme den boligblok, hun var genhuset i, fordi den skulle rives ned, fik hun ikke nogen besked om, hvor hun kunne flytte hen eller noget tilbud om en anden genhusningsbolig. *"Jeg blev smidt ud, og jeg havde ikke nogen steder at tage hen. Vi fik kun at vide, at vi skulle ud. Det var der, jeg prøvede at tage mit eget liv. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle gøre"*.

Hendes datter skældte hende ud for ikke at have sagt noget til hende, og at hun kunne bo hos hende. *"Det prøvede jeg så, men der gik ikke ret lang tid, så begyndte vi at skændes"*. Datteren bor alene med sit barn og har to sove-

værelser. *"Jeg plejede at sove inde i stuen. Altså, det var bedre end ingenting. Nogle gange tænkte jeg meget over, om jeg var i vejen".*

"Nogle gange slog det gnister. Og især over for mad. Jeg havde ikke så meget at give, og hun havde heller ikke meget, fordi hun var lærling. Hun forventede, at jeg holdt huset i orden og tog mig af datteren og lavede mad. Altså det blev for meget til sidst. "

Hun flyttede fra datteren og flyttede ind til en bekendt, der er døv og førtidspensionist. Det var dog ikke holdbart. *"Det endte med, at jeg skulle købe mad og cigaretter til hende for min offentlige hjælp, så der næsten ikke var noget tilbage til mig selv".* De prøvede at få kommunen til at give Julianna Abelsen et tilskud, så hun kunne betale en del af huslejen. Det ville kommunen godt, men så mistede hendes bekendt så meget af sin boligsikring, at det ikke kunne svare sig.

Hun flyttede så over til sine børns far. Det var en lejlighed uden elektricitet. Han havde ikke betalt for el. Den var derfor blevet lukket. Han forventede ikke, at hun skulle betale, men hun kunne ikke lave mad der, så det var ikke holdbart. Han overnattede selv mest hos sin mor.

Hun prøvede i denne periode også at være i situationer, hvor hun ikke havde et sted at sove og måtte finde nogen, som hun kunne overnatte hos. *"Det er det sværeste. Når man gør det, så føler man sig som et nul. Man er uden værdi. Især for mændene. De troede, at jeg var nem at gå i seng med. Da jeg var blevet smidt ud og ikke havde noget...så var der venner, som jeg troede var mine venner, men de ville bruge mig. De forventede, at jeg stillede mig til rådighed. To gange har mændene misbrugt mig, når jeg overnattede hos dem. Den første døde, inden retssagen mod ham startede".*

Hun følte også nogle gange, at hun af vennerne blev placeret lavt fordi hun ikke havde bolig. *"Når jeg havde sovet hos nogle bekendte, så kunne de sige 'ej kan du ikke lige støve af' eller sådan noget. Alt det der (suk). Sådan var det ikke før, da hun havde sit eget. Der fik jeg respekt, men efter at jeg mistede det, så...Så er man en af de nederste i rang".*

Da hun ikke længere kunne klare ikke at have et fast sted at være, gik hun til INI. *"Jeg kunne ikke klare mere. Altså. Jeg tog ned til INI a/s for at spørge, om de kunne hjælpe mig på en eller anden måde. Og så fik jeg det her. Og det var en stor lettelse. Så tænker man, åh, det er alligevel ikke alle, der er ligeglade – som kommunen havde været".*

Hun bor nu i en genhusningsbolig i en lejlighed i stuen, der tidligere har været brugt til institution. Der bor 8 enlige i lejligheden og et barn, der bor der sammen med sin far. Kunnak Umeerinneq har sit eget værelse. Døren til værelset går ind i et rum, hvor der bor tre enlige mænd.

Hun har et lille cafebord og to stole i sit rum. Hun har nogle hynder, som hun sover på. Hun har ikke nogen madras. Sit tøj har hun i nogle sportstasker. Hun havde en sovesofa og en lænestol fra hun boede i lejligheden i den store blok. *"Sovesofaen var jeg desværre nødt til at smide ud, da vi blev smidt ud. Til min 50 års fødselsdag fik jeg en rigtig god lænestol med fodskammel af mit barnebarn. Hun sagde, at den skulle jeg have nu, hvor jeg var ved at blive gammel. Den var jeg også nødt til at smide ud".*

Der er en af beboerne, der har et køleskab, som de bruger. Hendes mad forsvinder imidlertid fra køleskabet. *"Når jeg lægger noget i køleskabet, rugbrød og andet, så forsvinder det. Så nogle gange må jeg leve af havregryn. Hvis jeg lægger noget på køkkenbordet, for at det skal tøj op, så forsvinder det. Min mobiltelefon er blevet stjålet. Den havde jeg lagt fra mig, mens jeg var i bad".*

Hun står tidligt op ved halv syv-syv-tiden. Det kan give problemer, da de tre mænd i rummet, hun skal igennem, ofte sover til kl. 9 eller mere...selvom

hun synes, hun tager hensyn. *"For en måneds tid siden var der en, der blev rigtig sur, fordi min søn kom forbi ved 11 tiden, og han blev vækket, da min søn gik igennem rummet. Jeg sagde ikke noget, men da han brokkede sig næste gang, min søn kom – og denne gang ved 10 tiden – blev jeg vred"*.

Der er forskel på, hvem der laver mad. 'Drengene' – som hun kalder mændene i lejligheden – laver sjældent mad. Når hun laver mad, så går flere af dem frem og tilbage til køkkenet og vil snakke. De får så som regel noget af hendes mad.

Det er ikke alle, der gør rent eller køber rengøringsmidler. *"Men en af mændene var sød nok til at gøre det, da jeg bad ham om det. Man skal i øvrigt huske at tage sit toiletpapir med ind, for ellers er der ikke noget tilbage, når man kommer ud igen"*. Kunnak Umeerinneq siger, at det kan være svært med rengøringen. I starten, da hun flyttede ind, gjorde hun meget rent, men hun blev træt af det, for det var kun hende, der gjorde det. *"Nu vasker jeg kun wc-kummen, når jeg skal på wc'et...De er dog gode til at vaske op"*.

"Der er ikke nogen fra INI, der tilser lejligheden, bortset fra viceværten, der kommer en gang imellem og ser, om der er nogen, der drikker i lejligheden. Det må de ikke". Hun siger, at der normalt ikke festes i lejligheden. *"Festes og festes. Altså, vi får nogle gange et glas rødvin. Men ikke de vilde fester, nej. Vi snakker sammen. Vi skændes en gang imellem"*.

Julianna Abelsen har kontakt til sine to børn, mest med sin søn. Hun besøger sit barnebarns oldemor. *"Hun er gammel og bliver urolig, når hun ikke har set mig i lang tid...så jeg går ned til hende"*.

Muligheder for at få egen bolig

Hun vil gerne have førtidspension. Hun kan på grund af leddegigt og problemer med kroppen ikke arbejde fuldt ud. Hun har været på kommunen. *"Jeg har været på førtidspensionskontoret, men der sagde de også bare, at jeg må vente...at der er flere hundrede, der skal til. Nu har jeg ventet i ca. 3 år. Jeg har helt mistet energien til at snakke med dem igen efter den måde, de afviste mig på, da jeg blev smidt ud af genhusningsboligen i den store blok. De var så ligeglade"*.

Førtidspensionen er dog ikke umiddelbart nok til, at hun kan få en bolig. Hun har stadig en gæld til INI på ca. 72.000 kr. Den kan hun ikke betale tilbage med en førtidspension. Hun vil derfor søge om gældssanering. *"Det har jeg snakket med min sagsbehandler i kommunen om, men hun er helt passiv"*.

Ønsker til fremtiden

Til et spørgsmål om, hvad hun gerne vil, siger hun: *"At kunne komme i et halvdagsjob. Jeg kan ikke klare heldagsarbejde. Jeg bliver syg. Min krop kan ikke klare det"*.

Hun vil også gerne have egen bolig igen: *"så kan jeg få mere samliv med min lille familie. Det kan man ikke rigtigt, når man bor her. Jeg har ikke noget imod det. Jeg har det godt med at være her, selvom det kan være psykisk belastende. Men jeg ved godt, at jeg har mere brug for at være sammen med mit barnebarn. Det kunne jeg godt tænke mig"*.

Kunnak Umeerinneq

Mand – 47 år – enlig

Fra bolig til uden bolig

Kunnak Umeerinneq boede sammen med en kvinde, som drak for meget. Det gjorde han så også. De satte derfor ikke penge af til husleje og endte med at have en regning til INI på 62.000 kr.

Kunnak Umeerinneq fortæller, at han kun skyldte 1750 kr. i husleje til INI, da han blev smidt ud. Han siger: *"Det var INI, der gjorde, at beløbet jeg kom til at skyldte, blev så stort. Jeg skyldte kun 1.750 kr. Så bagefter kom INI med en regning på 61.000 kr. Jeg havde boet der i 20 år".* De ekstra penge er udgifter til istandsættelse.

Han havde ellers en afdragsordning og manglede 1750 kr. på den. *"Jeg overholdt min afdragsordning, men min dame skulle altid bruge pengene – hun var jo drunker den gang. Hun skulle altid have en ekstra øl. Hun spurgte mig, om jeg ville have hende eller lejligheden. Jeg valgte hende og måtte betale til mad for os begge".* Han siger videre: *"Det var sgu' da fandeme ... undskyld mine bandeord!. Det var sgu' da dumt af INI a/s – jeg havde betalt i så mange år og så kommer de med 1750 kr. Det kan jeg betale, men så kommer de bagefter med 61.000 kr. oveni".*

Livet før

Kunnak Umeerinneq havde boet i næsten 20 år i den lejlighed, som han blev sat ud af.

Han har i næsten 10 år boet sammen med en kæreste i lejligheden. Hun havde otte børn, som han blev en slags stedfader til.

Kunnak Umeerinneq har haft arbejde for RAL som truckfører i havnen. Han var tæt på at blive lærling, men sprang fra, da han gerne ville tjene flere penge. Det kunne han som fisker. Han kom da på en trawler og sejlede som fisker i ca. 20 år. Han var samtidig skibskok, og blev god til at lave mad. Han stoppede med at sejle for ca. 14 år siden. Han ville gerne have et arbejde på land. Han siger: *"Livet som fisker er hårdt, og jeg var nødt til at gå på land, for min familie er her i byen og ikke i Island eller Norge. De er her".*

Livet uden egen bolig

Kunnak Umeerinneq har boet i genhusningsboliger i ca. 7 år. Han har derfor boet i mange forskellige lejligheder og i forskellige bebyggelser. *"Jeg er blevet flyttet rundt og flyttet rundt".*

Han havde arbejde, da han blev sat ud af sin bolig, men har det ikke længe. Han siger: *"Det er svært at passe et arbejde, når man bor i en genhusningsbolig. Når jeg bor sammen med nogen, har jeg svært ved at sove. De larmer og gør en masse. Også fester. Også dem derinde. Så er det rigtig svært. Man prøver at overkomme det".*

Kunnak Umeerinneq har sat en skærm op ud mod de andre. *"Det giver lidt privatliv".*

På spørgsmålet om, hvordan dagligdagen går, siger han: *"Den går skidt. Jeg søger arbejde, arbejde, arbejde. Ellers begynder jeg at drikke igen. Det er jeg nødt til. Hvad skal jeg ellers gøre".*

Han er ikke så meget i genhusningsboligen. Han mor er over 83 år. Han er en del hos hende. *"Nu er jeg ikke så meget her. Det er ikke sjovt at være*

her. Jeg er meget ovre hos min mor og hjælper hende. Jeg kommer kun her, når jeg skal have rigtig søvn. Jeg sover gerne her hver dag”.

Kunnak Umeerinneq bor i et rum sammen med to andre enlige mænd. Kunnak Umeerinneq siger, at de sjældent skændes, men at de hver har sine problemer. *”Det er temmelig svært for os alle – må jeg sige. For os alle. Vi har det godt sammen, men ham, der sover der (peger på en seng), har jeg det ikke så godt med. Han er morder. Jo, jeg snakker med ham, og vi skændes ikke”.* Den anden beboer har han boet sammen med i forskellige genhusningsboliger, lige siden han blev udsat af sin bolig.

De kan nogle gange være uenige om brug af radio og fjernsyn. Han siger: *”Vi kan nogle gange godt skændes, når der er nogle, der overstepper og sådan med fjernsyn og radio – når der spilles for højt. Alle bruger mit fjernsyn”.*

Når han er sammen med venner, er det hos dem, idet de har deres egen bolig.

Kunnak Umeerinneq kan måske nok bo hos sin mor. Hans niece havde boet hos hans mor og var lige blevet gift og var flyttet ud. Hun havde ikke fjernet sine ting, så værelset var endnu ikke ledigt. Hans mor har sagt, at han godt kan bo der. Han ved dog ikke, om han vil gøre det. *”Måske vil jeg. Jeg vil hellere have min frihed. Men jeg vil også gerne være fri for det her. Nej, jeg må nok sige, at sådan nogle dumme mennesker, som jeg bor sammen med. De drikker og drikker og drikker. Men nogle gange er der roligt. Hvis jeg skal bo hos min mor, skal jeg altid hjælpe min mor. Hvis jeg bor her, så skal jeg altid høre 1000 øller. Jeg vil hellere have min lejlighed, så jeg ikke skal hjælpe hende hele tiden”.* Han har også to storesøstre, der hjælper til.

Kunnak Umeerinneq har tre søstre og to brødre. Han kan ikke bo hos dem. Han siger herom: *”Jeg kan ikke bo hos dem. De har deres egne børn. Det vil være højst ubehøvet, hvis jeg skulle bo hos dem. De har deres egne problemer, ikke. Så jeg kan ikke bare presse igennem og sige 'Jeg vil bo hos jer'. De skal bruge pladsen selv”.*

Muligheder for at få egen bolig

Til spørgsmålet om, hvad han gerne ville, hvis han ikke skulle bo i genhusningsbolig svarer han: *”Jeg vil gerne have mit eget hus, hvis jeg kunne. Jeg har jo ikke noget arbejde. Jeg kan ikke få penge – og jeg har søgt og søgt og søgt – og søgt. Det er der ikke kommet noget ud af. Det, de søger, er danskere, danskere, danskere”.*

”Jeg kan jo ikke betale det, jeg skylder, så længe jeg er her og ikke har arbejde. Jeg er på standby, så længe jeg ikke har arbejde. Jeg sagde ellers til dem (INI), at jeg kunne arbejde min gæld af hos dem”.

Han har været hos kommunen om arbejde og siger, at kommunen prøver at hjælpe. *”Kommunen prøver at hjælpe, men de gør ingenting. De siger, jeg selv skal søge, og siger 'Gå derned. Der ved vi, at der er arbejde'. Men de er ikke så ihærdige med at søge arbejde for mig. Jeg skal selv søge arbejde. Det er ikke sjovt, når man ikke har kørekort. Det skal man bruge mange steder. De vil ikke hjælpe mig til kørekort, så længe jeg ikke har arbejde. Jeg vil jo gerne have kørekortet, men det har jeg jo ikke råd til”.*

Til et spørgsmål, om han vil holde op med at drikke, hvis han får arbejde, svarer han: *”Nej. Jeg vil arbejde og drikke. Jeg vil ikke på afvænnings. Det har jeg ikke brug for. Jeg har det godt med mig selv og min omgangskreds, og hvorfor skal selvstyret bruge 30.000 kr. på mig til det. Så hellere give mig 30.000 kr., så jeg kan komme af med min gæld. Lige nu betaler jeg ikke af på gælden”.*

Ønsker til fremtiden

Til et spørgsmål om, hvad han gerne ville, kommunen gjorde for ham, svarer han: *"En lejlighed! Arbejde! Nu! Nu, Ja her og nu". Til spørgsmålet, om han har tænkt sig at flytte et andet sted hen svarer han: "Danmark. Jeg vil gerne have en anden tilværelse end dette her. Allerhelst vil jeg gerne have en lejlighed"*.

Kimmi Jeremiassen

Mand – 52 år – enlig

Fra bolig til uden bolig

Kimmi Jeremiassen blev arbejdsløs. Han havde, da han var i arbejde penge nok, og betalte huslejen ca. 4 måneder forud. Da han så blev arbejdsløs, bad han banken om at undlade at betale den kommende og måske også den næstkommende måneds husleje. Han kunne bruge alle sine penge på sig selv. Han havde også en del mad i sin fryser, så han kunne klare sig et stykke tid.

Han henvendte sig i første omgang ikke til kommunen, da han ikke regnede med at blive smidt ud af sin lejlighed. Da det blev klart for ham efter 2 måneder, henvendte han sig til kommunen. Han kunne imidlertid ikke få hjælp i kommunen.

Han fik da genoptaget betalingen af huslejen, og hans forudbetaling på 4 måneder blev brugt op.

Livet før

Kimmi Jeremiassen havde haft den lejlighed, han blev sat ud af, i næsten 20 år.

Han er uddannet kok på et hotel i Grønland for 31 år siden. Han har arbejdet som kok på hoteller og kantiner over det meste af Grønland. Han har arbejdet 2 år som skibskok og har været med på geologlejre, hvor han har været kok for ekspeditionerne. Det sidste gav godt med penge.

Kimmi Jeremiassen har ikke nogen børn. Han har en lillebror, og hans far lever endnu. Han er født og vokset op i byen, hvor han også bor nu.

Livet uden egen bolig

Da Kimmi Jeremiassen blev sat ud, blev han genhuset i en lejlighed med 3 værelser og en stue. De var 4 på hvert værelse og 12 i lejligheden. Han måtte kun have sit tøj og sin seng med. Han fik dog først sengen efter 8 måneder. Indtil da måtte hans sove på sofahynder på gulvet.

De er tre, der bor i samme rum. Der er et værelse ved siden af, som bruger deres rum som gennemgangsrum. Han har et hjørne af dette rum. I dette hjørne har han en seng, et bord og en lille kiste som også fungerer som bænke. Han har sit tøj i kisten og en sportstaske.

Han har lige fået et brev fra INI om, at de kun må have seng, dyner og tøj i genhusningsboligerne. Han siger, at der ikke i brevet står noget om køkkentøj. Det har han også med, og det kan han ikke undvære. Kimmi Jeremiassen er meget glad for sit lille bord og er bange for, at INI ser det. *"Jeg håber ikke, de kommer og fjerner bordet og kisten. Jeg kan jo sidde herind og spise...sidde ned...men hvis de tager det, så kan jeg kun sidde på sengen"*.

De må ikke feste i lejligheden, men det sker. *"Efter kl. 16 har viceværten fri. Nogle gange er det hårdt, især når de får månedsløn. Så er der mennesker hele tiden, og de banker på døren ind til hende, der bor inde ved siden af"*.

Han synes det kan være svært at være sammen med så mange mennesker, *"fordi vi jo ikke snakker med hinanden, sådan rigtig... Vi siger bare godmorgen, hej og så kigger vi på fjernsyn"*.

Det er svært at have det ryddeligt i det rum, hvor de tre bor. Han har det selv meget ryddeligt og rent i det hjørne, hvor han holder til. *"Jeg prøver at gøre rent hver uge... støve af... men jeg kan ikke derovre hos ham, når han har alt det der liggende. Det er også svært at holde det ryddeligt her. Der er meget støv. Jeg har sagt til ham, at han... men han siger bare ja"*.

Det er lidt lettere at have det ordentligt i køkkenet. *"Vi prøver alle at være renlige ude i køkkenet og på badeværelset... men de sidste to gange er det kun mig, der har gjort rent derude. Når man er så mange, skal man være mere renlig ude på badeværelset"*.

Orden i køkkenet kan dog godt give anledning til nogle konflikter. *"Nogen drikker jo hver dag... og når der kommer til at stå for meget i køkkenet, så kan der komme lidt mundhuggeri"*. Selvom de alle tager noget opvask, så er der dog forskel på, hvem der gør det. *"Nogle gange står der en masse opvask... for at undgå, at der kommer konflikt, så... Hver gang jeg har spist, så vasker jeg det hele op. Nogle gange vasker jeg også det, der står om morgenen, op. Vi er dog heldigvis flere, der gør det"*.

Tidligere var der en fra INI, der kom og kiggede ind. *"Han plejede at komme hver 14. dag og kigge ind, hvordan vi nu har det... men ikke mere... Det er nu 3 måneder siden sidste gang... Når han kommer, så kan vi snakke om det her... at han skal rydde op... osv."*.

Kimmi Jeremiassen har haft arbejde indtil for 3 måneder siden. Han siger, at det er svært at passe et arbejde, når man bor i en genhusningsbolig. *"Vi bor jo mange her, og når der drikkes, så følger man med. Det er svært ikke at være med, og så er det svært at passe sit arbejde..... Nogle gange er det hårdt at bo her. Især når man arbejder. De kommer jo hjem... De er ligegladede, hvad tid de kommer hjem på om natten. Når de kommer ind, så larmer de, så man kan høre det. Nogle gange respekterer de, at de skal komme stille"*.

Det er blevet svært for ham selv at holde fast i et arbejde, når han bor i en genhusningsbolig. *"Det er svært for mig at beholde mit arbejde... Jeg plejer ellers at have mit arbejde med 2 til 3 år på en arbejdsplads... og så søge et andet sted hen. Men efter at jeg er blevet udsat (fra hans bolig), så arbejder jeg i 3 måneder et sted og så arbejdsløs i 4 til 5 måneder... og så arbejde igen... Det er blevet en cirkel... Det er sådan det kører nu"*.

Han er også ved at miste motiveringen til at arbejde. *"Det er gået nedad efter min mening... Jeg har altid haft en arbejdsplads. Jeg har sejlet, og jeg har arbejdet på østkysten og nordpå, og altid haft en arbejdsplads... men nu gider jeg ikke rigtig mere"*.

Han har dog ikke helt opgivet tanken om arbejde. Han vil gerne have et sæsonarbejde, hvor han er væk fra byen i en periode, og være fri for arbejde, når han er i byen og skal bo i genhusningsboligen.

Nu, hvor han ikke har arbejde, så får han 800 kr. i offentlig hjælp hver 14. dag. *"Det rækker til, at man kan spise varm mad en dag – og så resten af tiden kaffe og brød. Hvis jeg ikke laver mad her, så tager jeg op til min lillebror og laver mad"*.

Han har sin far på 81 år, som han besøger hver dag og får en kop kaffe. Hans far bor i sin egen bolig.

Han får en stor del af dagen til at gå med at læse. Han låner på biblioteket. Han går også mange ture.

Han synes ikke, at han har noget rigtigt privatliv i genhusningsboligen. Han prøver dog lidt ved at passe på sit hjørne i rummet at have det som sit. Han har nogle venner, der ikke drikker. *"Jeg plejer at besøge dem og slappe af, når de har fri fra arbejde...man har jo ikke noget privatliv her"*.

Han drikker mere nu, end da han havde sin egen bolig. *"Jeg drikker meget...Det ved jeg godt...Efter at jeg blev sat ud af min lejlighed, så drikker jeg meget mere. Jeg ryger også nogle gange hash, men ikke hver dag.....Der er meget stor forskel på at bo her og i egen lejlighed. Når man bor her, så drikker man hver dag...Hvis man kan få det, og det kan man. Der bliver drukket meget...10 øller om dagen eller mere. Jeg har ikke råd, men der kommer altid nogen med noget. Da jeg havde min egen lejlighed, var det kun i weekenden – jeg havde jo også et arbejde, jeg skulle passe"*.

Der er meget aktivitet i lejligheden, og man kan være med, hvis man vil. *"De, der kommer til hende inde ved siden af. De kommer ude fra byen. Jeg kender dem ikke. Hvis man vil være med, så går man bare ind"*.

Det er svært ikke at være med til fester og det samvær, der er i lejligheden, selvom han ikke har råd til det. *"Man skal jo skiftes til at give...øller og hash...Det bliver man nødt til...I stedet for bare at nasse...Det har jeg jo ikke råd til, når jeg kun får socialhjælp...men hvis jeg begynder at arbejde igen, så har jeg jo råd...men så tror jeg, at de kommer fra morgenstunden, hver gang jeg får løn...så kommer de."*

Han vil dog gerne kunne være sig selv også. *"Jeg prøver at holde dem lidt udenfor. Jeg vil gerne være alene, så tager jeg ud til min lillebror eller til mine venner...Lige så snart jeg havde fri fra arbejde...Uden at tage hjem...Så undgår man de her drukture. Det er svært, hvis jeg ikke har et arbejde, hvor jeg f.eks. sejler og er væk"*.

Han kan ikke bo hos sine venner, da han vil være en belastning for dem. Han kunne godt bo hos sin far. *"Jeg kunne godt bo hos min far...men hvis jeg flytter ind hos ham, så bliver han skåret ned i sin pension. Det ville jeg ikke gøre. Det var ellers ok, da vi snakkede med kommunen, men så ville de skære i pensionen...Der vil ellers være plads til min seng hos min far. Jeg ville gerne bo der, og så kunne jeg også hjælpe ham med opvask og den slags"*.

Kimmi Jeremiassen er glad for, at han sagde ja til denne genhusningsbolig, da den tidligere skulle rives ned. Han og hans bofæller fik ellers kun at vide, at ejendommen skulle rives ned, og at de skulle ud. De fik ikke noget tilbud om genhusning. De blev opfordret til selv at finde et sted, hvor de kunne være. Han selv blev opfordret til at flytte ud til sin far. Mange af hans bofæller flyttede derfor ud til venner og bekendte. Han siger om en af sine tidligere bofæller: *"Han er misundelig på mig, fordi jeg har mit eget hjørne (i værelset). Han må bo skiftevis hos venner og familie"*.

Muligheder for at få egen bolig

Kimmi Jeremiassen har ikke søgt bolig igen. Han siger: *"Jeg bor gratis og har gjort det i 4-5 år. Det er INI, der betaler. Hver gang jeg får løn, så ved jeg ikke, hvad jeg skal bruge pengene til. Så falder jeg bare til flasken. Det ville være bedre, at man betalte lidt til INI, når man bor her, i stedet for som nu at få hele lønnen uden udgifter...Når jeg får en lejlighed, så er jeg bange for udgifterne...Hvordan skal jeg kunne klare det efter så mange år med gratis bolig"*.

Han har ikke overvejet at flytte til en anden by, hvor det måske er lettere at få en bolig. Mest fordi han stadig har sin far i byen.

Hvis han fik tilbudt en lejlighed, vil han gerne tage mod en alkoholbehandling. *"Hvis jeg kunne få min egen lejlighed, så vil jeg sige mange tak (til en alkoholbehandling), men når man bor så mange, så er det svært at holde op med at drikke"*.

Han er skrevet op til en bolig på INI's venteliste, og betaler de 100 kr. for at stå på den. Han har ikke nogen restance hos INI.

Han har været hos kommunen for at høre, om de kan hjælpe, og om han kan blive skrevet op til en socialbolig. Det fik han nej til. *"Hvis du ikke har mindreårige børn, så kan vi ikke hjælpe dig'...Det var det eneste, hun sagde...og så sagde hun ikke mere...2 minutter...Pist...Det var det eneste"*.

Han har talt med INI og Iserit og spurgt hvor lang tid, han skal vente. *"Når kommunen ikke kan hjælpe mig, så må jeg vente på INI eller Iserit. De siger, der er 5 til 10 års ventetid"*. Til et spørgsmål om han kan holde til det, siger han; *"Det ved jeg ikke...Jeg tror nok, at hvis det tager så lang tid, så tror jeg, at jeg er helt nede...druk og hash...Hvis man bor her og arbejder, så har man mange penge i 2 dage. Så er de brugt...Køber så lidt kaffe, mad og sæbe...Det frygter jeg, hvis jeg skal bo her så længe, 2-3 år"*.

Ønsker til fremtiden

På spørgsmål om hans håb og drømme, svarer han: *"Jeg håber, at jeg snart får min egen lejlighed...Det håber jeg...Så jeg kan starte forfra...Falde til ro...Det vil jeg prøve igen...Når man er udsat fra sin bolig, så betaler man jo ikke husleje, så jeg er spændt på, hvordan jeg kan klare mig, når jeg får min egen lejlighed. Det bliver svært efter 4-5 år. Man har jo ikke nogen udgifter nu. Jeg tror, det bliver svært i starten"*.

Markus Lyberth

Mand – 52 år – kæresteforhold

Fra bolig til uden bolig

Han fortæller, at for 5 år siden kom politiet og sagde, at de skulle ud af deres lejlighed. *"Jeg ved ikke, hvorfor de kom og sagde, at vi skulle ud. Jeg havde ikke betalt huslejen, men jeg ved ikke, hvad min kæreste havde gjort med betalingen"*.

Det gik så stærkt med at få klaret deres indbo. *"Vi smed bare møblerne ud...vi smed meget ud. INI sagde, at vi bare skulle tage tæpper og nogle småting med, da vi skulle flytte hele tiden. Jeg tog fjernsyn med, men INI sagde også, at der var andet, vi ikke skulle tage med. Jeg tog en seng med. Det er for koldt at sove på en madras på gulvet"*.

Livet før

Han har, indtil han blev sat ud af sin lejlighed, boet sammen med sin kæreste. Den havde han haft i ca. 5 år.

Han har arbejdet som fisker på trawlere.

Livet uden egen bolig

Markus Lyberth har boet i genhusningsboliger i godt et år. Han flytter til en ny lejlighed hver anden måned. *"Jeg er flyttet mange gange. Det er ikke godt. To måneder duer ikke. Det er for kort tid. Man flytter lige ind, og så skal man ud igen....altid"*.

Han og hans kæreste bor nu alene i genhusningsboligen. Det har de dog ikke gjort mange af de andre gange. *"Vi har mange gange boet sammen med mange mennesker. Lille hus – mange mennesker. Det dur ikke. INI a/s giver os kun et lille hus, og vi bor op og ned ad stolper"*.

De har altid boet sammen med par, og der har også været børn.

Både han og hans kæreste har familie i byen, men det er ikke muligt, at de kan bo der. *"Vi kan ikke bo hos dem. Det vil være for mange mennesker. De har familie. Min storebror har tre børn, og min storesøster har også tre børn. Der er derfor ikke plads hos dem"*.

Han er vokset op i byen og kender derfor mange. Det er dog kun hans kæreste, der hjælper ham. De holder en del fester. *"Vi fester mange gange...hos kammeraterne...og så er vi nogle stykker"*.

Markus Lyberth har ikke arbejde, men går til kontrol og får stemplet.

Muligheder for at få egen bolig

De skylder ikke længere INI a/s penge. Han ved ikke, hvad INI har sagt om deres muligheder for at få en bolig. Det er hans kæreste, der snakker med INI, og hun har ikke sagt noget herom til ham.

"Vi har ikke henvendt os til kommunen. INI har sagt, at vi skulle vente i 3 år før vi fik en bolig, og vi skal flytte mange gange på 3 år. Jeg ved ikke, hvad jeg kan gøre for at få en bolig hurtigere".

Ønsker til fremtiden

Til et spørgsmål om, hvad han vil sige, hvis INI kom med en bolig til dem, siger han: *"Så vil jeg sige tusind tak, tusind tak, men jeg ved ikke, hvad jeg skal gøre for det"*.

Boligløse

Kalistat Kleeman

Mand – 46 år – enlig – tidligere gift

Fra bolig til uden bolig

Kalistat Kleeman blev smidt ud af sin lejlighed for 3 år siden, fordi han havde haft en slåskamp med sin lillebror. Forinden havde hans ekskæreste lavet ballade i lejligheden. *"Jeg blev smidt ud efter druk med min lillebror. Vi havde en slåskamp. Ikke noget med ansigtet...kun med kroppen. Det var midt om natten. Ja...så fik jeg et brev og blev smidt ud i løbet af en måned"*.

Han måtte lade sine møbler blive tilbage, da han ikke havde nogen steder, hvor de kunne opbevares. Hans øvrige ting ligger i skuret i hans forældres bolig (hvor han nu bor).

Han havde fået to advarsler fra INI, før han blev smidt ud. Den ene gang var han dog ikke hjemme. Begge advarsler fik han i en periode, hvor hans ekskæreste boede i lejligheden.

Da han blev smidt ud, flyttede han til sine forældres lejlighed.

Livet før

Kalistat Kleeman havde haft den lejlighed, han boede i, i 24 år – fra han var 22 år. Det var en etværelses lejlighed med stue, køkken og wc. Han har boet sammen med sin ekskæreste i en periode på 8 år.

Han havde, da han fik advarsel på grund af ballade, kontaktet INI. Han ville gerne have en anden lejlighed og en med et soveværelse.

Kalistat Kleeman er født i byen, hvor han nu bor. Han forældre havde, da han var barn, deres eget hus. Han mor drak ikke dengang. De er i alt 7 søskende. Alle hans søskende har arbejde.

Han kom, da han var 12 år på et ungdomshjem i en anden by. Her var han i 8 år, til han var 20 år. Han gik i skole til og med 12. klasse. Derefter flyttede han tilbage til byen og fik nogle få år efter sin egen bolig.

Kalistat Kleeman har en datter, som har boet hos ham fra næsten fødsel til hun var 4 år. Han ville så ikke længere være alenefar og retten pålagde moderen at tage sig af barnet. Moderen bortadopterede efter et år datteren.

Livet uden egen bolig

Kalistat Kleeman har et værelse i sine forældres lejlighed, og det har han det ikke godt med. *"Jeg har det ikke så godt med mine forældre. Nu, hvor de får penge her ved månedsskiftet, går der ikke mere end en uge, før alt er brugt på druk. Herefter bliver jeg nødt til at forsørge dem, indtil de får penge igen i slutningen af måneden. Sådan har det været, siden jeg flyttede ind. Jeg må sørge for at købe mad og tobak og andet, der skal bruges. Så snart de får penge, bruger de dem til druk...selvom der mangler en masse til mad, krydderier og andet"*.

Hans forældre får bragt mad fra kommunen en gang om dagen, men det dækker ikke deres samlede behov.

Han far er dement. Han kan ikke klare sig selv og kan f.eks. ikke selv lave kaffe. Han har sammen med sin søster for et halvt til et helt år siden henvendt sig til kommunen for at få en plejehjemsplads til sin far. De har først hørt fra kommunen for nylig, hvor nogen fra kommunen var der for se på forholdene hos dem.

Hans forældre skændes meget. Under interviewet kommer hans mor flere gange råbende ind til ham. Det har han meget svært ved at klare, og det gør det ulideligt for ham at bo hos sine forældre. *"I kan høre, at de skændes som bare helvede. Så om vinteren plejer jeg at sove ude i skuret, når de skændes. Det er utåleligt at høre på, når de er fulde. Nogle gange råber min mor mit navn – og kun det – hele tiden. Jeg kan ikke tåle at høre på dem, og så vælger jeg at sove ude i skuret. Det plejer at være rigtig koldt. Jeg tager alle mine dyner og lagner. Jeg pakker mig ind, så det er helt tæt, og ikke engang mit ansigt er udenfor"*.

Han har ikke nogen venner, som han kan overnatte hos. Hvis han er træt af at høre på sine forældre skændes, og når det er koldt, foretrækker han nogle gange at sove i en opgang. Han opsøger da de opgange, der er opvarmede. Han kommer efter kl. ni og går senest, når folk begynder at komme ud af lejlighederne. *"Jeg kan godt få fred i opgangen. Jeg plejer at gemme mig, og jeg plejer at sove natten ud"*, siger han.

Han står normalt op ved ottetiden, så han kan komme ned på husflidsværkstedet. Hans forældre plejer at sove, når han tager af sted. Han er normalt dernede, indtil værkstedet lukker. Han har det godt sammen med de andre på husflidsværkstedet og hygger sig godt med dem.

Hans situation gør, at han bliver mere sløset med sig selv. Om sine tænder siger han: *"Jamen, jeg må indrømme, at siden jeg er flyttet hjem til mine forældre, er mine tænder blevet ødelagt. Jeg gider ikke passe på mig selv"*. Han siger videre: *"Hvis jeg får mit værelse eller lejlighed, så kan jeg starte på et nyt liv – begynde at tage bad og tage til tandlægen"*.

Han har en datter. *"Det er på grund af hende, at jeg lever endnu. Hun er min eneste ene. Jeg ser hende sådan set hver dag. Hun plejer at ringe til mig og sådan noget"*. Når de ses, er det som regel nede i byen.

Kalimat Kleeman har en kæreste, som i forbindelse med sit arbejde er blevet udstationeret i en anden by.

Hans seks søskende plejer ikke at komme og besøge deres forældre. Kalimat Kleeman siger, at det er fordi, forældrene er alkoholikere. Han oplever derfor, at opgaven med at hjælpe forældrene, bliver hans. Han plejer at besøge sine søskende en gang imellem, men han overnatter ikke hos dem. *"Jeg overnatter ikke hos min søskende, og har aldrig brudt mig om det. Jeg har altid være selvforsørgende"*.

Muligheder for at få egen bolig

Han er skrevet op hos Iserit.

Ønsker til fremtiden

"Jeg savner at have min egen bolig" siger han. Han siger, som nævnt ovenfor, at det vil betyde, at han vil være mere påpasselig med sig selv. Han har også en drøm om at få en kone, han kan leve sammen med i sin lejlighed.

Siverti Aronsen

Mand – 52 år – tidligere gift – et barn

Fra bolig til uden bolig

Siverti Aronsen blev uden bolig, da han gik fra sin kæreste. *"Jeg havde min kæreste og min pige, og så gik vi fra hinanden. Det var hendes lejlighed"*.

"Jeg er musiker, og når vi havde spillet, skulle vi have en lille en", siger han, og hans ven tilføjer: *"Du var altid fuld, og det kunne hun ikke have"*.

Livet før

Siverti Aronsen er født og vokset op i byen. Hans far var skindarbejder. *"Middelklasse-familie, så vi manglende ingenting. Min far drak nogle gange, men han arbejdede altid"*.

Han har boet ca. 20 år i Danmark. Sidste gang, han flyttede til Danmark, var i 1994. Han var dengang 35 år. Han flyttede tilbage til Grønland i 2003, fordi han skulle spille (musik).

Da han kom tilbage, boede han først i ca. et halvt år hos sin lillebror.

Han havde i fire år levet sammen med sin kæreste, som han også fik et barn med. De havde sammen en lejlighed.

Livet uden egen bolig

Kristiaat Samuelsen har lejligheden, hvor Siverti Aronsen som regel overnatter. *"Han har været min ven gennem mange år...Han kunne ellers godt bo hos en anden, men så kom han hen til mig...og jeg sagde, at han godt måtte bo her...det er bare nu rigtig mange år, han har været her"*.

Kristiaat Samuelsen er 2 år ældre end Siverti Aronsen.

Det er 4-5 år siden, Siverti Aronsen gik fra sin kæreste. Siverti Aronsen har boet hos Kristiaat Samuelsen det meste af tiden siden. *"Jeg sover her hver nat"*, siger han, og til spørgsmålet, om man kan sige, at det er hans faste bosted siger han: *"Ja...indtil han smider mig ud...Det er sket"*. Det får en grinende kommentar fra Kristiaat Samuelsen: *"Han kommer altid tilbage. Jeg kan ikke klare, at han spiller musik om natten. Der bor børn ovenpå...og sådan noget. Det vil jeg gerne tage hensyn til"*.

De har ikke nogen aftaler ud over, at Siverti Aronsen ikke må spille musik om natten. De har heller ikke nogen aftaler om mad. *"Vi køber dit og dat en gang imellem...men jeg kan altid spise hos min mor"*, siger Kristiaat Samuelsen.

"Vi har også gæster...og de spiser også. Der er mange, der kommer her og både spiser og ryger. Så køber vi cigaretter og alt det der...Hvad der er muligt for mig. De, der kommer, er benløse fugle. Det er dem, der bare går...De tigger cigaretter fra mig eller en kop kaffe. Det er naboer og andre, der kommer. Det er mest nogen, der selv har bolig. Der er ikke mange uden bolig, der kommer", siger Kristiaat Samuelsen. *"De der er sprittere, som de kalder for 'de blå', vil de ikke have noget at gøre med. De lugter"*, siger Kristiaat Samuelsen.

"Gæsterne tager en gang imellem øl med, men aldrig mad og cigaretter og sådan...De bommer mig. Jeg synes ikke, de behøver at komme med noget. Nogen køber cigaretterne for 3 kr.", siger han.

"Jeg har penge lige nu, så han er glad, og jeg er glad. Så køber vi nogle øl og hygger os", siger Siverti Aronsen. *"Det er ikke altid, vi gør det"* siger Kristiaat Samuelsen. *"Ofte sidder han i sit rum, og jeg er i mit rum. Det er kun bajere, der binder os sammen"*, tilføjer Siverti Aronsen.

Om deres økonomiske mellemværende siger de:

Siverti Aronsen: *"Jeg betaler ham nogle gange...så ofte jeg kan...det er med bajere, smøger, penge og mad...jeg køber ikke hash..Jeg er holdt op med det"*.

Kristiaat Samuelsen: *"Det er fra i går.."*

Siverti Aronsen: *"Det er længe siden, jeg holdt op med at købe...men jeg ryger"*.

Kristiaat Samuelsen: *"Vi køber ikke...men der kommer nogle venner og fyrer nogle fede. Det gjorde der i går"*.

Siverti Aronsen får offentlig hjælp og har sidst fået det for 2 måneder siden. *"Det er to måneder siden. Det er, fordi jeg ikke kom om onsdagen"*, siger han. Han skal lade sig registrere som arbejdssøgende hver 14. dag for at få offentlig hjælp. *"Jeg kan selv...klare mig selv. Jeg vil tjene penge. Jeg er musiker. Jeg kan ikke undvære musik...men det er svært nu. Jeg spiller her på værtshuset...og så nogle gange rundt om på Grønland. Men det kan jeg ikke leve af"*.

Han har haft arbejde indimellem. *"Men man kan ikke arbejde, når man er hjemløs...Det kan man ikke. Jeg var på natholdet. Så når jeg skulle sove, så var han oppe og holdt fest"*.

Kristiaat Samuelsen er førtidspensionist. Han får derfor boligsikring til huslejen. Han har efter boligsikringen en huslejen på ca. 1.500 kr. Siverti Aronsen har ikke adresse hos Kristiaat Samuelsen. *"Hvis han havde det, ville jeg miste boligsikringen og vi ville skulle betale 3000 kr. i husleje"*, siger Kristiaat Samuelsen. Til det siger Siverti Aronsen: *"Da jeg arbejdede, betalte jeg ham 500 kr. hver 14. dag"*.

Siverti Aronsen siger om det at bo hos Kristiaat Samuelsen: *"Man har ikke et privatliv. Jeg har min egen datter, og hun kan ikke besøge mig. Det er hårdt. Jeg snakker kun med hende i telefonen"*. Datteren bor i en anden by. Han har ikke set datteren i 2-3 år, og hun skal nu til at gå i skole. *"Når hun skal gå i skole, så skal jeg være med"*.

Han siger om sit forhold til sin datters mor: *"Det er godt. Vi snakker sammen, men min datter kan ikke komme til mig, når jeg ikke har min egen lejlighed"*.

Siverti Aronsen har boet en overgang hos sin lillebror. *"Jeg har boet hos dem...men det er ikke muligt, at jeg kan det igen. Jeg er dranker...Jeg kan ikke bo sammen med en, der ikke drikker...Jeg boede hos dem...et halvt år?"* Hans lillebror bor i byen.

"Jeg har også boet lidt andre steder og rokeret...måske var det en måned...det var hårdt...og så sov jeg i skure...Jeg sov ikke i opgange...men så fandt jeg min ven...Jeg bankede på, og han åbnede døren".

Siden har Siverti Aronsen boet hos Kristiaat Samuelsen. *"Det er næsten et hjem for mig nu...jeg har ikke noget andet sted. Jeg tror ikke, han smider mig ud, selvom han siger det en gang imellem, når jeg støjer. Vi er venner, og vi kan snakke om det. Jeg har en nøgle, så jeg kan lukke mig ind. Han (Kristiaat Samuelsen) er som en slags far for mig"*, siger Siverti Aronsen og Kristiaat Samuelsen siger: *"Jeg bliver jo nødt til at passe på ham...han kommer jo her og spiser og sover"*.

Der er endnu ikke nogen, der har klaget til INI over støj, når Siverti Aronsen spiller musik. Overboen har dog for en uge siden prøvet at ringe til Kristiaat Samuelsen, da Siverti Aronsen støjede. *"Det kommer til at gå ud over mig, når han støjer"*, siger Kristiaat Samuelsen. *"Jeg har mine hovedtelefoner"* siger Siverti Aronsen. *"Det er han ligeglad med om natten og andre gange...når han er skidefuld. Jeg prøver at sige det til ham. Sådan er han bare. Det er lidt trættende for mig"*, siger Kristiaat Samuelsen.

"Det ville være enormt meget lettere for mig, hvis Siverti Aronsen fik sin egen lejlighed. Så ville jeg ikke få en så stor elregning. Jeg må betale mere end"

3000 kr. ekstra for el. Før fik jeg penge tilbage. Min mor siger altid, at jeg skal smide ham ud, men han har jo ikke et andet sted at bo. Jeg ønsker bare, at han får sin egen lejlighed", siger Kristiaat Samuelsen. "Hvis jeg ikke kunne sove her, ville jeg skyde mig selv...men det gør jeg ikke. Jeg har jo min datter", siger Siverti Aronsen.

Muligheder for at få egen bolig

Siverti Aronsen har søgt bolig. "Jeg har søgt og har været hos INI og kommunen. De gav et sølle værelse, og der boede andre i lejligheden og værelset. Det var sprittere. Der ville jeg ikke bo".

Siverti Aronsen er skrevet op på venteliste hos INI. "Jeg er nummer 50 eller noget deromkring", siger han. "Nummer 58", siger Kristiaat Samuelsen. De ved ikke, hvornår han kan forvente at få en bolig.

Ønsker til fremtiden

"Det vigtigste for os er, at jeg får en bolig...og det er også vigtigt for ham (Kristiaat Samuelsen)", siger Siverti Aronsen. Til spørgsmål om han kan have ham boende i 2-3 år, siger Kristiaat Samuelsen: "Det er lang tid. Mit håb for fremtiden er, at han får sin egen lejlighed...ikke andet...og at jeg så vinder en million i lotto".

"Mit største ønske er, at jeg kan være sammen med min datter. Jeg vil have min egen bolig, så min datter kan komme til mig", siger Siverti Aronsen.

Arnaaraq Lyng

Kvinde – 50 år

Fra bolig til uden bolig

Arnaaraq Lyng overdrog i 2008 sin lejlighed til sin søn. Sønnen boede i lejligheden og bidrog meget lidt økonomisk. "Min grund til at overdrage lejligheden til min søn var, at han skulle prøve at mærke, hvor hårdt det er at være ene om alle udgifter", siger hun, og fortsætter: "Jeg havde ca. 5000 kr. om måneden og betalte så ca. 3000 kr. til husleje og el. De sidste 2000 kr. skulle jeg, min mand, søn, svigerdatter og deres barn leve af. Jeg var god til at få pengene til at strække, så vi havde mad hele måneden".

Hendes søn var på det tidspunkt 28 år. De boede dengang 3 i lejligheden, hende selv, hendes eksmand og sønnen. Lejligheden havde 2 soveværelser. "Jeg blev boende, men kunne efterhånden mærke, at de ikke længere havde lyst til at have mig boende. Da udgifterne steg, smed han mig ud". Det var i 2008, og hun havde ikke en anden bolig, hun kunne flytte ind i.

Livet før

Arnaaraq Lyng er født i 1962 i en mineby, der blev lukket i 1972. De flyttede derfra i 1971, da hun var 8 år gammel. Hun siger om sin barndom: "Jeg havde en elendig barndom. Jeg var en slags lille mor for mine søskende. Før vi flyttede, var det kun min far, der drak. Da vi var flyttet begyndte min mor også at drikke. Jeg er den ældste og blev barnepige for mine søskende. Det var jeg, til jeg var 14-15 år".

Hun siger om sin barndom: "Når mine søskende gik i seng, så gik jeg også i seng. Dengang havde jeg det rigtig svært...når min mor var ude at føjte, blev jeg banket og misbrugt (seksuelt) af min far...og da jeg fortalte det til min

mor...og hun også begyndte at drikke, begyndte min mor at banke mig og truede med at slå mig ihjel”.

Hendes søskende blev sendt på børnehjem, men hun blev hjemme. Hun blev seksuelt misbrugt, indtil hun fik en kæreste, da hun var 17 år. Hendes søskende var ikke blevet seksuelt misbrugt.

Hun gik i skole til hun var 14 år. Hun har gjort rent på kommunekontoret i ca. 15 år, men blev nødt til at stoppe på grund af problemer med sine ben. Hun fik derfor førtidspension, og har levet af det de sidste 11 år.

Hun boede sammen med sin mor, til hun var 30 år, og med hendes far, der døde 3 år før. Hun passede sin mor, mens hendes mor de sidste to år havde kræft.

Hun, hendes mand og de fire børn har alle boet i lejligheden, som hun overlod til sin søn.

Hun var den eneste, der havde arbejde i årene op til 2008. Hun boede til sidst med sin søn, hans kone og deres barn.

Livet uden egen bolig

Da hun blev smidt ud af sin søn, havde hun ikke nogen steder at tage hen. Hun ville være taget nordpå til sin mands familie, men de afviste hende, selvom hun ikke havde andre steder at tage hen. Hun har en del familie i byen og nogle søskende, og hun har prøvet at bo hos flere af dem, men det gik ikke. Hun siger: *”Jeg kan som regel ikke være hos dem eller bo hos dem. Der er nogle skævheder os søskende imellem, så jeg kan ikke blive boende hos dem”.*

Hun boede i en periode på ca. 4 år på skift hos familie, først og fremmest hendes lillesøster, lillebror og datter. Hos hendes datter havde hun eget værelse, som hun kunne sove i. Det var ikke muligt hos de andre. Hun sov da mest på gulvet i stuen. *”Det var meget udfordrende. Hårdt. I dag tænker jeg over det og fortrød at jeg overdrog min lejlighed til min søn”,* siger hun. Det var lidt forskelligt, hvor lang tid hun boede hos dem ad gangen. *”Jeg flyttede nogle gange tit, og andre gange var der lang tid imellem. Hvis min lillesøster f.eks. sagde, jeg kunne komme, så kunne det vare 14 dage, og hos min lillebror en uges tid. De har begge børn, det larmer meget, og jeg bliver hurtigt træt og har svært ved børn, der er urolige. Min datters børn er meget rolige”.*

Det har også været skiftende. Der skete et skift, da datteren flyttede sammen med sin mand. *”Når de blev sure på mig, så smed de mig ud med politiets hjælp. Det var tydeligt nogle frustrationer over hendes samlever”.*

Det med at bo hos familien fungerede ikke, som det skulle. *”Det gik op for mig, at jeg var psykisk nedslidt...nerverne var nedbrudte...da jeg var tæt på at tage livet af mig selv, ringede min bror til sygehuset. Jeg lå på sygehuset i lang tid”.*

Da hun kom ud fra sygehuset, henviste kommunen hende til en vakantbolig. Da der imidlertid var nogen, der var skrevet op til den, måtte hun ud efter en måned. Kommunen forsøgte at finde noget andet, men kunne ikke finde noget.

Efter nogle måneder flyttede hun ind til sin datter, hvor hun nu bor. Hun har ikke fast adresse hos hende. Det må hun ikke have, da det betyder, at det bliver dyrere for hendes datter. Hun siger, at kommunen godt ved, at hun bor hos sin datter. Hendes datter er uden arbejde. Svigersønnen har arbejde. *”Jeg giver dem noget, når jeg får udbetalt min månedlige pension, 1.298 kr. Når jeg får penge, går min datter og jeg ud og køber ind”.*

Hun har sit eget rum. De er 6 i lejligheden, og der er to soveværelser. Datteren har 3 børn på henholdsvis 0, 2, og 3 år. Arnaaraq Lyngesover i samme

rum som et af børnene. Datteren har før haft en lejlighed med kun ét soveværelse. *"Da var det virkelig hårdt. Da sov jeg på gulvet i stuen"*.

Hun har det godt med at bo hos sin datter. *"Den tidligere vrede mod mig er væk. I dag er de heldigvis meget stille og rolige"*.

Hun hjælper til med oprydning og bager kager, når de gerne vil det. Hun kan dog næsten blive træt af at bage kager, og hun siger til sin datter, at de nok vil mangle kagerne, hvis de flytter.

Arnaaraq Lyngge har især et godt forhold til et af sine børnebørn. *"Jeg har mange børnebørn, men hun er mit et og alt. Da de forleden talte om at flytte til Danmark, blev barnebarnet rasende og ked af det. Hun ville ikke rejse fra mormor"*.

Der er dog et men. Datteren og hendes mand har planer om at rejse til Danmark i et år, da deres barn har en sygdom, som han bedst kan behandles for i Danmark. Hun kan så fremleje lejligheden et år. Hun er dog ikke umiddelbart begejstret. *"Jeg synes, den er lidt for stor til mig. De har ellers tilbudt mig, at jeg kan leje den, og min datter vil kun fremleje den til mig. Jeg ved ikke, hvad det vil koste, og hvad jeg kan få i boligsikring. Jeg tager den, hvis jeg ikke rejser fra byen"*. Hun overvejer at tage til sin søn, der bor i en anden by. *"Jeg er begyndt at besøge ham i år. Han har fået epilepsi, så jeg besøger ham, da man jo ikke ved, hvad der kan ske. Han har plads til mig i lejligheden"*. Hun har det dog godt hos sin datter og siger: *"Hvis min datter ikke ligefrem smider mig ud, så bliver jeg boende hos hende. Vi har et godt forhold til hinanden"*.

Muligheder for at få egen bolig

Hun har talt med kommunen om at få egen bolig. De vil gerne hjælpe hende. *"Det er meget vanskeligt, for kommunen kan ikke tildele mig, før de får tildelt en fra INI a/s"*. Hun er på den almindelige venteliste hos INI og er nummer et eller andet med 300 på ventelisten.

Ønsker til fremtiden

Selvom hun har det godt hos datteren nu, så siger hun: *"Det, jeg allermest har brug for, er et sted, som er mit eget, hvor jeg kan have fred og ro...at jeg får mit eget sted og selv kan bestemme, hvad jeg vil. Jeg tænker mange gange på, at jeg har snydt mig selv ved at overdrage min lejlighed til min søn uden i forvejen at have en anden bolig. Jeg kan begynde at mærke det. Det har været hårdt...rigtig hårdt"*.

Arnaq Holm

Kvinde - 28 år – tidligere samlevende – tre børn

Fra bolig til uden bolig

Hun boede i lejlighed sammen med sit ældste barn i barnets fars lejlighed. Da han begyndte at true hende, ville hun flytte. Hun skulle da have en bolig til sig og sit barn. Hun henvendte sig til kommunen, der ikke kunne anvise hende en bolig. Hendes eneste mulighed var da at flytte ind hos sine forældre.

Livet før

Arnaq Holm siger om sin barndom: *"Den var både en dejlig og en frygtelig tid...det hele. I min barndom blev jeg seksuelt misbrugt af et familiemedlem,*

der var boligløs og derfor boede hos os. Han misbrugte mig i længere tid...jeg ved ikke, hvordan jeg skal forklare det. Jeg var 10 år, da det begyndte, og det varede til jeg var omkring 14 år. I lang tid sagde jeg ikke noget til mine forældre”.

Da hendes forældre fik det at vide, blev han smidt ud, og de meldte ham til politiet. Han kom i retten og blev dømt. *”Det er derfor, jeg også er bange for at bo alene med mine børn. Jeg er bange for, at der sker det samme for mine børn, som det skete for mig”.*

Hun søgte kommunen om familiebehandling, og kom efter seks års ventetid i behandling.

Hun gik ud af skolen lige før hun fyldte 16 år. *”Jeg var næste færdig med folkeskolens 10. klasse. Jeg skulle have været færdig i maj, men stoppede i januar. Jeg havde lyst til få et arbejde, ligesom mine kammerater”.* Hun fik arbejde på fabrikken, og hun har senere i 6-7 år arbejdet som tømrer, og ved siden af har hun også været brandmand. Hun har taget en laborantuddannelse inden for ATI. Hun kunne dog ikke bruge den, da hun ikke kunne tåle at arbejde som laborant på fabrikken. *”I starten var det som at være i en ballon, og sidenhen blev det som om, der ikke var luft nok, og jeg mistede bevidstheden og kom på sygehuset”.*

Mens hun har arbejdet som tømrer, har hun taget forberedelseskursus til videreuddannelse (Piareersarfik). Det var om aftenen og tog 10 måneder.

Hun boede i to år sammen med faderen til hendes ældste barn. Hun har tre børn.

Livet uden egen bolig

Arnaq Holm og hendes børn bor nu sammen hos hendes forældre. Det oplever hun som begrænsende. *”Uden egen bolig er der mange begrænsninger – især når man har børn”.* Hun har boet hos sine forældre i 2 år.

Hendes tre børn er nu 10 år, 1 år og 4 måneder.

Hun er ikke tilfreds med deres måde at bo på og slet ikke for børnene. Hun siger: *”Det er meget trangt – og storesøsteren [hendes barn] har nu for anden gang været forkølet. Hun har haft lungebetændelse to gange”.*

Hun har fire storebrødre, hvoraf de to bor hjemme. De er derfor fem voksne og tre børn i lejligheden. Der er to soveværelser.

De to, der bor hjemme, er i midten af 30'erne og har begge arbejde. Den ene sejler og er derfor væk en måned og hjemme en måned. De vil begge gerne have egen bolig. Arnaq Holm ved ikke, om de er skrevet op til egen bolig.

Der er imidlertid en dårlig luft i lejligheden, så de – hun og hendes børn – holder til og sover på en gang ind til soveværelserne. *”Boligblokken er jo ret gammel, så der er meget tæt luft inde i soveværelserne. Der er skimmelsvamp i det ene soveværelse, og jeg er sikker på, at der også er det i det andet. Der er trangt, og de yngste børn har meget let ved at blive forkølede”.*

De hjælpes ad med maden. Hendes forældre og søskende betaler huslejen, og hun køber mad til sine børn. De betaler 5700 kr. med varme om måneden.

Selvom det fungerer godt imellem dem, så forventer Arnaq Holm ikke, at det kan fungere sådan i resten af hendes liv. *”Det er for trangt, og selvom det ikke var trangt, så ved jeg ikke, om det kunne gå i lang tid. Man vil jo også gerne have et liv selv”.*

Muligheder for at få egen bolig

Arnaq Holm er skrevet op på ventelisten hos INI, men ved ikke, hvilket nummer hun har.

Hun siger, at kommunen tidligere har haft boliger til enlige mødre, men de er lukket nu på grund af skimmelsvamp. Disse boliger ville også være for små til hende, idet der kun er et rum i hver bolig.

Hun har skrevet til socialforvaltningen, at hendes børn lider alt for ofte af forkølelse, fordi de er for mange i lejligheden, og at lejligheden bliver alt for fugtig, hver gang nogen har været i bad. Kommunen kan dog ikke fortælle hende, hvor i køen hun står. *"Min datter fik i maj lungebetændelse og igen her for nylig".*

"Jeg føler mig magtesløs, fordi de udlejer til andre uden at tænke på de trængende. De private udlejere har boliger, som de lejer ud til studerende uden om INI a/s. Men fordi det hverken er Selvstyrets eller INI a/s' boliger, kan jeg ikke få den fornødne hjælp, så jeg kan leje dem. Jeg kunne klare huslejen, men så kommer varme og el oveni. Jeg regner derfor med, at jeg må bo hos mine forældre i lang tid endnu".

Hun har planer om at uddanne sig som elektriker om et par år, når børnene er blevet lidt større. Hun vil gerne kunne tjene mere, end man kan som ufaglært. Hun forventer at kunne gennemføre uddannelsen som elektriker, mens hun bor hos sine forældre, da hun kan lave sine lektier på skolen, der har åbent i aftentimerne.

Hun forventer, at hendes mulighed for at få en bolig fra kommunen bliver mindre, hvis hun begynder at uddanne sig. *"Jeg er ikke sikker på, at kommunen vil hjælpe mig. De vil nok stoppe al hjælp, hvis jeg går i gang med en uddannelse og heller ikke hjælpe mig med bolig. Så det er nok fra INI a/s, jeg skal have en bolig".*

Ønsker til fremtiden

Arnaq Holm vil, som det er fremgået, gerne have sin egen bolig, så hun kan leve et bedre liv med børnene og gerne have mulighed for at uddanne sig til elektriker. Om en bolig til sig selv siger hun: *"Man vil jo gerne have et liv for sig selv".*

Aleqa Amundsen

Kvinde – 19 år – enlig

Fra bolig til uden bolig

Aleqa Amundsen har en mor, der er syg og har brug for hjælp. Hun har, siden hun var 10 år, måttet hjælpe til i huset og lave en del opgaver, som hendes mor ellers skulle have lavet.

Nu, hvor hun også gerne vil have sit eget liv, bliver det vanskeligt for hende, idet hendes mor da ville mangle hjælp. *"Jeg har gerne villet have min egen bolig, men har ikke søgt, da min mor ikke kan klare sig selv, og min far er fisker. Min mor lider af gig, og gigten tærer på hendes knogler. Hun får ikke hjælp fra kommunen, bortset fra en gang om ugen, hvor der bliver vasket op og vasket gulv. Det er den eneste hjælp, hun får. Da hun ikke kan klare sig, er hun afhængig af min hjælp".*

Livet før

Aleqa Amundsen har tre søskende. De to er flyttet hjemmefra.

Hendes far er fisker og hendes mor får førtidspension. Den bliver reguleret efter, hvor meget hendes far tjener.

Hendes forældre har før drukket, men er holdt op. De har været til alkoholbehandling. Hendes mor har ikke drukket i 8 år og hendes far ikke i 4 år. Hun siger herom: *"Jeg var aldrig sammen med dem, når de drak. Min far drak meget sjældent hjemme"*.

Livet uden egen bolig

Aleqa Amundsen bor sammen med sine forældre og sin lillesøster. Hun deler værelse med sin lillesøster på 1. sal. Det andet værelse på 1. sal bruges til opbevaring af ting og sager. Hendes forældre sover i stuen, da hendes mor ikke kan gå op på 1. sal.

Hun fortæller om sin dagligdag følgende: *"Når jeg er stået op og har spist morgenmad, så vasker jeg op, og hvis gulvet er beskidt, så vasker jeg det. Jeg laver også mad, da min mor ikke kan det. Vi hjælper også min mor med at komme ud af sengen og få tøj på. Hun kan ikke bære noget tungt...hun kan i det hele taget ikke ret meget, og derfor sidder hun i rullestol"*.

Hun har hjulpet til siden hendes mor for alvor holdt om med at kunne klare sig for ca. 9 år siden. Hun var da 10 år.

De mange huslige opgaver går ud over det, hun synes, hører ungdommen til. *"Det kan være hårdt, da jeg tager mig af alle de huslige opgaver, som min mor skulle have klaret. Min lillesøster er den yngste og forkælet – og gider derfor ikke hjælpe. Jeg har slet ikke tid til at være ung. Sommetider bliver jeg vred over ikke at kunne være ung, og andre gange må jeg sige til mig selv, at det må jeg må acceptere, at sådan er det"*.

Det er et dilemma for hende, at hun bor hjemme. Hun holder meget af sin mor og synes, at hun skal hjælpe hende, samtidig vil hun gerne være sig selv. Hendes mor er, da interviewet finder sted, på hospitalet til undersøgelse. Det betyder f.eks., at hun kan tage med sin far ud og fiske og også tage væk fra bygden.

Hun har ikke noget arbejde, idet det er svært for hende at få det i bygden. De har ikke en aftale med kommunen om at få betaling for hendes pasning af sin mor. Hun fortæller, at der ikke kommer nogen fra kommunen og ser på deres situation.

Hun holder meget af sin familie, som mødes en gang om måneden. *"Vi plejer at være mange. Min mor og dem er 7 søskende, og de har nogle børn, og nogle af mine kusiner og fætre har også fået børn. Vi er nok 20 eller lidt over. Vi spiller f.eks. banko, leger gemmeleg og underholder hinanden på forskellig vis...og så spiser vi sammen"*.

Muligheder for at få egen bolig

Hun siger, at der står to tomme huse i bygden, og siger, at kommunen ikke vil leje dem ud, fordi de skal bruges til genhusningsboliger.

Det er imidlertid også svært for hende at flytte, før der kommer en ordning, hvor hendes mor kan få hjælp fra kommunen. Hun siger: *"Jeg vil ønske, at der kommer hjælp til min mor, og jeg vil også gerne have min egen bolig...selvfølgelig...Jeg vil også gerne have, at min mor får hjælp fra kommunen...sådan at hun kan kalde en, når hun har brug for hjælp"*. De har været i kontakt med kommunen. *"Vi har søgt om at kunne flytte til byen gennem Sundhedsvæsenet og vil gerne flytte så hurtigt som muligt. Vi har imidlertid fået at vide, at vi skal flytte gennem kommunen, men kommunen her er så langsom og gør forskel på folk"*, siger hun og supplerer om det med forskel: *"Han gør forskel på...om det er hans egen familie eller...hvordan skal jeg*

sige...andre hjælper han meget overfladisk. Min mor har skrevet, men hun plejer at ringe, idet det ellers tager meget lang tid”.

Det vil heller ikke hjælpe dem meget at flytte til byen. *”De har familie i byen, men der er nogen, der drikker, og derfor kan de ikke rigtig bruge dem”.*

Ønsker til fremtiden

Hun vil gerne have egen bolig og siger: *”Sommetider vil jeg gerne have min egen bolig og klare mig selv og ikke have nogen omkring mig, som hele tiden fortæller mig gør dit og gør dat”.*

Aleqa Amundsen vil ikke umiddelbart blive glad for en bolig nu, uden at hendes mors situation er løst. Hun siger: *”Jeg ved ikke, hvad jeg ville sige, hvis jeg fik tilbudt en bolig nu...Jeg er jo også bekymret for min mor. Hvis jeg fik en bolig, så skulle min far hjælpe hende, men han bliver jo træt af hende. Jeg synes, det er svært og kan ikke overskue, hvad jeg vil. Jeg har været på efterskole i Danmark og været væk fra min mor, men jeg fik frygtelig hjemve. Det endte med, at jeg tog tilbage til Grønland før tiden. Jeg savnede også al min familie”.*

Aqqalooraq Filemonsens

Mand – 22 år – enlig

Uden bolig

Aqqalooraq Filemonsens har, siden han var 18 år, gerne villet flytte hjemmefra, men bor stadig hjemme hos sine forældre. Han har svært ved at finde ud af, hvordan han skal komme videre i sin tilværelse. Mangler informationer og synes ikke, at hans forældre hjælper ham til at komme videre. Han oplever snarere, at de holder på ham.

Livet før

Aqqalooraq Filemonsens far er fisker og hans mor arbejder på fabrik. Han er den yngste i en søskendeflok på 3.

Det har præget hans barndom, at hans forældre drak. *”Mine forældre drak meget, da jeg var barn. Det var ofte, at de drak...og jeg måtte gå ture om aftenen, og gik og ventede på, at de gik i seng. Sommetider kom jeg først i seng midt om natten eller hen mod tidlig morgen, når de gik i seng...også om vinteren...Når de drak, så skændtes de ofte. Det var ikke særlig rart...og man mistede lysten til at være hjemme”.*

Han er en gang blevet opsøgt af en fra kommunen, der ville høre, hvordan det gik derhjemme. *”De ville gerne vide, hvordan jeg havde det. Jeg har fortrudt, at jeg ikke fortalte dem noget. De henvendte sig ikke igen”.*

Aqqalooraq Filemonsens har gået i 10. klasse i skolen. Har taget 11. klasse i den nærmeste by. *”Der var dejligt, og der var ro...der havde jeg ingen bekymringer. Og der var ro”.*

Han boede hos sin søster, men ville ikke blive boende, da han var færdig med 11. klasse. *”Det var ikke altid hyggeligt at være der. Min søsters mand har et heftigt temperament og bliver ofte sur...og det er ikke særlig rart”.*

Der er dog også for Aqqalooraq Filemonsens nogle kvaliteter ved at bo hos forældrene. *”Det er faktisk også hyggeligt at bo hos mine forældre, når de er glade. Jeg bliver jo forkælet, men når de begynder at drikke, så bliver der uro derhjemme, og det er ikke særlig rart, og når der er stilhed, så bliver der kedeligt”.*

Livet uden egen bolig

Aqqalooraq Filemonsens bor hos sine forældre. De er tre søskende. De andre er flyttet, så han bor der alene med forældrene. En søster er flyttet til den nærmeste by, og den tredje bor et andet sted i bygden. Han har sit eget værelse. Han arbejder på fabrik.

Han synes, der både er for stille og nogen gange for meget uro. *"Det er somme tider alt for stille at bo derhjemme. Nogle gange siges der ikke noget. Uroen går ham på. "Sommetider er der ikke særlig meget ro derhjemme...især når man er træt efter arbejdet...og det er meget trættende at komme hjem, når de drikker...det er meget trættende".*

Når hans forældre drikker, *"så tager jeg sommetider hen til min kammerat og overnatter der...og sommetider bliver jeg bare hjemme".* Han overnatter dog samlet mest hjemme.

Selvom han også har det godt med sine forældre, så er hans forhold til dem også en belastning for ham. Han siger: *"Det er tungt, at mine forældre ikke giver mig råd og vejledning...når man spørger om noget, så ved de det ofte ikke...de ved ikke ret meget om noget...det er tungt, at de ikke kan give kærlighed...jo, men de gør det da en gang imellem...selvom vi bor sammen, så er vi langt fra hinanden...det er også tungt for mig, når de begynder at drikke og så bruger ubehagelige ord over for mig...og de prøver at provokere mig".*

Han kan ikke bo hos sin søster, der bor i bygden. *"Min søster og jeg har ikke noget særlig tæt forhold, og hun har en mand".*

Han har mange tanker om sit liv, og det har været tungt, men han synes, han er ved at komme videre. *"Jeg er begyndt at komme videre med mine tanker fra de seneste år, hvor jeg overvejede at gøre ende på mit liv. Det var meget tungt for mig...fordi jeg var flov over for mine medmennesker. Da min familie og jeg var på vej til byen i båd, sejlede vi ind i et isbjerg. Bagefter var der nogle af bygdebeboerne, der nedgjorde mig på grund af det. Og når mine forældre begynder at drikke, så snakker de om min afdøde bror".* Hans storebror tog livet af sig for 13 år siden. Han blev 25 år. Aqqalooraq Filemonsens var dengang 9 år.

Han taler ikke rigtig med andre om sin situation, men har dog nogle arbejdskammerater, som han har tillid til, og som han kan snakke med.

Han har en båd, som han selv har købt. Den har kostet ham ca. 12.000 kr. Den afdrager han på nu. Han bruger den til at sejle ture i. Han holder meget af at være ude i naturen. Han siger: *"Det er dejligt at være ude i naturen og betragte den, at være på sejlture og at gå ture oppe fjeldet. Det er skønt. Og det er dejligt at være ude på fangst efter sæler...og selvfølgelig at være sammen med vennerne".*

Muligheder for at få egen bolig

Aqqalooraq Filemonsens er ikke selv helt klar over, hvordan han skal få egen bolig, og synes ikke, han får hjælp fra sine forældre til det. Han siger: *"Det er som om, de ikke ønsker, jeg skal flytte et andet sted hen, og holder fast i mig. De giver mig heller ikke gode råd om, hvordan man holder og har et hus. Jeg ville ikke vide, hvordan jeg skulle klare mig i tilfælde af, at de gik bort. Når jeg hjemme spørger om, hvordan det er at have hus, så får jeg aldrig et svar eller nogen vejledning. Jeg vil gerne vide, hvordan man gør. Såsom husleje, udgifter til el og sådanne ting...alt det med, at man betaler for at have sit eget hus".*

Han vil gerne uddannes til tømrer på Jern- og Metalskolen. Han vil så skulle spare op, men siger: *"Jeg har jo båd nu, og det med at tage på ture elsker jeg...og så har jeg heller ikke lært at spare op. Det skal jeg jo kunne for at*

have penge til en uddannelse. Men jeg må se at få sparet penge op, så jeg kan få en uddannelse”.

Han regner med, at han skal spare ca. halvdelen af det, han tjener, op, men har ikke nogen information, som han kan vurdere det i forhold til. Han har ikke talt med en studievejleder.

Den uddannelse, han tænker på, indebærer, at han skal være i en af de større byer. Skolen har kollegieværelser, hvor han kan bo. Han vil gerne, at hans liv bliver anderledes. *”Jeg vil gerne videre med en uddannelse om ikke for lang tid. Det er min plan. Jeg vil gerne forlade det her sted. Jeg vil flytte til en anden by, når jeg har lært noget og studeret. Jeg vil stille krav til mig selv. Da jeg var barn, prøvede jeg at holde modet oppe, når de begyndte at drikke, og prøvede at være glad hele tiden. Jeg prøvede hele tiden at skjule, hvad der foregik i mit hjem...men i dag er jeg ikke sådan...men mine tanker kører rundt. Jeg vil så gerne ændre mit liv til noget godt”.*

Ønsker til fremtiden

Han mener ikke, at hans situation er holdbar i længden. *”Jeg kan forestille mig, at det må være trættende for mine forældre i længden og også for mig at blive boende hos dem. De vasker f.eks. mit tøj, sørger for mad..”.*

Aqqalooraq Filemonsén vi gerne kunne være sig selv. *”Jeg har lyst til at flytte et andet sted hen – i mit eget hus. Det ville være dejligt at have eget hus...lære noget og få mere ro omkring mig selv”.*

Til et spørgsmål om, hvad han ville sige, hvis han en dag fik tilbudt sin egen bolig, siger han: *”Hvor ville det være en kæmpeglæde for mig. Jeg forestiller mig ofte, hvor godt det ville være at få sin egen bolig. Hvor må det være dejligt at have sin egen bolig, og være helt alene i den, og at kunne være sammen med mine kammerater...stille og roligt”.*

Nielsine og Severin Johansen

Mand og kvinde – 21 og 23 år – par

Uden bolig

Nielsine og Severin Johansen er et ungt par, der bor hos kvindens forældre og meget gerne vil have deres eget. Der er imidlertid ikke boliger at få, medmindre de flytter fra bygden, og det ønsker de ikke.

Livet før

Nielsine og Severin Johansen er et par. Kvinden er opvokset i bygden og har gået i skole til og med 11. klasse.

Manden er vokset op i to byer og har i perioder boet i begge byer, idet hans forældre stammede fra hver sin by, og nogle år efter, at hans far døde, flyttede de tilbage til morens hjemby. Han er gået ud af 9. klasse. Har siden arbejdet på fabrik og har losset skibe.

De flyttede sammen i 2009. De flyttede samtidig til bygden, hvor de nu bor. Han er faldet godt til i bygden og kan lide at bo der. Der har dog været en periode med usikkerhed. *”Det var lidt udfordrende i starten – man er da lidt generet. Det er først her for ikke så længe siden, at jeg er ved at komme til rette”.*

Livet uden egen bolig

De bor hos kvindens forældre. Ud over forældrene, så bor også kvindens storebror i huset.

Det er et 69-typehus med 1. sal. Der er to soveværelser ovenpå og opholdsstue i stueetagen.

Hendes forældre har det ene soveværelse. De deler det andet med kvindens storebror.

Nielsine og Severin Johansen siger om det at leve sammen på den måde: *"Sommetider er det ikke godt...man har nogle gange lyst til at være sig selv...at have sit eget og styre, hvad der skal gøres"*.

Det er hovedsageligt forældrene, der betaler til udgifterne. *"Det er mest mine forældre, der betaler. Sommetider beder de om, at vi køber fyringsolie. Jeg har boet hos mine forældre, siden jeg var lille, og da jeg begyndte at arbejde, betalte jeg ikke engang til mad...da jeg havde arbejdet nogen tid, så bad de mig en gang imellem om at købe fyringsolie...ellers ingen krav"*. (Kvinden).

De har ikke faste rutiner for, hvem der gør hvad. *"Det er meget forskelligt. Nogle gange tager vi ud og vasker tøj og nogle gange henter vi vand for min mor, og andre gange tager vi til vaskeriet og vasker vores eget tøj der"*. (Kvinden).

Kvinden arbejder som ulønnet vikar på sygeplejestationen. Hun har ikke noget lønnet arbejde. Hun er skrevet op som arbejdssøgende, men det har ikke givet noget resultat. *"De mangler aldrig nogen"*.

Hun har fået offentlig hjælp, men da hun begyndte at leve sammen med sin kæreste, mistede hun den, da han har en indtægt.

Manden er fisker. Han fisker sammen med sin svigerfar. Han trives med det, men ved ikke, om han kan fortsætte, da han får eksem af de handsker, de bruger. Han tænker dog ikke på at flytte fra bygden. *"Jeg kan godt forestille mig at blive boende i bygden, men skal så have et arbejde...måske som pedel på skolen eller arbejde på fabrikken"*.

Kvinden har det godt med at bo sammen med sin mor eller i det mindste at være tæt på hende: *"Det er dejligt med min mor...jeg bliver i dårligt humør, hvis jeg ikke er sammen med hende i længere tid...jeg begynder at savne hende"*.

Muligheder for at få egen bolig

Da de gerne vil blive boende i bygden, er deres muligheder meget knyttet til mulighederne der og til den måde, boligerne bliver tildelt. De siger: *"Når der bliver et hus ledigt, så tilbyder man det ved at hænge et opslag op. Så tager vi ned på kommunens kontor og udfylder et stykke papir. Vi plejer at være mange, der udfylder. De gange, de har valgt nogen ud, er vi ikke kommet i betragtning. Vi har udfyldt 3-4 gange, og hver gang har man valgt nogle andre. Jeg har aldrig rigtig forstået, hvordan man vælger...men har hørt, at man vælger ud fra ventelisten, og at man vælger blandt dem, der står på ventelisten"*.

De betaler årligt 100 kr. for at stå på ventelisten og har stået der en 2-3 år. De ved ikke hvad nummer, de har på ventelisten.

Der er i bygden også private huse, som man nogle gange kan leje. Det er dog ikke ligetil. *"Det er svært. Vi er blevet spurgt, om vi var interesseret i at leje fra en ejer – men da der ikke var nogen møbler, var det svært, og det var om vinteren, hvor vi ikke kan få møbler frem. Vi nåede frem til, at møblerne måtte vi så vente med til foråret. Da jeg ringede tilbage, var det for sent. Da havde de ændret mening og ville alligevel ikke leje ud"*.

Der er også huse, der ikke er beboede. *"Vi ved ikke, om vi kan leje et af dem...det er så svært at få kontakt til ejerne af husene. De kan være ude at rejse, og vi kender ikke deres telefonnummer...det er svært at vide, hvordan man skal kontakte dem."*

De vil foretrække at bosætte sig i bygden, men hvis de ikke kan få en bolig i bygden, kan det blive nødvendigt at flytte. *"Jeg kan godt forestille mig at bo et andet sted, da det er svært at få et hus her i bygden. Der er langt imellem tilbuddene"*.

Ønsker til fremtiden

Om ønsker til fremtiden siger kvinden: *"Sommetider kunne jeg godt tænke mig at få min egen bolig...men eftersom vi ikke kan få egen bolig, er vi godt tilfreds med at bo hjemme, men jeg ved ikke med min kæreste. Men jeg kan ikke forstille mig, at vi bor her om 5-10 år",* og han fortsætter: *"Det er svært at forestille sig hvor lang tid, vi kan bo sådan. Vi har forsøgt at søge en bolig, når der bliver hængt opslag op [om ledige boliger]"*.

Selvom kvinden har det rigtig godt med at bo hos sine forældre, så vil hun dog hellere, at de har deres egen bolig. Til et spørgsmål om, hvordan hun vil have det, hvis de fik tilbudt en bolig, siger hun: *"Jeg ville være taknemmelig...det vil være som at kunne være uden grænser og have sine egne vaner. Når jeg er hos mine forældre, så er mine krav anderledes end deres. Jeg vil gerne selv tage mig af forskellige gøremål ...og min mor vil helst klare mange gøremål selv...som om hun ikke vil fratages gøremålene. Selvom jeg godt kan selv. Det er ikke, fordi jeg vil gøre det anderledes, men det er for, at man kan tage det, der skal gøres, til sig og gøre det"*.

Adolfine Olsen

Kvinde – 21 år – enlig

Fra bolig til uden bolig

Hun var begyndt på den studieforberevende skole for 3 år siden. Det var i den nærmeste by. Men hun tog hjem for at hjælpe forældrene. *"Det var mine forældres skyld. Jeg er den, der økonomisk hjælper mine forældre mest, og de havde dengang økonomiske problemer. Jeg havde arbejde i børnehaven og kunne derfor tjene nogle penge. Det var derfor nødvendigt, at jeg afbrød skolen for at kunne hjælpe dem. I dag kører tingene"*.

Livet før

Adolfine Olsen har gået i skole til og med 11. klasse. Hun gik indtil 10. klasse i skole i bygden, og 11. klasse tog hun i skolen i den nærmeste by. Da boede hun på elevhjemmet.

Hendes far er fisker, og hendes mor arbejder i butik.

Livet uden egen bolig

Adolfine Olsen bor hos sine forældre. De er i alt 6, hendes forældre og 4 søskende. Hendes søskende er henholdsvis 6, 16 og 18 år.

Hun har det godt med at bo hos sine forældre, men vil også gerne kunne være sig selv. *"Det er ok at bo hos mine forældre. Det er dejligt. Nogen gange også ubehageligt, når der er uenigheder. Sommetider vil jeg gerne bo for mig selv, men jeg kan ikke forlade mine forældre. Jeg vil gerne prøve at klare mig selv, men det er svært, for jeg er meget tæt på mine forældre. Jeg*

tænker indimellem på, at jeg skal komme videre i livet, men jeg har ikke lyst til at forlade stedet her”.

De har to stuer og to soveværelser. Adolfine Olsen har det ene soveværelse. Hendes forældre og to yngste søskende har det andet. Hendes tredje søster er flyttet ned til sin kæreste. Da de flyttede ind i huset for 4 år siden, aftalte de, at sådan skulle det være. De havde før boet i et mindre hus, hvor der kun var et soveværelse. *”Jeg har ikke noget imod at bo og være så tæt. Det er ok”.* Hun oplever det ikke som nogen væsentlig begrænsning, men det er en begrænsning for hende. *”Nogle gange giver det grænser for, hvad man kan. Det er f.eks. svært at være længe oppe, og man skal forholde sig stille...ellers er der ikke rigtig andre ting”.*

Muligheder for at få egen bolig

Hun har ikke søgt egen bolig.

Ønsker til fremtiden

Hun ved ikke, hvad hun ville gøre, hvis det pludselig viste sig, at hun kunne få sin egen bolig. *”Jeg vil nogle gange gerne have min egen bolig, men samtidig også gerne bo hos mine forældre...det spekulerer jeg ofte på, og på, hvordan min fremtid skal være...hvordan jeg skal komme videre. Jeg har ingen faste forestillinger om, hvor længe jeg vil bo hos mine forældre. Jeg ved ikke, hvad jeg ville gøre, hvis jeg fik en bolig tilbudt”.*

Aviaaja Lundblad

Kvinde – 18 år – enlig

Fra bolig til uden bolig

Aviaaja Lundblad er ikke uden bolig, hun bor både hos sine forældre og sine svigerforældre, men mangler at have sin egen bolig.

Livet før

Aviaaja Lundblad er vokset op i bygden.

Hendes forældre har tidligere drukket. *”Da jeg var barn, drak mine forældre meget ofte, men nu drikker de ikke mere...det er meget sjældent. Når de begyndte at skændes...og min far var den, der gjorde mig mest fortræd...behandlede mig dårligst...og min mor behandlede mig mest godt...det føltes nogle gange som om, min far ville smide mig ud. Han kunne sige: 'Du skal overhovedet ikke gå udenfor', og mens han siger det, så slog han mig. I dag behandler han mig ikke på den måde”.*

Livet uden egen bolig

Hendes forældre bor i bygden. Aviaaja Lundblad plejer dog at sove hos sin kæreste og opholder sig også der. Når hendes lillesøster på 6 år gerne vil sove sammen med hende, så plejer hun at overnatte hos sine forældre.

De er fire søskende. Hun er den næstældste. Den ældste søster er 21 år, den næstyngste er 6 år.

Hendes tre søskende bor hjemme. De har et hus med 2 soveværelser. Hendes forældre har det ene, og de tre søskende har det andet.

Når hun bor både hos sine forældre og sin kærestes forældre, så er der forventninger om, at hun hjælper til begge steder. Hun siger: *”Det er ok at bo*

så mange sammen, men det kan være svært at finde ud af, hvem man skal hjælpe. Min kæreste siger, at jeg først skal hjælp hos dem. Det er jo trættende at skulle hjælpe dem alle på en gang. Det er de huslige opgaver, og hvis vi skal have et ordentligt samarbejde, bliver vi nødt til at være enige om hvor og hvordan”.

Aviaaja Lundblad har gået skole i bygden og har færdiggjort 10. klasse.

Hun arbejder om formiddagen i butikken i bygden og om eftermiddagen i børnehaven. Da hun var færdig med folkeskolen, begyndte hun at arbejde på fabrikken, men skiftede så.

Muligheder for at få egen bolig

Hun er skrevet op til en bolig.

Aviaaja Lundblad siger om mulighederne for at få bolig: ”Der er mange boligsøgende her, og jeg tror, det er vanskeligt at få bygget flere huse. De huse, der står tomme, er slet ikke nok i forhold til alle dem, der søger boliger her. Når man søger bolig, så bliver man lovet, at man vil høre fra dem. Den dag i dag har jeg stadig ikke hørt fra nogen af dem. Når man søger bolig, så er det vanskeligt”.

Hun oplever, at hendes forældre holder hende tilbage med at søge uddannelse, fordi det vil betyde, at hun skulle flytte fra bygden. *”Jeg føler mig usikker på, hvordan jeg skal komme videre med en uddannelse. Jeg løber ind i, at mine forældre holder mig tilbage ved f.eks. at bede mig om at blive her i bygden. Jeg vil ellers gerne uddanne mig. Jeg ved ikke, hvorfor de har det sådan og vil gerne tale med dem om det, men vi kommer op at skændes, når jeg nævner, at jeg gerne vil have en uddannelse. Jeg har endnu ikke spurgt dem”.*

Hun har dog spurgt en gang og siger herom: *”Jeg har en gang spurgt min far om det, men min far har det med at hidse sig op...og jeg er opdraget ret strengt...og han blev vred. Jeg ved ikke hvorfor. Min far er opvokset som fisker, og måske vil han have, at jeg også bare bliver som han selv...selvom jeg gerne vil gå videre med en uddannelse. Jeg forestiller mig dog, at jeg skal læse videre”.*

Ønsker til fremtiden

Hun vil gerne have egen bolig og tror det vil gøre mange ting lettere. *”Det vil være dejligt at få sin egen bolig. Jeg misunder virkelig dem, der har egen bolig. Det med at kunne styre det selv, vil jeg gerne. Jeg tror også, at vi ville få et bedre samarbejde med hinanden om at ordne de ting, der skal ordnes i hjemmet”.*

Jonna Møller

Mormor – 61 år

[Mand og kvinde – 36 og 33 år – gift – fem børn]

Fra bolig til uden bolig

Jonna Møller mistede i 2007 sin mand ved en ulykke. Det var en hård belastning for hende. Hun havde derfor brug for støtte og spurgte sin datter, om hun, hendes mand og børn ville flytte ind hos hende. Det gjorde de i 2010. De opgav samtidig det hus, de boede i.

Hendes datter og mand er nu ikke glade for den beslutning, de tog. *"Min datter har fortrudt, at de er flyttet, og siger: 'Hvorfor har vi accepteret at du bad os om at flytte ind hos dig'".*

Når Jonna Møller i dag ser tilbage på sit ønske om, at datteren skulle flytte ind hos hendes, synes hun, det var en fejl. *"Det var min fejl – da min mand omkom...og jeg blev alene, begyndte jeg at trække på mine børn...det var min fejl, at jeg bad dem om at flytte ind hos mig".*

De søger en bolig i bygden, men det har vist sig meget svært at få en.

Livet før

Jonna Møller's datter og svigersøn boede i et hus i bygden.

Livet uden egen bolig

Jonna Møller bor i huset sammen med sin datter og mand og deres 5 børn. De er dermed 8 i huset. For et halvt år siden flyttede hendes søn og hans kæreste til den nærmeste by. De boede da 10 i huset. Det sidste var for trangt. Det var grunden til, at sønnen og kæresten flyttede.

Huset har 2 soveværelser. De har tømt et lille værelse og dermed fået et ekstra soveværelse.

Hendes datter og svigersøn er henholdsvis 33 og 36 år. Deres børn er 1, 7, 10, 15 og 16 år.

Jonna Møller siger om situationen: *"Vi har det ellers fint og hjælper hinanden med alting....men mulighederne er knappe, for de ældste vil jo også gerne have mulighed for at have deres eget værelse...og bo sammen med deres forældre".*

De har ikke nogen information om, hvornår de kan forvente at få en bolig i bygden. Det er dem derfor ikke fjernat forestille sig, at det kan vare lang tid. *"Det ender jo med, at de bliver trætte af at vente og så flytter ind til byen. Det har min søn og svigerdatter jo allerede gjort".*

De har det fint med fordelingen af udgifterne og med at hjælpe hinanden. *"Vi fordeler udgifterne lige imellem os og hjælpes ad. Vi deler også huslejen. Dengang de havde deres egen bolig, var de også meget hjælpsomme...vi har altid hjulpet hinanden med mad og alting...hvem har noget, der skal betales...hvad skal betales nu?"*

Jonna Møller arbejder på Royal Greenland. Det gør datteren også. Svigersønnen er fisker.

Hendes mands søskende bor også i bygden. Hun er selv vokset op i en by. Hun har derfor ikke sin familie boende i bygden. Da hun flyttede til bygden for at bo sammen med sin mand, boede de hos hendes mands søskende, indtil de fik deres egen bolig.

Muligheder for at få egen bolig

Den bolig, som datteren forlod i 2010, står tom og har gjort det siden datteren og hendes familie forlod den. Datteren har imidlertid ikke kunnet få den tilbage.

Datterens børn er ved at blive store og hendes datter og mand vil derfor meget gerne flytte, så de får deres eget. *"Min datters børn er jo begyndt at blive store, og det kræver mere og mere plads....da det var mig, der fik dem til at flytte, forsøger jeg også at hjælpe dem med at finde en bolig...ja, jeg vil hjælpe jer, siger jeg, men det er svært".*

Ifølge Jonna Møller har de fået lovning på, at der er prioritet til en bolig til datteren og hendes mand, men der er et men. *"Den med, at vi har høj prioritet, er nok for meget at håbe på, for vi er blevet lovet bolig siden i vinters...og vi har opsøgt kommunekontoret...og nu er vi lige vidt. Nu har de (datter og svigersøn) mest opgivet og gør ingenting...for der sker jo ingenting"*.

Hendes datter og svigersøn har også henvendt sig til INI, men det er der ifølge Jonna Møller heller ikke kommet noget ud af.

Der står to INI-boliger tomme i bygden. Den ene er den, hendes datter og svigersøn tidligere har boet i. *"Den ene af boligerne har skimmelsvamp, men skulle efter sigende være ok, og man venter bare på, at den bliver givet fri til boligtildeling. Vi har hørt, at den ikke bliver istandsat. Den anden bliver heller ikke istandsat. Vi har spurgt til dem, men ikke fået noget svar.....Det er lidt mærkeligt. Vi havde først fået besked på, at den skulle istandsættes og har fået at vide at andre er blevet afvist, fordi min datter og svigersøn skal have den, men de tildeler den jo ikke til dem"*.

Selvom der er mange i bygden, der mangler en bolig, så er der flere boliger, der står tomme. *"Der er et hus, som nu har stået tomt siden sidste år. Det er en, der er flyttet ind hos sine forældre. Han bruger ikke sit hus. Da vedkommende fik boligen, så varede det ikke mere end et par dage, før han flyttede til sine forældre i den nærmeste by, og boligen står tom....Der er også flere ejerboliger, der står tomme, men det er svært at få kontakt til ejerne"*.

Margrethe Jakobsen

Kvinde – 34 år – enlig mor

Fra bolig til uden bolig

Margrethe Jakobsen blev uden bolig, da hun blev skilt for et år siden. Det skete som en hurtig og pludselig beslutning. De havde boet i en bolig, der tilhørte manden.

Hun flyttede da til sine forældre.

Livet før

Hun blev gift, da hun var 21 år, og har levet sammen med sin mand i 12 år.

Livet uden egen bolig

De har 3 soveværelser i forældrenes lejlighed. Margrethe Jakobsen har sit eget værelse i lejligheden.

Margrethe Jakobsen er ikke glad for at bo hos sine forældre. *"Det er akavet at bo hos sine forældre. At bo sådan er det svært at få ro. Man er begrænset, når man blot er logerende, og man får sjældent ro, fordi mine forældre ofte skændes. De skændes meget"*.

Hun har epilepsi. Det er medvirkende til, at hun gerne vil have sit eget sted at bo. *"Når jeg har epilepsi, er det ikke trygt at bo hjemme hos mine forældre. Jeg vil have det meget bedre, ved at have mit eget sted, hvor jeg ikke forstyrrer nogen, hvis jeg får et anfald. Det er ikke særlig ofte, jeg får anfald"*.

Hendes børn bor hos deres far. Det er planen, at de skal fortsætte med det, når hun får sin egen lejlighed. De skal da besøge hende og overnatte hos hende, som de så aftaler. Børnene er 10 og 11 år. Hun har også børnene hos sig, mens hun bor hos forældrene.

Hun har en faster og en onkel i byen. *"Det er ikke muligt, at jeg kan bo der. Jeg vil heller ikke presse på. Der er jo ikke plads til børnene"*.

Muligheder for at få egen bolig

Margrethe Jakobsen har henvendt sig til kommunen for at få anvist en bolig med social boliganvisning. Hun ved ikke, hvornår hun kan få en bolig, men kommunen har sagt, at der nok går et år.

Hun har et fysisk handicap og har som nævnt ovenfor epilepsi. Det mener hun bør indgå i kommunens prioritering af sociale boliger. *"Man skulle tro, at de ville prioritere dem, der har handicap...ved at tildele dem boliger. Men det oplever jeg ikke, at de gør"*.

Hun er også skrevet op til bolig hos INI og har nr. 168 på den almindelige venteliste.

Hun har haft arbejde i en kiosk, hvor hun skulle lægge ting på plads. Da de ikke vil give hende ferie, prøver hun at finde noget andet. Hun vil gerne være på kunsthåndværkerværkstedet.

Hun har talt med kommunen om både job og aktivering.

Ønsker til fremtiden

Til et spørgsmål om, hvad hun forventer at få ved at have sin egen bolig, siger hun: *"Det vil give mere tryghed"*.

Samfundets rammer og ageren

Boligforhold i Grønland

Boligforholdene i Grønland er endnu præget af ordninger fra før Hjemmestyrets indførelse i 1979, hvor der i høj grad var tale om personaleboliger som afgørende fordelingskriterium.

Siden 1979 er den offentligt ejede boligsektor blevet suppleret med en privatejet, enten i form af andelsboliger eller egentlige ejerboliger. Tempoet i denne udvikling er naturligvis afhængigt af ressourcer og prioritering. Indførelsen af kost-ægte huslejer og en boligsikringsreform er et vigtigt skridt på vejen. Der kan konstateres en ubalance mellem udbud og efterspørgsel i nogle få byer, hvor især Nuuk adskiller sig fra det øvrige land. Her er der et stort pres på boligmarkedet, og den voksende private boligsektor giver ikke plads til de økonomisk svageste.

Boligmarkedet søges styret gennem en prioriteringsliste, hvor de tre nederste prioriteter for anvisningsreglerne er henholdsvis boligsociale behov, ønskeflytninger og den almindelige venteliste. Det betyder, at anvisninger til boligsociale behov er prioriteret foran almindelige boligsøgendes behov. Men det forudsætter, at kommunerne er villige til at pådrage sig de økonomiske byrder i forbindelse hermed, hvilket typisk vil sige husleje for første måned og depositum, evt. stille garanti for huslejen. Der er ikke tale om, at en bestemt del er reserveret til det ene eller andet formål; det ville også være for ufleksibelt. Men det er tydeligt, at de gældende regler ikke er kendt i kommunerne eller for så vidt af alle ansatte i INI.

Reglerne for rykkere, opsigelser og eventuel udsættelse er ensartede over hele landet; der er dog tale om lidt skiftende kurs med hensyn til effektueringen, der er strammet i de seneste år. Omfanget af rykkere og lejemaalsophævelser er højt, hvorimod de effektuerede udsættelser har et betydeligt lavere niveau. Samlet betyder det et ganske stort ressourceforbrug på problemer, der løses, inden de bliver til egentlige udsættelsessager. Udsættelsernes omfang er påvirket af dels politiets kapacitet og prioritering af opgaven, dels af antallet af genhusningsboliger.

Til trods for et ensartet reglement for genhusningsboligerne i INI, så er der lokale variationer. Det gælder specielt hvilke dele af deres indbo, udsatte lejere må medbringe i genhusningen. I nogle byer er der en meget liberal tilgang, hvor det er et spørgsmål, om man kan finde plads til sine ejendele, i andre byer er der restriktioner på indboets art og omfang. Ligeledes er der betydelig forskel i fortolkningen af genhusningspligten; INI tillader udsatte at blive boende i årevis, om end de bliver rokeret i princippet hver tredje måned. I boligselskabet Iserit kan opholdet maksimalt vare op til tre måneder. Omfanget af udsættelser varierer, men cirka halvdelen modtager tilbud om genhusning, den anden halvdel videre boligkarriere er ukendt.

En indikator på vanskelighederne ved at skaffe sig selvstændig bolig er omfanget af personer med uoplyst adresse. Det antages af såvel kommunale embedsmænd, medarbejdere i boligselskaberne og andre informanter, at denne gruppe rummer en del, der bor hos familie, venner og bekendte. Der vides imidlertid meget lidt om gruppen; det vil forudsætte en egentlig analyse.

Boligmarked og boligtyper i Grønland

Den samlede boligbestand i Grønland er efter seneste opgørelse i 2010 på 23.112 enheder. Der er mange mindre boliger; omkring 40 % er mindre end 60 m² og kun ca. 20 % er større end 90 m². Boligbyggeriet er droslet kraftigt ned siden starten af 1990'erne og udgør i dag årligt omkring 2-300 boliger for hele Grønland mod 5-700 i 1980'erne. Baggrunden herfor er dels, at flere byer og bygder reelt ikke har boligmangel, dels at der i de seneste år er brugt mange ressourcer på renovering af eksisterende boliger. Tilgangen af nye boliger har skiftet ejerform; hjemmestyret/selvstyret og kommunerne bygger i mindre omfang end tidligere, mens private nu opfører en betydelig del af de nye boliger (godt halvdelen af nybyggeriet). Det sker gennem 60/40 eller især 10-40-50 og nu 20/20/60-ordningen: I sidstnævnte yder henholdsvis kommune og selvstyre hver et rente- og afdragsfrit lån på 20 % af hovedstolen, mens resten finansieres af realkredit (50 %) og køber (10 %).

Tidligere var mange boliger personaleboliger, og huslejen var en del af lønnen, dvs. man betalte ikke husleje. Endvidere var boligerne stærkt subventionerede og først med reformen med kost-ægte huslejer i starten af dette århundrede (2002) er dette for alvor blevet ændret. En medarbejder i INI udtrykker det således: *"Altså, jeg ved, at der var et fokuspunkt på det i 2011, hvor man fik den her nultolerance-tærskel, der handlede om, at man ikke ville bare måned efter måned acceptere, at mennesker ikke betalte husleje"*.

Opførelse af kommunale udlejningsboliger finansieres fuldt ud af det offentlige. Naalakkersuisut yder et fast tilskud pr. kvadratmeter. Den resterende del af opførelsessummen finansieres af kommunerne.

For andelsboligernes vedkommende yder Selvstyret og kommunerne et rente- og afdragsfrit lån på op til 50 procent af de samlede støtteberettigede opførelsesudgifter til andelsboligforeninger. Andelsboligforeningens medlemmer indskyder 5 procent af anlægsudgiften. De resterende 50 procent finansieres af andelsboligforeningen ved optagelse af bank- eller realkreditlån. Der kan søges støtte til op til 110 kvadratmeter til en opførelsesudgift på maksimalt 19.100 kroner pr. kvadratmeter.

Ordnningen om selvbyggerhuse blev revideret i 2007, så ordningen nu kun gælder medbyggerhuse. Medbyggerens eget indskud er indkomstafhængigt, så medbygger med højere indkomst betaler forholdsvis mere i eget indskud. Desuden kan en medbygger søge tilskud til at modtage instruktion og bistand fra en lokal håndværker til opførelse af medbyggerhuset. Ordningen administreres af Boligselskabet INI a/s.

Boligstøtteordningen, der blev indført i 1959, blev i 1990'erne ændret, så der ikke længere ydes lån til opførelse af nye boliger. Der er dog mulighed for, at en låntager med en skattepligtig årlig husstandsindkomst på under 180.000 kr. i to på hinanden følgende år kan søge om konvertering af forfaldne ydelser og restgæld, så disse gøres rente- og afdragsfri. Byggeri uden offentlig støtte er begrænset, da private selv skal finansiere og/eller optage kortvarige banklån. Siden 1985 har danske realkreditinstitutioner kunnet yde realkredit i Grønland mod pant i fast ejendom.

Selvstyrets politik er at fremme privat boligbyggeri. I den forbindelse tilskynder boligreformen til investering i egne boliger, for eksempel andelsboligforeninger, ejerlejligheder og enfamiliehuse. Lejere af det offentlige en- og flerfamiliehuse kan søge om at overtage boligen som ejerbolig. Købesummen fastsættes til markedsværdien.

Tabel 3. Boligbestanden i Grønland - Kilde: Grønlands Statistik.

						01.01.2010			
	01.01.2006	01.01.2007	01.01.2008	01.01.2009	01.01.2010	By	Bygd	Kollegier	Alderdom
Hele landet	21.850	22.075	22.371	22.833	23.112	19.402	3.710	1.928	752
Nanortalik	1.013	1.013	1.025	1.028	1.052	610	442	18	49
Qaqortoq	1.424	1.443	1.467	1.498	1.511	1.379	132	263	79
Narsaq	818	826	828	829	838	761	77	96	47
Paamiut	1.067	1.067	1.067	1.067	1.075	964	111	65	58
Nuuk	5.873	5.954	6.136	6.319	6.455	6.283	172	597	127
Maniitsoq	1.507	1.507	1.509	1.512	1.516	1.195	321	72	36
Sisimiut	1.989	2.038	2.042	2.163	2.180	2.046	134	315	80
Kangaatsiaq	477	478	478	486	486	216	270	-	11
Aasiaat	1.336	1.341	1.342	1.344	1.353	1.243	110	260	57
Qasigiannuit	623	623	623	623	623	586	37	-	23
Ilulissat	1.743	1.775	1.775	1.838	1.869	1.670	199	140	70
Qeqertarsuaq	440	443	454	454	456	426	30	-	16
Uummannaq	1.072	1.075	1.081	1.085	1.085	576	509	7	42
Upernavik	838	842	871	874	894	392	502	28	25
Qaanaaq	378	378	379	380	385	266	119	18	-
Ammassalik	1.027	1.043	1.065	1.104	1.105	606	499	49	25
Illoqqortoormiut	225	229	229	229	229	183	46	-	7

Omkring to tredjedele af Naalakkersuisuts udlejningsboliger er ældre end 15 år og lider af manglende vedligeholdelse. Inatsisartut (Grønlands parlament) tilsluttede sig i 1990 en renoveringsplan, der skal løbe over en årrække for at genoprette de nedslidte boliger.

Boligområdets organisering

Størstedelen af boligmassen ejes af kommunerne og Selvstyret og er lejeboliger. Disse boliger blev for en stor dels vedkommende overdraget af den danske stat til det daværende Hjemmestyre i 1987. Boligområdet hører til under Departementet for Boliger, Infrastruktur og Trafik. Boligselskabet INI a/s blev oprettet i 1995 for at sikre en effektiv drift af det offentlige boliger. Selskabet ejes 100 % af Selvstyret. De fleste offentligt ejede boliger udlejes af INI a/s og Iserit a/s, sidstnævnte boligselskab er kun til stede i Sermer-soq kommune, hvor Nuuk er hovedbyen. Iserit administrerer ca. 1.200 boliger og INI ca. 12.000.

Det forhold, at en stor del af boligmassen er i offentligt eje, har tidligere betydet, at den private sektor ikke opførte boliger i større omfang. Huslejen var i mange tilfælde subsidieret og blev betragtet som et element i socialpolitikken. Samtidig medførte den relativt lave husleje, at private ikke havde mulighed for at bygge i større omfang, idet den markedsbestemte husleje ville være markant højere end niveauet i de offentligt ejede udlejningsboliger. Endelig er der ikke sket den fornødne opsparing til sikring af vedligeholdelsen; der er i mange tilfælde tale om et stort vedligeholdelses efterslæb.

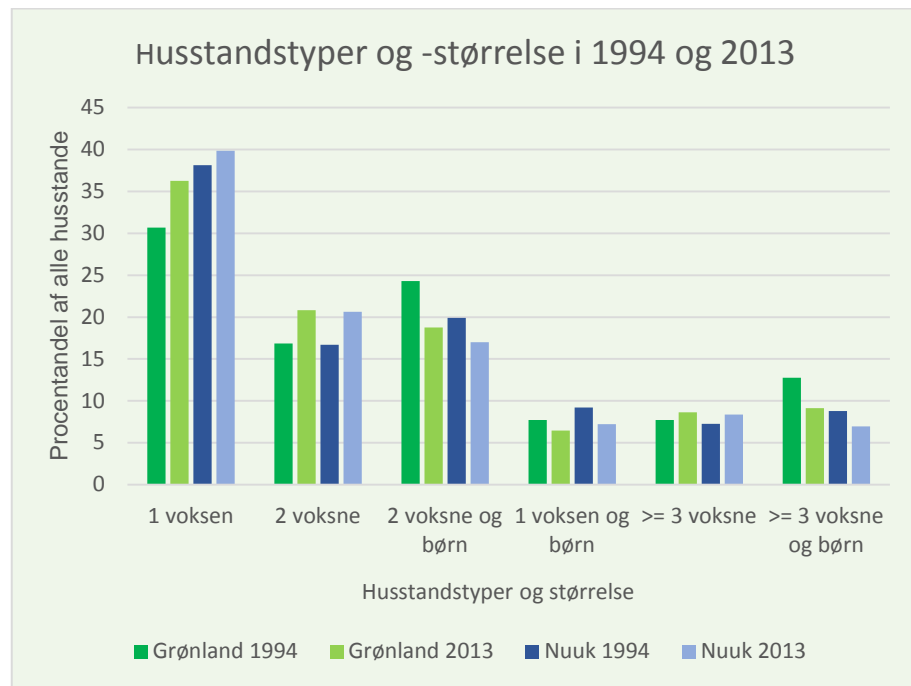
Selvstyret vedtog, med virkning fra 1.1. 2002, en regulering af huslejen i de offentligt ejede udlejningsboliger. Hovedformålet var at gøre huslejen kostægte og dermed reducere forskellene mellem det offentlige og det private boligmarked. Huslejereformen i 2002 betød, at huslejestøtte ydes i forhold til husstandens indkomst. Samtidig trådte en ny boligsikringsreform i kraft, således at borgere med lave indkomster fik en markant forbedring af boligsikringsydelse. Det forventedes, at reformen ville medføre et mindre pres på ventelisterne, at den mere velstillede del af befolkningen fik incitament til at flytte fra offentlige boliger samt at de private udlejningsboliger blev mere konkurrencedygtige.

Befolkningens fordeling på husstandstyper i Grønland adskiller sig klart fra den nordvesteuropæiske; der er markant flere husstande med tre eller flere voksne. Dette er imidlertid en traditionel husstandsform, der afspejler behovet for familiemæssigt sammenhold i tidligere tider. Figur 1 viser dels befolkningens fordeling efter husstandstype i hele Grønland, dels i Nuuk;

Genudlejning eller ulovlig fremleje menes at være et stort problem i især Nuuk, men der vides ikke noget sikkert herom. Der verserer historier om fremtrædende folk, der opnår ekstra gevinster ved denne form for udlejning. En INI-ansat forklarer: *"Vi ved, at der er nogle, der har en INI-bolig, som har haft den i mange år, uden at vi kan dokumentere det, så vi har flere gange set, at de mennesker har lejet den ud til nogle andre mennesker uden om INI's accept (...) Vi hører sågar også sådan nogle historier om, at politikere og nogle fremtrædende folk, der har en INI-bolig, men som gør et eller andet ved det. Men vi må ikke gå ud og begynde at banke på døren..."*. INI kan ikke kontrollere, om der er tale om ulovlig fremleje. Nogle gange beholder udlejer pengene selv, og så bliver de ulovligt boende sat ud til trods for, at de har betalt huslejen til den egentlige lejer. Det er således kun, når noget går galt, f.eks. ved manglende huslejeindbetaling, at INI har mulighed for at reagere.

Husstandstørrelser

Omkring 30 % alle grønlandske husstande omfatter kun én person og denne andel er vokset til godt en tredjedel i 2013; i Nuuk er andelen noget højere og nåede således i 2013 knap 40 %. Tilsvarende er andelen af husstande bestående af to voksne og børn, dvs. den traditionelle kernefamilie, reduceret fra at udgøre knap hver fjerde husstand til at være nær hver sjette. Igen med en mindre forskel mellem Nuuk og hele landet. Andelen af husstande med enlige forsørgere og et eller flere børn udgør kun 5 % og med begrænset variation mellem hele landet og Nuuk. Endelig er andelen af husstande med 3 eller flere voksne svagt stigende på landsplan og stort set uændret i Nuuk. Derimod er husstandstypen tre eller flere voksne plus børn i aftagende både i Nuuk og hele Grønland. Den grønlandske husstandstypologi nærmer således den nordvesteuropæiske, hvor den vigtigste årsag har været dels demografiske ændringer med længere levetid og lavere fødselsfrekvens, dels stigende velstand i kombination med beskæftigelse i servicevirksomhed.

Figur 1. Husstande fordelt efter type, 1994 og 2013. Kilde: Grønlands Statistik.

Boliganvisning

De offentligt ejede boliger i Grønland er reguleret gennem flere bestemmelser, hvoraf Landstingsforordning (LTF) nr. 2 af 12. maj 2005 er den vigtigste. Forordningen gælder alle offentligt ejede boliger, dog ikke boliger til uddannelsessøgende eller boliger, der i kraft af lovgivning er udtaget til særlige formål. I henhold til denne anvises ledige boliger i henhold til LTF's §5 efter formål 1-9, idet anvisning efter 1-6 altid går forud for 7-10.

§5: Anvisningsregler, prioriteret rækkefølge:

1. Selvstyrets og kommunernes genhusningsbehov i forbindelse med renovering og sanering.
2. Lejere, der ikke ønsker at overtage deres bolig som andels- eller ejerbolig, skal tilbydes anden bolig.
3. Opfyldelse af udstedt boliggaranti.
4. Efterlevende ægtefælles fraflytning af bolig, der er øremærket en bestemt stilling.
5. Efterlevende ægtefælles fraflytning af bolig, der er specielt indrettet og tildelt som bolig for handicappet.
6. Bolig reserveret særlige formål, typisk øremærket til bestemte stillinger.
7. Til personale med særligt bolignummer; dvs. personale med ret til anvist bolig.
8. Til opfyldelse af det boligsociale behov.
9. Ønskeflytninger, herunder boligbytninger.
10. Boligsøgende på den almindelige venteliste.

Fordelingen mellem de ti kategorier kan af Landsstyret fastsættes for hver enkelt kommune.

Tabel 4. Anviste boliger i INI og Iserit efter anvisningskategori.

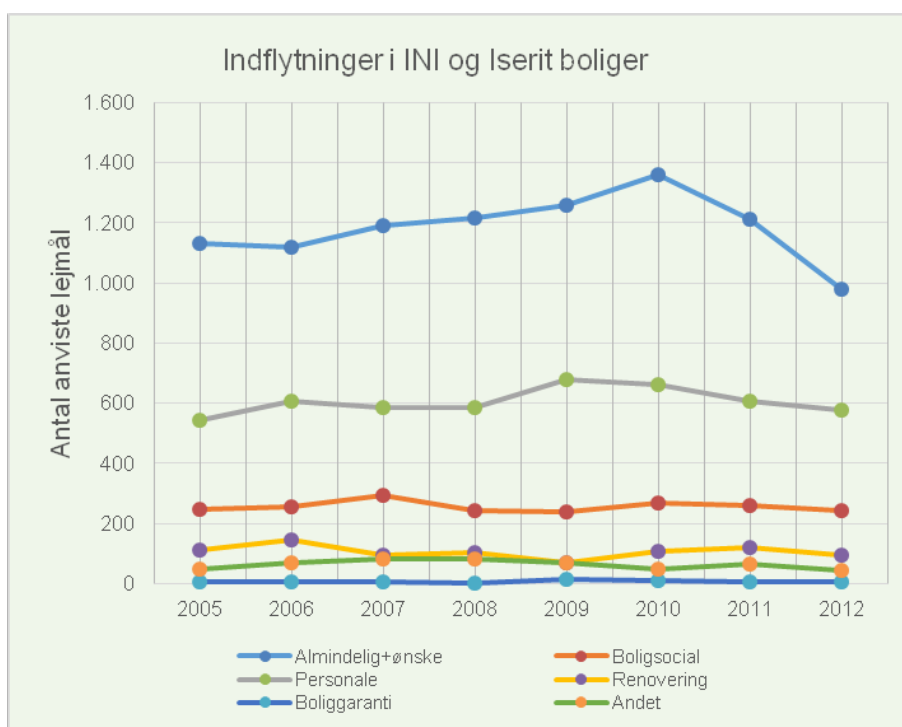
Anviste boliger efter anvisningskategori - INI og Iserit								
Anvisningskategori	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Personaleboli [7]	485	556	533	525	608	604	560	543
Almindelig [10]	965	933	1004	1061	1100	1185	1063	833
Boligsocial [8]	245	255	293	244	240	269	258	243
Ønske [9]	168	184	186	155	159	173	150	144
Chefboli [6]	7	6	9	12	12	13	9	8
Vakantboli [6]	34	23	26	32	42	32	25	15
Boligaranti [3]	5	5	6	3	12	8	4	7
Renovering [1]	111	146	94	101	68	108	122	93
Personaleønske	16	23	19	16	15	13	12	10
Særligt lejemål	42	52	64	61	47	36	43	33
Restlejer ønske	2	1	2	0	3	1	1	4
I alt	2080	2184	2236	2210	2306	2442	2247	1933

Selvstyret/kommunen kan reservere en eller flere boliger med henblik på at anvendes disse til særlige formål, f.eks. chefboliger eller øremærkede boliger. Desuden kan der foretages reservation i forbindelse med særlige hensyn til virksomheder (for eksempel for at tiltrække arbejdskraft).

På et boligmarked, hvor netop markedsmekanismerne ikke har en væsentlig funktion ved fordelingen af boliger, er de politisk fastsatte kriterier afgørende. Her har det daværende Hjemmestyre formuleret de grundlæggende principper i sin LTF fra 2005, hvor en række formål er prioriteret over den almindelige efterspørgsel. Den sociale anvisning går også forud herfor.

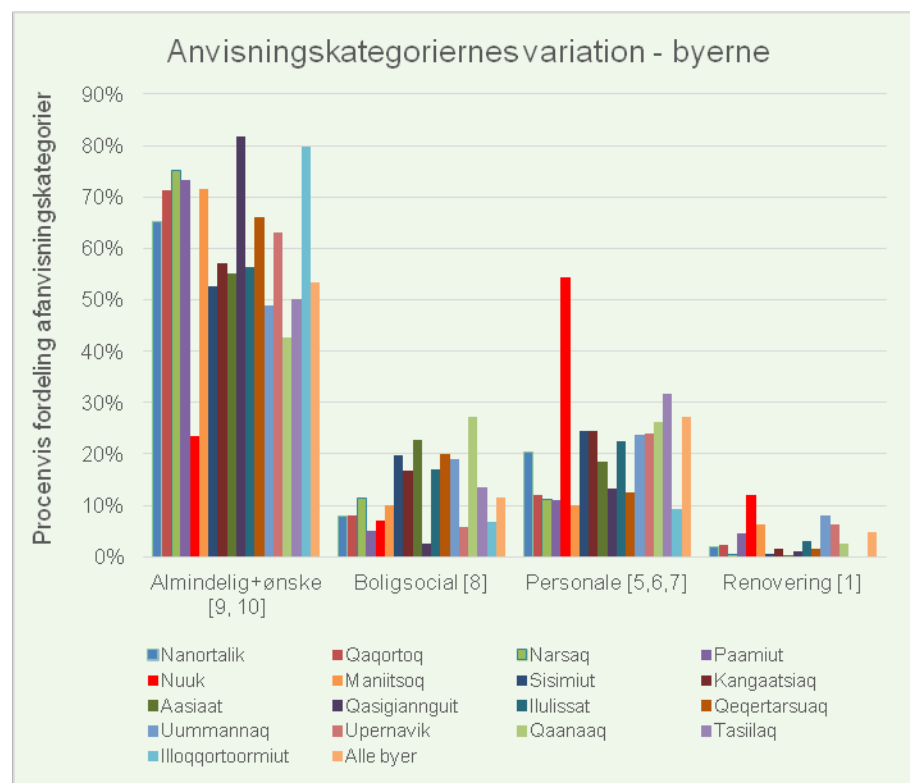
LTF's §11 fastslår, at boligsøgende kan optages på tre typer ventelister:

1) den almindelige venteliste, 2) ønskeflytventelisten og 3) ønskeflytventelisten for personale med ret til anvist bolig.

Figur 2. Anviste boliger i INI og Iserit efter anvisningstype.

Anvisningen af boliger fordelt på de enkelte kategorier er ganske stabil, men opgjort i absolutte tal er der tale om én markant ændring: Boliger anvist til almene formål (inkl. ønskeflytninger) er reduceret markant fra 2010 (godt 1200 anviste boliger i denne kategori) til knap 1000 anviste boliger i 2012, i alt en reduktion på 17 %. En stor del af reduktionen i antallet af anviste boliger har fundet sted i denne kategori, der udgør godt 50 % alle anvisninger. Boliger anvist til brug for personale er svagt stigende i perioden og udgør nu omkring en fjerdedel af alle indflytninger i INI og Iserit. Den sociale anvisning har været omtrent konstant gennem perioden med ca. 250 boliger årligt; den boligsociale anvisning omfatter 10-13 % af boliganvisningerne.

Figur 3. Anvisningskategoriernes variation byerne imellem.

Boligfordeling efter kriterier

Nogle boliger er øremærkede til særlige formål, det kan være læge-, præste- eller lærerboliger. De kan stå tomme, når den tilknyttede stilling ikke er besat. Personaleboliger er en vigtig kategori; her kan sæsonudskiftningen på f.eks. seminarer og skoler have stor effekt på det lokale boligmarked.

Sociale boliger er ikke bestemte boliger udpeget på forhånd, det kan være blandt dem, der bliver ledige. De sociale boliger tildes tre undergrupper; de handicappede, ældre og personer eller husstande med socialt belastede forhold. Tidligere regler om, at hver femte ledige bolig skulle stilles til rådighed for kommunerne som socialbolig, gælder ikke mere. Hvis kommunen henvender sig, kan der stilles ledige boliger til rådighed for den sociale anvisning, eftersom sociale boliger ifølge Landstingsforordningen prioriteres før den almindelige venteliste. Det indebærer samtidig, at kommunen skal betale første måneds husleje og depositum. Er det en person uden for arbejdsmarkedet, indebærer det, at huslejen fremover skal betales af kommunen i henhold til sociallovgivningen.

Tabel 5. Udsættelser i årene 2005-2013 (INI og Iserit).

Udsættelser 2005-13 (INI og Iserit)			
	Samlet antal	Årligt gennemsnit	Gennemsnit pr. 1000 boliger
Nanortalik	86	11	29
Qaqortoq	57	7	8
Narsaq	96	12	29
Paamiut	92	12	20
Nuuk	265	33	10
Maniitsoq	160	20	25
Sisimiut	146	18	14
Kangaatsiaq	19	2	24
Aasiaat	84	11	13
Qasigiannuguit	21	3	10
Ilulissat	43	5	6
Qeqertorsuaq	13	2	13
Uummannaq	26	3	16
Upernavik	5	1	5
Qaanaaq	7	1	7
Tasiilaq	47	12	34
Ittoqortoormiut	9	2	32
Hele landet	1.176	147	13

Der er imidlertid betydelig variation i typen af boliganvisninger mellem de enkelte byer; boliger tilgået den almindelige venteliste og ønskeboliger udgør i de fleste byer omkring 70 % af alle anviste boliger med Nuuk som en meget markant undtagelse. I Nuuk er kun hver fjerde anviste bolig gået til denne kategori. Til gengæld er den dominerende anvisningstype i Nuuk personaleboliger, der udgør mere end hver anden bolig. Det er en kategori, der ellers kun omfatter hver femte og i en del tilfælde kun hver tiende bolig. Ligeledes er anvisningen af boliger i forbindelse med reovering relativt set høj i Nuuk, mens anvisning af boliger til den sociale venteliste er relativt lav.

Udsættelse og genhusning

Ved manglende huslejebetaling fremsender INI på vegne af den pågældende boligafdeling 1. rykkerbrev knap 14 dage efter, at fristen for rettidig indbetaling er overskredet. Brevet indeholder en advarsel om, at manglende huslejebetaling kan medføre, at lejemålet ophæves. Det er muligt at henvende sig til boligselskaberne og få lavet en afdragsordning og/ eller få råd og vejledning om at søge hjælp hos kommunen.

Betaler lejer fortsat ikke sin husleje, følger der en 2. rykker cirka tre uger efter den første. 2. rykker fungerer også som en "Ophævelse af lejemålet", dvs. herved ophæves lejemålet. Dog er der mulighed for, at lejer ved at betale sin restance kan forblive i sin bolig. Hvis der derimod efter yderligere en uge stadig ikke er indbetalt husleje, sender INI et såkaldt politibrev. Det er en meddelelse til lejer om, at ophævelsen af lejemålet og den manglende betaling nu er overgået til politiet. Det er nu politiets opgave at sætte lejer ud af den bolig, der ikke betales husleje for. Udsættelsesforretningen begynder med et møde mellem boligselskab og politi; listen med ophævede lejemål

gennemgås bl.a. for at se, om der er smårestancer, hvor det virker helt urimeligt ikke at kunne finde en løsning. Det er især de store restancer, der er opmærksomhed på. Der udarbejdes en liste med forestående udsættelser, som sendes til kommunens socialforvaltning. Det giver socialforvaltningen en chance for at tjekke, om der er grundlag for at tildele hjælp til at afværge udsættelsesforretningen. Kommunerne bliver automatisk orienteret, når INI eller Iserit udsender rykkerbreve, ophævelse og begæring om udsættelse.

På selve dagen for udsættelsesforretningen gennemgås dokumenterne endnu en gang, det kontrolleres, at alle formaliteter er i orden samt at udsættelsesbegæringen er forkyndt. Derefter foretages selve udsættelsesforretningen, der kan evt. tilkaldes en låsesmed, såfremt der ikke åbnes. Lejeren gøres bekendt med formalia, der anmodes om en underskrift som dokumentation for korrekt fremgangsmåde, samt at lejer er bekendt med baggrunden og konsekvenserne. Lejer gøres endvidere bekendt med ret til genhusning og reglerne herfor. Hvis lejer på selve dagen med udsættelsesforretningen kan fremvise kontoudskrift eller på anden vis dokumentere at have betalt huslejerestancen i sidste øjeblik, standses udsættelsesforretningen.

Reglerne om udsættelse gælder selvfølgelig over hele landet, men fungerer reelt ikke alle steder. I nogle bygder oplever INI, at lejere udsættes og genhuses i deres tidligere bolig. Men nu uden husleje.

Retsplejelovens §633, stk. 3 er det juridiske grundlag for udsættelserne og genhusningen: *"Fogeden kan nægte at imødekomme en anmodning om udsættelse af en lejer af det lejede, hvis lejer eller lejerens husstand derved kommer til at stå uden bolig, og forholdene i øvrigt taler imod at gennemføre udsættelsen"*. Denne bestemmelse er helt central for at forstå genhusningsproblematikken; der står ikke, at boligselskabet skal påtage sig genhusningen, men det er i praksis blevet sådan. En INI-medarbejder siger: *"Jeg tror nok, at man tidligere var lidt tilbageholdende med at tage boligerne fra folk. Til at begynde med, så var lejligheder først og fremmest personaleboliger. Folk med personalebolig, de skulle slet ikke betale husleje"*.

Politiet håndhæver den gældende bestemmelse om, at ingen kan udsættes, såfremt de derved står uden bolig. Det betyder i praksis, at INI og Iserit er nødt til at sørge for en genhusningsbolig. Det skal bemærkes, at boligselskaberne ikke er forpligtede hertil. Det er de to boligselskaber, der i praksis står med problemerne, eftersom myndighederne ikke tager sig af det.

Genhusningen betales af INI, dvs. det er de øvrige lejere i afdelingen, der betaler huslejen. Det er derfor de dårligste boliger, der anvendes til genhusning. Politiet eller andre myndigheder stiller ikke krav til kvaliteten af genhusningsboliger. Boligselskaberne har forskellig opfattelse af, hvad dette indebærer; hos Iserit er el ikke en nødvendighed, hos INI er dette tilfældet: på et tidspunkt var der lukket for el i genhusningsboligerne, men det medførte farlige 'selvinstallationer' med risiko for brand. INI har visse minimumskrav; genhusningsboligen skal have varme, vand, el og adgang til køkken og bade faciliteter. Som hovedregel kan enlige komme til at skulle dele værelse med andre af samme køn.

Kommunen forholder sig ikke til genhusningsboligernes stand eller indretning, det overlades til boligselskaberne, ligesom kommunerne ikke fører tilsyn med genhusningsboligerne og deres forhold. En medarbejder i INI siger: *"Ja, der er nogle regler (...) vi siger, der skal være elektricitet, hvis der ikke er elektricitet, så er det noget med, at man sidder ved stearinlys og så er der brandfare. Vi stiller ikke krav om rindende vand (...) Og der skal være mulighed for opvarmning. Så det, tror jeg nok, er vores minimumskrav. (...) Og enlige, der tror jeg nok, at der siger vi, at enlige af samme køn kan godt dele værelse. Det siger vi i teorien, vi gør det ikke i praksis her i byen"*.

Der er således en 'officiel' politik fra INI's side, men det er ikke altid den følges slavisk, det kommer an på den konkrete situation, herunder presset på genhusningsboligerne. Med andre ord følges den officielle politik ikke altid. På spørgsmålet, om politiet som foged stiller krav til genhusningsboligerne, svarer en INI-medarbejder, at *"...politiet er (så) tilfreds med vores krav...Der skal være mulighed for at lave mad. (...) Vi siger, at der skal være...Et komfur...Der skal selvfølgelig også være...man skal kunne bo der" [Spørgsmål: varme og el?]. "Ja, alt det der (...) Der er åbnet for el i alle boliger"*.

Genhusningsboligerne i Nuuk tilbyder kun mulighed for at medbringe en madras, nogle lamper og bøger samt tøj pga. pladsmanglen: *"...de må ikke have deres egne møbler med, de må ikke have deres radio eller stereoanlæg med eller noget andet. Det eneste, de skal have med, det er, at de kan hente en madras, de kan hente en lampe og nogle bøger og ellers ikke andet"* (ansat i INI).

Andre INI-ansatte modererer dog dette: [Spørgsmål]: *"Så I accepterer, at folk flytter ind med møblement af forskellig art?"*

Svar: *"Ja"*.

[Spørgsmål]: *"Altså, må de møblere det, som de selv har lyst til?"*

Svar: *"Ja"*.

[Spørgsmål]: *"I har ingen krav om, at der er noget de ikke må have?"*

Svar: *"Nej, ikke så vidt jeg ved, nej"*.

En anden INI-medarbejder svarer på samme problemstilling:

[Spørgsmål]: *"Køleskab? Må de gerne tage det med?"*

Svar: *"Ja, de skal have lov til at være der. Ofte er der et køleskab i forvejen, men det ser de jo."*

"Jeg kan ikke forestille mig, at vi har sagt til folk, at de ikke måtte tage et køleskab med."

Dette udsagn strider dog mod udtalelser fra enkelte af de genhusede, se tidligere afsnit.

Den del af behovet, der ikke er plads til, og det fremhæves, at det primært er dette forhold, der begrænser omfanget af bohavet, der kan medtages, opbevares af boligselskabet i indtil 3 måneder, typisk i en container. I denne periode skal den udsatte lejer finde en alternativ opbevaring eller evt. medtage de ting, han eller hun ønsker at bevare, hvorefter resten vil blive destrueret: *"Det betyder jo, at så sætter vi tingene hen i et kælderlokale. Typisk...og så har vi tingene stående i tre måneder. Så kan lejeren komme og hente de ting, han vil beholde. (...) Desværre er det typisk sådan, at når vi sætter tingene ind i vores depotrum, så hører vi ikke mere til lejeren (...) Typisk, så har de jo taget det med sig, der er godt, og så er det ligesom skramlet, der følger med."* En anden INI-medarbejder udtrykker det således: *"...og så får de at vide, at deres indbo bliver opbevaret i tre måneder. Og hvis de ikke gør noget inden tre måneder, så bliver det kørt på dumpen."*

Genhusningsreglementet er oplået i genhusningsboligerne; såfremt reglementet ikke overholdes, kan man udsættes fra sin genhusningsbolig. Dette forekommer imidlertid sjældent eller slet ikke. Flere afdelinger under INI har kørt genhusning med lange opholdstider i genhusningsboligerne. I en by havde 5 personer boet i genhusningsboligerne i 6-7,5 år. Iserit har sat en maksimal opholdstid i genhusningsboliger til tre måneder.

Når behovet opmagasineres af INI, skal lejeren betale for opmagasineringen, ellers bliver det kørt til forbrænding eller på dumpen. I nogle byer administreres adgangen til bohavet lempeligt; den udsatte lejer har adgang til at hente forskellige effekter. I andre byer er der kun adgang mod at betale for opmagasineringen.

I praksis er der forskel på hvilke effekter, den enkelte udsatte lejer kan medbringe i genhusningsboligen; nogle steder får de genhusede at vide, at kun

madræs, tøj og toiletsager kan medbringes, andre steder kan det meste af behovet inkl. vaskemaskine, køleskab, borde og stole medbringes. Det er til dels et spørgsmål om plads. I praksis kontrolleres det ikke.

Genhusede bliver tvunget til at flytte rundt hver 3. måned, en INI-medarbejder forklarer det således:

"Der kan de faktisk blive længe. Der kan de blive i rigtig mange år. Så det, vi også arbejder med (...) er at rokere. Ligesom sådan for at anspore eller animere til at man ikke, hvad skal man sige, opfatter det som det nye hjem. Men der har været en periode, hvor vi ikke rigtig har rokeret, fordi det egentlig er et administrativt arbejde, og det er egentlig også, hvad skal man sige, på en eller anden måde et hårdt arbejde, fordi man skal jo tæt på måske".

"Grunden til, at vi omrokerer, det er... Der er to grunde til det, den ene er, at de ikke skal gro fast. De skal ikke føle, at det er deres bolig. De skal have forståelsen af, at det kun er et opholdssted, indtil de finder noget. Det er helt bevidst, den fornemmelse skal de have. Den anden grund til, at vi omrokerer (...) Typisk fortæller de ikke, når de forlader udsætterboligen. Vi risikerer faktisk, at det ender med at være en person i en udsætterbolig".

"...så rokerer vi dem rundt. For ikke at få dem til at føle, at de har et hjem. Vi må ikke få dem til at føle, at de har et nyt og trygt hjem. Vi skal simpelthen genere dem, undskyld udtrykket".

Rokeringen skal medvirke til at stresser beboerne til at finde en alternativ bopæl.

Selvom udsættelsesomfanget er relativt højt set med dansk baggrund, så er det kun en brøkdel af dem, der bliver truet med udsættelse (se tabel 6), der rent faktisk bliver udsat. Mange lejere kan trods alt skaffe det nødvendige beløb til at dække restancen, eventuelt ved hjælp fra kommunen.

Der har været udsættelsesstop i en periode i Nuuk som følge af at, genhusningspladserne var optaget. En INI-ansat tilføjer, at *"...den eneste grund til, at den er ophævet, det er, at vi har plads i vores genhusningsbolig."* Der er således ikke en direkte sammenhæng mellem huslejerestance og konsekvens.

En ansat i INI forklarer: *"Det er klart, at INI driver i virkeligheden en type herberger, og det er klart igen, at det ikke er naturligt for kommunen at investere i (...) men de mangler et sted for typisk enlige mænd, der er hjemløse."*

Tabel 6. Breve til lejere, der ikke har betalt husleje.

Påkrav, ophævelser, udsættelser og genhusninger, 2005-12, INI og Iserit									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Snit/år
Påkravsbreve (1. rykker)	17.143	23.671	19.807	18.412	23.742	24.331	24.813	26.844	22.345
Ophævelsesbreve (2. rykker)	4.415	5.364	5.582	4.617	3.977	3.433	2.472	2.678	4.067
Politibreve (Udsættelsesbreve)	877	912	2.192	1.735	1.147	1.151	1.128	1.543	1.336
Realiseret udsættelse	161	115	318	156	56	51	187	132	147
Genhusning	64	78	63	55	7	26	84	61	55
	2.005	2.006	2.007	2.008	2.009	2.010	2.011	2.012	Snit/år
Ophævelser i % af påkravsbreve	26%	23%	28%	25%	17%	14%	10%	10%	18%
Politibreve i % af påkravsbreve	5%	4%	11%	9%	5%	5%	5%	6%	6%
Udsættelser i % af påkravsbreve	1%	0%	2%	1%	0%	0%	1%	0%	1%
Udsættelser i % af politibreve	18%	13%	15%	9%	5%	4%	17%	9%	11%
Genhusning i % af udsættelser	40%	68%	20%	35%	13%	51%	45%	46%	37%

Nogle gange er det personer, der *"...rejser til Nuuk, fordi de tror, de kan få lov til at bo et eller andet sted. De har jo aldrig været lejere, og hvis de har problemer med alkohol og aggressioner (...) Så er det så, at de bliver hjemløse (...) Kommunerne regner med, at det klarer INI."* (medarbejder i INI).

Det samlede antal påkrav (1. rykker) er ganske højt, omkring 1 årligt påkrav pr. boligenhed. Påkravene har samlet set holdt sig stort set konstant gennem perioden; derimod er omfanget af ophævelser reduceret fra ca. 5000 årligt til godt 2000 årligt. Det har tilsyneladende øget bevidstheden om rettidig betaling blandt lejerne, men antallet af politibreve er øget med ca. 50 % i samme periode (fra knap 900 til knap 1300), og hvor det tidligere var hver femte ophævelse af lejemål, der førte til politibrev, er det nu hver anden.

Antallet af udsættelser varierer betydeligt fra år til år; i starten af perioden 2005-12 lå det samlede antal på et relativt højt niveau (150-200 årligt) for så i 2009 og 2010 at nå ned på et omfang på kun 30-40 årlige udsættelser. Herefter er antallet steget igen, dog uden at nå det tidligere niveau. Det ville være fristende at forstå variationen som relateret til økonomisk vækst, beskæftigelse m.m. Men det er formentlig mere komplekst; således har boligselskabernes brug af udsættelser været påvirket af andre forhold, eksempelvis antallet af egnede genhusningsboliger eller politiets kapacitet til at medvirke hertil. Endelig fremgår det, at genhusningsomfanget blandt de udsatte er stærkt varierende gennem perioden; med knap 10 % i 2009 som absolut laveste niveau og få år før, i 2006, med næsten 70 % som den højeste andel. I de seneste år har ca. halvdelen ønsket genhusning.

Omfanget af udsættelser varierer ligeledes mellem de enkelte byer; ikke overraskende er der flest udsættelser i den største by Nuuk med hele 265 udsættelser i perioden. Der er derfor foretaget en standardisering pr. 1000 boliger, hvorved omfanget kan sammenlignes på tværs af de enkelte byer: De to byer på Østkysten ligger relativt højt, tæt fulgt af de sydlige byer (dog undtaget Qaqortoq). Nuuk har et relativt lavt niveau for udsættelser med kun 10 udsættelser pr. 1000 boliger.

Tabel 7. Udsættelser 2005-12 (INI og Iserit).

Udsættelser 2005-13 (INI og Iserit)			
	Samlet antal	Årligt gennemsnit	Gennemsnit pr. 1000 boliger
Nanortalik	86	11	29
Qaqortoq	57	7	8
Narsaq	96	12	29
Paamiut	92	12	20
Nuuk	265	33	10
Maniitsoq	160	20	25
Sisimiut	146	18	14
Kangaatsiaq	19	2	24
Aasiaat	84	11	13
Qasigiannuit	21	3	10
Ilulissat	43	5	6
Oeqertorsuaq	13	2	13
Uummannaq	26	3	16
Upernavik	5	1	5
Qaanaaq	7	1	7
Tasiilaq	47	12	34
Ittoqortoormiut	9	2	32
Hele landet	1.176	147	13

Det store antal rykkerbreve og ophævelser er ikke kun et spørgsmål om porto, men også ressourceforbrug i forbindelse med opsigelser, politibreve, afholdelse af møder med kommune og politi m.m. foruden den egentlige udsættelsesforretning. Der bruges derfor uforholdsmæssigt mange ressourcer på trivialiteter, mens de reelt udsættelsestruede husstande ikke kan hjælpes tilstrækkeligt. Mange har faktisk mulighed for at få hjælp i kraft af deres lave indkomst: *"...men mange af de udsættelser, nogen af dem kunne have reddet sig, hvis de havde henvendt sig i tide. De står dagen før udsættelsen er der, og hvad skal de nu gøre. De har faktisk ikke gjort noget før. De er lidt selv skyld i, at (de) ikke er aktive"*.

Det nævnes, at nogle, især pensionister, ikke kan administrere egen økonomi og derfor beder kommunen om at sikre, at de faste udgifter trækkes, uden at de selv kan forhindre det.

En del lejere kan ikke overskue egen situation og reagerer ikke på breve eller forstår ikke at henvende sig til kommunen for at få hjælp.

Udsættelsesomfanget påvirkes også af politiets kapacitet; som en ansat i INI bemærker: *"Det kommer an på en masse ting, hvor du er henne i Grønland. Det kommer også an på, hvor villig politiet er til at være med til udsættelserne. (...) Ja, vi har haft en pause på lidt over et år"*. Hvis opgaven ikke prioriteres af politiet, sker der ikke mere; frivillige udsættelser har meget behersket omfang.

Samme medarbejder fortsætter: *"De kan trække den indtil dagen før, politiet kommer. De kan også godt betale samme dag, som politiet kommer. Bare de kommer og viser, at de har betalt. Så annullerer vi det hele. (...) De skal betale et gebyr på 150 kr. for at annullere ophævelsen. Lidt sanktion er der i det, men det er småpenge i forhold til det kæmpeapparat, som de har sat i værk. (...) Det er en gratis kredit (...) Man kan ikke få et banklån, der er så billigt"*.

Venteliste til sociale boliger

Kommunernes mulighed for at imødekomme henvendelser om anvisning af sociale boliger styres dels af udbuddet, dels af efterspørgslen: I henhold til Landstingsforordning nr. 2 af 12. maj 2005 er bolig til social anvisning nederst på prioritetslisten, men over den almindelige venteliste og ønskeventelisten. Dette begrænser naturligvis udbuddet af sociale boliganvisninger, og på figur 11 fremgår fordelingen af indflytninger i INI's boliger fordelt på kategorier. Det ses, at boliger reserveret til sociale anvisninger er nogenlunde konstant, mens den almindelige venteliste er gået markant tilbage.

Boliger til social anvisning kommer fra INI (i Sermersooq kommune også fra Iserit), men kommunerne henvender sig sjældent. Kommunerne opfatter reglerne sådan, at det er hver femte ledige bolig, der skal gives til denne kategori. Andre mener, det er hver fjerde, men undrer sig over, at de ikke så tit får tildelt boliger til socialt formål. Medarbejderne i kommunernes socialforvaltninger er ikke sikre på reglerne:

Medarbejder i socialforvaltningen: *"Jamen, det stod jo i forordningen, ik? At hver 5. bolig, der bliver ledig, skal indgå som social bolig". [Spørgsmål: Så I får hver femte bolig, der bliver ledig?]. "Ja, det er det, det er lovgivningen, der siger det"*.

En anden medarbejder forklarer proceduren: *"Så hænder det, at jeg skriver et par linjer til en sagsbehandler i INI, om de kan hjælpe os med en socialbolig. Eller hvornår de regner med, at vi får en socialbolig. (...) En gang imellem kommer der en, måske ugen efter"*.

Den sociale venteliste er ikke altid opgjort efter de gældende retningslinjer, for når en borger insisterer, giver kommunens socialforvaltning undertiden efter. *"Du har altså ikke et akut boligbehov, men så bliver de ved med at sige, at de vil stå på boligventelisten, og så skriver man dem op alligevel"*.

En medarbejder i en anden kommune har samme opfattelse af omfanget af de boligsociale anvisninger: *"Den der socialbolig, der får vi jo Iserit's og INI's hver fjerde bolig.(...) Den hver fjerde ledige bolig, af de to boligforeninger. Der har vi en boligventeliste, hvor man skal leve op til nogle særlige kriterier"*.

Der er en klar usikkerhed angående omfanget af tildelte boliger til boligsociale formål, men en medarbejder i INI forklarer det således:

Spørgsmål: *"Hvis kommunen beder om en socialbolig, så leverer I en?"*

Svar: *"Ja, men det er kommunen tilbageholdende med af den simple grund, at så skal kommunen betale første måneds husleje og hele depositum"*.

Spørgsmål: *"Er det noget med hver femte ledige bolig?"*

Svar: *"Det er fordi, det er det gamle regelsæt, man refererer. (...) Det er simpelthen, at det er en prioritering. (...) Kommunen kommer forud, sådan er det"*.

Det sidste svar referer til kriterierne for tildeling, hvor den boligsociale anvisning går forud for den almindelige venteliste. Men selvom denne medarbejder har kendskab til de gældende regler, er det ikke tilfældet i alle dele af INI's organisation; en anden INI-medarbejder svarer på spørgsmålet om omfanget af boliger til den sociale anvisning: *"Det er kun de 20 %"*.

Omfattende renovering af boliger i bl.a. Nuuk medfører, at antallet af ledige boliger i en årrække vil være behersket, og dermed vil tildelingen af boliger til social anvisning eller almindelig venteliste formentlig reduceres markant.

Offentlig hjælp for udsættelsestruede

Når der er tale om vanskeligheder med at betale huslejen, findes der forskellige hjælpeforanstaltninger (jf. svar fra Olga Berthelsen 28/10 2010): For det første giver Landstingsforordning nr. 2 af 12.maj 2005 kommunerne anvisningsret til boligsociale formål. For det andet kan der være lokale tilbud til bolig- og hjemløse, f.eks. herberg med gratis mad, bad og tøj.

For at forebygge udsættelse af familier eller personer, kan kommunerne i særlige tilfælde gøre brug af regler, der f.eks. gør det muligt at administrere overførselsindkomsten. Her henvises bl.a. til Landstingsforordning nr. 15 af 20. november 2006 om offentlig hjælp, samt landstingsforordning nr. 4 af 7. maj 2007 om førtidspension. Disse bestemmelser kan anvendes, når en kommune skønner, at en person ikke er i stand til at varetage sin egen økonomi og dermed er i risiko for at miste sin bolig.

Kommunerne sonderer skarpt mellem de personer/husstande, der har mulighed for at betale, og de, der ikke har, f.eks. pga. ledighed, sygdom eller andre sociale begivenheder. Den førstnævnte gruppe vil normalt ikke kunne regne med offentlig hjælp. Har man haft fast indkomst gennem eksempelvis beskæftigelse og ikke har taget højde for husleje m.m., er der ingen hjælp at hente.

Hvis man har arbejde, men ens løn er så lav, at man er berettiget til boligsikring, kan der ofte findes en løsning med hjælp fra kommunen. Men der kan også være tale om borgere med små restancer (f.eks. under 10.000 kr.) – *"..vi laver en handleplan, hvor det er ventet, at vi betaler f.eks. 8-10.000 kr. som han har i gæld til INI, eller vedkommende har til INI, så kan vi godt gøre det. Men det skal være sådan, at der er en rimelig sandsynlighed for, at ved-*

kommende af den årsag først kommer i bolig og derefter i fast og stabilt arbejde". Her indgår altså et skøn.

Kommunerne har pligt til at hjælpe de lejere, der uden egen skyld ikke kan betale huslejen. Det er INI's erfaring, at kommunerne i høj grad hjælper de beboere, der har brug for hjælp. Men for nogle beboere går det alligevel galt, og ifølge en medarbejder i INI får denne type beboere brugt pengene på andet end husleje, og så bliver de sat ud, er forståelsen både blandt ansatte i boligselskaberne og flere kommuner:

"Vi skal selvfølgelig ikke generalisere, men nogle af dem, der er havnet sådan nogle steder, det er dem, der godt kan lide at feste igennem. Det er bestemt ikke dem allesammen. Der er også dem, der bare fristes af tilbud i butikkerne. Der er dem, der skal på ferie i Danmark og bruger alle pengene. (...) At der er nogle personer, som arbejder og nogen som ikke arbejder, og hvis socialkontoret betaler huslejen for dem, mens de ikke arbejder, så kan det godt være svært at huske, at man selv skal betale husleje, når man arbejder". (...) Det behøver ikke at være alkohol og hash. Det behøver ikke at være det, der er problemet. Nogle af dem kan bare ikke administrere deres penge".

"Det er de dårlige betalere. Dem, der er blevet smidt ud af deres bolig, fordi de ikke betaler".

Kommunerne betaler ikke uden videre huslejerestancer. Direkte adspurgt om forudsætningerne for at hjælpe i udsættelsessager svarer en kommunal sagsbehandler [Spørgsmål]: *"Der skal være børn før I går ind i restancerne?"* [Svar] *"Ja, før vi kan behandle en sag."*

Men der er alligevel undtagelser, hvor der laves en handleplan, der typisk stiller krav om jobtræning og aktiv indsats for at komme ind på arbejdsmarkedet. Kommunens hjælp er ikke en gave, men skal afdrages efterfølgende, f.eks. gennem tilbageholdelse af en del af pensionen eller anden overførselsindkomst.

En særlig og vigtig hjem- og boligløshedsproblematik er hjem- og boligløse med forsørgelsespligt over for børn. *"Så snart der er børn... Så kan man sige at vi jo skal hjælpe de her børns forældre".* (medarbejder i socialforvaltning). Kommunerne er principielt pålagt en aktiv og opsøgende tilsynspligt, når der er børn, der er i risikozonen for at blive glemt, overset eller lide overlast. Børn, der opholder sig med en forælder på et krisecenter, skal følges nøje; her er kommunerne pålagt skærpet tilsynspligt.

[Spørgsmål: tvangsfjernes børn?] *"Det mindes jeg ikke. Det gør vi ikke når forældre kan passe deres børn hjemme. Om vi så skulle leje et hotelværelse til dem, så må vi gøre det"* (socialforvaltningen i en af kommunerne). I en anden kommune siger en medarbejder: *"Der kommer en meddelelse fra INI/Iserit om, at der er den eller den person, der er blevet smidt ud. Der er 2 mindreårige børn på 3 og 6 år. Og at der ikke er noget sted for dem at bo. Fint, så går vi ind og overtager ansvaret for de to børn... (...) familiepleje, børnehjem eller døgninstitution".* Der er således forskellig forståelse af muligheder og indsats i de to kommuner.

Omfanget af hjemløshed

Om omfanget

Vi vil her se på, hvad tilgængelige data om hjemløshed og de forhold, der har betydning for omfanget af hjemløshed, kan sige om størrelsesordenen i hjemløsheden.

Det er generelt en vanskelig opgave at få tal på omfanget af hjemløshed. Vi skal her blot nævne nogle af vanskelighederne.

Man kan ganske vist gennem nøglepersoner få oplysning om, hvor mange der er hjemløse i et område, men det er ikke nødvendigvis dækkende. I mange tilfælde forsøger hjemløse at holde sig for sig selv.

Hertil kommer, at der er flydende grænser for, hvornår en person er ude i hjemløshed. Hvis en person bor hos familie, kan det være en valgt og permanent måde at leve på. Personen er derfor ikke ude i hjemløshed. Hvis personens ophold hos familien er usikkert, så har det karakter af hjemløshed. Selv i genhusningsboliger kan der være flydende grænser. Der er f.eks. personer, der næsten ikke er der, og som derfor måske har noget andet, der reelt fungerer som et hjem. Kunne man tælle, ville det derfor i mange tilfælde være vanskeligt at angive, hvilken kategori af hjemløshed en person hører til.

Antallet af personer, der er registreret uden fast bopæl, er den bedste tilgængelige indikator på, hvor mange der er hjemløse og boligløse. Der er siden 2010 registreret ca. 600 uden fast bopæl. Det er en indikator på størrelsesordenen, men ikke et dækkende tal, og det rummer et stort spektrum af hjemløshed. Der kan specielt være stor forskel på, hvilken grad af hjemløshed forskellige måder at bo hos familie og venner på, rummer (boligløse).

Hertil kommer, at der i 2012 var ca. 250 personer, der var genhuset. Der er endvidere givet boligløse, der er registreret med en bopæl. De skal da lægges til ovenstående tal.

Disse tal skal ses i lyset af, at de fleste kun er ude hjemløshed i en afgrænset periode. Det betyder, at der over en årrække er betydeligt flere, der vil være ude i hjemløshed, end tallet for ét år angiver.

Udsættelser

Forskellige situationer fører ud i hjemløshed. En af de mest almindelige er, at en person bliver udsat af sin bolig. Det sker typisk på grund af huslejestance og i mindre omfang på grund af brud på husordenen (støjende adfærd, m.m.).

Sociale begivenheder som f.eks. skilsmisse er også en almindelig grund til, at en person kommer til at stå uden bolig. Det sker da typisk uden nogen formel udsættelse af boligen.

De to boligselskaber INI og Iserit har begge opgørelser over, hvor mange der bliver sat ud af deres boliger. Disse tal angiver derfor hvor mange af deres beboere, der årligt bliver bragt ud i hjemløshed. Der er som nævnt også andre situationer, der udløser hjemløshed. Tallene fra boligselskaberne angiver derfor ikke det fulde omfang.

Når en person ikke har betalt husleje til INI eller Iserit, er der en bestemt procedure, som boligselskaberne skal følge. Lejeren får tre henvendelser fra selskabet, inden fogeden (i form af politiet) møder op og fysisk sætter lejeren ud.

Tabel 8. Årlige udsættelser i byerne.

Årlige udsættelser i perioden 2005-2012 – INI og Iserit

Antal udsættelser	Nanortalik	Qaqortoq	Narsaq	Paamiut	Nuuk	Maniitsoq	Sisimiut	Kangaatsiaq	Aasiaat	Qasigiannuguit	Ilulissat	Qeqertorsuaq	Uummannaq	Upernavik	Qaanaaq	Tasiilaq	Ittoqortoormiut	Hele landet
2005	2	4	26	7	74	13	20	1	5	0	6	3	0	0	0	0	0	161
2006	3	4	15	0	22	6	23	4	9	1	4	4	16	3	1	0	0	115
2007	19	21	24	33	72	42	28	8	40	5	13	3	5	0	5	0	0	318
2008	21	0	12	14	31	25	21	0	10	5	11	2	4	0	0	0	0	156
2009	4	5	0	17	28	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	56
2010	0	0	0	1	3	11	23	0	0	0	0	0	0	0	0	10	3	51
2011	14	18	18	3	25	50	21	3	9	1	4	1	0	1	1	18	0	187
2012	23	5	1	17	10	13	8	3	11	9	5	0	1	1	0	19	6	132
Alle årene	86	57	96	92	265	160	146	19	84	21	43	13	26	5	7	47	9	1.176
Gennemsnit	11	7	12	12	33	20	18	2	11	3	5	2	3	1	1	12	2	147

Lejeren får først et påkravsbrev med besked om huslejerestancen og anmodning om at betale den. Bliver den ikke betalt, får lejeren et ophævelsesbrev, der ophæver lejemålet. Lejeren kan dog genoprette lejemålet, hvis lejen bliver betalt, og han kan ofte også få en afdragsordning.

Hvis lejen fortsat ikke betales, får lejeren en brev om, at sagen nu er sendt til fogeden og at lejeren vil blive sat ud. Lejeren kan normalt stadig nå at betale og dermed få genoprettet lejemålet.

Antal udsættelser

Der er i årene 2005-2012 udsat ca. 1200 husstande i de boliger, som INI og Iserit administrerer.

Tabel 9. Udsættelser pr. 1000 boliger.

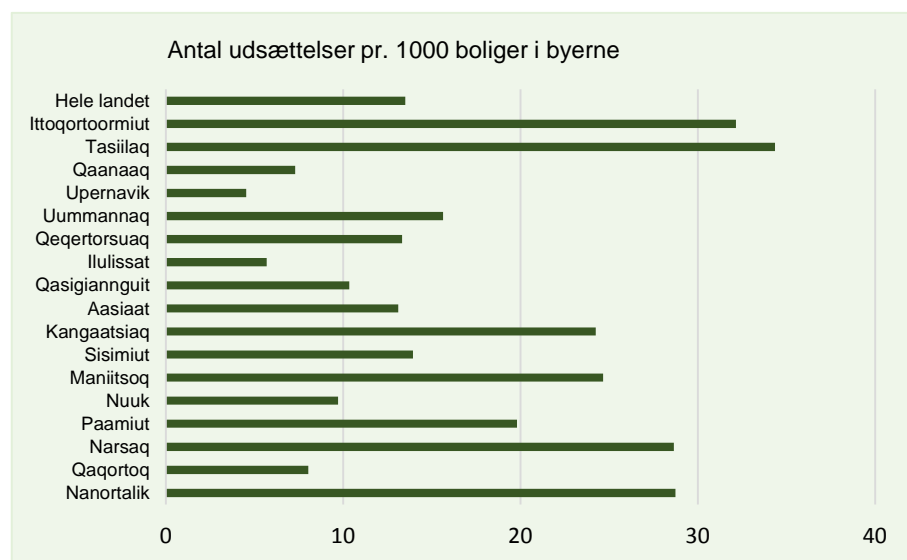
Udsættelser: Samlede antal, gennemsnit og for hver 1000 boliger – 2005-2012

Udsættelser i INI og Iserit boliger	Nanortalik	Qaqortoq	Narsaq	Paamiut	Nuuk	Maniitsoq	Sisimiut	Kangaatsiaq	Aasiaat	Qasigiannuguit	Ilulissat	Qeqertorsuaq	Uummannaq	Upernavik	Qaanaaq	Tasiilaq	Ittoqortoormiut	Hele landet
Samlet antal	86	57	96	92	265	160	146	19	84	21	43	13	26	5	7	47	9	1.176
Årligt gennemsnit	11	7	12	12	33	20	18	2	11	3	5	2	3	1	1	12	2	147
Gennemsnit pr. 1000 boliger	29	8	29	20	10	25	14	24	13	10	6	13	16	5	7	34	32	13

Det svarer til knap 150 husstande om året, eller 13 husstande pr. 1000 boliger.

Bag det samlede tal ligger der imidlertid store variationer over år og også mellem byerne. De største udsættelsesantal pr. 1000 boliger ligger i den sydlige del af Vestgrønland og i Østgrønland. De store byer ligger forholdsvis lavt.

Udsættelser fordelt på byer og over årene

Figur 4. Antal udsættelser pr. 1000 boliger i byerne.

Der er store forskelle på antallet af udsættelser over de 8 år (se tabel og figur 5). På landsplan er der et maksimum på godt 300 i 2007, og i 2009 og 2010 er der lidt over 50 udsættelser. I de enkelte byer er der også store udsving. I Aasiaat er der f.eks. i 2007 40 udsættelser og i 2009 og 2010 er der ingen udsættelser. Sisimiut ligger f.eks. de fleste år på godt 20 udsættelser, men i 2009 og 2012 er der under 10. Den samme tendens gør sig gældende for flere andre byer.

Tallene angiver derfor ikke en udvikling mod hverken færre eller flere udsatte pr. år. Nogle af udsvingene kan måske skyldes administrative prioriteringer i boligselskaberne eller hos politiet.

Antal udsættelser i Grønland sammenholdt med udsættelser i Danmark

Antallet af udsættelser fra lejeboliger i Grønland ligger betydeligt over antallet af udsættelser i Danmark.

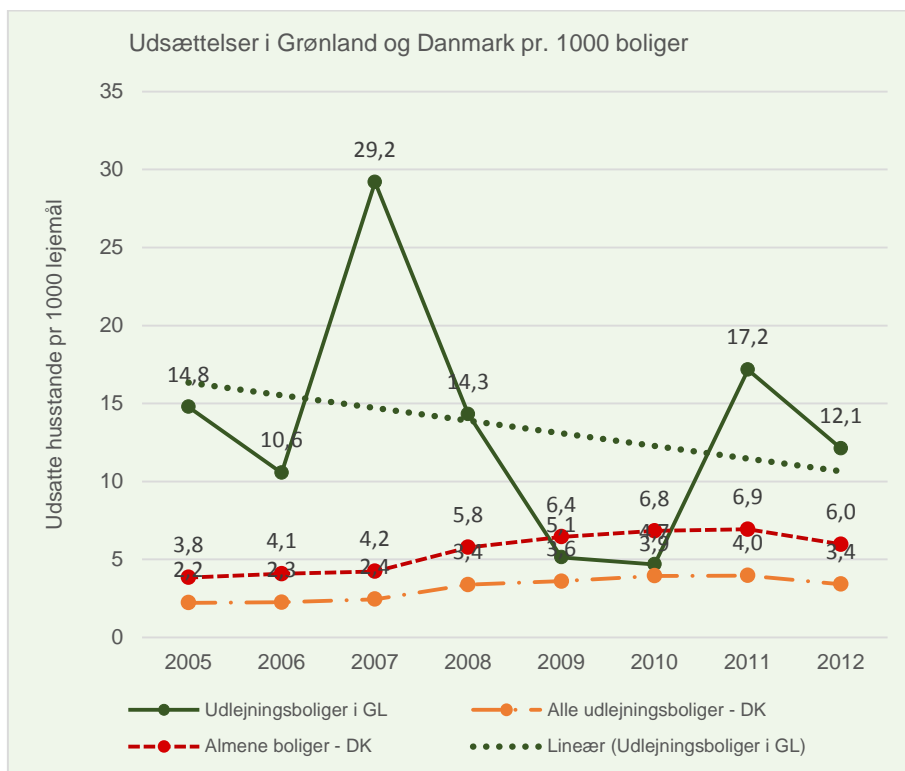
Da boligsektoren i Grønland er forskellig fra den danske kan man ikke lave en absolut sammenligning. Den offentlige udlejningsboligmasse udgør i Grønland 50 % af den samlede boligmasse. I Danmark udgør den 39 % af boligmassen, og heraf er 19 % almene og 2 % offentligt ejede udlejningsboliger.

Det gør det relevant at sammenligne udsættelser i Grønlands lejeboliger med udsættelser både i den almene plus offentlige udlejningssektor og i hele udlejningssektoren i Danmark. Da den almene udlejningssektor har den højeste udsættelsesgrad, bliver den brugt til sammenligning.

Figur 5 viser udsættelsesgraderne i henholdsvis de offentlige udlejningsboliger i Grønland (som administreres af INI og Iserit), i de almene boliger i Danmark og i alle udlejningsboliger i Danmark. Da der årligt er store udsving i Grønland, er det mest relevant at sammenligne de danske forhold med den grønne punkterede linje i figur 5.

Gennemsnittet i Danmark i perioden 2005-2012 er 5,5 pr. 1000 almene boliger og 3,2 pr. 1000 udlejningsboliger. I Grønland er den 13,5. Det betyder, at udsættelsesgraden er mellem 2,5 og 4,3 gange så stor som i Danmark. Det betyder, at der pr. bolig udsættes 3-4 gange så mange husstande i Grønland som i Danmark.

Det skal tilføjes, at udsættelsesgraden i Danmark i årene omkring 2008 har været meget større end tidligere, og at den de sidste to år har været faldende. I 2002 var den ca. halvt så stor som i perioden 2005-2012.

Figur 5. Udsættelser pr. 1000 boliger i Grønland og Danmark (Datakilder: Domstolsstyrelsen, SFI, INI og Iserit).

Fra ophævelse til fogedsager og til udsættelse

Som nævnt ovenfor har lejeren fået tre breve, inden fogeden banker på døren: et påkravs-brev, et ophævelsesbrev og et udsættelsesbrev. I det forløb er der mange, der får betalt deres husleje og derfor ikke når frem til at blive sat ud af fogeden.

Tabel 10. Antal breve der udsendes, når lejen ikke er betalt.

Antal breve, der sendes før en udsættelse	INI			Iserit		
	Påkravsbreve	Ophævelsesbreve	Udsættelsesbreve	Påkravsbreve	Ophævelsesbreve	Udsættelsesbreve
2005	17.143	4.415	877			
2006	22.848	5.142	912	823	222	0
2007	18.281	5.314	2.192	1.526	268	0
2008	16.359	4.346	1.671	2.053	271	64
2009	20.489	3.251	1.019	3.253	726	128
2010	20.961	2.924	1.117	3.370	509	34
2011	21.658	1.983	1.035	3.155	489	93
2012	23.944	2.317	1.291	2.900	361	252
Alle årene	161.683	29.692	10.114	17.080	2.846	571
Gennemsnit	20.210	3.712	1.264	2.440	407	82
Pr. 1000 husstande	2.182	401	137	1.272	212	43
Procentvis reduktion	100%	18%	6%	100%	17%	3%
Procentvis reduktion		100%	34%		100%	20%

I gennemsnit får hver husstand i de boliger, INI administrerer lidt over 2 påkravsbreve om året. Mange får betalt efter påkravsbrevet, men det er stadig hos INI 40 %, der ikke får betalt, og hos Iserit er det 21 %.

Af de husstande, der har fået et ophævelsesbrev, får 66 % af INI's lejere og 80 % af Iserit's lejere betalt og får derfor ikke udsættelsesbrevet. Af de ca. 20.000 årlige huslejerestancesager er der hvert år ca. 1200 tilbage, som får et udsættelsesbrev, hvor sagen overgår til fogeden. Hos Iserit er det fra ca. 2400 til ca. 80. (se tabel 10 ovenfor)

Realiserede udsættelser og genhusninger

Fra fogeden får overdraget en sag, til politiet går i gang med en udsættelse, er der mange, der får klaret deres restance til boligselskabet. Der er fortællinger om husstande, der får det klaret, mens politiet er der. Hos INI er det 90 % af husstandene, der har en fogedsag, der får klaret deres restance. Hos Iserit er det 75 %

Tabel 11. Udsættelsessager pr. 1000 boliger.

Årlige udsættelsessager hos politiet pr. 1000 boliger	INI		Iserit	
	Sager til politiet (fogeden)	Realiserede udsættelser	Sager til politiet (fogeden)	Realiserede udsættelser
2005	95	17		
2006	98	12	0	1
2007	237	32	0	13
2008	180	16	33	6
2009	110	5	67	7
2010	121	4	18	9
2011	112	16	48	18
2012	139	10	131	19
Gennemsnit	137	14	43	10

Der er meget store variation i, hvor stor en del af fogedsagerne, der realiseres de enkelte år. Hos INI har andelen af sager, der er anmeldt til fogeden (politiet) i flere år ligget på samme niveau. Andelen af udsættelser har imidlertid varieret meget. Det tyder på en ujævn sagsgang hos politiet. Det kan betyde, at husstande får en ekstra stor restance, fordi der går lang tid, fra boligselskabet indbringer sagen, til husstanden udsættes.

I Danmark ligger andelen af fogedsager, der ender med udsættelse, omkring 50 % jf. (Høst, 2012). Der er forskel på, hvor mange udsættelsessager, de to boligselskaber har pr. 1000 boliger. INI havde i gennemsnit 137 pr. 1000 boliger, og Iserit havde 43. Der er mindre forskel mellem selskaberne mht. realiserede udsættelser. INI satte 14 husstande ud pr. 1000 husstande, og Iserit satte 10 husstande ud pr. 1000 husstande.

Tabel 12. Fogedsager med realiserede udsættelser og heraf genhusninger.

Andel realiserede udsættelser i forhold til antal sager, der er sendt til politiet	INI				Iserit			
	Sager til politiet (fogeden)	Realiserede udsættelser	Andel realiserede	Genhusede	Sager til politiet (fogeden)	Realiserede udsættelser	Andel realiserede	Genhusede
2005	877	161	18%	64				
2006	912	113	12%	78	0	2	n/a	-
2007	2.192	293	13%	63	0	25	n/a	-
2008	1.671	145	9%	54	64	11	17%	1
2009	1.019	43	4%	4	128	13	10%	3
2010	1.117	34	3%	20	34	17	50%	6
2011	1.035	152	15%	69	93	35	38%	15
2012	1.291	95	7%	49	252	37	15%	12
Alle årene	10.114	1.036	10%	401	571	140	25%	37
Gennemsnit	1.264	130	10%	50	82	20	25%	5

Der er i gennemsnit årligt i perioden 2005-2013 udsat 150 husstande, og heraf er 55 husstande blevet genhuset, og 95 har sagt nej til genhusning.

Registrerede uden fast bopæl

Datagrundlaget

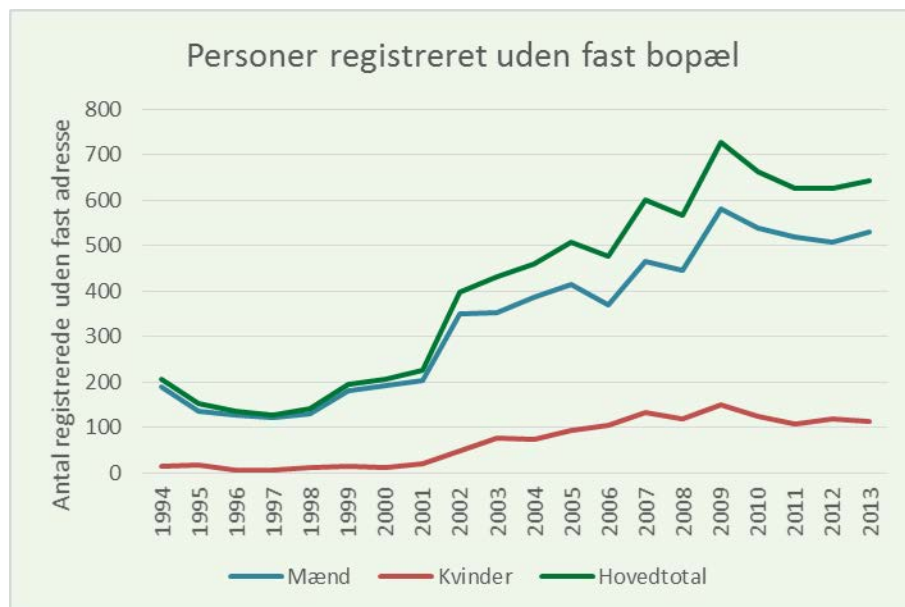
Personer, der ikke har en fast adresse, kan blive registreret i folkeregisteret uden adresse, men med tilknytning til en by. Denne registrering foretages af folkeregistrene i kommunerne.

Alle personer i folkeregisteret er registreret med en vejkode. Disse vejkode svarer normalt til en fysisk adresse. Personer, der registreres uden fast adresse, registreres med nogle særlige vejkode, hvortil der ikke er knyttet en fysisk adresse.

Det er kommunerne selv, der danner disse vejkode. De kan derfor have forskellig udformning. Det er muligt, at kommunerne efter kommunesammenlægningen har ændret praksis i forhold til hvilke vejkode, der bruges til personer uden fast adresse.

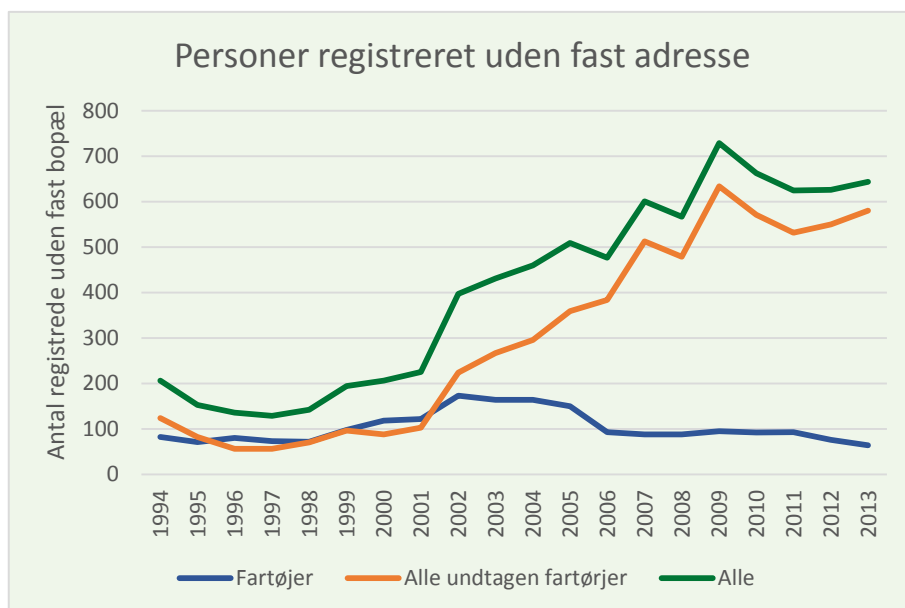
Det er rimeligt at antage, at der er en sammenhæng mellem antallet af personer, der er registreret uden fast adresse, og antallet af personer, der er hjemløse og boligløse. Boligløse er personer, der bor hos familie eller venner. Hjemløse skal registreres for at få udbetalt offentlig hjælp. For boligløse er der et stærkt økonomisk incitament til ikke at lade sig registrere med bopæl på den adresse, de reelt bor. Det vil mange gange medføre, at værthusstanden vil miste mange penge i boligsikring. Det undgår de, hvis den boligløse lader sig registrere uden fast adresse.

Fiskere kan lade sig registrere som værende på et fartøj. De personer, der er registreret under en vejkode for fartøjer, kan være i forskellige situationer. De kan være ude at sejle i såvel kortere som længere tid, men i begge tilfælde uden fast adresse på land. De kan reelt også være på land og da også uden fast adresse.

Figur 6. Antal registrerede uden fast adresse, fordelt på køn.

Frem til 2001 var der samlet i Grønland 150-200 personer, der var registreret uden fast adresse. Af dem var knap halvdelen registreret med vejkode til et fartøj. I 2001 begyndte antallet at stige fra ca. 200 til 6-700 i 2010-13. Langt størstedelen af personer uden fast bopæl er mænd. Indtil 2001 var omkring 90 % mænd og ca. 10 % kvinder. Efter 2001 er der forholdsvis flere kvinder. Fordelingen har fra 2003 været ca. 80 % mænd og ca. 20 % kvinder.

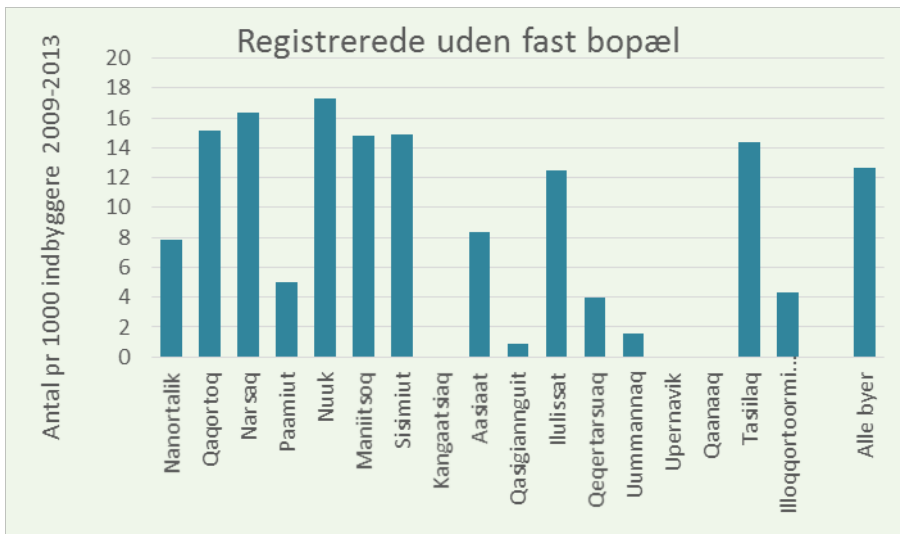
Figur 7. Udviklingen i personer uden fast adresse, på fartøjer og på land.

Antallet af personer registreret med bopæl på fartøjer har i perioden 1994 til 2013 ligget omkring 100. Den andel, de udgør af alle registreret uden fast bopæl, var indtil 2001 på omkring 50 %. Andelen er siden faldet, og har siden 2006 været under 20 %. I 2013 var andelen 10 %.

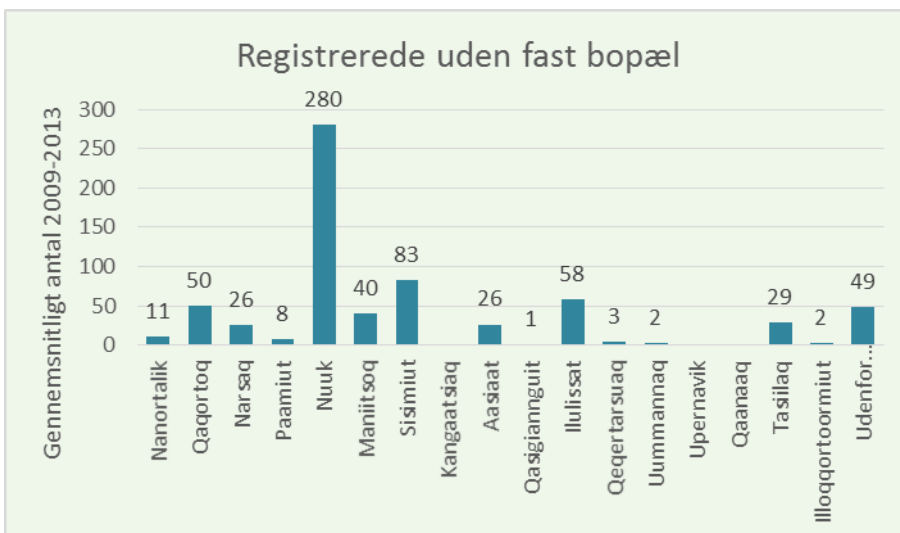
Antal i byerne

Det største antal registrerede uden fast bopæl findes i Nuuk, der i snit i perioden 2009-2013 har haft 280 registrerede uden fast bopæl. De tre andre hovedbyer i kommunerne har haft mellem 50 og 83.

Når antallet sammenholdes med befolkningstallet i byerne, så er der mange byer har omkring 15 registrerede uden bopæl og heriblandt alle de fire hovedbyer i de fire kommuner.

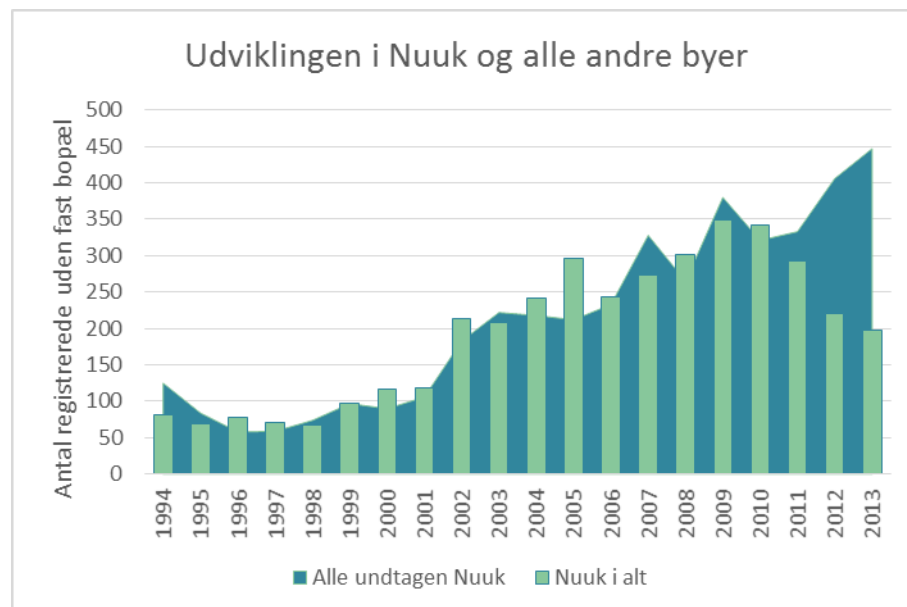
Figur 8. Registrerede uden fast bopæl i byerne.

Figur 9. Registrerede uden fast bopæl pr. 1000 indbyggere.

Nuuk og alle de øvrige byer tilsammen har stort set haft samme udvikling i antallet af registrerede uden fast bopæl indtil 2009. Fra 2009 og frem ændres dette: I Nuuk falder antallet markant og i alle de andre byer fortsætter stigningen.

Figur 10. Udviklingen i Nuuk og alle andre byer.

Bag disse tal kan der ligge en gennemstrømning af personer på den måde at der er personer, der får fast adresse, og der samtidig kommer nye til.

Det viser tal for Nuuk for perioden 2009-2013. I 2009 var 216 personer registeret uden fast bopæl. I 2013 var der 56 af disse 216, der stadig var registeret uden fast bopæl. Af de resterende 160 havde 94 (44 %) fået fast bolig i Nuuk. 25 (12 %) havde fået fast bolig i en anden by i Grønland, og 41 (19 %) havde fået adresse uden for Grønland.

Der var i 2013 stadig 107 personer uden fast bolig. Der er derfor fra 2009 til 2013 kommet 51 nye til uden fast adresse.

Tabel 13. Personer i Nuuk, der i 2009 var uden fast bopæl, og som siden 2009 har fået fast adresse.

2009		
Uden fast bolig i Nuuk	216	100%
2013		
Fast bolig i Nuuk	94	44%
Fast adresse i en anden by i Grønland	25	12%
Adresse uden for Grønland	41	19%
Uden fast bolig i Nuuk siden 2009	56	26%
Nye uden fast adresse siden 2009	51	
I alt uden fast bolig i Nuuk i 2013	107	

De 10 anvisningskategorier

- 1 Selvstyrets og kommunernes genhusningsbehov i forbindelse med renovering og sanering.
- 2 Lejere, der ikke ønsker at overtage, deres bolig som andels- eller ejerbolig.
- 3 Lejere, der er flyttet fra en anden bolig og har fået en udstedt garanti for en anden bolig.
- 4 Efterlevende ægtefælle, der skal flytte fra en bolig der er øremærket til en stilling.
- 5 Efterlevende ægtefælle, der skal flytte fra en bolig, der er forbeholdt og indrettet til handicappede.
- 6 Boliger, der er reserveret til bestemte formål af selvstyret og kommunerne.
- 7 Personale ved institutioner med et ledig bolignummer.
- 8 Opfyldelse af kommunernes behov for boliger til boligsociale formål.
- 9 Ønskeflytninger for personer på ventelisten og herunder boligbytninger.
- 10 Boligsøgende, der er optaget på den almindelige venteliste.

Mulige boliger

Det er de offentlige boliger, som de fleste, der er ude i hjemløshed, kan få adgang til, dvs. de boliger, som administreres af INI og Iserit.

Disse boliger tildeles som beskrevet i afsnittet *Boliganvisning*, side 170 ff, efter et sæt anvisningsregler og et ventelistesystem. Anvisningsreglerne består af en række prioriterede kategorier for tildeling af bolig.

De 10 kategorier for anvisning af bolig fremgår af listen på forgående side.

Tabel 14. Fordelingen af anviste boliger på anvisningskategorier. 2005-2012, INI og Iserit.

Kategorier for anvisning af boliger	Nanortalik	Qaqortoq	Narsaq	Paamiut	Nuuk	Maniitsoq	Sisimiut	Kangaatsiaq	Aasiaat	Qasigiannuguit	Ilulissat	Qeqertarsuaq	Uummannaq	Upernavik	Qaanaaq	Tasiilaq	Illoqqortoormiut	Alle byer
Almindelig+ønske [9, 10]	65	71	75	73	24	72	53	57	55	82	56	66	49	63	43	50	80	53
Boligsocial [8]	8	8	11	5	7	10	20	17	23	3	17	20	19	6	27	14	7	12
Personale [5,6,7]	20	12	11	11	54	10	24	25	19	13	22	13	24	24	26	32	9	27
Renovering [1]	2	2	0	4	12	6	1	1	0	1	3	2	8	6	3	0	0	5
Boligaranti [3]	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Andet [2,4]	5	6	2	6	3	2	2	0	3	1	1	0	0	1	2	4	4	3
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

For almindelige boligsøgende er det kategori 9 og 10, der er relevante, og den indbyrdes fordeling af boliger til personer i kategori 9 og 10 reguleres ved et venteliste system.

For personer uden egen bolig er det kategori 10 og 8, der er relevante. I princippet også kategori 9, men oftest vil en person uden egen bolig få tilbudt en bolig under kategori 10, før en fra kategori 9.

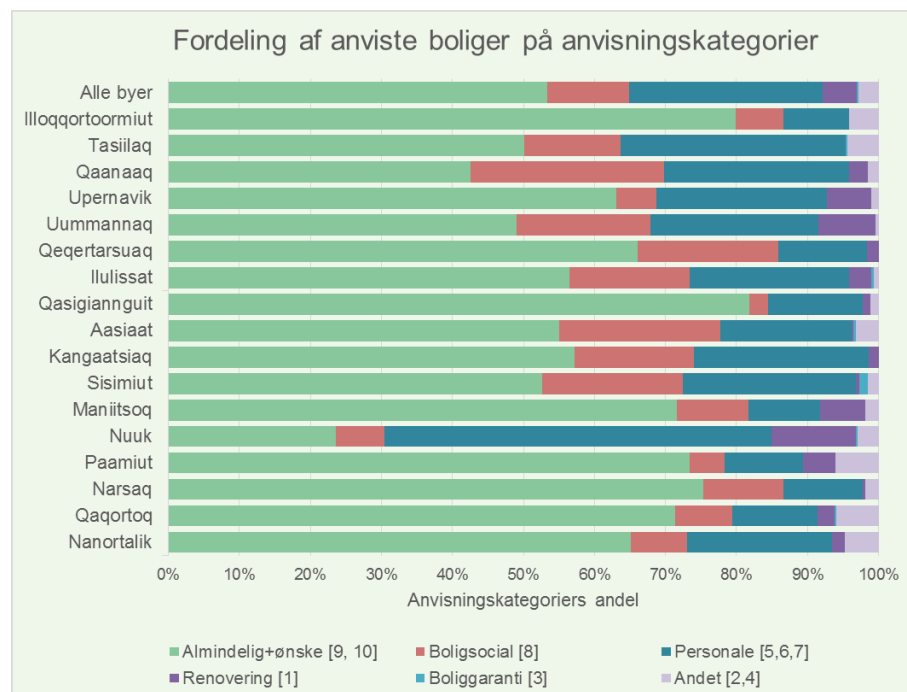
Da det primært er gennem kategori 8, 9 og 10, at personer uden egen bolig kan få bolig, vil vi i det følgende fokusere på disse tre kategorier, og se på de andre, når de har betydning for antallet af boliger i kategori 8, 9 og 10.

Administrationen af anvisningssystemet er beskrevet i afsnittet *Boliganvisning*, side 170, og vil ikke blive berørt her.

Fordelingen af boliger på anvisningskategorier 2005-2012

For hele Grønland er 53 % af alle anviste boliger blevet anvist til personer på ventelisten, dvs. kategori 9 og 10. Der er imidlertid stor variation mellem byerne, selvom de fleste ligger med en andel på 50-65 %. En gruppe byer, og det er særligt byerne i den sydlige del af Vestgrønland, har en andel på over 70 %

Nuuk skiller sig markant ud, idet Nuuk kun har anvist 24 % af boligerne til personer på ventelisten.

Figur 11. Fordeling af boliger på anvisningskategorier i perioden 2005-2012.

12 % af alle anvisninger gik til boligsociale formål. Der er relativt stor forskel på byernes andel. 6 byer har en andel på omkring 20 %, mens 8 har en andel på under 10 %, dvs. under det halve. Nuuk har en andel på 7 % og alle byer minus Nuuk har i gennemsnit haft en andel på 13 %.

Nuuk skiller sig ud ved at have en markant stor andel af boligerne, der går til personale. 54 % af boligerne går til personale. For hele Grønland er det 27 % der går til personale. De fleste byer har en andel på 10-25 % der går til personale.

Tabel 15. Årlig anvisning fordelt på anvisningskategorier i perioden 2005-2012. Pr. 1000 boliger. INI og Iserit.

Kategorier for anvisning af boliger	Nanortalik	Qaqortoq	Narsaq	Paamiut	Nuuk	Maniitsoq	Sisimiut	Kangaatsiaq	Aasiaat	Qasigiannuguit	Ilulissat	Qeqertarsuaq	Uummannaq	Upernavik	Qaanaaq	Tasiilaq	Illoqqortoormiut	Alle byer
Almindelig+ønske [9, 10]	156	166	190	155	38	159	105	152	101	304	98	211	129	110	86	88	170	106
Boligsocial [8]	19	19	29	11	11	23	39	45	42	10	30	64	50	10	55	24	14	23
Personale [5,6,7]	49	28	28	23	87	23	48	65	34	49	39	40	63	42	53	55	20	54
Renovering [1]	4	5	1	9	19	14	1	4	0	4	5	5	21	11	5	0	0	9
Boliggaranti [3]	0	1	0	0	0	0	2	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Andet [2,4]	11	14	5	13	5	4	3	0	6	4	1	0	1	2	3	8	9	6
I alt	240	233	252	211	160	222	199	265	183	372	174	320	264	174	203	175	213	198

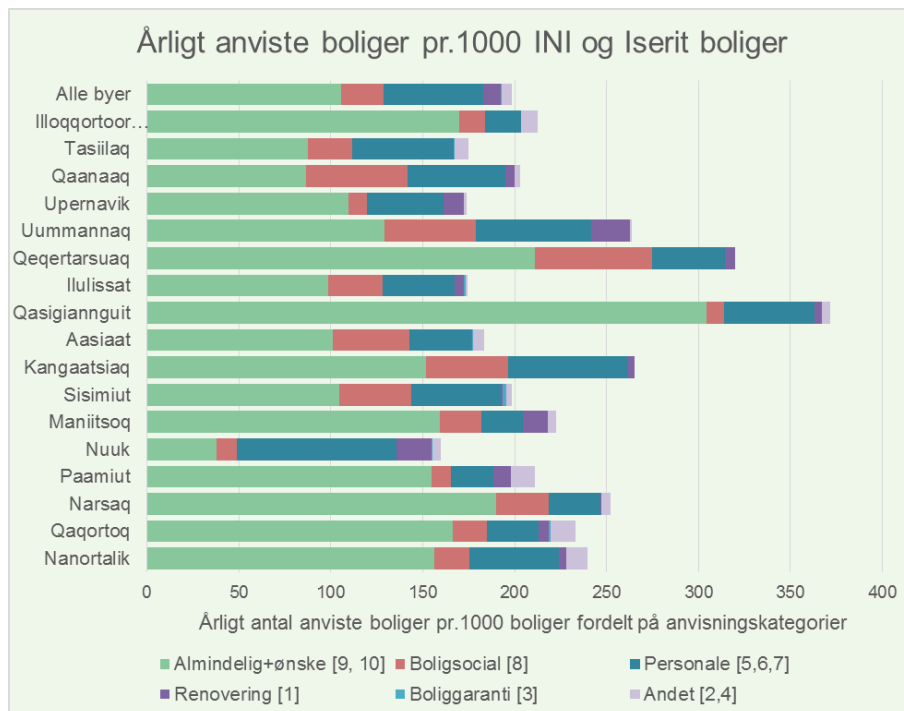
Anvisning af boliger som følge af renovering gik til 5 % af alle anviste boliger. De fleste byer ligger i området 0-5 %. Også her skiller Nuuk sig ud ved at have anvist 12 % boliger som følge af renovering.

Nuuk skiller sig dermed ud ved at anvise mange boliger til personaleboliger og i forbindelse med renovering, få til boligsociale formål og markant få til den almindelige venteliste. Det illustreres klart i figur 12.

Anviste boliger pr. 1000 boliger. INI og Iserit.

Antallet af anviste boliger pr. 1000 boliger siger noget om omfanget af de boliger, der står til rådighed for folk på ventelisten.

For alle byer samlet blev der i årene 2005-2012 årligt til nyudlejning frigivet 198 boliger pr. 1000 boliger. I 12 byer blev der frigivet over eller lige under 200 boliger pr. 1000 boliger. I de øvrige 5 byer var det mellem 160 og 183 boliger. Nuuk lå lavest med 160 boliger.

Figur 12. Årligt anviste boliger pr. 1000 boliger, fordelt på anvisningskategorier. INI og Iserit.

Der er stor forskel på, hvor mange boliger der blev anvist til personer på ventelisten. I gennemsnit var det 106 boliger pr. 1000. 9 byer anviste over 150 boliger. 7 anviste mellem 80 og 130 boliger. En by anviste 38 boliger til personer på ventelisten.

Alle byer anviste i gennemsnit 23 boliger til boligsociale formål. Der er store forskelle, fra 11 og op til 64 boliger med en jævn spredning. Flere af de byer, der havde anvist forholdsvis få på den almindelige venteliste, havde anvist forholdsvis mange til boligsociale formål og omvendt havde flere byer, der havde anvist mange på den almindelige venteliste, få boligsocialt anviste.

Nuuk skiller sig ud ved at have et af de laveste antal boligsocialt anviste pr. 1000 boliger. Nuuk anviste 11 boliger og samtidig som ovenfor nævnt, meget få på den almindelige venteliste. Nuuk anviste samlet til den almindelige venteliste, ønskeventelisten og til boligsociale formål 49 boliger. I alle de øvrige byer var tallet over 100 og i 13 byer var det over 140.

Tallet for venteliste, ønskeventeliste og boligsociale formål bliver lavt, både fordi der samlet anvistes få boliger pr. 1000 i Nuuk, og fordi en meget stor del anvistes til personale og renovering.

Anviste boliger pr. 1000 husstande

Antallet af boliger, der anvistes pr. 1000 husstande i en by, udsiger noget om, hvor let eller vanskeligt det er for en borger, at få anvist en bolig hos INI eller Iserit. Tallet kan dog ikke tages som et absolut mål for tilgængeligheden, idet den også er afhængig af efterspørgslen blandt en bys borgere efter

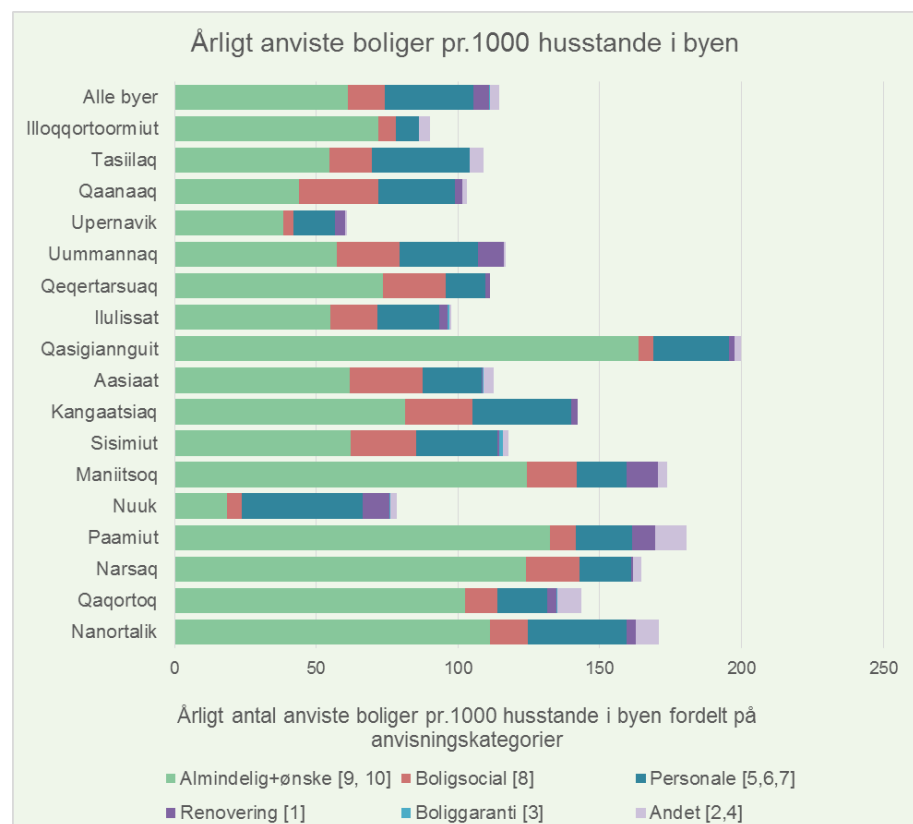
netop INI's og Iserit's boliger, der også kan hænge sammen med, hvor mange andre boliger, der er til rådighed.

Tallene nedenfor skal derfor tages som en indikator for, hvilke forskelle der er byerne imellem i adgangen til INI's og Iserit's boliger.

Tabel 16. Årligt anviste boliger pr. 1000 husstande i byen, fordelt på anvisningskategorier. 2005-2012. INI og Iserit

Kategorier for anvisning af boliger	Nanortalik	Qaqortoq	Narsaq	Paamiut	Nuuk	Maniitsoq	Sisimiut	Kangaatsiaq	Aasiaat	Qasigiannuit	Ilulissat	Qeqertarsuaq	Uummannaq	Upernavik	Qaanaaq	Tasiilaq	Illoqqortoormiut	Alle byer
Almindelig+ønske [9, 10]	111	103	124	133	18	124	62	81	62	164	55	74	57	38	44	55	72	61
Boligsocial [8]	14	12	19	9	5	18	23	24	26	5	17	22	22	3	28	15	6	13
Personale [5,6,7]	35	17	18	20	43	18	29	35	21	26	22	14	28	15	27	35	8	31
Renovering [1]	3	3	1	8	9	11	1	2	0	2	3	2	9	4	3	0	0	5
Boliggaranti [3]	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Andet [2,4]	8	9	3	11	2	3	2	0	4	2	1	0	1	1	2	5	4	3
I alt	171	144	165	181	78	174	118	142	113	200	97	111	117	61	103	109	90	115

For alle byer blev der for hver 1000 husstande i gennemsnit anvist 115 boliger hvert år i årene 2005-2012. Der var stor spredning i antallet mellem byerne. 7 byer anviste over 140 boliger pr. 1000 husstande, 6 mellem 100 og 140, og 4 under 100. De sydlige byer i Vestgrønland ligger højt i antal, mens byerne mod nord ligger forholdsvis lavt. Nuuk anviste 78 og dermed det næstlaveste antal pr. 1000 husstande.

Figur 13. Antal årligt anviste boliger pr. 1000 husstande i byen, 2005-2012.

Der blev for alle byerne anvist 61 boliger til personer på ventelisten. 10 byer anviste mellem 35 og 85 boliger. 6 byer anviste over 100 boliger. Igen er byerne i den sydlige del af Vestgrønland i gruppen med det højeste tal.

Nuuk udgør en gruppe for sig med 18 anviste boliger til personer på ventelisten.

Alle byer minus Nuuk anviste 85 boliger til personer på ventelisten. Alle byer anviste 13 boliger til boligsociale formål. Der var jævn spredning fra 3 til 28 boliger. Nuuk lå blandt de tre laveste.

Nuuk og de andre byer

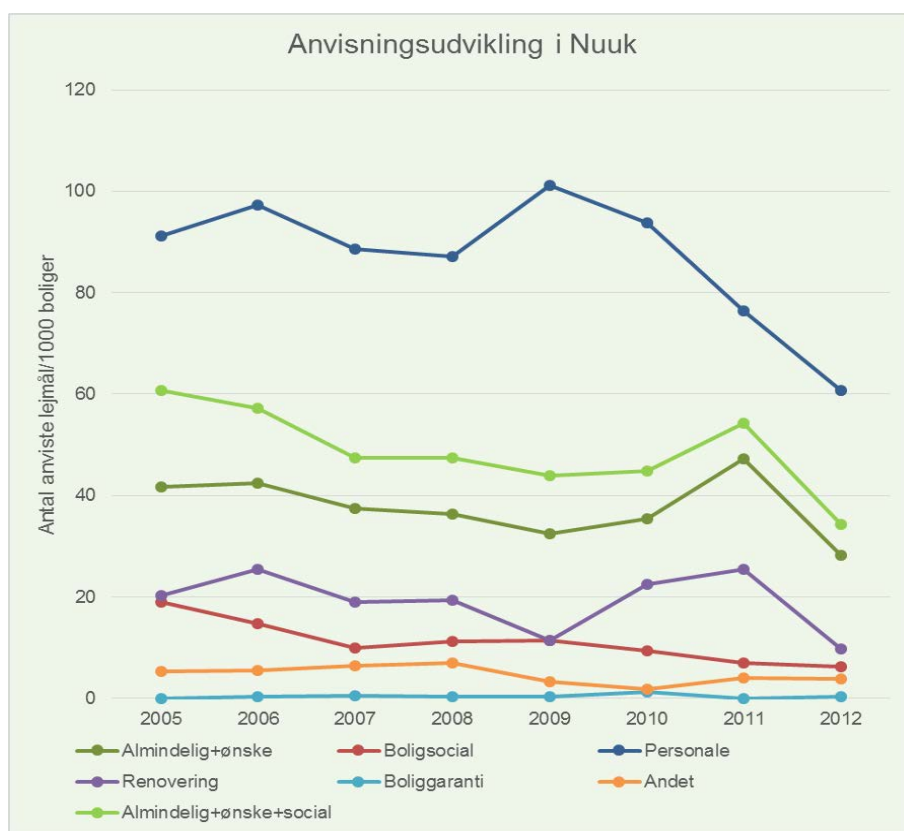
Som det er fremgået ovenfor, er situationen for INI's og Iserit's boliger meget anderledes i Nuuk end i de øvrige byer. Udviklingen har også været forskellig.

I alle byerne minus Nuuk er antallet af anviste boliger fra 2005 steget lidt, for efterfølgende at falde. Det steg lidt fra 2005 til og med 2009, fra 199 til 229 anvisninger pr. 1000 bolig. Det toppede i 2010 med 244. Herefter er det faldet til 202 og ligger i 2012 på niveau med 2005.

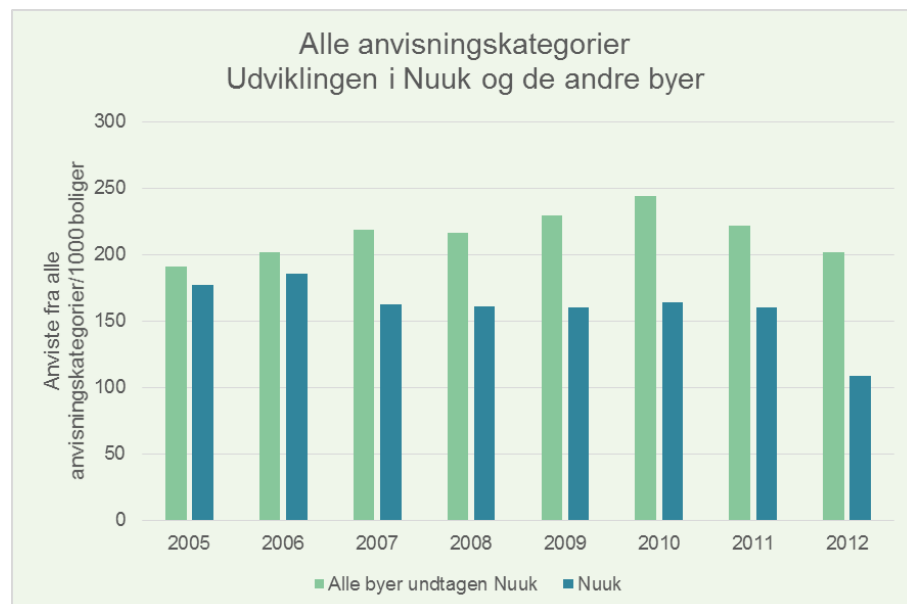
I Nuuk har antallet af anvisninger hovedsageligt været svagt faldende fra 2005 og til 2011. Det var i 2005 på 177 og var i 2011 på 160. Fra 2011 til 2012 er der sket et stort fald, idet anvisningerne er faldet fra 160 til 109 anvisninger pr. 1000 boliger.

Antallet af anvisninger i de forskellige anvisningskategorier har udviklet sig forskelligt, se figur 14.

Den største kategori – anvisning til personale – har ligget omkring 100 anvisninger i perioden fra 2005 til og med 2009. Herefter er der sket et kraftigt fald, så der i 2012 kun blev anvist 61 lejemål, dvs. et fald på ca. 40 % på 3 år.

Figur 14. Udviklingen i anvisninger i Nuuk for de forskellige anvisningskategorier.

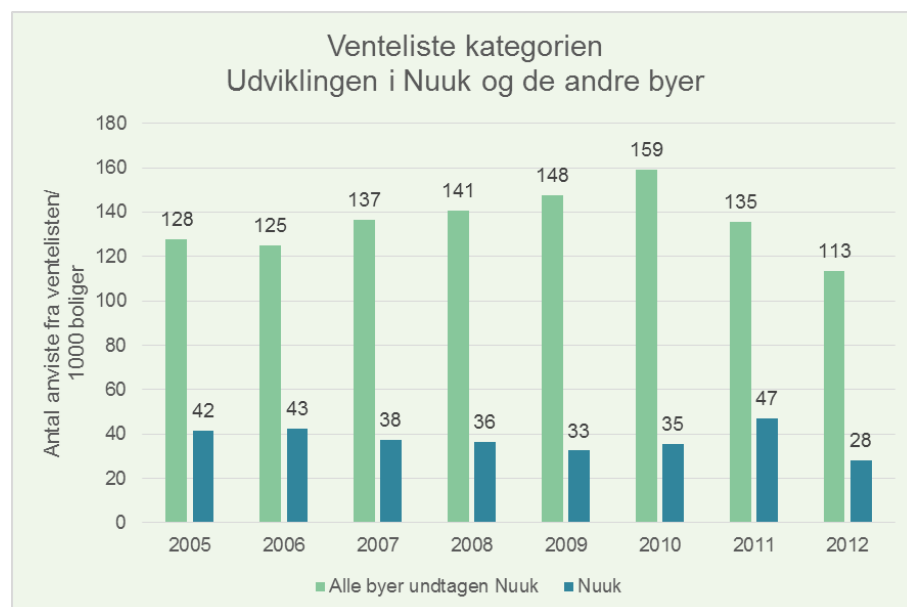

Figur 15. Udviklingen i antal anviste boliger i Nuuk og i de andre byer.

Anvisningerne på den almindelige venteliste og ønskelisten var i flere år fra 2005 og frem til 2009 svagt faldende. Den steg herefter i 2010 og 2011, men kom ikke over niveauet i 2005. Fra 2011 til 2012 faldt tallet fra 47 til 28, dvs. et fald på 40 %. Det samlede fald i anvisninger efter den almindelig venteliste og ønskelisten er fra 2005 til 2012 på 32 % – fra 42 til 27 anvisninger pr. 1000 husstande.

I de øvrige byer (dvs. alle byer minus Nuuk) har der også været et samlet fald fra 2005 og til 2012, se figur 16. Det er på 11 %, mod faldet i Nuuk på 32 %.

Anvisninger til sociale formål har haft et konstant fald siden 2005 og er gået fra 19 til 6 anvisninger fra 2005 til 2012, dvs. et fald på 68 %.

Figur 16. Udviklingen i anvisninger fra ventelisten (alm. venteliste og ønskelisten) i Nuuk og de andre byer.

Figur 17. Udviklingen i anvisninger til social bolig i Nuuk og i de andre byer.

Sammenfattende vurdering af omfanget

Hvis man tager antallet af personer registreret uden fast bopæl som udtryk for det antal personer, der er ude i hjemløshed, så var der i 2012 ca. 600 personer, der enten var hjemløse eller boligløse.

Hertil skal så lægges de husstande, der er genhusede. Der var i 2012 ca. 130 husstande, der var genhusede. Der er i disse husstande både enlige og par samt husstande med og uden børn. Vi har ikke data for alle husstande, men husstandsstørrelsen i en stikprøve med 25 husstande i 2 byer var 2. Det er derfor rimeligt at antage, at der i 2012 var ca. 250 personer, der boede i genhusningsboliger.

Det giver et samlet tal på ca. 850 personer, der er ude i hjemløshed.

Der er en del usikkerhed forbundet med dette tal. Det er især betydningen af tallet for registrerede uden fast bopæl, der ikke er klart. Der ligger i det tal forskellige former for hjemløshed.

Der er blandt de registrerede uden fast bopæl personer, som er på fartøjer. Det kan være personer, der er væk så længe, at det for dem er relevant ikke at have en fast bolig. Det kan også være personer, der er så meget på land, at de reelt er enten hjemløse eller boligløse.

De fleste af de øvrige bor sandsynligvis hos familie eller venner, men der kan også være en ikke uvæsentlig del, der er hjemløse, dvs. uden fast sted at overnatte eller opholde sig.

Der er sandsynligvis en del boligløse, der er registreret, men det er umuligt at foretage et blot nogenlunde realistisk skøn over hvor mange. De relativt store husstande i Grønland indikerer, at en del af de store husstande også rummer boligløse. Også her er grænsen svær at trække, idet de store husstande kan være en valgt måde at leve på.

Det er væsentligt, at tal for antallet af personer, der er ude i hjemløshed, ikke tages som et statisk billede af personer, der er ude i hjemløshed. Det viser tallene for hvor mange, der i Nuuk i løbet af nogle år gik fra at være registreret uden bolig til at være registreret med bolig, se afsnittet: *Antal i byerne*, side 188ff). Det samme viser tallene for botider i genhusningsboligerne i Kommune Kujalleq, se afsnittet; *Botider i genhusningsboligerne*, side 82.

For nogle kan det at være ude i hjemløshed være en langvarig tilstand, men for mange og sandsynligvis de fleste er det en kortere periode. Det betyder, at der over en årrække er betydeligt flere end tallet for et år, der er ude i hjemløshed. Hvis antallet for et år er f.eks. 500, og man i gennemsnit er ude i hjemløshed i 2 år, så betyder det, at der vil være 2500 personer, der i løbet af 10 år kommer ud i hjemløshed.

Litteratur

- Abelsens, M. (2010). *Kullorsuaq*. Intern rapport og debatoplæg fra Naalakkersuisoq for Sociale Anliggender.
- Banerjee, N., & Kahlig, W. (Eds.) (2007). *Børn og unge i grønland: En antologi* (1. udg.). Nuuk: MIPI.
- Bjerregaard, P., Curtis, T., Senderovitz, F., Christensen, U., & Pars, T. (1996). *Levevilkår, livsstil og helbred i grønland*. København: DIKE.
- Bjerregaard, P., & Curtis, T. (2002). Cultural change and mental health in greenland: The association of childhood conditions, language, and urbanization with mental health and suicidal thoughts among the inuit of greenland. *Social Science & Medicine*, Vol.54(1), 33.
- Bjerregaard, P., & Dahl-Petersen, I. K. (2008). *Befolkningsundersøgelsen i grønland 2005-2007: Levevilkår, livsstil og helbred*. København: Statens Institut for Folkesundhed.
- Burrows, R., Pleace, N., & Quilgars, D. (1997). *Homelessness and social policy*. London, GBR: Routledge.
- By- og Boligministeriet, Socialministeriet, & Den Sociale Ankestyrelse, Analysekontoret. (2001). *Kommunernes husvildeforpligtelse og anvisningsretten til almene boliger*. København: Den Sociale Ankestyrelse, Analysekontoret.
- Børner, T., & Koch-Nielsen, I. (1995). *Homelessness in denmark: FEANTSA national report*. Copenhagen: The Danish National Institute of Social Research.
- Christensen, I., & Vinther, H. (2005). Exit from homelessness: Individuals with substance abuse or mental health problems. *International Journal of Mental Health*, 34(3), 3-34. doi:10.2307/41345132
- Dyb, E. (2009). Bostedsløse i norge 2008: En kartlegging. *Bostedsløse i Norge 2008: En Kartlegging*.
- Ending homelessness – A handbook for policy makers*. (2010). FEANTSA.
- Hjemløs i grønland – et skøn over samtlige kommuners hjemløse*. (2008). Departementet for Familie og Sundhed – Naalakkersuisut.
- Høst, A. (2012). *Når fogeden banker på: Fogedsager og effektive udsættelser af lejere*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- International perspectives on homelessness*. (2001). In Suransky Polakow V., & Guillean, C. (Eds.). Westport, CT, USA: Greenwood Press.
- Kishigami, N. Homeless inuit in montreal. *Études/inuit/studies*, 32(1), 73. doi:10.7202/029820ar
- Kjær Jensen, M. (1995). *Hjemløse med og uden egen bolig*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Koch-Nielsen, I. (2004). Ud af hjemløshed – foreløbige resultater fra en undersøgelse af 842 tidligere "hjemløse". *SBI Boligforskningsseminar*, Sankt Helene Kilde, Tisvilde, Danmark.
- Kristensen, L. G., Christensen, E., & Baviskar, S. (2008). *Børn i grønland: En kortlægning af 0-14-årige børns og familiers trivsel*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Maginn, P. J., Thompson, S., & Tonts, M. (2008). *Qualitative housing analysis: An international perspective*. Bingley: Emerald Jai.
- Midtvejsevaluering og status 2010 – tidlig indsats over for gravide familier*. (2010). Nuuk, Grønland: Styrelsen for Sundhed og Forebyggelse – Naalakkersuisut.

- Minich, K. (2011). Inuit housing and homelessness: Results from the international polar year inuit health survey 2007–2008. [Minich K, Saudny H, Lennie C, Wood M, Williamson-Bathory L, Cao Z, Egeland GM] *International Journal of Circumpolar Health*, 70, 520.
- Naalakkersuisut. Skatte- og Velfærdskommission. (2011). *Vores velstand og velfærd kræver handling nu: Skatte- og velfærdskommissionens betænkning*. Nuuk: Skatte- og Velfærdskommissionen.
- Niclasen, B. V. L., & Bjerregaard, P. Child health in Greenland. *Scandinavian Journal of Public Health*, 35(3), 313.
- Nikolajsen, B., & Rasmussen, S. (2009). *Hjemløse, natvarmestuebrugere i Nuuk – et projekt om natvarmestuebrugeres levevilkår*. 3. semesterprojekt ved Institut for Sociale Forhold – Grønlands Universitet.
- Policy recommendations of the jury – european consensus conference on homelessness*. (2010). FEANTSA.
- Qualitative housing analysis : An international perspective. (2008). *Studies in qualitative methodology*, volume 10.
- Ravenhill, M. (2008). *The culture of homelessness*. Abingdon, Oxon, England: Ashgate Publishing Group.
- Redegørelse om børne- og ungestrategien*. Departementet for Familie, Kultur, Kirke og Ligestilling m.fl. - Naalakkersuisut.
- Regeringen, Indenrigs- og Socialministeriet, & Rambøll. (2009). *Regeringens hjemløsestrategi: En strategi til at nedbringe hjemløshed i Danmark: 2009-2012*. København: Indenrigs- og Socialministeriet.
- Sahlin, I., & Kärkkäinen, S. (2002). *Bostadslöshet som problem och politik: Aktuell nordisk forskning*. København: Nordisk Ministerråd.
- Savoie, D. (2011). *Homelessness amongst the inuit in quebec, canada*. [S.l.]
- Travis, R. (1991). Homelessness, alcoholism, and ethnic discrimination among Alaska natives. *Arctic*, 44(3), 247-253. doi:10.2307/40511246
- Varney, D., & van Vliet, W. Introduction: Homelessness, children, and youth: Research in the united states and canada.(report). *American Behavioral Scientist*, 51(6), 715.
- Williams, M., & Cheal, B. (2001). Is there any such thing as homelessness? Measurement, explanation and process in 'homelessness' research. *Innovation: The European Journal of Social Sciences*, 14(3), 239-253.

Rapporten giver en beskrivelse af karakteren af hjemløsheden i Grønland. Den beskriver forholdene for tre måder at være ude i hjemløshed på, hvordan husstande når dertil, og hvilke muligheder de har for at komme ud af hjemløsheden. I rapporten indgår beskrivelser af en række personers liv i hjemløsheden.

De tre former er: Hjemløse uden fast overnatningssted, genhusede, der bor i boligselskabernes genhusningsboliger, og boligløse, der i længere tid bor hos familie, venner og bekendte.

Rapporten beskriver, hvordan selvstyret, kommunerne og boligselskaberne håndterer hjemløshed samt forhold i samfundet, der har betydning for hjemløsheden i Grønland. Den angiver en række punkter, som det kan være nyttige at have fokus på, når samfundet skal gøre noget for at mindske hjemløsheden og dens konsekvenser. Rapporten er et resultat af en aftale mellem Departement for Familie og Justitsvæsen, Grønlands Selvstyre og Statens Byggeforskningsinstitut. Forskningsprojektet, der ligger bag rapporten, er finansieret af Selvstyret.

1. udgave, 2013
ISBN 978-87-92739-34-6

